

บทที่ 3

การดำเนิรคดีอาญาตามพระราชบัญญัติว่าด้วย
ความผิดอันเกิดจากการใช้เห็ด พ.ศ. 2497

เนื่องจากความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เห็ดนี้ เป็นความผิดในทางอาญาดังได้กล่าวแล้วข้างต้น ฉะนั้นในการดำเนิรคดีอาญาเอาตัวผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ไปลงโทษตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ จึงต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญา เว้นแต่บทบัญญัติในทางวิธีพิจารณาความอาญาบางประการซึ่งพระราชบัญญัตินี้บัญญัติไว้เป็นพิเศษแล้วก็ให้ถือปฏิบัติเช่นนั้น

ส่วนที่ 1 บุคคลที่เกี่ยวข้อง

ในเมื่อมีความผิดในทางอาญาเกิดขึ้น ในความผิดเช่นนั้นย่อมมีบุคคลที่เกี่ยวข้องด้วยกันหลายฝ่ายด้วยกัน ซึ่งฐานะ สิทธิในทางกฎหมายของบุคคลที่เกี่ยวข้องย่อมเป็นพื้นฐานในการที่จะนำไปใช้ประกอบการพิจารณาในทางวิธีพิจารณาความอาญาด้วย บุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่นว่านี่คือ ผู้เสียหาย ตัวการ ผู้ใช้ในการกระทำความผิด ผู้สนับสนุนในการกระทำความผิด เป็นต้น ซึ่งในการวินิจฉัยว่าบุคคลที่เกี่ยวข้องในการกระทำความผิดเป็นบุคคลเหล่านี้หรือไม่อย่างไร จะต้องพิจารณาตามหลักประมวลกฎหมายอาญาประกอบด้วยดังต่อไปนี้คือ

ผู้เสียหาย

ผู้เสียหายหมายถึงผู้ใด ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2

(4) ผู้เสียหายหมายถึง "บุคคลผู้เสียหายเนื่องจากกระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่ง รวมทั้งบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนได้ดังบัญญัติไว้ในมาตรา 4, 5, 6" ตามมาตรานี้เป็นบทบัญญัตินิยามศัพท์ของผู้เสียหาย แต่ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เห็ดนี้

หาได้บัญญัติไว้ โดยให้เห็นชัดเจนไม่ว่าในกรณีใดก็ตาม ผู้ใดจะเป็นผู้เสียหาย จะเห็นจึงต้องอาศัยหลักการวินิจฉัยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ประกอบกัน ซึ่งสามารถแยกออกเป็นองค์ประกอบในการวินิจฉัยดังนี้คือ

1. ต้องเป็นผู้ทรง หนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
2. ผู้ทรง หนี้ต้อง เป็นผู้ได้รับความเสียหายโดยแท้จริงคือ
  - 2.1 มีการกระทำความผิดว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้ หนี้เกิดขึ้น
  - 2.2 ผู้ทรง หนี้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดนั้น
  - 2.3 ผู้ทรง หนี้ต้อง เป็นผู้เสียหายตามนิติบัญญัติ

องค์ประกอบ เรื่องผู้เสียหายข้างต้น อธิบายได้ดังนี้

1. ต้องเป็นผู้ทรง หนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เหตุที่ผู้เสียหายตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้ หนี้คือ ผู้ทรง หนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพราะตามพระราชบัญญัตินี้ผู้ทรง หนี้เป็นบุคคลที่กฎหมายนี้ต้องการคุ้มครองดังบัญญัติไว้ในมาตรา 5 วรรคท้าย ความว่า "ถ้าผู้กระทำความผิดตามมาตรา 3 ให้นำเงินตาม หนี้ไปชำระแก่ผู้ทรง หนี้หรือแก่ธนาคารเพื่อจ่ายเงินตาม หนี้ภายใน 15 วันนับแต่วันที่ผู้ทรง หนี้ได้บอกกล่าวให้ผู้ออก หนี้ได้รับทราบว่ามีธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน ให้คดีเป็นอันเลิกกันตามความหมายแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา" ดังนี้ย่อมเห็นได้ว่าหากมีการฝ่าฝืนบทบัญญัตินี้ขึ้น ผู้ทรง หนี้ย่อมเป็นผู้ได้รับความเสียหายอย่างแน่นอน ตามหลักกฎหมายทั่วไปถือว่าถ้าบทบัญญัติของกฎหมายบทใด มีวัตถุประสงค์ที่จะให้ความคุ้มครองบุคคลประเภทใดแล้ว

ถ้าฝ่าฝืนบทบัญญัตินั้น บุคคลนั้นเป็นผู้เสียหาย¹ ส่วนผู้ทรง เชื่อกฎตามพระราชบัญญัตินี้มีความหมาย อย่างไรก็ดี พระราชบัญญัตินี้มิได้มีคำนิยามศัพท์หรือให้ความหมายไว้โดยตรง กรณีนี้จะนำความ หมายของ ผู้ทรง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 904 เรื่องตัว เงิน มาบังคับใช้ ใต้หรือไม่ โดยหลักแล้วกฎหมายต่างสักระยะกันย่อมไม่เกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน และบทนิยามศัพท์ ตลอดจนถ้อยคำอย่างอื่นของกฎหมายใดก็ใช้เฉพาะกฎหมายนั้นเท่านั้น แต่มีข้อยกเว้นอยู่ข้อหนึ่ง คือ ถ้ากฎหมายที่บัญญัติในภายหลังมีความประสงค์จะให้กฎหมายที่บัญญัติไว้ก่อนมา เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีหลักเกณฑ์อันเดียวกันสำหรับกฎหมายทั้งสองฉบับก็ย่อมทำได้² ฉะนั้นจากหลักข้อนี้ เห็นได้ว่า คำว่า "ผู้ทรง เชื่อกฎ" ตามพระราชบัญญัตินี้มิได้มีบทนิยามศัพท์หรือให้ความหมายไว้ โดยตรง แต่เป็นบทกฎหมายที่บัญญัติขึ้นภายหลังประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และสามารถ เห็นความประสงค์ได้ว่า ผู้บัญญัติต้องการให้ความหมายของผู้ทรง เชื่อกฎตามพระราชบัญญัตินี้มีความหมายเช่นเดียวกับ "ผู้ทรง" ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ด้วยประการฉะนี้ ความหมายของผู้ทรง เชื่อกฎตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คจึงมีความ หมายเช่นเดียวกับ "ผู้ทรง" ในเรื่องตัว เงิน แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 904 ซึ่งตามบทบัญญัติมาตราดังกล่าวผู้ทรง หมายถึง "บุคคลผู้มีตัวเงินไว้ในครอบครองโดย ฐานะเป็นผู้รับเงิน หรือผู้รับสละสิทธิ์ ถ้าเป็นตัวเงินส่งจ่ายให้แก่ผู้ถือ ผู้ถือก็นับว่าเป็นผู้ทรง เหมือนกัน"

ตามที่กล่าวแล้วไว้ในตอนต้นว่า ประเภทของเช็ค เช็คแบ่งเป็นสองประเภทคือ เช็ค ระบุชื่อผู้รับเงินอย่างหนึ่ง คือเช็คระบุชื่อให้จ่ายแก่ผู้ใดโดยเฉพาะ กับอีกประเภทหนึ่งคือเช็ค

¹ คณิง ฤาไชย, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ธรรมสาร, 2521), หน้า 2.

² หุต แสงอาทิตย์, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 3 (พระนคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2514) หน้า 98.

ผู้ถือ เป็นเช็คที่ส่งจ่ายแก่ผู้อื่นโดยมิได้ระบุชื่อผู้รับเงิน ในกรณีที่เป็นเช็คระบุชื่อผู้รับเงินนั้น การที่จะเป็นผู้ทรงใจได้จะต้องประกอบด้วยสาระสำคัญ 2 ประการคือ

1. ต้องรับเช็คไว้ในครอบครอง
2. การครอบครองนั้นจะต้องครอบครองในฐานะผู้รับเงินหรือผู้รับสัทธิแห่ง

สาระสำคัญทั้งสองประการนี้จะต้องมีอยู่ทั้งสองประการพร้อมกันจึงจะได้อธิบายว่า ผู้ทรงใจ กล่าวคือถ้าไม่มีเช็คไว้ในมือจะเป็นผู้ทรงใจไม่ได้ แม้จะมีชื่อเป็นผู้รับเงินหรือผู้รับสัทธิแห่งก็ตาม หรือถ้าได้รับเช็คไว้ในมือโดยฐานเป็นผู้รับเงินหรือรับสัทธิแห่งก็ตาม ซึ่งเกิดเหตุเช็คหลุดจากมือไปจากการครอบครอง เช่น ทำตัวหาย ในขณะนั้นความเป็นเจ้าหนี้ในเช็คย่อมระงับ จะใช้สิทธิในฐานะผู้ทรงใจเรียกให้ธนาคารจ่ายเงินระหว่งนั้นไม่ได้ จนกว่าจะได้เช็คมาอยู่ในมือใหม่ (ป.พ.พ. มาตรา 1011)

เนื่องจากเช็คเป็นเอกสารเปลี่ยนมือได้ ดังนั้นในเช็คฉบับหนึ่งนั้นก่อนที่จะนำเช็คมาขึ้นเงินที่ธนาคาร เข็คนั้นอาจผ่านมือบุคคลหลายคนแล้ว แต่บุคคลเหล่านั้นจะอยู่ในฐานะผู้ทรงใจเช็คจะต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ที่เป็นสาระสำคัญข้างต้นทั้งสองประการเสียก่อน ในกรณีที่เป็นเช็คระบุชื่อผู้ถือ ปัญหาที่น่าพิจารณาคือต่อไปอีกประการหนึ่งก็คือ ในกรณีที่เช็คถูกธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินแล้ว หลังจากนั้นยังมีการโอนเช็คและสั่งมอบกันต่อไป ผู้รับเช็คมาในกรณีดังกล่าวหลังจากที่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินแล้วนั้นจะถือว่าเป็นผู้ทรงใจเช็คและมีสิทธิไล่เบี้ยเอาจากผู้สัญญาคนก่อน ๆ ในเช็คนั้นได้หรือไม่ ข้อนี้ตาม Bills of Exchange Act 1882 มีข้อความตรง ๆ ว่า ผู้ทรงใจ (holder) โดยชอบด้วยกฎหมาย คือผู้ที่ได้ตัวเงินมาก่อนที่ตัวนั้นจะถูกปฏิเสธการจ่ายเงิน บทบัญญัติเช่นนี้ไม่มีอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์โดยตรง แต่จะเห็นได้จากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 924 ได้ว่า ตามกฎหมายไทยก็ถือหลักเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ตามมาตรา 973, 990 ก็ถือว่าเมื่อตัวหมดอายุแล้วก็ให้มีผลให้ผู้รับผิดหลุดพ้นไป ตามมาตรา 914 บัญญัติถึงข้อสัญญาของผู้สั่งจ่ายว่า ถ้ายื่นตัวโดยชอบจะมีผู้รับรองและใช้เงินตามตัว หากไม่มีผู้ใช้เงินผู้สั่งจ่ายก็จะใช้เงินให้ สำหรับเรื่อง

เช็คก็เป็นตัวเงินประเภทหนึ่ง เมื่อนำเช็คมาขึ้นคํารับเงินและธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินธนาคารคืนเช็ค เข็คนั้นก็ขาดความเชื่อถือ ข้อสัญญาตามมาตรา 914 ก็ไม่เป็นข้อที่ผู้รับโอนเช็คหลังจากนั้น จะถือเอาเป็นข้อสัญญาของผู้ส่งจ่ายได้ ด้วยเหตุนี้จึงจะถือเอาผู้ถือเช็คที่ได้เช็คมาภายหลังที่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินแล้วว่าเป็นผู้ทรงที่ได้รับโอนมาตามมาตรา 904 ไม่ได้¹

ฉะนั้น การเป็นผู้เสียหายที่จะมีสิทธิดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้จะต้อง เป็นผู้ทรงตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เสียก่อน หากมิใช่ผู้ทรงตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้วก็ไม่จำเป็นต้องพิจารณาต่อไปเลยว่า เขาจะเป็นผู้เสียหายตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คหรือไม่ ปัญหาว่าใครคือผู้ทรงเช็คนี้ในบางครั้งก็ยากแก่การวินิจฉัย เพราะในการชำระหนี้บางรายมีผู้เกี่ยวข้องกับภาระหนี้หนี้หลายคน และมีปัญหาเกี่ยวพันถึงสิทธิของบุคคลที่เรียกเก็บเงินหรือรับเงินตามเช็คนั้นอีกด้วย จึงต้องพิจารณาเป็นราย ๆ ไป ดังตัวอย่างเช่น จำเลยออกเช็คให้บริษัทผู้ขายเพื่อผ่อนชำระค่าเช่าอรรถยนต์ที่จำเลยเช่าจากบริษัทผู้ขาย บริษัทผู้ขายมอบเช็คให้นายช่าง กิ่ง ตัวแทนของบริษัทไว้เพื่อเอาไปยื่นเงินสดให้บริษัท นายช่าง กิ่งตัวแทนของบริษัทนำเช็คขึ้นเงินที่ธนาคารแล้วธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน บริษัทผู้ขายเป็นผู้เสียหาย นายช่าง กิ่งมิใช่ผู้เสียหาย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4) ไม่มีอำนาจร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนให้ดำเนินคดีกับจำเลย (ศาลแพ่งฎีกาที่ 176/2507) จำเลยยืมเงินจากโจทก์ร่วม โจทก์ร่วมเอาเงินของห้างหุ้นส่วนจำกัดซึ่งโจทก์ร่วมเป็นผู้จัดการให้จำเลย จำเลยจึงออกเช็คให้ห้างหุ้นส่วนจำกัดนั้นไว้เพื่อชำระหนี้ โจทก์ร่วมได้นำเช็คเข้าบัญชีของโจทก์ร่วมเพื่อเรียกเก็บเงิน แต่นำเช็คเข้าบัญชีไม่ได้ ดังนั้นถือว่าห้างหุ้นส่วนจำกัดมิได้ส่งเช็คให้โจทก์

¹ ฉัตรดี ดิงค์กัญ, "ศาลแพ่งฎีกาและหมายเหตุ", วารสารบทบัญญัติ, เล่มที่

ร่วม และยังเป็นผู้ทรงเช็คฉีใบโลกก์ร่วมกับผู้ทรงเช็ค ห้างหุ้นส่วนจำกัดจึง เป็นผู้เสียหายที่ร้องทุกข์ดำเนินคดีแก่จำเลย ส่วนโลกก์ร่วมในฐานะส่วนตัวมิใช่ผู้ทรงเช็ค มิใช่ผู้เสียหายที่จะเข้าเป็นโลกก์ร่วม (คำพิพากษาฎีกาที่ 864/2512) จำเลยออกเช็คเงินสดชำระหนี้ค่าไม้ที่ซื้อจากร้าน อ. ให้แก่ บ. ผู้จัดการร้าน บ. มอบเช็คให้แก่ อ. เจ้าของร้านเพื่อนำเช็คไปยื่นเงินที่ธนาคาร เมื่อธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน ต้องถือว่า อ. เป็นผู้ทรงและเป็นผู้เสียหายที่จะดำเนินคดีกับจำเลยในข้อหาตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ ๒๕๖๑ ๓๖(๑) ๒. กลับนำเช็คหนีไปร้องทุกข์เสียเอง การร้องทุกข์ไม่ชอบ อันจะมีผลให้พนักงานอัยการไม่มีความฟ้องลงโทษจำเลยในข้อหานี้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 238/2513) จำเลยออกเช็คให้แก่ร้านเม่ง แซ่จ๋อง เมื่อธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็คนั้น เจ้าของร้านเม่ง แซ่จ๋องย่อมได้รับความเสียหาย ๓. กับ ก. เป็นเจ้าของร้านนี้ร่วมกัน ก. จึงเป็นผู้เสียหายด้วยคนหนึ่ง มีอำนาจร้องทุกข์ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1738/2517) ส. เป็นบุตร จ. ย่วย จ. ทำการค้าขายอยู่ในร้าน จำเลยออกเช็คสั่งจ่ายเงินสดชำระหนี้ให้แก่ร้าน ขณะที่จำเลยนำเช็คมาชำระหนี้ จ. และ ส. อยู่พร้อมหน้ากัน จำเลยมอบเช็คให้ ส. แต่ก่อนที่ ส. จะรับเช็คไว้ ส. ได้ให้ จ. ตรวจสอบเช็คนั้นแล้ว ต่อมาเมื่อเช็คถึงกำหนดการจ่ายเงิน ส. ได้ใช้ให้คนนำเช็คหนีไปเบิกเงินและธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน ดังนี้ถือว่า ส. เจ้าของร้านเป็นผู้เป็นเจ้าของหนี้เป็นผู้ทรงเช็ค ส. เป็นเพียงเก็บรักษาเช็คไว้แทน จ. เท่านั้น เมื่อ ส. มิใช่ผู้ทรงเช็คก็มิใช่ผู้เสียหาย การที่ ส. ไปร้องทุกข์เป็นผู้เสียหายเองจึงไม่ชอบ และพนักงานอัยการไม่มีความฟ้อง (คำพิพากษาฎีกาที่ 2621/2518) โลกก์เป็นผู้ทรงเช็คชุดคร่อมไม่มีบัญชีเงินฝากในธนาคารจึงนำเช็คหนีไปฝากให้ผู้อื่นช่วยนำเข้า เพื่อเรียกเก็บเงิน ให้ถือว่า โลกก์ยังเป็นเจ้าของ เช็คดังกล่าวอยู่ หากเช็คเรียกเก็บเงินไม่ได้ย่อมก่อให้เกิดความเสียหายแก่โลกก์ โลกก์จึง เป็นผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4) (คำพิพากษาฎีกาที่ 1269/2519) จำเลยออกเช็คชำระค่าซื้อเนื้อที่ซื้อไปจาก ป. ให้แก่ ส. ป. และ ส. เป็นสามีภรรยา ดำเนินกิจการค้าเนื้อ ย่อมเป็นเจ้าของกิจการร่วมกัน แม้ ส. จะนำเช็คไปเข้าบัญชีของ ป. เมื่อธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็ค ย่อมเกิดความเสียหายแก่ทั้ง ป. และ ส. ดังนั้น ส. จึงเป็นผู้เสียหายด้วย มีอำนาจร้องทุกข์ดำเนินคดีแก่

จำเลยได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1429/2519) ห้ามหุ้นส่วนจำกัดเจ้าหนี้ของจำเลยเป็นผู้ทรง
 เชิด หุ้นส่วนผู้จัดการนำเชิดไปเบิกเงินจากธนาคารในนามของห้าง ธนาคารปฏิเสธการจ่าย
 เงิน หุ้นส่วนผู้จัดการไปร้องทุกข์ต่อตำรวจในนามของตนเอง ไม่ใช้ในนามห้าง จึงไม่ใช่ผู้เสีย
 หายร้องทุกข์ ไม่มีอำนาจล่อลวง และช่วยการฟ้องไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 2065/2522)

เชิดผู้ถือหุ้นเพียงแต่ได้เชิดไว้ในมือก็เป็นผู้ทรงแล้ว ส่วนจะเป็นผู้ทรงที่สิทธิ
 สมบูรณ์แต่ไหนก็เป็น เรื่องที่จะต้องพิจารณาเป็นกรณีไป เรื่องเชิดผู้ถือปัญหาเกี่ยวกับการ
 การนำเชิด เข้าบัญชีผู้อื่นเพื่อเรียกเก็บเงินใครจะเป็นผู้ทรงเชิด ดังตัวอย่างต่อไปนี้เช่น เชิด
 พิพากเป็นเชิดส่งจ่ายเงินให้แก่ผู้ถือ โดยจำเลยออกเชิดให้ จ. แต่ ข. เป็นผู้นำเชิดไปเข้าบัญชี
 ของ ข. ขอให้ธนาคารเรียกเก็บเงินจากจำเลยซึ่งเป็นผู้ส่งจ่าย เช่นนี้ ข. เป็นผู้ทรงเชิดใน
 ฐานะเป็นผู้มีเชิดไว้ในครอบครอง โดยฐานเป็นผู้รับเงินและเป็นผู้ถือเชิดฉบับนี้ด้วย ตามประมวล
 กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 904 (คำพิพากษาฎีกาที่ 671/2516) จำเลยยืมเงินจาก
 โจทก์และออกเชิดส่งจ่ายเงินแก่ผู้ถือมอบให้โจทก์ไว้เพื่อชำระหนี้ โจทก์ยอมเป็นผู้ทรงเชิด
 ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 904 ต่อมาโจทก์นำเชิดเข้าบัญชีผู้อื่น โดย
 ชื่อนี เชิดต่อธนาคารให้เรียกเก็บเงิน ตราบใดที่เรียกเก็บไม่ได้และโจทก์ไม่ได้โอนเชิดให้ผู้
 หนึ่งผู้ใดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 918 โจทก์ยอมเป็นผู้ทรงเชิดนั้นอยู่
 เมื่อธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน โจทก์จึงเป็นผู้เสียหาย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา
 ความอาญา มาตรา 2 (4) (คำพิพากษาฎีกาที่ 411/2518) เชิดส่งจ่ายเงินสดจำเลยออก
 เชิดให้โจทก์ โจทก์เอาเข้าบัญชี ข. ที่ธนาคารเพื่อเรียกเก็บเงิน ธนาคารปฏิเสธการจ่าย
 เงินไม่ปรากฏว่าโจทก์โอนเชิดแก่ ข. ฉะนั้นยังเป็นผู้ทรงเชิดในขณะที่ธนาคารปฏิเสธการ
 จ่ายเงินโจทก์จึงเป็นผู้เสียหายฟ้องคดีนี้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1862/2519) จะเห็นได้ว่าตาม
 คำพิพากษาฎีกาที่ 1862/2519 และคำพิพากษาฎีกาที่ 411/2518 ข้อเท็จจริงปรากฏว่า
 เมื่อจำเลยออกเชิดส่งจ่ายให้แก่ผู้ถือแล้ว โจทก์เป็นผู้นำเชิดไปเข้าบัญชีของบุคคลอื่นด้วย
 ตนเองเพื่อเรียกเก็บเงินแต่ตามคำพิพากษาฎีกาที่ 671/2516 จำเลยออกเชิดส่งจ่ายแก่ผู้ถือให้ จ.
 และ ข. กลับเป็นผู้นำเชิดไปเข้าบัญชีของ ข. เพื่อเรียกเก็บเงิน ฉะนั้นจากคำพิพากษาฎีกา

ทั้ง 3 ฉบับนี้สามารถจะวางบรรทัดฐานได้ดังนี้ว่า ถ้าออกเช็คส่งจ่ายเงินแก่ผู้ถือให้โลกก็ แต่มีบุคคลอื่นนำเช็คนั้นไปเข้าบัญชีเงินฝากของตนเพื่อเรียกเก็บเงิน โดยข้อเท็จจริงไม่ปรากฏว่าบุคคลดังกล่าวนั้นเป็นตัวแทนโลกก็แล้ว ดังนี้โลกก็ย่อมไม่ใช่ผู้ทรงและไม่เป็นผู้เสียหาย แต่ถ้าโลกก็นำเช็คไปเข้าบัญชีเงินฝากของบุคคลอื่นด้วยตนเอง โดยข้อเท็จจริงไม่ปรากฏว่าโลกก็ได้โอนเช็คนั้นให้แก่เจ้าของบัญชีที่โลกก็นำเช็คไปเข้าบัญชีแล้ว โลกก็ย่อมเป็นผู้ทรงเช็คในขณะที่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินและเป็นผู้เสียหาย¹ และตัวอย่างอื่น ๆ เช่น คำเสด็จออกเช็คผู้ถือติดคร่อมให้โลกที่ระบุนาครในกรุงเทพฯที่จะรับเช็คเข้าบัญชี โลกก็อยู่นครสวรรค์ไม่มีบัญชีอยู่ในกรุงเทพฯ ส่งฝากเพื่อนในกรุงเทพฯนำเช็คเข้าบัญชีของเพื่อน ถ้าเรียกเก็บเงินไม่ได้เพื่อนจะคืนเช็คให้โลกก็ดังนี้ เพื่อนเป็นตัวแทนของโลกก็เพื่อเรียกเก็บเงิน โลกก็เป็นผู้เสียหายในเมื่อเช็คนั้นเรียกเก็บเงินไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 110/2520) ผู้ทรงเช็คเอาเช็คเข้าบัญชีของห้างหุ้นส่วนที่ตนเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการเพื่ออาศัยเรียกเก็บเงิน ถือว่ายังเป็นผู้ทรงเช็คอยู่ เมื่อเรียกเก็บเงินไม่ได้จึงฟ้องผู้เสียหายตามเช็คได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1036/2520)

2. ผู้ทรงเช็คนั้นต้องได้รับความเสียหายแท้จริง

2.1 มีการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯเกิดขึ้น ในทางอาญาบุคคลจะมีความผิดในทางอาญาก็ต่อเมื่อกระทำการอันมีลักษณะซึ่งกฎหมายซึ่งใช้บังคับในขณะนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ ซึ่งการกระทำใดจะเป็นความผิดตามกฎหมายลักษณะใดและต้องรับโทษสถานใดนั้น ต้องพิจารณาตามกฎหมาย

¹ ชัยสิทธิ์ ตราสุวรรณ, คำพิพากษาฎีกาใหม่เกี่ยวกับพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สิทธิแสงสว่างการพิมพ์, 2523), หน้า 14.

สำหรับบัญชีทั้งปวงที่เกี่ยวข้อง เช่น ประมวลกฎหมายอาญา หรือพระราชบัญญัติต่าง ๆ ที่สืบทอดทางอาญา เป็นต้น สำหรับการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เฮ็คานี้ก็ต้องพิจารณาตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติมาตรา 3 เพราะบทบัญญัติมาตรา 3 นี้เป็นบทบัญญัติที่ว่าด้วยลักษณะของการกระทำความผิดดังได้อธิบายโดยละเอียดแล้วข้างต้น ฉะนั้นหากการกระทำของบุคคลใดไม่มีความผิดในทางอาญาตามพระราชบัญญัตินี้แล้ว ก็ไม่มีความจำเป็นต้องพิจารณาว่าใครจะเป็นผู้เสียหายตามพระราชบัญญัตินี้ต่อไป

2.2 ผู้ทรงเฮ็คได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดนี้ เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นตามข้อ 2.1 แล้ว นั้นก็ย่อมหมายถึงมีการกระทำอันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัตินี้เกิดขึ้นแล้ว และทำให้บุคคลที่พระราชบัญญัตินี้ต้องการคุ้มครองซึ่งได้แก่ ผู้ทรงเฮ็คได้รับความเสียหาย ที่ว่าเสียหายก็คือการไม่ได้รับเงินชำระหนี้ตามจำนวนเงินที่ระบุไว้ในเฮ็คที่ถูกปฏิเสธการจ่ายเงินนั้นเอง ดังได้กล่าวแล้วว่าในชั้นแรกผู้ที่จะเป็นผู้เสียหายก็คือผู้ทรงเฮ็คและผู้ทรงเฮ็คนั้นหมายถึงใคร ได้มีการศึกษาแล้วตามข้อ 1. ปัญหาที่น่าพิจารณาอีกประการหนึ่งก็คือ ผู้ทรงเฮ็คในลักษณะใดที่ถือว่าเป็นผู้เสียหายตามพระราชบัญญัตินี้ เพราะหากเป็นกรณีที่เป็นกรรณการออกเฮ็คชำระหนี้กันตามปกติมีคู่สัญญาในเฮ็คที่เกี่ยวข้อง คือลูกหนี้ผู้ออกเฮ็ค ธนาคาร และเจ้าหนี้ผู้รับชำระหนี้ด้วยเฮ็คเท่านั้น ในกรณีนี้หากภายหลังเฮ็คนั้นถูกปฏิเสธการจ่ายเงินเช่นนี้ย่อมไม่เป็นปัญหาเลยว่าเจ้าหนี้ผู้นั้นย่อมเป็นผู้เสียหาย แต่ดังได้กล่าวแล้วว่าเฮ็คเป็นตัวเงินซึ่งยอมโอนเปลี่ยนมือเพื่อชำระหนี้ต่อ ๆ กันไปได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่เป็นเฮ็คระบุชื่อผู้รับเงิน การโอนย่อมต้องมีการลงชื่อผู้ส่งมอบเป็นทอด ๆ ในกรณีเมื่อเฮ็คนั้นถูกปฏิเสธการจ่ายเงิน ใครจะเป็นผู้เสียหายและมีอำนาจร้องทุกข์ดำเนินคดีต่อผู้กระทำผิดความผิดได้ แน่แน่นอนทีเดียวว่าผู้ทรงเฮ็คในขณะที่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินตามเฮ็คย่อมเป็นผู้เสียหายตามความเป็นจริง แต่บรรดาผู้ส่งมอบก่อนในเฮ็คนั้นจะเป็นผู้เสียหายหรือไม่ เพราะในทางแห่งในกรณีที่เป็นเฮ็คระบุชื่อผู้ถือ บรรดาผู้ส่งมอบส่งมอบก่อน ๆ ย่อมอยู่ในฐานะที่จะต้องถูกไล่เบี้ยให้ต้องรับผิดชอบได้เมื่อเฮ็คถูกปฏิเสธการจ่ายเงิน ตามปัญหานี้แต่เดิมศาลฎีกาวินิจฉัยว่าเฮ็คที่ปรากฏชื่อผู้ส่งมอบหลายคน ผู้ส่งมอบเฮ็คแต่ละคนย่อมมีความรับผิดชอบตาม

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 989, 914, ๕59 และ 967 เมื่อนำเช็คไปขึ้นเงิน ไม่ได้ ผู้ส่งฝากส่งคนใดคนหนึ่งยอมเป็นผู้เสียหายที่จะร้องทุกข์ให้ดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด ตราบพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คนี้ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 415/2502) ส่วนในกรณีที่เป็นเช็คสั่งจ่ายแก่ผู้ถือนั้น ผู้ทรงคนก่อน ๆ ซึ่งยังมีความผูกพันต้องรับผิดชอบอย่างหนึ่ง อย่างใดกับผู้ทรงเช็คที่เป็นผู้ทรงเช็คในเวลาที่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน จะเป็นผู้เสียหายหรือไม่นั้น ศาลฎีกาเคยวินิจฉัยว่า จำเลยออกเช็คสั่งจ่ายเงินชำระหนี้ให้โจทก์ร่วม โจทก์ร่วม นำเช็คนั้นไปชำระหนี้ให้ผู้มีชื่อ เมื่อผู้มีชื่อนำเช็คไปเข้าบัญชี แต่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน ผู้มีชื่อจึงนำเช็คดังกล่าวมาคืนให้โจทก์ร่วม ดังนี้ระหว่างโจทก์ร่วมกับผู้มีชื่อยังไม่ระงับ ซึ่งโจทก์ร่วมยังมีหน้าที่ต้องชำระหนี้ให้ผู้มีชื่อ กรณีเช่นนี้ย่อมเห็นได้ชัดว่าโจทก์ร่วมได้รับความเสียหาย โจทก์ร่วมจึงเป็นผู้เสียหายมีอำนาจร้องทุกข์และดำเนินคดีกับจำเลยได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4) (คำพิพากษาฎีกาที่ 830/2510)

แนววินิจฉัยของศาลฎีกาที่เห็นว่าเมื่อเช็คถูกปฏิเสธการจ่ายเงิน ผู้ส่งฝากส่งทุกคน ซึ่งเป็นคู่สัญญาตามเช็คซึ่งอยู่ในฐานะที่ต้องรับผิดชอบในทางแพ่ง โดยถูกไล่เบี้ยในฐานะเป็นผู้ส่งฝากส่ง และรวมทั้งผู้ทรงเช็คคนก่อน ๆ ซึ่งต้องรับผิดชอบตามมูลหนี้เดิมต่อผู้ทรงเช็คในเวลาที่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินนั้น เป็นผู้เสียหายทั้งสิ้นนี้ ภายหลังศาลฎีกามีแนวความเห็นเปลี่ยนแปลง โดยเห็นได้ชัดตามแนววินิจฉัยของคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 980/2518 วินิจฉัยว่า จำเลย ออกเช็คสั่งจ่ายเงินแก่ผู้ถือให้โจทก์ โจทก์มอบเช็คดังกล่าวชำระหนี้ให้เจ้าหน้าที่ของโจทก์ เจ้าหน้าที่ของโจทก์นำเช็คเข้าบัญชีตนเพื่อให้ธนาคารเรียกเก็บเงินให้ แต่ธนาคารตามเช็คปฏิเสธการจ่ายเงิน เจ้าหน้าที่ของโจทก์จึงคืนเช็คให้โจทก์ ดังนี้โจทก์ไม่ใช่ผู้ทรงเช็คในเวลาที่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน จึงไม่ใช่ผู้เสียหาย และคำพิพากษาฎีกาที่ 752/2520 วินิจฉัยโดยที่ประชุมใหญ่ว่า จำเลยออกเช็คชำระหนี้ให้โจทก์ร่วม โจทก์ร่วมส่งฝากส่งมอบเช็คนั้นชำระหนี้ให้ ช. ช. นำเช็คไปขึ้นเข้าบัญชีธนาคาร ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน วันที่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินเป็นวันเกิดเหตุ เพราะความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คเกิดขึ้นเมื่อธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน ช. เป็นผู้ทรงเช็คในขณะนั้นเป็นผู้เสียหาย แม้อันมาโจทก์ร่วมจะชำระเงินตาม

เข็มนาฬิกา. ไปแล้วก็ไม่ไ้ผู้ใช้เสียหายที่มีสิทธิ์ร้องทุกข์พนักงานฮัยการและโจทก์ร่วมไม่มีอำนาจฟ้อง และภายหลังจากคำพิพากษาโดยวินิจฉัยตามแนวบรรทัดฐานนี้อีกหลายคดี เช่น ความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เข็มนาฬิกาเกิดขึ้นในระหว่างการปฏิบัติเสธการจ่ายเงิน เมื่อธนาคารปฏิบัติเสธการจ่ายเงินครั้งแรก โจทก์ไม่ได้เป็นผู้ทรงเข็มนาฬิกา โจทก์ก็ไม่ไ้ผู้ใช้เสียหาย แต่ต่อมา โจทก์จะรับเข็มนาฬิกาแล้วกลับไปเบิกเงินจากธนาคารและถูกธนาคารปฏิบัติเสธการจ่ายเงินอีก ไม่ว่าจะจำเลยจะตกลงให้โจทก์นำเข็มนาฬิกาไปเรียกเก็บอีกหรือไม่ก็ตาม ก็ไม่ทำให้การกระทำของจำเลยซึ่งเป็นความผิดแล้วกลับเป็นความผิดซ้ำขึ้นมาอีก โจทก์จึงไม่ไ้ผู้ใช้เสียหายไม่มีอำนาจฟ้องจำเลย (คำพิพากษาฎีกาที่ 680 /2522) ในระหว่างการปฏิบัติเสธการจ่ายเงินตามเข็มนาฬิกา โจทก์ได้ส่งหนังสือบอกบุคคลอื่นไปแล้ว แม้โจทก์จะยังต้องรับผิดชอบชดเชยเข็มนาฬิกา โจทก์ก็ไม่ไ้ผู้ใช้ทรงเข็มนาฬิกาในขณะธนาคารปฏิบัติเสธการจ่ายเงิน จึงไม่ไ้ผู้ใช้เสียหายที่มีอำนาจฟ้องตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เข็มนาฬิกา (คำพิพากษาฎีกาที่ 143/2523) ตามคำพิพากษาฎีกาเหล่านี้วินิจฉัยโดยสัมพันธ์กับกฎหมายภาคสารบัญญัติตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เข็มนาฬิกาด้วย กล่าวคือตามพระราชบัญญัติมาตรา 3 วรรค 3 บัญญัติว่า "ถ้าธนาคารปฏิบัติเสธการจ่ายเงินตามเข็มนาฬิกา... " เช่นนี้เห็นได้ว่าความผิดตามพระราชบัญญัตินี้เป็นความผิดสำเร็จเมื่อธนาคารปฏิบัติเสธการจ่ายเงิน ฉะนั้นผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4) จึงหมายถึงผู้ทรงเข็มนาฬิกาในขณะธนาคารปฏิบัติเสธการจ่ายเงิน ส่วนผู้ทรงเข็มนาฬิกาคนอื่น ๆ กล่าวคือบรรดาผู้ส่งหนังสือในเข็มนาฬิกาทั้งปวง หรือเป็นผู้ได้รับโอนเข็มนาฬิกาหรือได้รับเข็มนาฬิกาในความผิดก่อนหรือภายหลังจากที่ธนาคารปฏิบัติเสธการจ่ายเงิน ไม่ถือว่าเป็นผู้ทรงเข็มนาฬิกาจะเป็นผู้เสียหายตามพระราชบัญญัตินี้ ฉะนั้นในคดีนี้จึงสรุปเป็นหลักได้ว่า ผู้เสียหาย ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เข็มนาฬิกาคือผู้ทรงเข็มนาฬิกาในขณะที่ความผิดตามพระราชบัญญัตินี้เกิดสำเร็จขึ้น คือเมื่อธนาคารปฏิบัติเสธการจ่ายเงินตามเข็มนาฬิกา

2.3 ผู้ทรงเช็คนั้นต้องเป็นผู้เสียหายโดยฉันทัดช่วย แม้บุคคลใดจะได้รับความเสียหายตามพระราชบัญญัตินี้ โดยเข้าหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นครบถ้วนแล้วก็ตาม กรณีจะต้องได้รับความด้วยว่าบุคคลนั้นเป็นผู้เสียหายโดยฉันทัดช่วย กล่าวคือบุคคลนั้นจะต้องไม่เป็นผู้มีส่วนร่วมในการออกเช็คอันมีลักษณะเป็นความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ หรือมิได้เป็นผู้ยินยอมให้การกระทำผิด เช่นว่านี้กระทำต่อตน หรือมิได้เป็นผู้รับชำระหนี้ด้วยเช็คโดยมีมูลหนี้จากการกระทำที่ฝ่าฝืนกฎหมายหรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน เป็นต้น ซึ่งหลักเกณฑ์ในข้อ 2.3 นี้เป็นไปตามหลักกฎหมายทั่วไปที่ว่า "ผู้ที่ละมาขอพึ่งบารมีแห่งความยุติธรรม ต้องมาด้วยมืออันบริสุทธิ์"¹

การกระทำอย่างไร ถึงขึ้นขนาดไหนจึงจะถือว่าผู้เสียหายมีส่วนร่วมในการกระทำ ความผิดฐานนี้ เพียงแต่รู้เห็นว่าค่าเฉลี่ยไม่มีเงินในบัญชีในขณะที่เขียนเช็คชำระหนี้ แต่ยินยอมรับเช็คนั้นไว้จะถือว่าผู้เสียหายมีส่วนร่วมกระทำความผิดอันทำให้ไม่เป็นผู้เสียหายโดยฉันทัดช่วย หรือไม่ ตามปัญหานี้เห็นได้ว่าหากเป็นการออกเช็คโดยลงวันที่ล่วงหน้า กรณียอมสามารถเข้าถึง เห็นได้ว่าก่อนถึงกำหนดไต่เงินตามเช็ค ผู้ออกเช็คอาจนำเงินไปเข้าบัญชีได้ทันทีและพอจ่ายเงินตามเช็คที่ตนออกได้ จะนั้นในกรณีนี้ถึงแม้ว่าผู้ทรงจะทราบดีว่าในขณะที่รับชำระหนี้ด้วยเช็คว่าในวันนั้นผู้ออกเช็คไม่มีเงินในบัญชีหรือมีไม่พอจ่ายก็ตาม กรณีก็ห้ามผลให้ผู้ทรงเช็คในลักษณะนี้ กลายเป็นไม่ใช่ผู้เสียหายไปไม่ เช่นค่าเฉลี่ยออกเช็คสั่งจ่ายเงินล่วงหน้า 1 เดือน โดยมีเงินอยู่ในบัญชีเพียงเล็กน้อย ผู้ทรงนำไปขายให้ธนาคารที่ถูกสั่งให้จ่ายเงิน ธนาคารรู้ว่าในขณะที่นั้นค่าเฉลี่ยมีเงินในบัญชีไม่พอจ่าย แต่คงยอมรับซื้อไว้ ต่อมาถึงกำหนดชำระเงินตามเช็คธนาคารนำเช็คเข้าบัญชี แต่ธนาคารก็ปฏิเสธการจ่ายเงินเพราะในบัญชีของค่าเฉลี่ยมีเงินไม่พอ ดังนี้ธนาคารยอมเป็นผู้เสียหายที่จะร้องทุกข์ให้ว่ากล่าวเป็นคดีได้ ค่าเฉลี่ยจะอ้างว่าธนาคารได้ร่วมกัน เห็นเป็นใจกระทำผิดร่วมกับค่าเฉลี่ยด้วยหาได้ไม่ เพราะในระยะ 1 เดือนก่อนถึงกำหนดนั้น

¹ คณิง ฤาไยบ, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1, หน้า 9.

คำเลขอาจน่าเงินเข้าบัญชีของคำเลขพอจ่ายได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1182/2506) คำเลข
 ที่ 1 ออกเช็คให้คำเลขที่ 2 ไปยืมเงินโจทก์ร่วม คำเลขที่ 2 ก็ได้ยืมเงินและมอบเช็คที่
 คำเลขที่ 1 เป็นผู้ส่งจ่ายให้โจทก์ร่วมเป็นการชำระหนี้ แม้โจทก์ร่วมรับเช็คไว้โดยรู้ว่าคำเลข
 ที่ 1 ไม่มีเงินในบัญชี ก็ถือไม่ได้ว่าโจทก์ร่วมได้รู้เห็นเป็นใจกระทำผิดกับคำ เลขอันจะถือว่า
 ไม่ใช่ผู้เสียหาย (คำพิพากษาฎีกาที่ 1044/2508) เช็คที่คำเลขส่งจ่ายเป็นเช็คลงวันที่ล่วง
 หน้า ซึ่งถือว่าเป็นวันออกเช็ค ดังนั้นแม้โจทก์จะรู้ในขณะที่คำเลขเขียนเช็คว่า คำเลขไม่มีเงิน
 สดในธนาคารอันจะพึงให้ยืมเงินได้ตามเช็คก็ตาม ก็ไม่ถือว่าโจทก์ร่วมกระทำผิดกับ
 คำเลข และไม่ถือว่าโจทก์ไม่ใช่ผู้เสียหาย (คำพิพากษาฎีกาที่ 1540/2512) จากคำ
 พิพากษาฎีกาดังกล่าวข้างต้นนั้นเป็นการออกเช็คโดยลงวันที่ล่วงหน้า ซึ่งคำฎีกาเห็นว่าก่อนถึง
 กำหนดให้เงินตามเช็ค ผู้ออกเช็คอาจน่าเงินไปเข้าบัญชีได้ทันและพอจ่ายตามจำนวนที่ตนออก
 เข็มนั้นได้ ฉะนั้นแม้ว่าผู้ทรงจะทราบดีในขณะที่รับชำระหนี้ด้วยเช็คนั้นว่าในวันนั้นผู้ออกเช็คไม่มี
 เงินในบัญชีพอจ่ายก็ตาม ก็ไม่ทำให้ผู้รับเช็คเช่นว่านี้ไม่ใช่ผู้เสียหาย

แต่หากมิใช่เป็นการออกเช็คลงวันที่ล่วงหน้า กล่าวคือเป็นการออกเช็คส่งจ่ายเงิน
 เท่าจำนวนที่ยืมมอบให้แก่ผู้ให้ยืมในวันนั้นเอง ทั้งที่ไม่มีเงินในบัญชีพอจ่ายตามจำนวนเงินที่ออก
 เข็มนั้น เช่นคำเลขยืมเงินโจทก์ร่วมบอกว่าจะเอาไปทำการค้า แสดงอยู่ในตัวว่าไม่มีเงินจึง
 ต้องยืม ดังนั้นการที่คำเลขออกเช็คส่งจ่ายแก่โจทก์ร่วมในวันนั้นเองย่อมเป็นที่เข้าใจระหว่าง
 โจทก์ร่วมกับคำเลขว่าไม่ใช่เป็นเรื่องออกเช็คให้ไปขึ้นเงินในวันนั้น จึงมีผลเท่ากับเป็นการ
 ออกเช็คให้เพื่อเป็นการประกันการกู้ยืม แม้ต่อมาธนาคารจะปฏิเสธการจ่ายเงินคำเลขก็ไม่มี ความ
 ผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1279/2513)
 เห็นได้ว่าตามคำพิพากษาศาลฎีกาคดีนี้ ศาลได้วินิจฉัยว่าคำเลขไม่มีความผิดในการออกเช็คของ
 คำเลข เพราะมิได้เป็นการออกเช็คเพื่อชำระหนี้ แต่เป็นการออกเช็คเพื่ออุปถัมภ์อย่างอื่น
 กล่าวคือเพื่อเป็นการประกันหนี้ ซึ่ง เป็นที่น่าเสียดายว่ากรณีนี้คำฎีกายังมิได้วินิจฉัยโดยตรงว่า
 การที่โจทก์ทราบอยู่แล้วในวันที่คำเลขออกเช็คว่าขณะที่ออกนั้นคำ เลขไม่มีเงินในบัญชี จะถือได้
 หรือไม่ว่ากรณีนี้ถือว่าเป็นกรณีที่โจทก์มีส่วนร่วมรู้เห็นในการกระทำผิดด้วยแล้ว และทำให้

ผู้เสียหายไม่เป็นผู้เสียหายโดยฉฉฉฉ แต่อย่างไรก็ตาม สำหรับความเห็นของผู้เขียน เห็นว่า ในกรณีตามปัญหาหรือในกรณีอื่น เช่น เจ้าหนี้นอกระบบรับเช็คเป็นการชำระหนี้โดยรู้อยู่แล้วว่า เช็คนั้นต้องถูกปฏิเสธการจ่ายเงินอย่างแน่นอน เช่นทราบอยู่แล้วว่าในขณะที่ออกเช็คบัญชีเงินฝากของผู้ออกเช็คปิดแล้ว หรือรู้แล้วว่าผู้ออกเช็คไม่มีบัญชีเงินฝากในธนาคาร เป็นต้น เช่นนี้ย่อมถือว่าเจ้าหนี้นอกระบบมีส่วนร่วมรู้เห็นในการกระทำความผิดด้วยแล้ว และทำให้เจ้าหนี้นอกระบบเป็นผู้ทรงเช็คที่เป็นผู้เสียหายโดยฉฉฉฉ ซึ่งการวินิจฉัยปัญหาตามความเห็นเช่นนี้จะช่วยให้ผู้รับเช็คชำระหนี้ได้ด้วยความระมัดระวังมากขึ้น อันจะเป็นทางหนึ่งที่จะให้การใช้เช็คชำระหนี้มีความน่าเชื่อถือและได้ผลลุล่วงตามเจตนารมณ์ของกฎหมายมากยิ่งขึ้นอีกด้วย

ในกรณีที่ผู้รับชำระหนี้ด้วยเช็ค โดยรู้แล้วว่าผู้ออกเช็คนั้นออกเช็คโดยไม่มีเงิน ฯลฯ นี้ ตามกฎหมายเช็คของประเทศฝรั่งเศส คือ Loi Die Ve Juin 1865 แก้ไขเพิ่มเติม โดย Decret - Loi Dui 30 Octobre 1935 นอกจากจะบัญญัติลงโทษผู้ออกเช็คเป็น ความผิดฐานออกเช็คไม่มีเงินแล้ว ยังบัญญัติลงโทษผู้ยอมรับเช็คโดยรู้แล้วว่าผู้ออกเช็คออกเช็ค โดยไม่มีเงินอีกด้วย และศาลฝรั่งเศส ศาลยังได้วินิจฉัยว่าการลงวันที่ลวงหน้าในเช็คเป็นข้อ สันนิษฐานว่าขณะออกเช็คไม่มีเงินในบัญชี และผู้รับเช็คที่ลงวันที่ลวงหน้าถือว่าผู้รับรู้ว่าเช็คนั้น ไม่มีเงินอยู่ในบัญชีพอจ่ายในขณะที่ออกเช็ค¹ แต่กฎหมายของประเทศไทยและแนววินิจฉัยของ ศาลฎีกาแห่งประเทศไทยเราไม่มีบทบัญญัติเช่นว่านี้เหมือนประเทศฝรั่งเศส คือไม่มีบทบัญญัติลง โทษผู้รับเช็คโดยรู้แล้วว่าเช็คนั้นไม่มีเงิน ฯลฯ ในปัญหาที่เกี่ยวกับการออกเช็คลงวันที่ลวง หน้า นั้น ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาของไทยนอกจากวินิจฉัยว่าไม่เป็นความผิดแล้ว ยังวินิจฉัย รับรองว่าเป็นการทำได้โดยชอบด้วยกฎหมายอีกด้วยคือ วัตถุประสงค์อันแท้จริงของการออก เช็คลวงหน้าได้แก่ การผ่อนกำหนดเวลาชำระหนี้ของผู้ส่งจ่าย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งโดยปกติ

¹ โทแมส ภัทรภิมย์, "ความผิดฐานรับเช็คไม่มีเงิน", วารสารบทบัญญัติ.

ผู้ส่งจ่ายไม่มีเงินในธนาคารหรือมีเงินไม่พอ หรือเงินนั้นผิดประเภทหนึ่งรายอื่นอยู่ จึงออกเช็ค
ลงวันที่ล่วงหน้า นอกจากนี้การใช้จ่ายเช็คลงวันที่ล่วงหน้าก็เป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมซึ่งใช้กันมาก
ในวงธุรกิจ" ซึ่งเห็นได้ว่าต่างกับแนววินิจฉัยของศาลประเทศฝรั่งเศส กล่าวว่าการออกเช็คลง
วันที่ล่วงหน้าสันนิษฐานว่าขณะออกเช็คไม่มีเงินในบัญชีและผู้รับเช็คอาจมีความผิด

สำหรับกรณีที่ถือว่าผู้เสียหายยินยอมให้ผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วย
ความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คนี้กระทำต่อตน ซึ่งจะทำให้ผู้ทรงฉ้อโกงผู้เสียหายโดยผิดนัดนั้น
ในทางอาญาความยินยอมที่จะได้รับการยกเว้นความผิดต้องเป็นความยินยอมที่แสดงออกในขณะที่
ผู้มีการกระทำความผิด หรือแสดงออกก่อนและยังเป็นความยินยอมอยู่ในขณะกระทำความผิดนั้น
เช่นโจทก์ได้อินยอมให้จำเลยออกเช็คโดยจะไม่ฟ้องเป็นความผิดอาญา เป็นความยินยอมที่มีอยู่
จนถึงขณะที่จำเลยออกเช็ค โดยรู้ว่าไม่มีเงินในธนาคารอันเป็นการกระทำโดยเจตนาที่เป็น
องค์ประกอบความผิดประการหนึ่ง ซึ่งจำเลยได้กระทำลงตามความยินยอมของโจทก์ ความผิด
กรณีนี้เป็นความผิดอันยอมความได้ ถือได้ว่าความยินยอมของผู้เสียหายในการกระทำฐานนี้ไม่
ขัดต่อความสำคัญในศีลธรรมอันดี การกระทำที่โจทก์ฟ้องจึงไม่เป็นความผิดอาญา (คำพิพากษา
ฎีกาที่ 1403/2508) ในกรณีที่มุ่งจะวิเคราะห์ว่าความยินยอมจะเป็นความผิดในทางอาญา
หรือไม่ ไม่เกี่ยวกับผลของนิติกรรมหรือหนี้ในทางแพ่ง การบอกเลิกความยินยอมจะเป็นผลให้
เป็นการผิดสัญญาในทางแพ่งหรือไม่ยอมแล้วแต่ความรับผิดชอบในทางแพ่งอีกส่วนหนึ่ง แต่ในแง่ของ
ความยินยอมให้กระทำความผิดในทางอาญาผู้เสียหายย่อมยกเลิกความยินยอมของตนได้เสมอ
ก่อนที่การกระทำความผิดได้สำเร็จ เลิศสิ้นไปแล้ว¹

¹ ผิดติ ดิงคังทีย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1 ตอน 2, แก้ไขเพิ่มเติม, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพฯ: สตีพิมพ์โดยสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2518), หน้า 648.

ส่วนกรณีที่ว่าไม่เป็นผู้เสียหายเนื่องจากบุคคลนั้นเป็นบุคคลซึ่งรับชำระหนี้ด้วยเช็ค โดยมีมูลหนี้จากการกระทำที่ฝ่าฝืนกฎหมายหรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนนั้น กรณีนี้ในชั้นต้นย่อมถือว่าไม่มีมูลหนี้ในทางแพ่งที่สมบูรณ์ และไม่มีความผูกพันที่จะต้องชำระตามเช็คนั้น ฉะนั้นถึงแม้ภายหลังเช็คนั้นจะถูกปฏิเสธการจ่ายเงินก็ตาม ก็ย่อมไม่มีความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คอยู่แล้ว และเมื่อพิจารณาในการเป็นผู้เสียหายของผู้ทรงเช็คในลักษณะเช่นว่านี้ก็เห็นว่า เป็นผู้เสียหายที่มีส่วนร่วมในการกระทำที่ก่อให้เกิดมูลหนี้ซึ่งชำระด้วยเช็คนั้นโดยฝ่าฝืนกฎหมาย หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน จึงย่อมถือได้ว่าไม่ใช่ผู้เสียหายโดยฉันทันที ไม่มีอำนาจดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิดได้ เช่นจำเลยออกเช็คให้ ช. ช. ถูกผู้อื่นฟ้องเรียกร้องจนคำสั่งสั่งอายัดเงินตามเช็คดังกล่าว โจทก์กับ ช. สัมคบกันให้โจทก์เอาเช็คฉบับดังกล่าวมาฟ้องจำเลยตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ เพื่อฉ้อโกง ช. ถูกอายัดหรือยึดเงินตามเช็ค ดังนี้เป็นการไม่สุจริต (คำพิพากษาฎีกาที่ 696/2505) รับเช็คที่ออกให้เพื่อชำระหนี้ค่าดอกเบี้ยยที่เรียกเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด (คำพิพากษาฎีกาที่ 1291/2505) รับเช็คที่ออกให้ตามข้อตกลงไม่แข่งขันในการประมูลรับจ้างทำไม้จากบริษัท ลงงให้เชื่อว่าประมุขกันจริง (คำพิพากษาฎีกาที่ 981/2521) หรือ ก. กับผู้อื่นร่วมกันทุจริตนำเช็คพิพาทของบริษัท ช. ให้ ก. นำไปเข้าบัญชีเรียกเก็บเงินจากธนาคาร ก. ไม่ใช่ผู้เสียหายโดยฉันทันที (คำพิพากษาฎีกาที่ 707/2524) เป็นต้น

ทั้งหมดข้างต้นเป็นหลักเกณฑ์ว่าใคร เป็นผู้เสียหายตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ เมื่อเป็นผู้เสียหายตามหลักเกณฑ์ข้างต้นแล้ว ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4) ผู้เสียหายท่านใดหมายถึงบุคคลตามมาตรา 4, 5, 6 ด้วย

ตัวการ ผู้ใช้ ผู้สนับสนุน

บุคคลที่เกี่ยวข้องในความผิดอันเกี่ยวกับการใช้เฮ็คนั้น นอกจากผู้เสียหายแล้ว บุคคลที่เกี่ยวข้องที่ควรศึกษาด้วยก็คือ ตัวการ ผู้ใช้ และผู้สนับสนุน ในการกระทำความผิด

ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เฮ็ค พ.ศ. 2497 นี้ เป็นทั้งกฎหมายภาคสารบัญญัติและภาควิธีบัญญัติ แต่ในส่วนที่ กั้นภาคสารบัญญัตินั้นมิได้กำหนดไว้โดยชัดแจ้งเป็นอย่างไรว่าการกระทำตามพระราชบัญญัตินี้จะเป็นการกระทำความผิดในลักษณะที่เป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุนได้หรือไม่ ปัญหาเมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เฮ็คนี้เป็นบทบัญญัติที่มีโทษทางอาญา จึงให้บทบัญญัติเรื่องตัวการ ผู้ใช้ ผู้สนับสนุน อันเป็นบทบัญญัติในภาค 1 แห่งประมวลกฎหมายอาญามาใช้กับการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ด้วย (ป. อาญา มาตรา 17)

ตัวการ

ตามประมวลกฎหมายอาญาได้กำหนดถึงลักษณะของการกระทำความผิดซึ่งเป็นตัวการร่วมกันไว้ตามมาตรา 83 ซึ่งจะมีขึ้นต่อเมื่อบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปเข้าร่วมกระทำ ทั้งหากความผิดใดบุคคลคนเดียวกระทำ บุคคลนั้นต้องรับโทษตามบทบัญญัติของกฎหมายนั้นอยู่แล้ว ไม่เป็นกรณีที่จะนำมาตรา 83 เรื่องตัวการมาใช้แต่อย่างใด อนึ่ง ปัญหาเรื่องตัวการตาม มาตรา 83 นี้จะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อความผิดอันหนึ่งเกิดขึ้นโดยการกระทำของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ถ้าหากบุคคลหลายคนต่างคนต่างกระทำความผิดคนละอัน แม้จะเป็นความผิดอย่างเดียวกันในวาระและสถานที่เดียวกัน ก็ไม่ใช่กรณีที่จะนำมาตรา 83 ไปใช้บังคับ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83 นี้บัญญัติว่า "ในกรณีความผิดเกิดขึ้นโดยการกระทำของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ผู้ที่ได้ร่วมกระทำความผิดด้วยกันนั้นเป็นตัวการ ต้องระวางโทษตามที่กฎหมายบัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้น" อย่างไรก็ตามเป็นการกระทำความผิดร่วมกันในความผิดอันหนึ่ง ต้องพิจารณาทั้งในส่วนการกระทำและในส่วนเจตนาของผู้ร่วมกระทำนั้น เพราะหลักเจตนาตาม

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 ต้องนำมาใช้ในกรณีนี้ด้วย ถ้ามีการกระทำ แต่ไม่มีเจตนา ร่วมกันกระทำ หรือมีเจตนาร่วมกระทำแต่การกระทำร่วมกันไม่มี ก็ไม่เป็นตัวการ¹

อย่างไรก็เป็น "ร่วมกระทำผิดด้วยกัน" นั้น ต้องพิจารณาในส่วนของ การกระทำ นั้น กล่าวคือผู้กระทำผิดได้เข้าร่วมกระทำในสิ่งหนึ่งของการกระทำความคิดตั้งแต่ขณะใดขณะ หนึ่งนับแต่เริ่มต้นลงมือกระทำ คือตั้งแต่กระทำความคิดขึ้นพยายามตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 80 ไปแล้วนั่นเอง แต่ถ้าได้ร่วมกระทำความคิดตั้งแต่ก่อนการกระทำหรือภายหลัง การกระทำความคิดนั้นเท่านั้น การร่วมกระทำความคิดก็ไม่ได้ขึ้นอยู่กับตนเอง ละได้ก็แต่เพียงผู้ สันับสนุนก่อนการกระทำความคิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 86 หรือผู้ช่วยเหลือภายหลัง การกระทำความคิดแล้วแต่กรณี ฉะนั้นแม้จะมีส่วนกระทำตามแผนการ ถ้าหรือแบ่งหน้าที่กัน ทำก็ตาม ถ้าหากการกระทำของผู้ร่วมคิดคนใดก็ตามเป็นแต่การกระทำก่อนลงมือยังไม่เข้ายื่น พยายามกระทำความคิดแล้ว ผู้นั้นก็ไม่เป็นตัวการ ปัญหาที่น่าพิจารณาต่อไปก็คือ คำว่าร่วม กระทำความคิดด้วยกันนี้ จำเป็นจะต้องมีส่วนของการกระทำโดยตรง ในการกระทำอันใดที่ ประกอบขึ้นเป็นความผิดหรือไม่ ปัญหานี้ถ้าจะต้องพิจารณา ครั้งแรกเช่นนี้แล้วก็จะ เป็นการแคบ ไป เพราะในบางความผิดซึ่ง เกิดจากการกระทำเพียงอันเดียวแท้ ๆ เช่น พินผู้หนึ่งแผล ก็จะมีบุคคลหลายคนเป็นตัวการร่วมกันไม่ได้ ซึ่งปลุลุบันตามแนวคำพิพากษาฎีกาของไทยส่วน ใหญ่ไม่ได้ถือ ครั้งแรกถึง เช่นนั้น แต่จะมีความหมายกว้างขวางเพียงใดต้องพิจารณา เป็นกรณี กรณี ๆ ไป

อย่างไร เป็นเจตนากระทำร่วมกันของบุคคลทั้งหลายที่กระทำความคิดร่วมกันนั้น ต้องพิจารณาตามหลักเกณฑ์ 3 ประการคือ

¹ ลิตติ ติงคำภีร์, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1 ตอน 1, แก้วใจเต็ม เดิม, พิมพ์ครั้งที่ 5, หน้า 376.

- 1) เจตนาร่วมกระทำความผิดนั้นต้องผิดตลอดถึงการกระทำทุกอันที่เป็นความผิด
- 2) ผู้กระทำผิดร่วมกันต้องรู้ถึงเจตนาของกันและกัน
- 3) เจตนาร่วมกันนั้นมิอยู่เพียงวาระใด การกระทำผิดร่วมกันก็มิได้เพียงวาระนั้น

ฉะนั้นตามหลักกฎหมายข้างต้น พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คย่อมมีการกระทำความผิดในลักษณะที่เป็นตัวการได้เช่นกัน ไม่ว่าลักษณะของการกระทำ ความผิดจะเป็นการกระทำเพียงอันเดียวแท้ ๆ โดยบุคคลคนเดียวหรือไม่ก็ตาม เพราะเมื่อพิจารณาตามลักษณะอันเป็นธรรมชาติประกอบกับบทบัญญัติตามพระราชบัญญัตินี้ มาตรา 3 พระราชบัญญัตินี้ใช้ถ้อยคำว่าผู้กระทำผิด หมายถึง "ผู้ออกเช็ค" ฉะนั้นใช้ถ้อยคำว่า "ผู้ส่งจ่าย" เหมือนตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เช่นนี้ย่อมเห็นเจตนารมณ์ของกฎหมายนี้ได้ว่า บุคคลที่กฎหมายนี้เห็นว่า เป็นผู้กระทำผิดและต้องรับโทษตามกฎหมายนั้น มิใช่แต่เฉพาะผู้ส่งจ่ายเงินในเช็คเท่านั้น แต่หมายรวมถึงผู้ที่มีส่วนร่วมในการชำระหนี้ โดยที่บุคคลอื่นลงลายมือชื่อในเช็คนั้นด้วย เช่นสมมติว่า ก. เป็นหนี้ ข. ก. ได้ให้ ค. เขียนเช็คชำระหนี้ ข. โดยตนเองได้ลงชื่อส่งเช็คให้ ข. หากภายหลังเช็คนั้นถูกปฏิเสธการจ่ายเงิน ข. นี้ก็ย่อมถือได้ว่า ก. กับ ค. เป็นตัวการร่วมกันออกเช็คอันมีลักษณะเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ มาตรา 3 แล้ว หรือโจทก์นำเช็คมาฟ้องปรากฏว่าเป็นเช็คในสมุดเช็คของจำเลย แม้จำเลยจะได้เป็นผู้ลงลายมือชื่อในเช็คเลขก็ตาม กรณีก็อาจเป็นการร่วมกันกระทำผิดก็ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1075/2506) โจทก์ขอให้ลงโทษจำเลยตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ มาตรา 3 โดยบรรยายฟ้องว่าจำเลยสมคบกับพวกเป็นตัวการร่วมกันออกเช็คไม่มีเงิน จำเลยเป็นผู้กรอกรายการในเช็ค ซึ่งมีบุคคลผู้มีชื่อเป็นผู้ลงลายมือชื่อส่งจ่ายในเช็คนั้น ขอให้ศาลจะประทับรับฟ้องของโจทก์ไว้พิจารณา (คำพิพากษาฎีกาที่ 260/2503) การที่จำเลยเขียนรับรองลายมือชื่อของบุคคลอื่นซึ่งเป็นผู้ส่งจ่ายเช็ค และจำเลยนำเช็คดังกล่าวไปใช้ จำเลยย่อมมีความผิด

ฐานเป็นตุลาการตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83 เพราะมาตรา 17 แห่งประมวลกฎหมายอาญาบัญญัติว่า บทบัญญัติในภาค 1 แห่งประมวลกฎหมายอาญานี้ ให้ใช้กรณีแห่งความผิดตามกฎหมายอื่นด้วย เว้นแต่กฎหมายนั้น ๆ จะได้บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น และมาตรา 83 ที่เป็นบทบัญญัติในภาค 1 นั้น พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คก็มิได้บัญญัติเรื่องนี้ไว้เป็นอย่างอื่น (คำพิพากษาฎีกาที่ 526/2512)

สรุปแล้วได้ความว่า การที่พระราชบัญญัติความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คใช้คำว่า ผู้ใดออกเช็คดังกล่าวแล้วนั้นมิได้หมายความว่า ผู้ที่จะมีความผิดตามพระราชบัญญัตินี้คือผู้ลงลายมือชื่อส่งจ่ายเช็คเท่านั้น ผู้ร่วมกระทำความผิดด้วยกันกับผู้ลงชื่อส่งจ่ายเช็คก็อาจมีความผิดด้วย ฉะนั้นการออกเช็คโดยเจตนาจะไม่ให้มีการใช้เงินตามเช็ค หรือออกเช็คโดยในขณะที่ออกไม่มีเงินอยู่ในบัญชีอันจะพึงให้ใช้เงินได้ หรือออกเช็คให้ใช้เงินมีจำนวนสูงกว่าจำนวนเงินที่มีอยู่ในบัญชีอันจะพึงให้ใช้เงินได้ในขณะที่ออกเช็คนั้น ๆ ย่อมมีกรณีที่บุคคลอื่นร่วมกระทำความผิดด้วยกันกับผู้ออกเช็ค และถือว่าเป็นผู้ร่วมกระทำความผิดด้วยกันกับผู้ลงลายมือชื่อส่งจ่ายเช็คนั้นได้เสมอ

อนึ่ง คำว่า ผู้ใด ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค มาตรา 3 นี้มิได้จำกัดเฉพาะแต่บุคคลธรรมดาเท่านั้น กรณีอาจเป็นนิติบุคคลก็ได้ เช่น บริษัท จำกัด ห้างหุ้นส่วนจำกัด หรือห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล เป็นต้น แต่ในกรณีที่ผู้ออกเช็คเป็นนิติบุคคล เช่นนี้ต้องคำนึงว่านิติบุคคลนั้นตามสภาพความเป็นจริงไม่มีตัวตน จึงต้องให้บุคคลธรรมดาซึ่งอาจเป็นกรรมการหรือผู้เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ หรือเป็นผู้แทนของนิติบุคคลเหล่านี้เป็นผู้มีอำนาจจัดการหรือแสดงเจตนา ทำนิติกรรมสัญญาต่าง ๆ แทน ทั้งนี้อยู่ภายใต้ขอบเขตวัตถุประสงค์และข้อบังคับซึ่งนิติบุคคลนั้นได้จดทะเบียนไว้ ซึ่งในกรณีนี้เป็นไปตามหลักกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรื่องตัวการตัวแทน ส่วนในทางอาญานั้น การที่กรรมการหรือหุ้นส่วนผู้จัดการ อันเป็นผู้แทนของนิติบุคคลลงชื่อของตนและประทับตราของนิติบุคคลเป็นการออกเช็คในนามของนิติบุคคลเหล่านี้ การกระทำดังกล่าวย่อมถือว่าเป็นการกระทำความผิดซึ่งต้องอาศัยเจตนาของบุคคลธรรมดาซึ่งเป็นผู้แทนของนิติบุคคลเหล่านั้นเป็นการส่วนตัวด้วย ฉะนั้นหากภายหลัง

ปรากฏว่า เข็มนั้นถูกปฏิเสธการจ่ายเงิน ผู้แทนของนิติบุคคลผู้ลงลายมือชื่อก็อาจต้องมีความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คกรณีเป็นส่วนตัว โดยถือว่าเป็นตัวการร่วมกับนิติบุคคลนั้น ๆ กระทำความผิด เช่นบริษัทจำเลยที่ 1 เป็นนิติบุคคล จำเลยที่ 2 เป็นกรรมการผู้จัดการมีอำนาจลงชื่อแทนจำเลยที่ 1 โดยส่งจ่ายเช็คโดยเจตนาที่จะไม่ให้เกิดการใช้จ่ายเงินตามเช็คอันเป็นความผิดที่ต้องถือว่าจำเลยที่ 2 ได้ร่วมกับจำเลยที่ 1 ออกเช็คนี้ และมีความผิดฐานเป็นตัวการด้วย (คำพิพากษาฎีกาที่ 62/2517) หรือบริษัทจำเลยที่ 1 เป็นนิติบุคคล มีจำเลยที่ 2 เป็นกรรมการผู้จัดการมีอำนาจส่งจ่ายเงินในเช็คแทนบริษัทร่วมกับจำเลยที่ 3 กรรมการของบริษัทอีกคนหนึ่ง เมื่อจำเลยที่ 2 กับจำเลยที่ 3 ได้เซ็นชื่อส่งจ่ายเงินในเช็คให้ใช้จ่ายเงินจำนวนสูงกว่าในบัญชีโดยเจตนาจะไม่ให้เกิดการใช้จ่ายเงินตามเช็คนั้นแล้ว จำเลยทั้ง 3 ย่อมมีความผิดฐานเป็นตัวการร่วมกัน (คำพิพากษาฎีกาที่ 59/2506) แต่ถ้ากรรมการคนหนึ่งร่วมลงชื่อส่งจ่ายเงินไปโดยเชื่อว่าบริษัทมีเงินพอจ่ายตามคำบอกของกรรมการผู้จัดการ กรรมการผู้นั้นไม่มีเจตนาร่วมกันกระทำความผิด ย่อมไม่มีความผิดฐานทุจริตล้มคบกนออกเช็คโดยรู้ว่ามีเงินพอจ่ายในวันออกเช็ค (คำพิพากษาฎีกาที่ 1240/2503)

ผู้ใช่

การกระทำความผิดในฐานะที่เป็นผู้ใช่ตามประมวลกฎหมายอาญานั้นคือ การก่อให้ผู้อื่นกระทำความผิด ซึ่งจะกระทำโดยวิธีหนึ่งวิธีใดจนเป็นเหตุให้ผู้อื่นกระทำความผิดก็ถือว่าเป็นผู้ "ก่อให้" ผู้อื่นกระทำความผิดได้ทั้งสิ้นไม่ว่าจะเป็นการก่อโดยตรง เช่น ใช้ บังคับ อยู่เชิญ จำงวาน บุยก ส่ง เสริม ส่ง หรือขอร้องให้ทำ หรือกระทำโดยอ้อม โดยวิธีอย่างหนึ่งอย่างใด ซึ่งอาจจะเป็นกลอุบายชักจูงให้ผู้อื่นกระทำความผิด ก็ถือว่าเป็นผู้ก่อให้ผู้อื่นกระทำความผิดทั้งสิ้น เช่นการพนันว่า เขาไม่กล้าทำร้ายผู้อื่น การยั่วให้โกรธคนอื่น แต่มีข้อพิจารณาที่สำคัญอยู่ประการที่ว่า บุคคลใดจะเป็นผู้ก่อให้บุคคลอื่นกระทำความผิดนี้ ต้อง เป็นเรื่องและผู้กระทำความผิดได้ตกลงใจที่จะกระทำความผิดไป เพราะผู้ใช่ได้ก่อให้ผู้กระทำความผิดตกลงใจ เช่นนั้น มิใช่ผู้กระทำความผิดได้เจตนาตกลงใจที่จะกระทำความผิดอยู่เองแต่เดิมแล้ว

การกระทำความผิดฐานเป็นผู้ใช้หนี้ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 84 วรรคที่ 1 ได้บัญญัติว่า "ผู้ใดก่อให้ผู้อื่นกระทำความผิด ไม่ว่าจะด้วยการใช้ จ้างวาน หรือยุบยง ส่งเสริม หรือด้วยวิธีอื่นใด ผู้นั้นเป็นผู้ใช้ให้กระทำความผิด" การกระทำความผิดฐานเป็นผู้ใช้เป็นการกระทำความผิดอันหนึ่ง ซึ่งต้องอยู่ภายใต้บังคับแห่งประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 ด้วย กล่าวคือผู้ใช้ให้ผู้อื่นกระทำความผิดก็ต้องกระทำการใช้โดยมีเจตนาเหมือนกับการกระทำความผิดอื่น ๆ ทั่วไป ฉะนั้นการก่อให้ผู้อื่นกระทำความผิดนั้น ผู้ใช้อาจกระทำเจตนาโดยประสงค์ต่อผลให้กระทำความผิดนั้นโดยตรงหรือโดยอ้อม เห็นผลก็ได้

ส่วนในกรณีที่ความผิดตามที่ใช้มิได้กระทำลง ผลจะเป็นประการใดนั้นต้องพิจารณาตามมาตรา 84 วรรค 2 ที่บัญญัติว่า "ถ้าความผิดมิได้กระทำลง ไม่ว่าจะ เป็นเพราะผู้ถูกใช้ไม่ยอมกระทำ ยังมิได้กระทำ หรือเหตุอื่นใด ผู้ใช้ต้องระวางโทษเพียงหนึ่งในสามของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น"

กรณีที่ "ความผิดมิได้กระทำลง" หมายถึงการกระทำความผิดตามที่ใช้นั้นยังไม่ได้เริ่มต้นขึ้น ยังไม่ได้มีการลงมือ หรือพยายามกระทำความผิดตามที่ใช้ในอย่างใดเลย ซึ่งกรณีอาจเกิดจากเพราะใช้แล้วผู้ถูกใช้ไม่ยอมกระทำ หรือใช้แล้วแต่ผู้ถูกใช้ คือผู้กระทำความผิดนั้น ซึ่งเป็นเหมือนตัวการยังไม่ได้ลงมือกระทำตามที่ใช้ หรือเหตุอื่นใดก็ตาม กรณีเช่นนี้ผู้ใช้ที่มีความผิดต้องระวางโทษหนึ่งในสามของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดตามที่ใช้แล้ว แต่ถ้ากรณีเป็นว่าผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นตัวการได้ลงมือกระทำความผิดตามที่ใช้แล้ว กล่าวคือได้มีการพยายามกระทำความผิดหรือกระทำความผิดที่ใช้ ตลอดจนเป็นความผิดสำเร็จ เช่นนี้ต้องถือเสมือนผู้ใช้เป็นตัวการ กล่าวคือตัวการมีโทษในฐานะพยายามหรือในฐานะความผิดสำเร็จ อย่างไรก็ตาม ผู้ใช้ก็ต้องรับโทษอย่างเดียวกัน ตามความในมาตรา 84 วรรค 2 ตอนต้น¹

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 436.

แต่ถ้าเป็นกรณีที่ผู้ใช้ลงมือกระทำความผิดแล้วขังตัวเอง ผู้ใช้ก็ไม่มีโทษฐานพยายามด้วย แต่ผู้ใช้คงมีความรับผิดชอบที่ได้กระทำไปแล้ว ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 82 คือมีโทษหนึ่งในสามตามมาตรา 84 วรรค 2 ตอนท้าย เช่นเดียวกับกรณีอื่นเป็นข้อยกเว้นตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 88 คือผู้ใช้เข้ายึดขวางฉิวให้การกระทำสำเร็จหรือบรรลุผล ซึ่งกรณีผู้ใช้ยังคงรับผิดชอบเหมือนกรณีที่มีความผิดยังมิได้กระทำลงตามมาตรา 82 วรรค 2 ตอนท้ายเช่นกัน

กรณีที่เป็นเรื่องผู้ใช้ให้ผู้อื่นกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ มีตัวอย่างเช่น ก. ชื้อสินค้าจาก ข. ก. ได้ใช้ให้ ค. ออกเช็คชำระหนี้ค่าสินค้านั้นให้แก่ ข. โดย ก. รู้อยู่แล้วว่า ค. ไม่มีเงินฝากในธนาคารหรือบัญชีเงินฝากปิดแล้ว ฯลฯ ข. นำเช็คไปขึ้นเงินไม่ได้เพราะ ค. ไม่มีเงินฝากในธนาคารหรือมีเงินไม่พอจ่าย ฯลฯ ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน กรณีเช่นนี้ถือว่า ค. เป็นตัวการผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ ก. บ่อน้อมความผิดฐานเป็นผู้ใช้ให้ผู้อื่นกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ เช่นกัน ทั้งนี้การกระทำของผู้ออกเช็คจะเป็นความผิดตามอนุมาตราใดบ้างต้องพิจารณาเป็นเรื่อง ๆ ไป¹ หรือในกรณีการห้ามธนาคารใช้เงินตามเช็ค ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ มาตรา 3 (5) ถ้าข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้ส่งจ่ายใช้ให้คนอื่นมาห้ามธนาคารมิให้จ่ายเงิน การกระทำของผู้ส่งจ่ายดังกล่าวก็เข้าลักษณะเป็นผู้ใช้ให้ผู้อื่นกระทำความผิดแล้ว ผู้ส่งจ่ายนั้นมีความผิดฐานเป็นผู้ใช้ให้ผู้อื่นกระทำผิด²

¹ สง่า ดวงธัมพร, คำอธิบายกฎหมายเกี่ยวกับเช็ค การล่อลวงและดำเนินคดี,
หน้า 376.

² ประพันธ์ ทรัพย์แสง, คำอธิบายเช็ค, หน้า 53.

ผู้สนับสนุน

การมีส่วนในการกระทำความผิดของผู้อื่นอีกลักษณะหนึ่งคือ การเป็นผู้สนับสนุนให้ผู้อื่นกระทำความผิด ซึ่งตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 86 บัญญัติว่า "ผู้ใดกระทำประการใด ๆ อันเป็นการช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกในการที่ผู้อื่นกระทำความผิด แม้ผู้กระทำความผิดจะมิได้รู้ถึงความช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกนั้นก็ตาม ผู้นั้นเป็นผู้สนับสนุนการกระทำความผิด ต้องระวางโทษ 2 ใน 3 ส่วนของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดที่สนับสนุนนั้น"

การกระทำความผิดฐานเป็นผู้สนับสนุนดังกล่าวนี้ สามารถกล่าวโดยสรุปเป็นข้อสาระสำคัญได้ดังนี้คือ

1. ต้องมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น ซึ่งอาจจะเป็นอันพยายามหรือความผิดสำเร็จก็ได้ และให้รวมถึงกรณีที่เป็นอันตระเตรียมหรือการล้มคบบกระทำความผิดซึ่งกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ด้วย

ถ้าความผิดนั้นยังไม่มี การกระทำที่ถึงขั้นดังกล่าวแล้วนี้ การสนับสนุนก็ยังไม่เป็นโทษ ซึ่งต่างกับเรื่องผู้ไปให้ผู้อื่นกระทำความผิด แม้ผู้ถูกใช้จะยังไม่ลงมือกระทำความผิด แต่เมื่อมีการใช้แล้วผู้ไปก็มิใช่โทษอยู่ส่วนหนึ่ง โดยปกติผู้สนับสนุนให้ผู้อื่นกระทำความผิด เมื่อมีการกระทำความผิดตามที่สนับสนุนเกิดขึ้นดังกล่าวแล้ว ต้องระวางอัตราโทษ 2 ใน 3 ของอัตราโทษที่กฎหมายกำหนดไว้ สำหรับความผิดที่สนับสนุนนั้น มิใช่โทษที่ลงกับตัวการ แต่อย่างไรก็ตาม ในบางความผิดกฎหมายอาจเอาผิดแก่ผู้สนับสนุนเหมือนกับตัวการก็ได้ เช่นการสนับสนุนกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 111, 129, 314 หรือในบางความผิดกฎหมายไม่เอาโทษสำหรับผู้สนับสนุนเลย เช่นการสนับสนุนกระทำความผิดฐานลหุโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 102

2. ต้องมีการกระทำที่เป็นการช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกแก่ผู้กระทำความผิด ซึ่งการให้ความช่วยเหลือหรือความสะดวกนี้ไม่สำคัญเลยว่าจะต้องทำอะไร เช่น การที่คนใช้ เปิดหน้าต่างให้ผู้ร้ายเข้ามาลักทรัพย์ในบ้าน ชักบันไดเข้าปล้น บอกที่เก็บทรัพย์ ให้เพื่อนหา แก้วผู้ร้ายไล่ไปลักทรัพย์ ฯลฯ เหล่านี้เป็นการสนับสนุนการกระทำความผิดทั้งสิ้น ซึ่งการสนับสนุนช่วยเหลือดังกล่าวนี้อาจเป็นส่วนหนึ่งส่วนใดของการกระทำความผิดสำเร็จเท่านั้น ไม่จำเป็นต้องมีส่วนในความผิดสำเร็จนั้นจนทุกชั้นตอน และความผิดฐานเป็นผู้สนับสนุนย่อม เกิดมีขึ้นได้แม้ผู้กระทำความผิดจะมีรู้ถึงการให้ความช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกก็ตาม

3. การสนับสนุนต้องกระทำก่อนหรือขณะกระทำความผิด ถ้าได้กระทำภายหลัง การกระทำความผิดย่อมไม่ใช่ผู้สนับสนุน แต่อาจเป็นความผิดอื่น เช่น รับของโจร ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 357 หรือช่วยเหลือผู้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 185, 214

อนึ่ง การสนับสนุนก็เช่นเดียวกับการใช้ให้กระทำความผิด คือผู้กระทำต้องมีความเจตนา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 ที่จะให้ความสะดวกช่วยเหลือในการกระทำความผิดนั้นด้วยเช่นกัน

จากหลักเกณฑ์โดยสังเขปนี้ย่อมเห็นได้ว่า การสนับสนุนผู้อื่นกระทำความผิดกับการใช้ให้ผู้อื่นกระทำความผิดนั้นมีข้อแตกต่างกันคือ กรณีผู้ใช้ให้ผู้อื่นกระทำความผิดนั้น ผู้ใช้ทำให้ผู้อื่นถูกใช้ตัดสินใจกระทำความผิดขึ้นเพราะการใช้นั้น แต่ผู้สนับสนุนนั้นเป็นแต่เพียงแนะนำหรือทำให้ผู้กระทำความผิดซึ่งตกลงใจกระทำความผิดอยู่แล้วแน่ใจยิ่งขึ้น กระทำความผิดโดยสะดวกขึ้นเท่านั้น และในการกระทำความผิดฐานเป็นผู้สนับสนุนนี้ต้องแยกให้ออกจากการกระทำความผิดในฐานะที่เป็นตัวการร่วมกันในการกระทำความผิด เพราะถึงแม้ว่าการร่วมมือกันในการกระทำความผิดก็เป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกันอยู่ในตัวก็ตาม แต่การช่วยเหลือให้ความสะดวกในขณะกระทำความผิดอันเป็นลักษณะที่เป็นการสนับสนุนนั้นยังไม่เข้าถึงขั้นการร่วมมือเป็นตัวการ กล่าวคือไม่ถึงกับเป็นการกระทำส่วนหนึ่งแห่งความผิดดังกล่าวแล้วข้างต้น

ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เอีศานั้น ในทางปฏิบัติที่ผ่านมา นั้นไม่ค่อยมีปรากฏว่าได้มีการฟ้องร้องดำเนินคดีต่อบุคคลที่ซึ่งได้กระทำความผิดฐานเป็นผู้สนับสนุนในการกระทำความผิดฐานนี้มากนัก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกลไกของกฎหมายนี้ประกอบด้วยลักษณะของการกระทำความผิดฐานนี้ ซึ่งว่าโดยสภาพความจริงแล้วยากที่นำสืบพิสูจน์พยานหลักฐานได้อย่างเด่นชัดว่า ได้มีการกระทำความผิดฐานเป็นผู้สนับสนุนขึ้น ฉะนั้นโดยปกติผู้เสียหายจึงมักจะฟ้องร้องดำเนินคดีกับผู้ลงลายมือชื่อส่งจ่ายเงินในเอีศนั้นโดยตรง หรือผู้มีส่วนร่วมกระทำความผิดฐานเป็นตัวการเท่านั้น ซึ่งเป็นการสะดวกกว่า

แต่ถ้าจะพิจารณาในทางทฤษฎีแล้ว โดยอาศัยอำนาจแห่งประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 17 เช่นเดียวกับเรื่องตัวการ หรือผู้ใช้ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เอีศนี้ ก็อาจมีความผิดฐานเป็นผู้สนับสนุนได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1075/2506) ยกตัวอย่างเช่น เจ้าของบัญชีเงินฝากยอมมอบแบบพิมพ์เอีศที่ยังไม่ได้กรอกข้อความให้แก่บุคคลอื่นไปเขียนเอีศส่งจ่ายเอง แล้วนำเอีศไปชำระหนี้หรือแลกเงินสด ถ้าสืบได้ว่า เจ้าของเอีศทราบว่ามีผู้พิมพ์เอีศจะนำแบบพิมพ์เอีศนั้นไปส่งจ่ายเอาเองเพื่อชำระหนี้ เช่นนี้ย่อมอาจถือได้ว่าผู้เป็นเจ้าของเอีศซึ่งให้พิมพ์หรือรู้แล้วปล่อยให้ผู้อื่นเอาเอีศไปลงชื่อส่งจ่ายเช่นนี้ได้กระทำการอันเป็นการช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกในการกระทำความผิดอาญาตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เอีศแล้ว มีความผิดฐานเป็นผู้สนับสนุนการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติ¹

ในเรื่องบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนี้ ตามกฎหมายของประเทศฝรั่งเศส แบ่งลักษณะการกระทำความผิดโดยบุคคลหลายคนนี้เป็นลักษณะตัวการร่วมกัน และ

¹ สั่งว่า ดวงธัมพร , คำอธิบายกฎหมายเกี่ยวกับเอีศ การสอบสวนและดำเนินคดี,

ลักษณะที่เป็นการสมรู้ร่วมคิดกระทำความผิด¹ สามารถอธิบายโดยสังเขปได้ดังนี้

การกระทำความผิดในลักษณะที่เป็นตัวการร่วมกันนั้น บุคคลเหล่านั้นต่างมีพฤติกรรมและบทบาทในการกระทำความผิดโดยร่วมกันอย่างแข็งขัน เช่นผู้ส่งจ่ายเช็คสั่งให้ตัวแทนของตนมอบเช็คแก่ผู้รับเช็คและโดยตัวแทนเป็นผู้เขียนจำนวนเงินในเช็คด้วย เมื่อไม่มีเงินในบัญชี ศาลแห่งประเทศฝรั่งเศสได้ตัดสินลงโทษผู้ส่งจ่ายและตัวแทนในฐานะที่เป็นตัวการร่วมกันกระทำความผิด หรือในกรณีที่เป็นตัวการร่วมกันกระทำความผิดระหว่างนิติบุคคลและบุคคลธรรมดา เช่นกรรมการผู้จัดการบริษัทมอบเช็คต่อพนักงานเพื่อชำระค่าสินค้าของบริษัท ผู้กระทำความผิดคือกรรมการบริษัทผู้นั้น ส่วนพนักงานไม่ถือว่าเป็นตัวการร่วมกระทำความผิดด้วย เว้นแต่จะมีพฤติการณ์ที่แสดงให้เห็นว่ามีบทบาทอย่างแข็งขันร่วมในการออกเช็คนั้นด้วย หรืออย่างผู้จัดการบริษัทได้รับมอบเช็คโดยไม่ลงจำนวนเงินจากผู้บริหารของบริษัท ได้กรอกจำนวนเงินและผู้รับเงินในเช็ค โดยรู้ถือว่าไม่มีเงินในบัญชี กรณีนี้ถือว่าผู้จัดการบริษัทและผู้บริหารของบริษัทเป็นตัวการกับบริษัทซึ่งเป็นนิติบุคคลกระทำความผิด²

ส่วนการกระทำความผิดในลักษณะที่เป็นการสมรู้ร่วมคิดกับผู้กระทำความผิดนั้น เป็นความผิดตามกฎหมายจารีตประเพณีของฝรั่งเศส³ ตัวอย่างเช่น บุคคลที่มิใช่เป็นผู้รับเงินตามเช็ค ได้รับเช็คโดยรู้ถือว่าไม่มีเงินในบัญชี แล้วมอบเช็คต่อผู้รับเงินตามเช็ค กรณีนี้ไม่ถือว่าบุคคลดังกล่าวเป็นตัวการร่วมกันกับผู้ออกเช็คกระทำความผิด เพราะการกระทำของเขา

¹ Encyclopédie Dalloz, Droit Pénal Tome I, A-C, Cheque, p.3.

² เรื่องเดียวกัน.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 4.

คำก็ได้อยู่แต่เพียงการมอบเช็คเท่านั้น การกระทำของเขาคงมีแต่ความผิดฐานเป็นผู้ล่่มรู้กับผู้กระทำผิดเท่านั้น หรือบุคคลที่ได้รับคำสั่งจากผู้ส่งจ่ายให้ลงนามของผู้รับเงินตามเช็คและมอบเช็คให้แก่ผู้รับเงินตามเช็ค หรือกรณีที่ผู้บริหารธนาคารได้ให้ความสะดวกแก่ผู้กระทำความผิดจ่ายเช็คโดยไม่มีเงิน กรณีเหล่านี้มีข้อมถึอว่าบุคคลดังกล่าวล่่มรู้ร่วมคิดกับผู้กระทำความผิด

ตามกฎหมายของประเทศไทย บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ ฐานเป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุนดังกล่าวนี้ เมื่อถูกนำตัวมาดำเนินคดีเพื่อให้ต้องรับโทษตามกฎหมายย่อมตกอยู่ในฐานะผู้ต้องหาหรือจำเลยแล้วแต่กรณีดังนี้คือ

1. ผู้ต้องหา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (2) หมายถึง "บุคคลผู้ถูกหาว่าได้กระทำความผิดแต่ยังมิได้ถูกฟ้องต่อศาล" การที่บุคคลใดจะตกเป็นผู้ต้องหา นั้นต้องมีความเกี่ยวข้องกับพนักงานสอบสวน กล่าวคือเมื่อเกิดการกระทำความผิดกฎหมายขึ้น ผู้เสียหายได้ร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนหรือโดยกล่าวโทษของเจ้าพนักงานบุคคลผู้กระทำความผิดอาญานั้นก็ตกเป็นผู้ต้องหา (คำพิพากษาฎีกาที่ 1341/2509) ฉะนั้นการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯซึ่ง เป็นกฎหมายที่มีโทษทางอาญา และเป็นความผิดอันยอมความได้ ผู้ที่ออกเช็คซึ่งถูกปฏิเสธการจ่ายเงินนั้นจะตกเป็นผู้ต้องหา เมื่อผู้ทรงเช็คซึ่ง เป็นผู้เสียหายร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน โดยเจตนาที่จะให้ผู้ออกเช็คนั้นได้รับโทษตามกฎหมายต่อไป

แต่หากผู้เสียหายมิได้ร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนเพราะประสงค์จะดำเนินคดีเอง การดำเนินกระบวนการขึ้นพนักงานสอบสวนก็ไม่มี ซึ่งกรณีนี้จะทำให้ผู้กระทำความผิดตกอยู่ในฐานะผู้ต้องหาก็ไม่เกิดขึ้น

สิทธิของผู้ต้องหา มิได้มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้งว่าผู้เสียหายมีสิทธิตามกฎหมายอย่างไรบ้าง แต่เท่าที่นักนิติศาสตร์ได้รวบรวมไว้มีดังต่อไปนี้¹

- 1.1 สิทธิที่จะได้รับแจ้งข้อหา
- 1.2 สิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การในชั้นสอบสวน
- 1.3 สิทธิที่จะไม่ถูกบังคับอยู่เอืง ให้สัญญาให้ให้การด้วยความไม่เต็มใจ
- 1.4 สิทธิที่จะได้รับการประกันตัวตามรัฐธรรมนูญ และจะเรียกประกันสูงเกินไปไม่ได้
- 1.5 สิทธิที่จะพบทนายความตามรัฐธรรมนูญ
- 1.6 สิทธิที่จะไม่ถูกควบคุมหรือขังโดยผิดกฎหมาย

2. คำaley ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (3)

หมายถึง "บุคคลซึ่งถูกฟ้องร้องยังศาลแล้ว โดยข้อหาว่าได้กระทำความผิด" จากบทบัญญัติแห่งกฎหมายมาตรานี้บุคคลจะมีฐานะเป็นคำaley เมื่อถูกฟ้องยังศาลแล้ว ซึ่งจากหลักเกณฑ์ตามคำนิยามดังกล่าวนี้คงใช้ได้แต่เฉพาะในกรณีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีเท่านั้น แต่ในกรณีที่ราษฎรซึ่งเป็นผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดีเองนั้น แม้ในคำฟ้องของโจทก์จะเรียกบุคคลที่ถูกหาว่ากระทำความผิดตามฟ้องคดีนั้นว่า "คำaley" ก็ตาม แต่บุคคลนั้นก็หาตกอยู่ในฐานะคำaley ตามกฎหมายไม่ เพราะในคดีอาญาที่ราษฎรเป็นโจทก์ฟ้องคดีเองนั้น เมื่อฟ้องนั้นถูกต้องตามกฎหมายแล้ว กฎหมายต้องไต่สวนมูลฟ้องก่อน (ป.ร.อ. มาตรา 162 (1)) ถ้าปรากฏว่าคดีมีมูลให้ศาลประทับฟ้องไว้พิจารณาต่อไป (ป.ร.อ. มาตรา 167) และก่อนที่ศาลจะประทับฟ้องมิให้ถือว่าคำaleyอยู่ในฐานะเช่นนั้น (ป.ร.อ. มาตรา 162 วรรคท้าย)

¹ ประเคือง กิริติบุตร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

(กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2520), หน้า 14.

จากหลักกฎหมายดังกล่าวแล้วนี้ ในคดีอาญาที่ราษฎรเป็นโจทก์ฟ้องคดีเองนั้น ผู้ถูกฟ้องจะมีฐานะเป็นจำเลยต่อเมื่อศาลได้ส่งหมายฟ้องคดีนั้น และได้ประทับฟ้องคดีนั้นไว้แล้ว ดังนั้นถ้าในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง ศาลงดสืบพยานโจทก์และพิพากษายกฟ้องโจทก์ โจทก์อุทธรณ์ได้ เมื่อศาลอุทธรณ์ยกคำพิพากษาค่าลขึ้นต้นให้ศาลขึ้นต้นดำเนินการไต่สวนมูลฟ้องต่อไป แล้วสั่งหรือพิพากษาใหม่ คำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ดังกล่าวผู้ถูกฟ้องเป็นจำเลยในคดีนั้นจะฎีกาไม่ได้ เพราะในชั้นไต่สวนมูลฟ้องเป็นเรื่องระหว่างศาลกับโจทก์ เมื่อศาลยังไม่ได้มีคำสั่งประทับฟ้องของโจทก์ จำเลยยังไม่อยู่ในฐานะจำเลย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 165 วรรคท้าย (คำพิพากษาฎีกาที่ 1319/2495)

ในคดีราษฎรเป็นโจทก์ฟ้องคดีเองนี้ ก่อนที่ศาลจะมีคำสั่งประทับฟ้อง ผู้ถูกฟ้องเป็นจำเลยในคดีนั้นจะยังไม่ตกอยู่ในฐานะจำเลยและจะมาศาลเพื่อฟังการไต่สวนคดีนั้นหรือไม่ก็ได้ แต่ในการไต่สวนมูลฟ้องคดีนั้น บุคคลผู้ถูกฟ้องนั้นก็มิสิทธิแต่งตั้งทนายเพื่อชก้านพยานโจทก์ในชั้นไต่สวนมูลฟ้องได้ (ป.ร.อ. มาตรา 165 วรรคท้าย)

บุคคลเมื่อตกเป็นจำเลยในคดีอาญาย่อมมีสิทธิตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 8 ดังนี้

"นับแต่เวลายื่นฟ้องแล้ว จำเลยมีสิทธิดังต่อไปนี้

1. แต่งทนายแก่ต่างในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง หรือพิจารณาในศาลชั้นต้น ตลอดจนถึงศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา
2. พูดยกข้อหาหรือผู้ที่จะเป็นทนายสองต่อสอง
3. ตรวจสอบสำนวนการไต่สวนมูลฟ้องหรือพิจารณาของศาล และคัดสำเนาหรือขอสำเนาที่รับรองว่าถูกต้องโดยเสียค่าธรรมเนียม
4. ตรวจสอบสิ่งที่ยื่นเป็นพยานหลักฐานและคัดสำเนาหรือถ่ายรูปสิ่งนั้น ๆ

ถ้าจำเลยมีทนาย ทนายนั้นย่อมมีสิทธิทำนองเดียวกับจำเลยดังกล่าวมาแล้วด้วย"

ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ ผู้ที่จะถูกฟ้องเป็นจำเลยคือผู้ออกเช็ค ซึ่งโดยปกติแล้วก็คือผู้ลงชื่อส่งจ่ายเงินในเช็คนั้นนั่นเอง แต่เนื่องจากพระราชบัญญัตินี้เป็นกฎหมายที่มีโทษทางอาญาอย่างหนึ่ง แต่ไม่ได้มีบทบัญญัติว่าด้วยตัวการ ผู้ใช้ผู้สนับสนุนไว้ จึงต้องนำบทบัญญัติในภาค 1 แห่งประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับด้วย (ป.อาญา มาตรา 17) ฉะนั้นบุคคลที่เป็นตัวการร่วมกับผู้ลงชื่อส่งจ่ายเงินในเช็คนั้น แม้จะไม่ได้ร่วมลงชื่อในเช็คนั้นก็ตาม แต่ได้กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดเข้าลักษณะเป็นตัวการ ก็อาจถือว่าบุคคลนั้นได้ร่วมกันกับผู้ลงชื่อส่งจ่ายเงินตามเช็คนั้นออกเช็คเพื่อชำระหนี้ และถือว่าผู้ออกเช็คนั้นด้วย ซึ่งอาจตกเป็นผู้ต้องหาหรือถูกฟ้องเป็นจำเลยในคดีอาญาได้ถ้าเช็คนั้นถูกปฏิเสธการจ่ายเงิน

นอกจากนี้บุคคลซึ่งกระทำความผิดในลักษณะที่เป็นผู้ใช้ให้กระทำความผิดหรือผู้สนับสนุนก็อาจตกเป็นผู้ต้องหาหรือถูกฟ้องเป็นจำเลย ในฐานะที่เป็นผู้ใช้ให้ผู้อื่นกระทำความผิด หรือสนับสนุนให้ผู้อื่นกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ นี้ได้ตั้งได้กล่าวแล้วข้างต้น

ตามกฎหมาย ผู้ต้องหาหรือจำเลย ถ้าเป็นบุคคลธรรมดา ก็จะถูกรายชื่อมาสอบสวนได้ส่วนมูลฟ้อง หรือพิจารณา และอาจถูกควบคุมตัวหรือขังได้แล้วแต่กรณี แต่สำหรับกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นนิติบุคคล เช่นบริษัทจำกัดหรือห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ซึ่งต้องดำเนินการหรือปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของนิติบุคคลนั้นโดยทางผู้แทน กรณีนี้โดยนิตินัยถือว่าการกระทำความผิดนั้น ผู้จัดการหรือผู้แทนของนิติบุคคลมิได้เป็นผู้กระทำความผิด แต่บริษัทจำกัดหรือห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนซึ่ง เป็นนิติบุคคลอันถือว่าเป็นบุคคลอีกบุคคลหนึ่ง เป็นผู้กระทำความผิดต่างหาก ผู้จัดการหรือผู้แทนนิติบุคคลเป็นเพียงผู้แทนผู้กระทำความผิดนั้นเท่านั้น¹ ดังนั้นนิติบุคคลจึงอาจมี

¹สัญญา ธรรมศักดิ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตอน 1, (กรุงเทพฯ: ศักดิ์พิมพ์โดยสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2515), หน้า 33.

เจตนากระทำความผิดตามกฎหมายและต้องลงโทษในทางอาญาได้เท่าที่ลักษณะแห่งโทษตามความผิดนั้นจะเปิดช่องให้ลงแก่นิติบุคคลได้ ซึ่งต้องพิจารณาตามลักษณะความผิด พฤติการณ์แห่งการกระทำความผิด และอำนาจหน้าที่ของผู้แทนนิติบุคคลประกอบกับวัตถุประสงค์ประสงค์ของนิติบุคคลเป็นราย ๆ ไป (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 787-8/2506)

กรณีที่นิติบุคคลเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยนี้ ในการสอบสวนหรือไต่สวนมูลฟ้องหรือพิจารณาคดี กฎหมายให้ออกหมายเรียกผู้สั่งการหรือผู้แทนอื่น ๆ ของนิติบุคคลนั้นไปยังพนักงานสอบสวนหรือศาลแล้วแต่กรณี แต่ถ้าบุคคลนั้นไม่มาตามหมายเรียก จะออกหมายจับมาก็ได้ แต่จะขังหรือจำคุกผู้สั่งการหรือผู้แทนเหล่านี้ไม่ได้ (ป.ร.อ. มาตรา 7)

สำหรับกรณีการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คโดยนิติบุคคลซึ่งเป็นบริษัทจำกัด ห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน หรือนิติบุคคลอื่นใดก็ดี โดยลงชื่อกรรมการหรือผู้สั่งการ หรือผู้แทนของนิติบุคคลนั้น แล้วประทับตราของนิติบุคคลเช่นว่านั้น ตามระเบียบ กรณีดังกล่าวนี้แม้จะถือว่าได้กระทำการออกเช็คในนามของนิติบุคคลเหล่านั้น ซึ่งโดยหลักเบื้องต้นต้องนำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 7 มาใช้ กล่าวคือจะควบคุมหรือขังผู้สั่งการหรือผู้แทนของนิติบุคคลเหล่านั้นไม่ได้ก็ตาม แต่การลงชื่อในเช็คดังกล่าวย่อมถือได้ว่ามีการกระทำโดยอาศัยเจตนาของบุคคลธรรมดาซึ่งเป็นผู้แทนหรือผู้สั่งการของนิติบุคคลเหล่านั้นเป็นการส่วนตัวด้วย และเมื่อเช็คเป็นตั๋วเงินอย่างหนึ่ง ในเรื่องตั๋วเงินบุคคลผู้ลงลายมือชื่อของตนในตั๋วเงินย่อมจะต้องรับผิดชอบในความในตั๋วเงินนั้น (ป.พ.พ. มาตรา 900) ละเว้นกรณีที่นิติบุคคลกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คนี้ในลักษณะของการกระทำความผิดดังกล่าวข้างต้น นอกจากนิติบุคคลนั้นต้องรับโทษทางอาญาตามพระราชบัญญัตินี้ มาตรา 3 เท่าที่ลักษณะแห่งโทษจะเปิดช่องให้ลงแก่นิติบุคคลได้แล้ว ตัวบุคคลซึ่งเป็นผู้สั่งการหรือผู้แทนของนิติบุคคลซึ่งได้ลงชื่อในเช็คนั้นก็ต้องมีความผิดในทางอาญานี้เป็นส่วนตัวฐานเป็นตัวการร่วมกันกับนิติบุคคลออกเช็คอันมีลักษณะของการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้และรับโทษตามกฎหมายได้ดังได้กล่าวแล้วในเรื่องตัวการ

ส่วนที่ 2 ความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิด
อันเกิดจากการใช้เช็คฯ เป็นความผิดอันยอมความได้

คำว่า ความผิดอันยอมความได้ นี้ เป็นคำใหม่ที่ใช้ในประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499 เช่นตามมาตรา 71 อันเป็นเรื่องการกระทำความผิดระหว่างญาติ มาตรา 356, 361 อันเป็นความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ เป็นต้น

แต่เดิมในความหมายของคำ ๆ นี้กฎหมายใช้คำว่า "ความผิดต่อส่วนตัว" เช่น ตามกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา 6 (7) หรือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 121 วรรค 2 ฉะนั้นความผิดต่อส่วนตัวก็หมายถึงความผิดอันยอมความกันได้ตามประมวลกฎหมายอาญานั้นเอง การที่จะทราบได้ว่าความผิดใดเป็นความผิดอันยอมความกันได้หรือไม่นั้น ต้องแล้วแต่ตามกฎหมายนั้นได้บัญญัติให้เป็นความผิดอันยอมความกันได้ หรือตามกฎหมายซึ่งบัญญัติไว้แต่เดิมได้บัญญัติว่าเป็นความผิดต่อส่วนตัวหรือไม่ หากไม่มีบัญญัติไว้เช่นนั้น ความผิดนั้นก็มีความผิดอาญาแผ่นดินทั่วไป ซึ่งทำให้ลักษณะการลงโทษ อายุความในทางล้าระบัญญัติ และกระบวนการยุติธรรมในทางวิธีล้าระบัญญัติ มีผลแตกต่างกันไปอีกด้วย เช่นการร้องทุกข์ และการลอบล่อน การฟ้องคดี เป็นต้น

ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2497 มาตรา 4 บัญญัติว่า "ความผิดตามมาตรา 3 ให้ถือเป็นความผิดต่อส่วนตัว" ดังนั้นความผิดตามพระราชบัญญัตินี้จึงเป็นความผิดอันยอมความกันได้

โดยทั่วไปการฟ้องร้องดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิดไม่ว่าความผิดที่เกิดขึ้นจะเป็นความผิดอันยอมความได้หรือความผิดอาญาแผ่นดินก็ตาม ในการฟ้องคดีนั้นผู้มีอำนาจฟ้องคดีได้แก่

- 1) ผู้เสียหาย และ
- 2) พนักงานอัยการ

(ป.วิ.อ. มาตรา 28)

ซึ่งในการฟ้องคดีโดยผู้เสียหายกับพนักงานอัยการดังกล่าว มีหลักเกณฑ์ที่แตกต่างกันอยู่หลายประการซึ่งจะได้กล่าวต่อไปในเรื่องการฟ้องคดี แต่ในที่นี้จะกล่าวเฉพาะกระบวนการขึ้นต้นก่อนการฟ้องคดีโดยพนักงานอัยการคือ การสอบสวน เสียก่อนดังนี้

โดยหลักทั่วไปนั้นพนักงานอัยการจะฟ้องคดีอาญาได้ก็ต่อเมื่อพนักงานสอบสวนได้สอบสวนคดีนั้นแล้ว ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 บัญญัติว่า "ห้ามมิให้พนักงานอัยการฟ้องคดีต่อศาลโดยมิได้มีการสอบสวนความผิดนั้นก่อน" และตามมาตรา 121 วรรคแรก บัญญัติว่า "พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาทั้งปวง" ซึ่งอำนาจสอบสวนของพนักงานสอบสวนดังกล่าวนี้ ยังต้องอยู่ภายในบังคับแห่งบทบัญญัติมาตรา 121 วรรค 2 อีกด้วย คือ "แต่ถ้าเป็นความผิดต่อส่วนตัวห้ามมิให้ทำการสอบสวน เว้นแต่จะได้รับการร้องทุกข์ตามระเบียบ" ฉะนั้นตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายมาตราให้พนักงานสอบสวนจะมีอำนาจสอบสวนคดีความผิดอันยอมความได้ก็ต่อเมื่อผู้เสียหายได้ร้องทุกข์ตามระเบียบ (ป.วิ.อ. มาตรา 123, 124) เสียก่อน

ในกรณีที่พนักงานสอบสวนเข้าใจผิดในข้อกำหนด กล่าวคือความผิดที่เกิดขึ้นเป็นความผิดอันยอมความกันได้ แต่พนักงานสอบสวนเข้าใจผิดว่าความผิดที่เกิดขึ้นนั้นเป็นความผิดอาญาแผ่นดิน จึงไม่สั่งให้มีการร้องทุกข์ก็ผิดหรือในกรณีที่พนักงานสอบสวนเข้าใจไม่ผิดพลาดแต่คำร้องทุกข์ที่คำขึ้นไม่ถูกต้องตามระเบียบที่กฎหมายกำหนดไว้ หรือคำร้องทุกข์นั้นขาดสาระสำคัญอันจะเป็นคำร้องทุกข์ที่ดี ในกรณีเช่นนี้ย่อมไม่ผลิให้เป็นคำร้องทุกข์ ต้องถือว่าคดีนั้นยังไม่มีคำร้องทุกข์ตามระเบียบ เมื่อคดีนั้นเป็นความผิดอันยอมความได้ แต่เมื่อไม่มีคำร้องทุกข์ตามระเบียบถึงพนักงานสอบสวนจะสอบสวนไป และภายหลังพนักงานอัยการจะฟ้องคดีนั้นก็ย่อมถือว่า การสอบสวนคดีนั้นไม่ชอบ ศาลย่อมยกฟ้องคดีนั้น

จึงกล่าวได้ว่าความผิดอันยอมความได้นั้น คำร้องทุกข์มีส่วนเป็นสาระสำคัญในกระบวนการสอบสวนและการฟ้องร้องคดีนั้นเป็นอย่างมาก ความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้ไฟฟ้า เป็นความผิดอันยอมความกันได้อย่างหนึ่ง จึงต้องอยู่ใน

หลักเกณฑ์บังคับดังกล่าวข้างต้นแล้วนี้ด้วย

ความมุ่งหมายที่กฎหมายห้ามมิให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนคดีความผิดอันยอมความกันได้นั้นน่าจะจะได้มีการร้องทุกข์ตามระเบียบ ก็เพราะความผิดในลักษณะนี้เป็นความผิดต่อส่วนตัว ซึ่งถึงแม้จะเป็นคดีอาญาก็ตามแต่ก็มีลักษณะคล้ายคลึงกับการก่อความเสียหายในทางแพ่ง อันควรเป็นเรื่องส่วนตัวของผู้เสียหายโดยเฉพาะรัฐจะเข้าดำเนินการเพื่อฟ้องร้องให้ลงโทษผู้กระทำความผิดให้ที่ต่อเมื่อบุคคลผู้ได้รับความเสียหายเองประสงค์เช่นนั้น¹

การร้องทุกข์

หลักเกณฑ์และสาระสำคัญของ การร้องทุกข์

การร้องทุกข์จะมีผลตามกฎหมายต้องกระทำให้อุทธรณ์ตามแบบที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งแยกพิจารณาได้ดังนี้คือ

คำร้องทุกข์คืออะไร ความหมายของคำว่า ร้องทุกข์ มีบัญญัติเป็นบทนิยามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (7) หมายถึง "การที่ผู้เสียหายได้กล่าวหาต่อเจ้าพนักงานตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่า มีผู้กระทำความผิดขึ้น ละรู้ตัวผู้กระทำความผิดหรือไม่ก็ตาม ได้กระทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหาย และการกล่าวหาเช่นนั้นได้กล่าวโดยมีเจตนาจะให้ผู้กระทำได้รับโทษ" จากบทนิยามดังกล่าวสามารถแยกอธิบายเป็นการขยายความได้ดังนี้

ผู้มีอำนาจร้องทุกข์ หมายถึงผู้เสียหายนั่นเอง ซึ่งตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เอื้อศฯ ผู้เสียหายได้แก่ผู้ทรงเอื้อศในขณะที่ยังคงถูกปฏิเสธการจ่ายเงิน ดัง

¹ คณิง ญาไยโย, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1, หน้า 262.

รายละเอียดซึ่งได้กล่าวมาแล้วใน เรื่องผู้เสียหายข้างต้น บุคคลอื่นซึ่งมิใช่ผู้เสียหายแม้จะร้องทุกข์กล่าวหาต่อเจ้าพนักงานอย่างไรก็ตามก็มิใช่เป็นการร้องทุกข์ตามระเบียบ กรณีเป็นได้เฉพาะการกล่าวโทษเท่านั้น

จากคำนิยามศัพท์ข้างต้น คำว่า "ได้กล่าวหาต่อเจ้าพนักงาน" นี้ยังไม่อาจทราบได้ว่าการร้องทุกข์ที่ถูกต้องตามระเบียบนั้นต้องทำอย่างไรจึงจะเป็นการร้องทุกข์ตามระเบียบแห่งกฎหมาย ทั้งนี้ต้องพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 123, 124 ซึ่งบัญญัติถึงวิธีการร้องทุกข์ตามระเบียบไว้ดังนี้คือ

มาตรา 123 บัญญัติว่า "ผู้ร้องทุกข์อาจร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนได้ คำร้องทุกข์นั้นจะต้องปรากฏชื่อและที่อยู่ของผู้ร้องทุกข์ สังกะยะแห่งความผิด พฤติกรรมต่าง ๆ ที่ความผิดนั้น ๆ ได้กระทำลง ความเสียหายที่ได้รับ และชื่อรูปพรรณของผู้กระทำความผิดเท่าที่จะบอกได้

คำร้องทุกข์นี้จะทำเป็นหนังสือหรือร้องด้วยปากก็ได้ ถ้า เป็นหนังสือต้องมีวันเดือนปี และลายมือชื่อผู้บันทึกนั้น"

มาตรา 124 บัญญัติว่า "ผู้เสียหายจะร้องทุกข์ต่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ซึ่งมีตำแหน่งหน้าที่ ร้องหรือเหนือพนักงานสอบสวน และเป็นผู้ซึ่งมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยตามกฎหมายก็ได้ ฯลฯ

เมื่อมีร้องทุกข์ด้วยปาก ให้รับคดีการให้ผู้เสียหายไปพบพนักงานสอบสวนเพื่อจดบันทึกคำร้องทุกข์นั้นตั้งบัญญัติในมาตรา ก่อน ในกรณีที่ รังร้อนเจ้าพนักงานนั้นจะจดบันทึกเสียเองก็ได้ แต่แล้วให้รับส่งไปยังพนักงานสอบสวนและจดหมายเหตุอะไรไปบ้าง เพื่อประโยชน์ของพนักงานสอบสวนก็ได้ "

จากบทบัญญัติข้างต้นพอสรุปอธิบายเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้

1. ต้องร้องทุกข์ต่อเจ้าพนักงาน ศำว่าเจ้าพนักงาน หมายถึงเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (7), 123, 124 ซึ่งได้แก่

1.1 พนักงานสอบสวน (ป.ร.อ. มาตรา 123 วรรคแรก)

1.2 พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ซึ่งมีหน้าที่ตำแหน่งรองหรือเหนือพนักงานสอบสวน และเป็นผู้ซึ่งมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยตามกฎหมาย (ป.ร.อ. มาตรา 124 วรรคแรก) ซึ่งได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจมีศักดิ์ต่ำกว่าร้อยตำรวจตรีลงมา เหล่านี้เป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจผู้ซึ่งมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยตามกฎหมายซึ่งมีตำแหน่งรองพนักงานสอบสวน ส่วนพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจผู้ซึ่งมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยตามกฎหมาย ซึ่งมีตำแหน่งเหนือพนักงานสอบสวนก็คือ ตำรวจผู้มีตำแหน่งตั้งแต่รองผู้กำกับการตำรวจขึ้นไป จนถึงอธิบดีกรมตำรวจ ตามหมายแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (17) ตั้งแต่ (บ) ขึ้นไปจนถึง (ก) ดังนี้ เป็นต้น¹

เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจรับคำร้องทุกข์ คือเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 123, 124 ดังที่กล่าวแล้วนี้เท่านั้น บุคคลอื่น เช่น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย แม้จะเป็นผู้บังคับบัญชาชั้นเหนือเจ้าพนักงานเช่นว่านี้ก็ตาม ก็ไม่ใช่ผู้ที่จะรับคำร้องทุกข์ได้ ฉะนั้นตามที่โจทก์ยื่นเรื่องราวต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยซึ่งไม่ส่งผลเป็นคำร้องทุกข์ตามกฎหมาย (คำพิพากษาฎีกาที่ 1226/2503)

จากหลักกฎหมายข้างต้น เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจรับคำร้องทุกข์มิใช่แต่พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 123 เท่านั้น แต่ยังมีหมายถึง

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 265.

เจ้าพนักงานอื่นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 124 อีกด้วย ซึ่งเห็นได้
 ว่าตามเจตนารมณ์ของกฎหมายนั้น ได้พิจารณาถึงการร้องทุกข์กับการสอบสวนเป็นคนละเรื่อง
 คนละตอนกัน ฉะนั้นพนักงานผู้รับคำร้องทุกข์อาจไม่ใช่พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีนั้นตาม
 กฎหมายก็ได้ และถ้าคำกักให้แคบลงไปอีกก็อาจกล่าวได้ว่า พนักงานสอบสวนในท้องที่หนึ่งแม้
 จะไม่มีอำนาจสอบสวนคดีนั้น เลยก็ยังมีอำนาจรับคำร้องทุกข์คดีนั้นได้ (ศาลพิพากษาฎีกาที่
 2974/2516

ตามแนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกาตามศาลพิพากษาฎีกาที่ 2974/2516 ดังกล่าวข้าง
 ต้นนี้ย่อมเป็นผลดีและอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เสียหายได้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะผู้เสียหาย
 ในคดีความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค เพราะการชำระหนี้
 ด้วยเช็คผู้ไ้มุ่งจะใช้เพื่อความสะดวกปลอดภัยในการชำระหนี้ ฉะนั้นในหลายกรณีจึงมักจะใช้
 ชำระหนี้ระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้ซึ่งมีภูมิลำเนาหรือที่อยู่ห่างไกลกันโดยระยะทาง และในหลาย
 กรณี อีกดังกล่าวนั้นอาจมีการโอนผ่านมือกันมาหลายทอด ฉะนั้นภูมิลำเนาของผู้เสียหายกับผู้
 ออกเช็คนั้นอาจอยู่คนละท้องที่และอาจไม่ใช่ท้องที่ที่อยู่ในเขตอำนาจของพนักงานสอบสวนคดีนั้น
 ก็ได้ ด้วยเหตุนี้หากจะถือเคร่งครัดว่าพนักงานผู้มีอำนาจรับคำร้องทุกข์ก็แต่พนักงานสอบสวน
 ซึ่งมิอำนาจสอบสวนคดีนั้นเท่านั้น ก็ย่อมจะเป็นการไม่สะดวกต่อผู้เสียหาย เพราะอาจต้องเดิน
 ทางไกลเพื่อติดต่อเจ้าพนักงานเพื่อดำเนินการร้องทุกข์ตามกฎหมาย แต่ถ้าถือปฏิบัติตามแนวคำ
 พิพากษาฎีกาที่ 2974/2516 อย่างต้นนี้ย่อมอำนวยความสะดวกแก่ผู้เสียหายมากขึ้น เพราะผู้
 เสียหายอาจร้องทุกข์ ณ สถานีตำรวจในเขตท้องที่ซึ่งตนมีภูมิลำเนาหรือมีสถานี่ทำงานอยู่ใน
 เขตหรือในท้องที่อื่นใดที่ตนมีความสะดวกก็ได้ทั้งสิ้น ดังอีกตัวอย่างหนึ่งคือ โจทก์ฟ้องขอให้ลง
 โทษจำเลยตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2497 มาตรา 3
 เหตุเกิดที่อำเภอพระโขนง อำเภอป้อมปราบ อำเภอสัมพันธวงศ์ แต่โจทก์ที่ฟ้องฟ้องมอบ
 อำนาจให้ผู้อื่นไปร้องทุกข์ตำรวจนครบาลท่าเรือ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าตามวิธีพิจารณาความ
 อาญา มาตรา 124 บัญญัติว่า ผู้เสียหายจะร้องทุกข์ต่อพนักงานฝ่ายปกครองและตำรวจซึ่งมี
 ตำแหน่งรองหรือเหนือพนักงานสอบสวนและเป็นผู้รักษาความสงบเรียบร้อยตามกฎหมายก็ได้

และเป็นหน้าที่ของพนักงานรับคำร้องทุกข์ไว้จะต้องส่งคำร้องทุกข์ไปยังพนักงานสอบสวนเอง กฎหมายไม่ได้บังคับให้ร้องทุกข์เฉพาะต่อพนักงานสอบสวนเสมอไป เหตุนี้ปัญหาว่าตำรวจสถานีตำรวจนครบาลท่าเรือมีอำนาจสอบสวนคดีนี้หรือไม่จึงไม่สำคัญ ในการที่จะวินิจฉัยว่ามีคำร้องทุกข์หรือไม่ เมื่อตำรวจที่นั้นรับคำร้องทุกข์ไว้แล้วก็ถือเป็นการร้องทุกข์โดยชอบ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1534/2503)

2. วิธีการร้องทุกข์ คำร้องทุกข์ทำได้ 2 วิธีคือ ทำเป็นหนังสือ หรือร้องทุกข์ด้วยปากก็ได้ หรือจะทำทั้งสองอย่างประกอบกันก็ได้ แต่ไม่ว่าจะกระทำด้วยวิธีใดก็ตามจะต้องปรากฏชื่อและที่อยู่ของผู้ร้องทุกข์ ลักษณะแห่งความผิด พฤติการณ์ต่าง ๆ ที่ความผิดนั้นได้กระทำลง ความเสียหายที่ได้รับ และชื่อรูปพรรณของผู้กระทำผิดเท่าที่จะทำได้ และในการร้องทุกข์นั้นต้องมีวัน เดือนปีและลายมือชื่อของผู้ร้องทุกข์ด้วย โดยเฉพาะการร้องทุกข์ด้วยปากนั้นต้องลงลายมือชื่อทั้งผู้บันทึกคำร้องทุกข์และผู้ร้องทุกข์ลงในบันทึกนั้นด้วย (ป.ร.อ. มาตรา 124)

ส่วนการร้องทุกข์ต่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือพนักงานตำรวจที่มิใช่เป็นพนักงานสอบสวน ถ้าคำร้องทุกข์เป็นหนังสือ ให้พนักงานที่นั้นรับส่งคำร้องทุกข์นั้นและจะจดหมายเหตุอะไรไปเพื่อประโยชน์แก่การสอบสวนอันจะพึงมีก็ได้ ไปยังพนักงานสอบสวน แต่ถ้าเป็นการร้องทุกข์ด้วยปาก เจ้าพนักงานที่นั้นต้องรีบจัดการให้ผู้เสียหายไปพบพนักงานสอบสวนเพื่อจดบันทึกคำร้องทุกข์ เว้นแต่ในกรณีเร่งร้อน เจ้าพนักงานที่นั้นจะจดบันทึกเสียเองก็ได้แต่ให้รับส่งไปยังพนักงานสอบสวน และจดหมายเหตุอะไรไปบ้าง เพื่อประโยชน์ของการสอบสวนก็ได้ (ป.ร.อ. มาตรา 124 วรรค 3)

การร้องทุกข์นั้น ผู้เสียหายอาจทำหนังสือมอบอำนาจให้ผู้อื่นไปร้องทุกข์แทนได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 755/2502) แต่ใบมอบอำนาจให้ฟ้องร้องคดีต่อศาลไม่ถือว่าเป็นใบมอบอำนาจให้ร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน ไม่มีผลให้ไม่ขาดอายุความ 3 เดือน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 610/2515)

เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น โดยปกติผู้เสียหายย่อมร้องทุกข์ได้เสมอไม่ว่าจะเป็นความผิดยอมความได้หรือความผิดอาญาแผ่นดิน เพียงแต่มีข้อแตกต่างกันอยู่บ้าง กล่าวคือ ในความผิดอาญาแผ่นดินนั้นแม้จะไม่มีมาร้องทุกข์หรือมีการร้องทุกข์แต่มิได้กระทำโดยชอบ ก็ไม่ตัดอำนาจพนักงานสอบสวนที่จะทำการสอบสวน หรือไม่ทำให้การสอบสวนที่ได้ทำไปแล้วเป็นอันเสียไป อนึ่ง ในส่วนที่เกี่ยวกับลักษณะของความผิดและพฤติการณ์ที่เกี่ยวกับความผิดนั้น ผู้เสียหายที่ร้องทุกข์นั้นไม่จำเป็นต้องระบุฐานความผิดของการกระทำนั้น เพียงแต่แจ้งข้อเท็จจริงอันเป็นลักษณะแห่งความผิดและพฤติกรรมทั้งปวงที่ความผิดนั้นได้ทำลงไปอันเป็นประโยชน์ทางอรรถคดีก็เพียงพอ และถือว่ามีการร้องทุกข์ในเรื่องนั้นแล้ว (ศาลแพ่งฎีกาที่ 703/2483)

3. เจตนาของผู้ร้องทุกข์ ดังปรากฏแล้วตามคำนิยามศัพท์ของการร้องทุกข์ข้างต้นว่าเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น และเกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหาย ผู้เสียหายย่อมนำความนั้นร้องทุกข์ต่อ เจ้าพนักงานสอบสวนได้ ทั้งนี้โดยจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดหรือไม่ก็ตาม แต่สาระสำคัญของประการหนึ่งที่จะทำให้เกิดการร้องทุกข์เป็นไปโดยชอบก็คือ การกล่าวหาหรือฟ้องให้ดำเนินคดีโดยมีเจตนาที่จะให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษ เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะ การนำความเข้าแจ้งต่อเจ้าพนักงานในบางกรณี ผู้เสียหายยังมิได้มีเจตนาที่จะให้เจ้าพนักงานทำการสืบสวนสอบสวนสืบถาม ดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิดนั้น เป็นแต่เพียงมาแจ้งไว้เพื่อให้เจ้าพนักงานลงบันทึกไว้เป็นหลักฐาน หรือเพื่อไม่ให้คดีขาดอายุความ ดังนี้ยังไม่เป็นการร้องทุกข์ ถ้อยคำที่ว่า "และการกล่าวหาเช่นนั้น โดยมีเจตนาที่จะให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษ" นี้ เป็นถ้อยคำที่กฎหมายบัญญัติไว้ให้เห็นถึงเจตนารมณ์ของการร้องทุกข์ ซึ่งการร้องทุกข์ผู้เสียหายไม่จำเป็นต้องใช้ถ้อยคำเช่นว่านี้โดยชัดแจ้งเสมอไป เพียงแต่เมื่อพิจารณาจากข้อความและพฤติการณ์ทั้งหมดในการร้องทุกข์กล่าวหาของผู้เสียหายนั้นแสดงให้เห็นได้ว่าผู้เสียหายมีความประสงค์จะเอาโทษผู้กระทำความผิด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งการร้องทุกข์นั้นผู้เสียหายมีความประสงค์จะมอบคดีให้เจ้าพนักงานเริ่มต้นทำการสืบสวนสอบสวนดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิดให้ต้องได้รับโทษโดยทันทีเช่นนี้ การกล่าวหาแจ้งความนั้นย่อมเป็นการร้องทุกข์แล้ว เช่นผู้เสียหายได้ร้องทุกข์เรื่องจำเลยออกเช็ค

ไม่มีเงินต่อพนักงานตำรวจสถานีตำรวจตามเอกสารคำร้องทุกข้อย่า ให้เจ้าพนักงานดำเนินคดีจนถึงที่สุด แม้ผู้เสียหายจะเบิกความต่อศาลว่าไม่มีเจตนาจะให้เอาโทษจำเลย ขอให้ได้เงินคืนเท่านั้น และว่าเมื่อวันไปแจ้งความที่สถานีตำรวจก็ได้บอกตำรวจด้วยว่าต้องการเงินคืนเท่านั้น ไม่อยากให้อเอาโทษ ตำรวจจึงยังไม่สอบสวน เมื่อเห็นว่าจำเลยไม่คืนเงินจึงบอกให้ตำรวจจับจำเลยและได้เริ่มสอบสวนต่อไป เช่นนี้ก็ยังถือได้ว่าผู้เสียหายได้ร้องทุกข์ตามกฎหมายตั้งแต่แรกแล้ว คดีไม่ขาดอายุความ (คำพิพากษาฎีกาที่ 146/2503)

ความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คมีปัญหาเกี่ยวกับการร้องทุกข์อยู่มาก เพราะเมื่อเช็คถูกปฏิเสธการจ่ายเงิน ผู้เสียหายส่วนมากยังไม่มีคำสั่งที่จะฟ้องร้องดำเนินคดีต่อผู้ออกเช็คโดยทันที แต่ได้ใช้วิธีที่จะพยายามติดต่อผู้ออกเช็คเพื่อแลกเงินสดหรือเปลี่ยนเช็คใหม่แล้วแต่กรณี ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวนี้หากผู้ออกเช็คนั้นไม่มีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนก็อาจหลบหนี หรือบางรายอาจจะขอผลัดผ่อนเรื่อยไปไม่มีที่สิ้นสุด จนล่วงเวลาจะครบกำหนด 3 เดือนนับแต่วันที่เช็คถูกปฏิเสธการจ่ายเงิน ผู้เสียหายก็เกรงว่าเช็คนั้นจะขาดอายุความทางอาญา จึงนำเช็คนั้นเข้าแจ้งความกล่าวหาผู้ออกเช็คต่อเจ้าพนักงาน ซึ่งหากการแจ้งความกล่าวหาไม่เข้าหลักเกณฑ์ด้วยการร้องทุกข์จึงได้กล่าวข้างต้น เช่นแจ้งความต่อพนักงานสอบสวนเพื่อลงบันทึกไว้เป็นหลักฐาน เป็นต้น กรณีเช่นนี้ยังไม่ถือว่ามีการร้องทุกข์โดยชอบแล้ว และไม่ถือเป็น การขยายอายุความที่จะดำเนินคดีอาญาต่อผู้ออกเช็คนั้นออกไปอีกตามที่ประสงค์

ดังตัวอย่างต่อไปนี้ เช่น การแจ้งความต่อพนักงานสอบสวนเรื่องจำเลยออกเช็คโดยเจตนาไม่ให้มีการใช้เงินตามเช็คฯ ผู้แจ้งเกรงว่าเช็คฉบับดังกล่าวจะขาดอายุความจึงมาแจ้งให้พนักงานตำรวจทราบเพื่อกันเช็คขาดอายุความ ผู้แจ้งไม่ประสงค์จะร้องทุกข์มอบคดีต่อพนักงานสอบสวนแต่อย่างใด โดยผู้แจ้งจะไปติดต่ออีกครั้งหนึ่งก่อน หากไม่ได้ผลจะมาร้องทุกข์อีกครั้งในภายหลัง ดังนี้ถือไม่ได้ว่ามีการร้องทุกข์ตามกฎหมาย (คำพิพากษาฎีกาที่ 2409/2518) โจทก์แจ้งความต่อพนักงานสอบสวนว่า อ. (จำเลย) ออกเช็คให้ผู้แจ้ง ธนาคาร

เรียกเก็บเงินไม่ได้ ผู้แจ้งได้รับความเสียหาย ได้ติดต่อ อ. แล้วไม่พบ ในขั้นนี้ผู้แจ้งเพียงแต่มาแจ้งให้เจ้าพนักงานตำรวจทราบเป็นหลักฐานขึ้นหนึ่งก่อน หากติดตาม อ. ได้เมื่อใดผู้แจ้งจะนำเช็คของกลางมามอบให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีกับ อ. ภายหลัง ดังนี้ข้อความที่โจทก์แจ้งดังกล่าวมีเจตนาเพียงให้เจ้าพนักงานทราบไว้เป็นหลักฐานว่า จำเลยออกเช็คชำระหนี้เช็คเรียกเก็บเงินไม่ได้เพราะบัญชีผู้ส่งจ่ายปิดแล้วเท่านั้น ขณะแจ้งผู้แจ้งไม่มีเจตนาให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนดำเนินคดีกับ อ. แต่ประการใด ไม่มีข้อความหรือพฤติการณ์ในขณะแจ้งความว่ามีเจตนาที่จะให้จำเลยได้รับโทษ ส่วนข้อความที่ว่าหากติดตาม อ. ได้เมื่อใดผู้แจ้งจะนำเช็คของกลางมามอบให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีในภายหลังก็เป็นเรื่องในอนาคตที่ไม่แน่นอน ไม่เป็นข้อบังคับว่าขณะแจ้งความนั้นผู้แจ้งมีเจตนาให้จำเลยได้รับโทษ ข้อความที่แจ้งจึงไม่ใช่คำร้องทุกข์ตามกฎหมาย (คำพิพากษาฎีกาที่ 2401/2518 ประชุมใหญ่) การที่โจทก์แจ้งความต่อพนักงานสอบสวนไว้เพื่อเป็นหลักฐานเท่านั้น โดยมีข้อความเพียงว่า "สิ่งมาแจ้งความร้องทุกข์ไว้เป็นพยานหลักฐานและขอรับเช็คคืนไปดำเนินการเอง" ไม่มีข้อความใดที่หมายความว่ามีความเจตนาให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีแก่จำเลยนั้น ถือไม่ได้ว่ามีคำร้องทุกข์ตามกฎหมาย (คำพิพากษาฎีกาที่ 1849/2519) แจ้งความต่อตำรวจว่าแจ้งให้ทราบไว้เป็นหลักฐาน เกรงว่าเช็คจะขาดอายุความก็แจ้งให้ทราบไว้เป็นหลักฐานเพื่อจะฟ้องร้องเองต่อไปก็ดี มิได้มีเจตนาให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีแก่จำเลย ไม่เป็นการร้องทุกข์ตามกฎหมาย (คำพิพากษาฎีกาที่ 62/2521) ผู้เสียหายแจ้งความต่อพนักงานสอบสวนว่า "...กั้นคดีขาดอายุความ เพื่อจะนำเรื่องไปดำเนินคดีเอง..." นั้น เป็นการแจ้งความเพื่อป้องกันคดีขาดอายุความอย่างเดียว มิได้มีเจตนาให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีแก่จำเลย ถือไม่ได้ว่าคำแจ้งความดังกล่าวเป็นคำร้องทุกข์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (7) (คำพิพากษาฎีกาที่ 1725/2522)

อายุความร้องทุกข์

ความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ เป็นพระราชบัญญัติที่เป็นความผิดอันมีโทษทางอาญา และเป็นความผิดอันยอมความได้ ตามพระราชบัญญัตินี้ไม่มีบทบัญญัติเรื่องอายุความไว้ว่า การร้องทุกข์ก็ดี การฟ้องคดีก็ดี จะต้องดำเนินการภายในกำหนดอายุความอย่างไร ดังนั้นจึงอาศัยอำนาจตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 17 ให้ฝ่ายบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95, 96 อันว่าด้วยเรื่องอายุความมาใช้ในการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ด้วย

มาตรา 96 บัญญัติว่า "ภายในบังคับมาตรา 95 ในกรณีความผิดอันยอมความได้ ถ้าผู้เสียหายมิได้ร้องทุกข์ภายใน 3 เดือนนับแต่วันรู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด เป็นอันขาดอายุความ" ดังนั้นความผิดตามพระราชบัญญัตินี้จึงมีอายุความเป็นสองชั้นด้วยกัน โดยในชั้นแรกผู้เสียหายต้องร้องทุกข์ภายใน 3 เดือนนับแต่วันรู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด ถ้าได้ร้องทุกข์ภายในกำหนดเช่นว่านี้แล้วคดีก็เป็นอันไม่ขาดอายุความตามมาตรา 96 แต่ก็ยังคงอยู่ภายในอายุความฟ้องร้องเหมือนคดีธรรมดา ตามมาตรา 95 กล่าวคือความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ มาตรา 3 นี้ กำหนดอัตราโทษศาลอุทธรณ์อย่างสูงไว้ไม่เกิน 1 ปี ฉะนั้นอายุความฟ้องร้องต้องพิจารณาตามมาตรา 95 (4) ซึ่งมีกำหนดอายุความ 5 ปี หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งถ้าภายใน 5 ปีมิได้ฟ้องหรือได้ตัวผู้กระทำความผิดมา ยังคำนวณนับแต่วันกระทำความผิด เป็นอันขาดอายุความ

ฉะนั้น อายุความ 5 ปีนับแต่วันกระทำความผิดตามมาตรา 95 จึงเป็นอายุความใหญ่ ถ้าขาดอายุความตามมาตรา 95 แล้วจะรู้ตัวรู้เรื่องความผิดหรือไม่ก็ตาม จะร้องทุกข์หรือฟ้องร้องไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1036/2492) แม้กระนั้นจะยังอยู่ในกำหนดเวลา 5 ปี นับแต่วันกระทำความผิดก็ตาม แต่ถ้าไม่ร้องทุกข์เสียภายใน 3 เดือนนับแต่วันรู้ตัวรู้เรื่องความผิดตามมาตรา 96 คดีความผิดอันยอมความกันได้นั้นก็ขาดอายุความเหมือนกัน แม้ผู้เสียหายจะฟ้องคดีเองก็ฟ้องไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1651/2514) ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ในคดีความ

ผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ ซึ่งเป็นคดีความผิดอันยอมความกันได้นี้ ในชั้นแรกจึงต้องพิจารณาถึงการร้องทุกข์ภายใน 3 เดือนนับแต่วันรู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิดเป็นสำคัญ

กำหนดเวลา 3 เดือนสำหรับการร้องทุกข์นี้นับตั้งแต่ผู้เสียหายรู้เรื่องความผิด ทั้งรู้ตัวผู้กระทำความผิดด้วย เพียงแต่รู้เรื่องความผิดแต่ยังไม่รู้ตัวผู้กระทำความผิด ยังไม่เริ่มนับเวลาตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯนี้ ที่ว่ารู้เรื่องความผิดก็หมายความว่ารู้ว่าเช็คนั้นถูกปฏิเสธการจ่ายเงินนั่นเอง เพราะความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คถือว่าความผิดเกิดเมื่อธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็ค (คำพิพากษาฎีกาที่ 228/2503) แต่วันที่ผู้เสียหายรู้เรื่องผิดเกิดขึ้นไม่จำเป็นต้องเป็นวันเดียวกับวันที่เช็คนั้นถูกธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินเสมอไป เพราะหากเป็นกรณีที่ผู้เสียหายนำเช็คไปขอรับเงินจากธนาคารด้วยตนเองและธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินในวันนั้นเอง กรณีนี้ย่อมไม่มีปัญหา เพราะย่อมเห็นได้ว่าผู้เสียหายรู้เรื่องความผิดเกิดขึ้นในวันที่เช็คนั้นถูกปฏิเสธการจ่ายเงิน อันเป็นวันเดียวกับวันที่ถือว่าความผิดเกิดขึ้นอยู่แล้ว ดังนั้นในกรณีนี้ถ้านับแต่วันที่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็คจนถึงวันที่ผู้เสียหายไปร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนสอบสวนยังไม่เกิน 3 เดือนคดียังไม่ขาดอายุความ แต่ถ้าเป็นกรณีที่ผู้เสียหายนำเช็คเข้าบัญชีเพื่อเรียกเก็บเงิน หรือกรณีที่เช็คที่ส่งจ่ายเงินนั้นเป็นเช็คชดเชยซึ่งต้องนำเช็คเข้าบัญชีเพื่อเรียกเก็บเงิน ในกรณีเช่นนี้ต้องมีการติดต่อทางธุรการทำให้ต้องล่าช้าไปกว่าที่ผู้เสียหายจะทราบถึงเรื่องความผิดที่เกิดขึ้น คือทราบว่าเช็คนั้นถูกปฏิเสธการจ่ายเงิน ก็เป็นวันหลังจากที่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็คนั้นตามความเป็นจริง เช่น จำเลยออกเช็คพิพาทธนาคาร ก. ซึ่งเป็นเช็คชดเชยให้ผู้เสียหาย ผู้เสียหายนำเช็คเข้าบัญชีของธนาคาร ข. ได้เรียกเก็บเงินตามแบบวิธีการของธนาคาร ธนาคาร ก. ปฏิเสธการจ่ายเงินเมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2525 เช่นนี้หากธนาคารทั้งสองอยู่ห่างไกลกันโดยระยะทางธนาคาร ข. ได้รับเช็คและใบคืนเช็คจากธนาคาร ก. ในวันที่ 3 มีนาคม 2525 และส่งมติด่วนในวันเดียวกันนั้นเองได้คืนเช็คและใบคืนเช็คให้แก่ผู้เสียหาย หรือกรณีอาจเป็นว่าธนาคาร ก. คืนเช็คและใบคืนเช็คให้แก่ธนาคาร ข. ในวันที่ 2 มีนาคม 2525 แต่ได้คืนเช็คและใบคืน

เข็คนั้นให้ผู้เสียหายในวันที่ 3 มีนาคม 2525 กรณีดังกล่าวนี้อายุความร้องทุกข์ 3 เดือนจะนับจากวันที่ ซึ่งย่อมพิจารณาได้เป็น 2 ทางด้วยกันคือ

แนวความคิดที่ 1 แนวความคิดของศาลฎีกาเห็นว่า ธนาคารที่ผู้ทรงนำเข็คเข้าบัญชีเพื่อเรียกเก็บเงินตามเข็คนั้น เป็นตัวแทนเรียกเก็บเงินจากลูกค้า ฉะนั้นเมื่อธนาคารที่เรียกเก็บเงินซึ่งเป็นเสมือนตัวแทนของผู้เสียหายนั้นรู้ถึงการปฏิเสธการจ่ายเงินตามเข็คนั้นเมื่อวันที่ 2 หรือ 3 มีนาคม 2525 แล้ว แล้วแต่กรณีเช่นนี้ต้องถือว่าผู้เสียหายซึ่งเป็นเสมือนตัวการได้รู้แล้วด้วย (คำพิพากษาฎีกาที่ 1229/2519) ฉะนั้นอายุความ 3 เดือนจึงต้องเริ่มนับจากวันนั้น

แนวความคิดที่ 2 แนวความคิดของนักนิติศาสตร์เห็นว่า การจะนำหลักเรื่องตัวการตัวแทนในกฎหมายแพ่งมาใช้กับปัญหานี้เช่นกับความเห็นที่ 1 นั้นน่าจะไม่ต้อง เพราะความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เข็คนั้น เป็นความผิดที่มีโทษทางอาญา และโดยเฉพาะในปัญหาเรื่องอายุความนี้ต้องพิจารณาตามหลักกฎหมายอาญาอันเป็นกฎหมายมหาชน ซึ่งมีหลักทั่วไปว่าต้องตีความโดยเคร่งครัด ฉะนั้นในปัญหาข้างต้นอายุความ 3 เดือนจะต้องเริ่มนับแต่วันที่ผู้เสียหายได้ทราบถึงการที่เข็คนั้นถูกปฏิเสธการจ่ายเงินตามความเป็นจริง

จากแนวความคิดทั้งสองทางข้างต้นนี้ แนวความคิดที่ 2 น่าจะถูกต้องและเป็นข้อยุติได้

แต่อย่างไรก็ตาม ถึงแม้จะเห็นว่าตามแนวความคิดแนวที่ 2 นี้จะถูกต้อง แต่ในทางปฏิบัตินั้นการนำสืบพยานหลักฐานต่าง ๆ ต่อศาล โลกก็ต้องนำสืบให้ศาลเห็นได้โดยปราศจากข้อสงสัยว่า เพราะเหตุใดผู้เสียหายจึงเพิ่งทราบถึงการที่เข็คถูกปฏิเสธการจ่ายเงิน ซึ่งเป็นวันภายหลังจากที่เข็คนั้นถูกปฏิเสธการจ่ายเงินหลายวัน อันเป็นปัญหาที่จะพิจารณาถึงว่า เข็คนั้นได้ร้องทุกข์หรือฟ้องคดีภายในอายุความหรือไม่ ซึ่งย่อมจะก่อให้เกิดความยุ่งยากและเป็น

ปัญหาแก่คดีได้มาก ฉะนั้นเพื่อป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ในทางปฏิบัติผู้เสียหายควรร้องทุกข์หรือฟ้องคดีเอง เสียภายในกำหนดเวลา 3 เดือนนับแต่วันที่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน ตามปรากฏในใบค้นเช็คฉบับนั้นแล้วเป็นสำคัญ

การร้องทุกข์ต้องกระทำภายในกำหนดเวลา 3 เดือนนับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้เรื่องความผิด ซึ่งตามที่โต้กล่าวแล้วข้างต้นว่าความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คนี้ ความผิดเกิดขึ้นเมื่อธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน วันที่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินหมายถึงวันที่ผู้เสียหายซึ่งเป็นผู้ทรงเช็คได้ยื่นเช็คต่อธนาคารเพื่อขอรับเงินหรือเรียกเก็บเงิน และธนาคารได้ปฏิเสธการจ่ายเงิน ดังรายละเอียดซึ่งได้อธิบายแล้วในบทที่ 3 ฉะนั้นอย่างไรและเมื่อใดถือว่าธนาคารได้ปฏิเสธการจ่ายเงิน สิ่งต้องนำมาพิจารณาประกอบด้วยดังตัวอย่างต่อไปนี้ เช่น เพียงแต่ที่ผู้ทรงเช็คนำเช็คไปถามธนาคารว่าผู้ส่งจ่ายมีเงินในบัญชีหรือไม่ ยังไม่เป็นการปฏิเสธการจ่ายเงิน ยังไม่เริ่มนับอายุความ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1975/2517) ผู้ทรงนำเช็คเข้าบัญชี ธนาคารแจ้งให้มาเบิกเงินใหม่ วันนั้นผู้ส่งจ่ายไม่มีเงินในบัญชี วันส่งธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน นับอายุความตั้งแต่วันแรกหรือครั้งแรกเมื่อผู้เสียหายนำเช็คไปยื่นต่อธนาคารเพื่อขอรับเงิน ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินโดยให้เหตุผลว่า "ยังรอเรียกเก็บเงินอยู่ โปรดนำเช็คมายื่นใหม่" เช่นนี้แม้ผู้เสียหายจะนำเช็คมายื่นใหม่และเช็คถูกปฏิเสธการจ่ายเงินอีกก็ตาม กรณีนี้ต้องถือว่าวันที่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินและเริ่มนับอายุความร้องทุกข์ คือวันที่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็คนั้นครั้งแรกเช่นกัน (คำพิพากษาฎีกาที่ 214/2515, 2380/2511) ธนาคารมีหน้าที่จ่ายเงินตามเช็คตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 991 เมื่อโจทก์นำเช็คไปเบิกเงินครั้งแรก ปรากฏว่าเงินในบัญชีธนาคารไม่พอจ่าย ธนาคารให้โจทก์ติดต่อผู้ส่งจ่ายถือว่าธนาคารได้ปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็คนั้นแล้ว แม้จะเป็นการปฏิเสธด้วยวาจาเพราะพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คก็ตี ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็ตีได้มีบัญญัติไว้ว่า การปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็คต้องทำเป็นหนังสือ ความผิดของจำเลยจึงเกิดขึ้นเมื่อธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็คครั้งแรก มิใช่เกิดขึ้นเมื่อโจทก์นำเช็คไปเบิกเงินอีกเป็นครั้งที่สอง และธนาคารปฏิเสธ

การจ่ายเงินเป็นหนังสือ เมื่อโลกก็ได้ร้องทุกข์แต่หน้าคดีมาฟ้องหลัง วันที่ธนาคารปฏิเสธการ
 จ่ายเงินครั้งแรก 8 เดือนเศษ คดีจึงขาดอายุความตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 96
 (คำพิพากษาฎีกาที่ 2255/2522)

ส่วนการรู้ตัวผู้กระทำความผิด หมายถึงรู้ว่าผู้ใดกระทำความผิดนั้น ถ้ารู้ตัวบุคคล
 แม้จะไม่รู้จักชื่อที่อยู่ก็ไม่ขัดขวางต่อผู้ร้องทุกข์ ซึ่งอาจบอกรูปพรรณเท่าที่จะบอกได้ตามประมวล
 กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 123 แต่สำหรับความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วย
 ความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คนี้ เนื่องจากเช็คเป็นเอกสารสิทธิ์ที่ใช้เพื่อการชำระหนี้ โดย
 อาจจะมีการโอนส่งมอบผ่านมือกันมาหลายคน ฉะนั้นผู้ทรงซึ่ง เป็นผู้เสียหายอาจจะไม่ทราบว่า
 ใคร เป็นผู้ออกเช็คที่ถูกปฏิเสธการจ่ายเงินนั้นก็ได้ ในปัญหานี้ในทางปฏิบัติผู้เสียหายอาจจะรู้ตัว
 ผู้กระทำความผิดซึ่งได้ออกเช็คนั้น โดยสอบถามจากผู้ทรงคนก่อน ๆ ว่าใคร เป็นผู้ออกเช็คนั้น หรือ
 อาจสอบถามได้จากธนาคารผู้ออกเช็คนั้นเป็นลูกค้าอยู่โดยตรงสอบถามเลขที่บัญชีลูกค้าว่า
 เลขที่บัญชีที่ปรากฏตามเช็คที่ถูกปฏิเสธการจ่ายเงินนั้นเป็นบัญชีของ ลูกค้าชื่ออะไร มีภูมิลำเนา
 อยู่ ณ ที่ใด ฯลฯ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งบางธนาคารในเช็คของลูกค้านั้นก็อาจจะพิมพ์ชื่อของ
 ลูกค้าซึ่งเป็นเจ้าของเช็คและซึ่งได้ออกชำระหนี้ด้วย ซึ่งนั่นจะเป็นการอำนวยความสะดวก
 และช่วยเหลือผู้เสียหายได้มากยิ่งขึ้น ฉะนั้นหากผู้เสียหายทราบถึงชื่อผู้ออกเช็ค ที่อยู่ของผู้ที่
 ดังได้กล่าวข้างต้นนี้แล้ว เพียงเท่านี้ในการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิด
 อันเกิดจากการใช้เช็คนี้ย่อมถือได้ว่าผู้เสียหายรู้ตัวผู้กระทำความผิดแล้ว

วิธีรับอายุความร้องทุกข์

การรับระยะเวลาร้องทุกข์ 3 เดือน มีหลักเกณฑ์การรับระยะเวลาโดยอาศัยหลัก
 การรับระยะเวลาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (คำพิพากษาฎีกาที่ 2212/2515)
 ดังนี้คือ

1. ถ้าระยะเวลานับเป็นวันก็ดี เดือนก็ดี ปีก็ดี ไม่ให้นับวันแรกแห่งระยะเวลานั้น มารวมคำนวณเข้าด้วย เว้นแต่จะได้เริ่มการในวันนั้นเอง ตั้งแต่เวลาอันเป็นกำหนดเริ่มทำการ งานตามประเพณี (ป.พ.พ. มาตรา 158)

2. ถ้าระยะเวลาเริ่มนับเป็นสัปดาห์ก็ดี เดือนก็ดี ปีก็ดี ทำหน้าที่คำนวณตามปฏิทิน ในราชการ (ป.พ.พ. มาตรา 159 วรรค 1)

3. ถ้าระยะเวลามิได้กำหนดนับแต่วันต้นแห่งสัปดาห์ก็ดี วันต้นแห่งเดือนหรือปีก็ดี ระยะเวลาย่อมสิ้นสุดลงในวันก่อนหน้าจะถึง วันแห่งสัปดาห์ หรือเดือนหรือปีสุดท้าย อันเป็นวัน ตรงกับวันเริ่มต้นนับระยะเวลานั้น ถ้าระยะเวลานับเป็นเดือนหรือปีนั้น ไม่มีวันตรงกันในเดือน สุดท้าย ทำหน้าที่ว่าวันสุดท้ายแห่งเดือนนั้นเป็นวันสิ้นสุดระยะเวลา (ป.พ.พ. มาตรา 159 วรรค 2)

จากหลักกฎหมายข้างต้น เมื่อนำมาใช้ปรับเข้ากับการคำนวณอายุความร้องทุกข์ 3 เดือน ในการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เชื้อฯแล้ว เห็นว่าการนับอายุความ 3 เดือนต้องนับหนึ่งในวันรุ่งขึ้น เล่มต่อไป เพราะอายุความร้องทุกข์ 3 เดือน ตามประมวลกฎหมายอาญา ประกอบกับพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เชื้อฯนี้มิได้กำหนดข้อยกเว้นที่ให้นับวันแรกแห่งระยะเวลาเข้าคำนวณด้วย ส่วนการนับวันที่ 1, 2, 3 ฯลฯ ของกำหนด 3 เดือนนี้ เดือน หมายถึงเดือนตามปฏิทิน (ป.พ.พ. มาตรา 159 วรรค 1) ละเห็นกำหนดเวลาเดือนหนึ่ง ๆ อาจมี 31 วันบ้าง 30 วันบ้าง หรือ 28 วันบ้าง ไม่ใช่เดือนหนึ่งจะต้องคิดเป็น 30 วันเสมอไป (เทียบแนวคำพิพากษาฎีกาที่ 386/2513) การคำนวณอายุความ 3 เดือนจึงต้องพิจารณาต่อไปว่า เริ่มนับแต่วันไหน ถ้าระยะเวลาได้กำหนดนับแต่วันต้นแห่งเดือน ระยะเวลาย่อมสิ้นสุดลงในวันก่อนหน้านั้นถึง วันแห่งเดือนอันเป็นวันตรงกับวันเริ่มนับระยะเวลานั้น (ป.พ.พ. มาตรา 159 วรรค 2) หมายความว่าเมื่อไม่นับวันแรกแห่งระยะเวลารวมเข้าด้วย โดยเริ่มนับระยะเวลาเป็นหนึ่งในวันรุ่งขึ้น ตามมาตรา 158 แล้ว

ระยะเวลาขอมลันสุดลงในวันก่อนหน้าจะถึงวันตรงกับวันเริ่มระยะเวลา¹ เช่นธนาคาร ปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็ควันที่ 3 ตุลาคม 2479 และผู้เสียหายรู้เรื่องรู้ตัวผู้กระทำความผิด ในวันนั้น การคำนวณนับอายุความขอมเริ่มนับหนึ่งในวันรุ่งขึ้น ตามมาตรา 158 จึงเริ่มนับอายุ ความในวันที่ 4 ตุลาคม 2497 เมื่อกฎหมายบัญญัติว่าระยะเวลาขอมลันสุดลงในวันก่อนหน้าจะ ถึงวันแห่งเดือนอันเป็นวันตรงกับวันเริ่มระยะเวลา¹ ฉะนั้นระยะเวลากำหนด 3 เดือนขอม ลันสุดลงในวันที่ 3 มกราคม 2480 หากผู้เสียหายร้องทุกข์ในวันที่ 3 มกราคม 2480 จึงไม่ ขาดอายุความ (เทียบแนวคำพิพากษาฎีกาที่ 1294/2479)

แต่ถ้าเป็นกรณีนอกเหนือจากมาตรา 159 วรรค 2 กล่าวคือกำหนดนับระยะเวลา นับตั้งแต่วันต้นแห่งเดือน ฉะนั้นครบกกำหนด 3 เดือนในวันใด เดือนใด กรณีนี้ให้ถือว่าครบ กำหนด 3 เดือนในเดือนใด วันสุดท้ายของเดือนที่ 3 นั้นเป็นครบกกำหนดอายุความร้องทุกข์ 3 เดือนนั้นแล้ว ทั้งนี้ไม่ว่าเดือนที่ 3 นั้นจะมี 30 วัน 31 วัน หรือแม้ 28-29 วันก็ตาม เช่น ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็คเมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน 2523 และผู้เสียหายรู้เรื่อง รู้ตัวผู้กระทำความผิดในวันที่ 30 พฤศจิกายนนั้นเอง กำหนดนับระยะเวลา 3 เดือนเริ่มนับแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2523 ครบกกำหนด 3 เดือนในวันสุดท้ายของเดือนที่ 3 คือวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2524 (เดือนกุมภาพันธ์ 2524 มี 28 วัน) ฉะนั้นการที่ผู้เสียหายร้องทุกข์ในวันที่ 2 มีนาคม 2524 คดีขอมขาดอายุความ (เทียบแนวคำพิพากษาฎีกาที่ 162/2502) แต่ถ้าเป็นว่าธนาคาร ปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็ค และผู้เสียหายรู้เรื่องรู้ตัวผู้กระทำความผิดในวันที่ 28 กุมภาพันธ์ ซึ่ง เป็นวันสุดท้ายของเดือน ผู้เสียหายขอมร้องทุกข์ได้จนถึงวันที่ 31 พฤษภาคม ซึ่งเป็นวัน สุดท้ายของเดือนที่ 3 เพราะประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 158 เริ่มนับอายุความ ร้องทุกข์ 3 เดือนเป็นหนึ่งในวันรุ่งขึ้นคือวันที่ 1 มีนาคม ซึ่งเป็นวันต้นของเดือน ครบ 3 เดือน

¹ มาโนช จรมาศ, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 3 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ธรรมคม, 2520), หน้า 994.

ตามปฏิทินในวันที่ 31 พฤษภาคม ตามมาตรา 159 วรรค 1 และเพราะเหตุที่นับวันต้นของเดือนดังกล่าวจึงไม่อยู่ในบังคับของมาตรา 159 วรรค 2

ถ้าระยะเวลาวันหยุดความ 3 เดือนนี้ไม่มีวันตรงกันในเดือนสุดท้าย กฎหมายถือว่าวันสุดท้ายของเดือนนั้นเป็นวันสิ้นสุดระยะเวลา (ป.พ.พ. มาตรา 159 วรรค 2 ตอนท้าย) เช่นธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็คในวันที่ 29 พฤศจิกายน 2523 ผู้เสียหายรู้เรื่องและรู้ตัวบุคคลที่กระทำความผิดในวันนั้นเอง ในกรณีนี้จากหลักกฎหมายข้างต้นอายุความเริ่มนับหนึ่งในวันที่ 30 พฤศจิกายน 5523 ครบกำหนด 3 เดือนในวันก่อนหน้าจะถึงวันตรงกับวันเริ่มนับระยะเวลาคือวันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2523 แต่เนื่องจากเดือนกุมภาพันธ์ ปี พ.ศ. 2523 มี 28 วัน วันสุดท้ายของเดือนคือวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2523 ดังนั้นในกรณีนี้หากผู้เสียหายร้องทุกข์หลังวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2523 คดีย่อมขาดอายุความ (เทียบแนวคำสั่งศาลฎีกาที่ 184/2502)

อนึ่ง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 161 "ถ้าวันสุดท้ายแห่งระยะเวลาเป็นวันหยุด ซึ่งตามประเพณีงดเว้นการทำงาน ให้นับวันที่เริ่มทำงานใหม่เข้าด้วย" ดังได้กล่าวแล้วว่า การร้องทุกข์ในความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ นี้ต้องร้องทุกข์ต่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ซึ่งพนักงานเหล่านี้ทำงานโดยไม่มีวันหยุดราชการ กล่าวคือแม้วันเสาร์ อาทิตย์ หรือวันหยุดราชการ ก็มีพนักงานรับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่อยู่เสมอ จึงมีข้อนำคิดว่าหากกำหนดระยะเวลา 3 เดือนอันเป็นอายุความร้องทุกข์สิ้นสุดลงตรงกับวันเสาร์ อาทิตย์ หรือวันหยุดราชการ แต่ผู้เสียหายได้ไปร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนในวันถัดไปอันเป็นวันเริ่มทำงานใหม่ของทางราชการ คดีจะขาดอายุความหรือไม่ ปัญหาที่ยังไม่มีแนวคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยเป็นบรรทัดฐานไว้ แต่ก็เห็นได้ว่าตามประเพณีการทำงานของเจ้าพนักงานไม่มีวันหยุด แม้จะเป็นวันเสาร์ อาทิตย์ หรือวันหยุดราชการก็ตาม ฉะนั้นแม้วันสุดท้ายของอายุความร้องทุกข์จะเป็นวันหยุดราชการดังกล่าวแล้วก็ตาม ผู้เสียหายก็ต้องร้องทุกข์เสียภายในกำหนดอายุความนั้น หากไปร้องทุกข์ในวันเริ่มทำงานใหม่ถัดไป คดี

ย่อมขาดอายุความ ฉะนั้นตามปัญหาที่โจทก์ควรฟ้องคดีในวันเริ่มทำงานใหม่นั้นคดีไม่ขาดอายุความ (คำพิพากษาฎีกาที่ 2212/2515)

ส่วนที่ 3 สืบสวน

ในการที่พนักงานอัยการจะเป็นโจทก์ฟ้องคดีนั้น การสืบสวนเป็นกระบวนการขั้นหนึ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ตามประมวลวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 บัญญัติว่า "ห้ามมิให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีต่อศาลโดยมิได้มีการสืบสวนความผิดนั้นเสียก่อน" และเมื่อพนักงานสืบสวนสืบสวนเสร็จแล้วต้องส่งสำนวนให้พนักงานอัยการเพื่อดำเนินการต่อไปตามกฎหมาย ฉะนั้นหลักเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาพอจะสรุปเป็นหลักเบื้องต้นได้ว่า พนักงานอัยการฟ้องคดีโดยสำฟังโดยมิได้มีการสืบสวนมิได้¹ หรือแม้จะมีการสืบสวนแต่หากการสืบสวนกระทำโดยไม่ชอบ เช่นนี้ก็เท่ากับมิได้มีการสืบสวน พนักงานอัยการก็ไม่มีอำนาจฟ้องเช่นกัน ซึ่งเมื่อความเช่นนี้ปรากฏต่อศาลแล้ว ศาลต้องยกฟ้อง และเมื่อมีการสืบสวนโดยชอบแล้ว อัยการย่อมมีอำนาจฟ้องคดีได้ไม่ต้องคำนึงว่าผู้สืบสวนมีอำนาจสืบหรือไม่ (คำพิพากษาฎีกาที่ 495/2500) ซึ่งเห็นได้ว่าการสืบสวนมีความสัมพันธ์กันกับการฟ้องคดีของพนักงานอัยการ และนอกจากนี้สำหรับคดีที่เป็นคดีความผิดอันยอมความกันได้ อย่างเช่นความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เหี้ยมนี้ การสืบสวนยังต้องมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการร้องทุกข์ของผู้เสียหายอีกด้วย ดังได้กล่าวแล้วในเรื่องการร้องทุกข์ข้างต้น

¹ สหหมาย ตะละมัญ, บันทึกคำบรรยายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ธนบุรี: โรงพิมพ์แสงสุทธิการพิมพ์, 2514), หน้า 215.

หลักเกณฑ์และอำนาจสอบสวน

การสอบสวนคืออะไร

ตามคำนิยามศัพท์ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (11) บัญญัติว่า "การสอบสวนหมายถึงการรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอันตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวมา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อที่จะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ"

การสอบสวนมีขึ้นเมื่อเกิดความผิดที่มีโทษทางอาญาขึ้นแล้ว และในคดีความผิดอันยอมความกันได้ การสอบสวนจะมีขึ้นได้ต่อเมื่อผู้เสียหายได้ร้องทุกข์โดยชอบแล้ว การสอบสวนเป็นการกระทำโดยพนักงานสอบสวนอันเกี่ยวกับ

1. การรวบรวมพยานหลักฐาน ซึ่งอาจเป็นพยานบุคคล พยานเอกสาร หรือพยานวัตถุ และจัดการให้ได้มาซึ่งพยานเหล่านั้น
2. การดำเนินการอื่น ๆ เช่น การออกหมายเรียก การสืบถามผู้ต้องหา การนำผู้ต้องหามา-ไปฝากขัง ฯลฯ

ซึ่งการกระทำตามข้อ 1, 2 โดยความประสงค์เพื่อทราบข้อเท็จจริงแห่งความผิดที่ได้เกิดขึ้น เพื่อพิสูจน์ความผิดและเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ

พนักงานสอบสวน

ตามบทนิยามศัพท์ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (6) หมายความว่า "เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้อำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน" กฎหมายที่ มาตรา 2 (6) ที่หมายถึงคือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18, 20 ซึ่งกำหนดให้พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคือ

1. ในกรุงเทพมหานคร คือข้าราชการตำรวจ ซึ่งมีคดีตั้งแต่ร้อยตำรวจตรีขึ้นไป หรือเทียบเท่า (ป.ร.อ. มาตรา 18 วรรค 2)

2. ในจังหวัดอื่น ได้แก่

2.1 พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่

2.2 ปลัดอำเภอ

2.3 นายตำรวจคดีตั้งแต่ร้อยตำรวจตรีขึ้นไปหรือเทียบเท่า (ป.ร.อ. มาตรา 18 วรรคแรก)

เหตุที่ต้องกำหนดให้ปลัดอำเภอและตำรวจคดีร้อยตำรวจตรีขึ้นไปหรือเทียบเท่า มีอำนาจสอบสวน เพราะข้าราชการเหล่านี้ไม่ใช่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ เสมอไป

3. คดีความผิดอยู่ในเขตนอกราชอาณาจักร ได้แก่พนักงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 20 ซึ่งได้แก่ อธิบดีกรมอัยการหรือผู้รักษาการแทน ฯลฯ

เห็นได้ว่าพนักงานสอบสวนในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานครนั้นได้แก่พนักงาน 2 ฝ่ายด้วยกันคือ ฝ่ายตำรวจ และปกครองนั้น ในปัจจุบันในทางปฏิบัติโดยอาศัยอำนาจแห่งข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ที่ 1/2506, 1/2509 และข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการสอบสวนคดีอาญาในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2518 ลงวันที่ 12 มิถุนายน 2518 ได้โอนอำนาจสอบสวนจากพนักงานฝ่ายปกครองไปอยู่แก่ตำรวจฝ่ายเดียวแล้ว แต่ยังคงอำนาจบางประการไว้แก่ฝ่ายปกครอง กล่าวคือให้อำนาจผู้ว่าราชการจังหวัดและนายอำเภอซึ่งประสบเหตุแห่งความผิดอาญา มีอำนาจสืบถามหรือสั่งให้สืบถามผู้กระทำผิด และทำการสอบสวนได้เท่าที่จำเป็นแล้วสั่งให้พนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจดำเนินการต่อไป และในกรณีผู้ว่าราชการจังหวัดและนายอำเภอได้รับคำสั่ง เรียนขอความเป็นธรรมในการสอบสวน โดยเรียกสำนวนสอบสวนมาตรวจพิจารณาและสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการตามที่เห็น

สมัคร รวมทั้งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว สั่งเปลี่ยนตัวพนักงานสอบสวน หรือให้พนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง เข้าร่วมทำการสอบสวนคดีนั้นด้วย

นอกจากข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยทั้ง 3 ฉบับข้างต้นนี้แล้ว ต่อมาได้มีข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการสอบสวนคดีอาญาบางประเภทในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2520 ลงวันที่ 24 กันยายน 2520 กำหนดให้ความผิดอาญา 10 ประเภท ซึ่งเป็นกฎหมายอยู่ในหน้าที่รับผิดชอบของฝ่ายปกครอง เป็นส่วนใหญ่ อยู่ในอำนาจของพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองทำการสอบสวนได้แต่อย่างเดียว เช่นความผิดกฎหมายว่าด้วยทะเบียนราษฎร กฎหมายว่าด้วยภาษีโรงเรือนและที่ดิน เป็นต้น

ความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ นี้ เป็นความผิดอาญาประเภทหนึ่ง ฉะนั้นโดยหลักกฎหมายข้างต้นพนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนความผิดโดยปกติก็คือตำรวจคดีตั้งแต่ร้อยตำรวจตรีขึ้นไปหรือเทียบเท่า แต่นายตำรวจผู้ใดจะเป็นผู้มีอำนาจทำการสอบสวนหรือพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบนั้น ต้องพิจารณากันต่อไปในเรื่องเขตอำนาจของพนักงานสอบสวนด้วย

เขตอำนาจของพนักงานสอบสวน

เขตอำนาจของพนักงานสอบสวนหมายถึง เขตท้องที่ที่เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนมีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบอยู่ตามกฎหมาย เช่นเขตจังหวัดย่อมเป็นเขตของผู้ว่าราชการจังหวัดหรือผู้กำกับการตำรวจ เขตอำเภอเป็นเขตอำนาจของนายอำเภอ ตำรวจ หรือผู้บังคับกองตำรวจประจำอำเภอนั้น ๆ ในกรุงเทพมหานคร ตำรวจแต่ฝ่ายเดียวเป็นพนักงานสอบสวนในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจสอบสวนของฝ่ายตำรวจ เขตท้องที่ของสถานีตำรวจแห่งหนึ่งจึงเป็นเขตอำนาจของพนักงานสอบสวนประจำสถานีนั้น ส่วนอธิบดี

กรมตำรวจ รองหรือผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจ บ่อมมีเขตอำนาจครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ¹ และโดยหลักเบื้องต้นในเรื่องการสอบสวนของพนักงานสอบสวนคือ พนักงานสอบสวนจะสอบสวนนอกเขตอำนาจหาได้ไม่² เช่นคดีเกิดขึ้นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดยโสธร นายร้อยตำรวจตรีของสถานีตำรวจอำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร จะทำการสอบสวนไม่ได้เว้นแต่จะเข้าข้อยกเว้นตามกฎหมาย ฉะนั้นอำนาจสอบสวนของพนักงานสอบสวนจึงต้องพิจารณาโดยสอดคล้องกับเขตท้องที่ในทางภูมิศาสตร์ที่ทางราชการกำหนดขึ้นด้วย

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พนักงานสอบสวนในเขตท้องที่หนึ่งจะมีอำนาจสอบสวนคดีได้ต่อเมื่อ

1. ความผิดอาญาได้เกิด หรืออ้างว่า หรือเชื่อว่า ได้เกิดขึ้นในเขตอำนาจของตน (ป.ร.อ. มาตรา 18)

ที่ว่า "ความผิดได้เกิดขึ้น" นั้น หมายถึง กรณีที่มีความแน่นอนว่าเป็นเช่นนั้นแล้ว เช่น รถยนต์ชนกันในท้องที่สถานีตำรวจปทุมวัน มีคนเจ็บและตาย

"ความผิดอ้างว่าได้เกิด" หมายถึง กรณีที่ยังไม่มีความแน่นอนว่าความผิดเกิดขึ้นในท้องที่นั้นจริง หากแต่มีผู้กล่าวอ้างขึ้นว่าเกิดในท้องที่นั้น เช่นผู้เสียหายร้องทุกข์ต่อตำรวจว่ามีคนร้ายลักเอารถยนต์ของตนในขณะที่จอดอยู่ในท้องที่นั้น

¹ คณิง ฉาไชย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 2 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2520), หน้า 64.

² สัญญา ธรรมศักดิ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตอน 1, หน้า 44.

"ความผิดที่เชื่อว่าเกิด" หมายถึงว่าในความคิดเห็นของเจ้าพนักงาน พุทธิการณ้นำเชื่อว่าความผิดได้เกิดขึ้นในท้องที่นั้นจริง เช่นพบคนนอนตายมีบาดแผลฉกรรจ์และมีร่องรอยในที่นั้น แสดงว่าอาจมีการต่อสู้ทำร้ายกันขึ้น จึงน่าเชื่อว่าผู้ตายถูกทำร้ายที่นั่น

2. ผู้ต้องหาที่มีที่อยู่และถูกจับภายในเขตอำนาจของตน ก็มีอำนาจสอบสวนคดีนั้นได้ (ป.ร.อ. มาตรา 18)

"ที่อยู่" มีความหมายดังเช่น "ถิ่นที่อยู่" ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งหมายถึงที่บุคคลพักอยู่อาศัย ซึ่งอาจเป็นที่อยู่อันเป็นแหล่งสำคัญ (ภูมิลำเนา) หรือเป็นการชั่วคราวก็ได้ แต่ย่อมไม่หมายความเพียงการ "ปรากฏตัว" เท่านั้น

"ถูกจับ" พิจารณาถึงท้องที่ที่ถูกจับ ไม่ใช่ตัวพนักงานที่จับกุม เช่นพนักงานตำรวจสถานีตำรวจปทุมวันไล่ติดตามจับกุมผู้ต้องหาคนหนึ่งจากท้องที่ปทุมวันเข้าไปในท้องที่บางรักและจับตัวผู้ต้องหาได้ในเขตท้องที่บางรัก ดังนี้พนักงานสอบสวนสถานีตำรวจบางรักมีอำนาจสอบสวน¹

กรณีตามข้อ 1 เป็นอำนาจสอบสวนของพนักงานสอบสวนตามปกติ แต่กรณีตามข้อ 2 เป็นข้อยกเว้นของกรณีตามข้อ 1 ซึ่งจะทำให้พนักงานสอบสวนซึ่งผู้ต้องหาที่มีที่อยู่หรือถูกจับได้ในเขตอำนาจของตน มีอำนาจสอบสวนได้ก็เฉพาะแต่เมื่อมีเหตุจำเป็นหรือเพื่อความสะดวกเท่านั้น

ส่วนในกรณีความผิดคาบเกี่ยวเกินหนึ่งท้องที่ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 19 ซึ่งมีลักษณะดังต่อไปนี้คือ

¹ คณิง ฤาไชย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 2, หน้า 65.

1. เมื่อไม่เป็นการไม่แน่นว่าการกระทำผิดอาญาได้กระทำในท้องที่ใดในระหว่างหลายท้องที่ (มาตรา 19 (1))
2. เมื่อความผิดส่วนหนึ่งกระทำในท้องที่หนึ่ง แต่อีกส่วนหนึ่งกระทำในอีกท้องที่หนึ่ง (มาตรา 19 (22))
3. เมื่อความผิดนั้นเป็นความผิดต่อเนื่องและกระทำการต่อเนื่องกันในท้องที่ต่าง ๆ เกินกว่าหนึ่งท้องที่ขึ้นไป (มาตรา 19 (33))
4. เมื่อความผิดซึ่งมีหลายกรรม กระทำลงในท้องที่ต่าง ๆ กัน (มาตรา 19 (4))
5. เมื่อความผิดเกิดขึ้นขณะผู้ต้องหากำลังเดินทาง (มาตรา 19 (5))
6. เมื่อความผิดเกิดขึ้นเมื่อผู้เสียหายกำลังเดินทาง (มาตรา 19 (66))

การกระทำความผิดในกรณีดังกล่าวข้างต้น พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่เกี่ยวข้องมีอำนาจสอบสวนได้

จากหลักกฎหมายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18, 19 ข้างต้น พนักงานสอบสวนผู้ที่มีอำนาจสอบสวนคดีอาญาที่เกิดขึ้นนั้น โดยหลักแล้วคือพนักงานสอบสวนที่ความผิดนั้นเกิดขึ้น หรืออ้างว่าได้เกิดขึ้น หรือเชื่อว่าเกิดขึ้นในเขตอำนาจของตน เว้นแต่กรณีที่มีเหตุจำเป็นหรือเพื่อความสะดวกก็ให้พนักงานสอบสวนที่ผู้ต้องหาที่อยู่หรือถูกจับได้ในเขตอำนาจของตน ก็มีอำนาจสอบสวนคดีนั้นได้ แม้อคดีนั้นจะไม่ได้เกิด อ้างหรือเชื่อว่าได้เกิดในเขตอำนาจของพนักงานสอบสวนผู้นั้นก็ตาม และโดยอาศัยบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 วรรค 2 ที่บัญญัติให้หลักเกณฑ์ตามมาตรา 18 ข้างต้นมีอยู่ภายใต้บังคับของมาตรา 19 กล่าวคือถ้าเป็นกรณีที่เป็นการกระทำความผิดที่คาบเกี่ยวกันตั้งแต่สองท้องที่ขึ้นไป ตามลักษณะที่ได้กล่าวแล้วตามข้อ 1-6 ข้างต้นนี้ ก็ให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่เกี่ยวข้องนั้น มีอำนาจสอบสวนคดีนั้นได้

จะเห็นในคดีความผิดหนึ่ง ๆ นั้นอาจมีพนักงานสอบสวนในคดีนั้นได้หลายคน ทั้งในกรณีความผิดปกติและในกรณีความผิดคาบเกี่ยวกันตั้งแต่สองท้องที่ขึ้นไป เพื่อความเป็นระเบียบในการดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิดไม่ให้เกิดความยุ่งยาก ลำช้า สับสนในการดำเนินคดีนั้นๆ กฎหมายจึงได้กำหนดให้มีพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบขึ้น

พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ

พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ คือพนักงานสอบสวนผู้มีหน้าที่รับผิดชอบรวบรวมพยานหลักฐานทั้งปวง สรุปลงเข้าสำนวนสอบสวนแล้วทำความเห็น เสนอต่อพนักงานอัยการว่า เห็นควรสั่งฟ้อง สั่งไม่ฟ้อง สั่งงดสอบสวน หรือสั่งปล่อยตัว และในกรณีที่ส่งสำนวนสอบสวนไปยังพนักงานอัยการแล้ว หากพนักงานอัยการสั่งให้สอบสวนต่อไปหรือสอบสวนเพิ่มเติม หรือสั่งให้ผู้ต้องหาที่หลบหนี พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบก็ต้องดำเนินการตามนั้น และเมื่อพนักงานอัยการได้สั่งฟ้องคดีต่อศาลแล้ว ก็มีหน้าที่ติดตามคดีและอำนวยความสะดวกแก่พนักงานอัยการบางประการ เช่น ส่งหมายเรียกพยาน แจ้งให้พนักงานอัยการทราบถึงการย้ายที่อยู่ของพยาน หรือให้ความคุ้มครองพยาน เป็นต้น¹

โดยทั่วไปในคดีหนึ่งพนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจสอบสวนอาจมีได้หลายคน แต่พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบจะมีได้เฉพาะ เช่นที่กฎหมายกำหนด² ซึ่งโดยสรุปในกรณีปกติพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบคือพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ความผิดเกิดขึ้นในเขตอำนาจ (ป.ร.อ. มาตรา 18 วรรค 3) เว้นแต่จะมีเหตุจำเป็นหรือเพื่อความสะดวกจึงให้พนักงาน

¹ คณิง ฤาไยชัย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 2, หน้า 68.

² สัญญา ธรรมศักดิ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตอน 1,

ลอบส่วนแห่งท้องที่ซึ่งผู้ต้องหาที่อยู่หรือถูกจับ เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการลอบส่วน (ป.วิ.อ. มาตรา 18 วรรค 3) เช่นความผิดคดีหนึ่งเกิดในท้องที่สถานีตำรวจนครบาลปทุมวัน แม้ผู้ต้องหาจะอยู่ที่อยู่หรือถูกจับในเขตท้องที่สถานีตำรวจนครบาลสามเสน กรณีนี้ตามกฎหมายก็ต้องให้นายร้อยตำรวจแห่งสถานีตำรวจนครบาลปทุมวัน เป็นพนักงานลอบส่วนผู้รับผิดชอบในการดำเนินคดี เว้นแต่ความผิดให้สหยานเป็นส่วนมากหรือมีวัตถุของกลางที่สำคัญอยู่ในเขตสถานีตำรวจนครบาลสามเสน ซึ่งผู้ต้องหาที่อยู่ จึงให้พนักงานลอบส่วนสถานีตำรวจนครบาลสามเสน เป็นผู้ดำเนินการลอบส่วนรับผิดชอบ

ส่วนความผิดคาบเกี่ยวตั้งแต่สองท้องที่ขึ้นไป ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 19 ซึ่งมี 6 ประการดังกล่าวข้างต้น พนักงานลอบส่วนผู้รับผิดชอบได้แก่

1. ถ้าผู้ต้องหาได้ พนักงานลอบส่วนซึ่งท้องที่ที่ผู้ต้องหาได้อยู่ในเขตอำนาจ เป็นผู้รับผิดชอบในการลอบส่วน และ
2. ถ้าผู้ต้องหาขังไม่ได้ พนักงานลอบส่วนซึ่งท้องที่ที่พบการกระทำความผิดก่อนเป็นผู้รับผิดชอบในการลอบส่วน

อนึ่ง ในกรณีความผิดเกิดขึ้นนอกราชอาณาจักร พนักงานลอบส่วนผู้รับผิดชอบคือ อธิบดีกรมอัยการ หรือพนักงานลอบส่วนคนใดคนหนึ่งที่ได้รับมอบหมายจากอธิบดีกรมอัยการ หรือผู้รักษาการแทน (ป.วิ.อ. มาตรา 20, 21) และในกรณีที่ไม่ว่าพนักงานลอบส่วนผู้รับผิดชอบ

การกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ ใครเป็นพนักงานลอบส่วนผู้รับผิดชอบนั้น จากหลักเรื่องการลอบส่วนข้างต้นจึงต้องพิจารณาเป็นประการแรกก่อนว่า การกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ความผิดเกิด ณ ที่ใด ตามปัญหา นี้ถ้าพิจารณาตามข้อเท็จจริงในลักษณะแห่งการกระทำความผิดนั้น กล่าวคือในกรณีที่เป็นการออกเช็คเพื่อชำระหนี้โดยมีเจตนาจะไม่ให้มีการใช้เงินตามเช็ค เช่นแกลัง ลงชื่อโดยผิดไปจาก

ตัวอย่างที่ให้อำนาจธนาคาร หรือในกรณีออกเช็คชำระหนี้โดยรัฐอยู่แล้วว่าในวันออกเช็คนั้นตนไม่มีเงินอยู่ในบัญชี หรือเงินในบัญชีไม่พอจ่าย เพราะออกเช็คให้ใช้เงินในจำนวนที่สูงกว่า ในกรณีเหล่านี้ย่อมเห็นได้ว่าลักษณะแห่งความผิดย่อมเป็นการลงมือกระทำความผิดนับแต่เขียนเช็คขึ้น ส่วนกรณีที่เป็นการออกเช็คแล้วถอนเงินออกจากบัญชี เสียจนจำนวนเงินเหลือไม่เพียงพอชำระหนี้ หรือออกเช็คแล้วโดยทุจริตห้ามธนาคารจ่ายเงินตามเช็คนั้นเสีย นั้น ลักษณะแห่งการกระทำความผิดย่อมเป็นการลงมือกระทำนับแต่ผู้กระทำได้ถอนเงินโดยมีเจตนา เช่นนั้น หรือห้ามธนาคารจ่ายเงินโดยมีเจตนาทุจริตเช่นนั้น

แต่อย่างไรก็ตาม การลงมือกระทำความผิดดังกล่าวแล้วข้างต้นนั้นถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการกระทำความผิดเท่านั้น ยังไม่ครบเป็นองค์ประกอบความผิดสำเร็จ กรณีที่จะเป็นความผิดครบองค์ประกอบก็ต่อเมื่อธนาคารได้ปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็คนั้น ซึ่งตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2497 มาตรา 3 ตอนท้ายบัญญัติว่า "...ถ้าธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็ค มีความผิด..." เมื่อความผิดสำเร็จเกิดขึ้นเมื่อธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินโดยธนาคารซึ่งผู้กระทำความผิดเป็นผู้เคยก้าอยู่เช่นนี้ สถานที่ความผิดเกิดขึ้นก็คือ สถานที่ตั้งของธนาคารซึ่งปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็คที่ตั้งอยู่นั้นเอง แต่การที่จะจำกัดให้สถานที่ความผิดเกิดขึ้นอยู่ ณ เฉพาะสถานที่ตั้งแห่งธนาคารที่ปฏิเสธการจ่ายเงิน อันเป็นเพียงเงื่อนไขให้การกระทำคือการออกเช็คเป็นความผิดสำเร็จนั้นย่อมเป็นการรับรู้แต่เพียงจุดที่การกระทำทั้งหมดรวมกันเป็นความผิดขึ้นเท่านั้น¹ จึงไม่ถูกต้อง เพราะการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คานั้น มีการกระทำความผิดเป็นส่วน ๆ ในหลาย ๆ แห่ง² เริ่มตั้งแต่ผู้กระทำความผิดเขียนเช็คสั่งจ่าย

¹ สิตติ ดิงคัมภีร์, "ความเห็นท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1222/2519", หนังสือคำพิพากษาศาลฎีกา ปี พ.ศ. 2519 (กรุงเทพฯ: สัตติพิมพ์โดยเนติบัณฑิตยสภา), หน้า 628.

² เรื่องเดียวกัน.

จ่ายเงินหรือสถานที่ยื่นเช็คเพื่อชำระหนี้แล้วแต่กรณี จนกระทั่งธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็คนั้น อันเป็นความผิดพลาดสำเร็จ ฉะนั้นสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความสำเร็จสิ่งนับตั้งแต่สถานที่ออกเช็คตลอดมาถึงสถานที่เกี่ยวข้องกับการกระทำที่ถึงปวง จนกระทั่งธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน ซึ่งสถานที่เหล่านั้นถือเป็นสถานที่เกิดเหตุในคดีนั้นด้วย¹

ปัญหาที่ว่าคดีความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ เกิดขึ้น ณ ที่ใดนี้ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าความผิดเกิดขึ้น ณ สถานที่ตั้งของธนาคารที่ปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็คนั้น (คำพิพากษาฎีกาที่ 9575/2521) และในปัญหาเกี่ยวกับอำนาจการสอบสวนนั้น แต่เดิมคำพิพากษาว่าวินิจฉัยเคร่งครัดว่า การสอบสวนนั้นหากมิได้กระทำลงในเขตอำนาจของพนักงานสอบสวนที่ตั้งของธนาคารที่ปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็คที่ตั้งอยู่ในเขต โดยไม่เข้าข้อยกเว้นตามกฎหมายแล้ว การสอบสวนคดีนั้นไม่ชอบ พนักงานอัยการไม่มีอำนาจฟ้อง ซึ่งการตีความโดยถือหลักเคร่งครัดเช่นนี้เป็นการตีความในทางที่แคบเกินไป และเป็นการผิดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ นี้อย่างยิ่ง ซึ่งทำให้เกิดความยุ่งยากไม่สะดวกต่อผู้เสียหายอันเนื่องจากการกระทำผิดนี้อย่างมาก เพราะเช็คนั้นเป็นเอกสารเคลื่อนที่ที่ใช้ชำระหนี้แทนเงินสดซึ่งเหมาะสมควรต่อการพกติดตัวและชำระหนี้ต่อบุคคลอื่นโดยปลอดภัย แม้จะอยู่ในท้องที่ห่างไกลกัน ฉะนั้นหากจะถือปฏิบัติตามแนวคำพิพากษาดังกล่าวข้างต้น ผู้เสียหายก็ย่อมจะต้องได้รับความไม่สะดวก สิ้นเปลืองเป็นอันมาก และอาจเป็นทางหนึ่งที่ทำให้การใช้เช็คชำระหนี้เสื่อมความนิยมลง

ปัญหานี้ในทางปฏิบัติต่อมากรมตำรวจได้เคยมีหนังสือหารือไปทางกรมอัยการแล้วในเรื่องการรับสำนวนสอบสวนคดีความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ กรมตำรวจแจ้งว่าได้ประสบปัญหาเนื่องจากพนักงานอัยการประจำศาลจังหวัดฉะเชิงเทราไม่ยอมรับสำนวนการสอบสวนคดี

¹ วารสารอัยการ ปีที่ 4 (กุมภาพันธ์, 2524):38.

ความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ โดยนาย ต. ออกเช็คชำระหนี้ค่าซื้อรถยนต์ให้แก่ ก. ผู้กล่าวหา ณ บ้านของ ก. ซึ่งอยู่ในท้องที่สถานีตำรวจนครบาลมีนบุรี โดยจ่ายเช็คของธนาคาร ศรินคร สาขาห้วยขวาง ลงวันที่ส่งจ่ายล่วงหน้าเป็นเงิน 33,000.- บาท ต่อมาเมื่อเช็คถึงกำหนดชำระเงิน ก. ได้นำเช็คเข้าธนาคารของตนที่ธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ สาขามีนบุรี เพื่อเรียกเก็บเงิน แต่ธนาคารศรินครสาขาห้วยขวางได้ปฏิเสธการจ่ายเงินโดยแจ้งว่า "บัญชีปิดแล้ว" ผู้ต้องหาหลบหนี ผู้เสียหายจึงไปแจ้งความร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนสถานีตำรวจนครบาลมีนบุรี และพนักงานสอบสวนสถานีตำรวจนครบาลมีนบุรีได้ทำการสอบสวนดำเนินคดีแล้ว ได้ส่งสำนวนสอบสวนไปให้พนักงานอัยการประจำศาลจังหวัดมีนบุรีดำเนินการต่อไป พนักงานอัยการประจำศาลจังหวัดมีนบุรีส่งสำนวนนั้นคืนโดยอ้างว่าความผิดคดีนี้สำเร็จเกิดขึ้นที่สถานีตำรวจนครบาลห้วยขวาง เพราะธนาคารศรินครสาขาห้วยขวางเป็นผู้ปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็ค คดีนี้ไม่อยู่ในอำนาจศาลจังหวัดมีนบุรี ตามนัยคำพิพากษาฎีกาที่ 396/2517 พนักงานอัยการประจำศาลจังหวัดมีนบุรีไม่มีอำนาจดำเนินคดีนี้

ทางกรมตำรวจเห็นว่าความผิดของผู้ต้องโทษนี้เป็นการกระทำความผิดต่อเนื่องกัน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 19 (3) โดยสถานที่ออกเช็คให้แก่กัน เป็นสถานที่เกิดเหตุและสถานที่ตั้งธนาคารที่ปฏิเสธการจ่ายเงินเป็นสถานที่ความผิดเกิดด้วย พนักงานสอบสวนที่เกี่ยวข้องจึงมีอำนาจทำการสอบสวน เมื่อผู้เสียหายได้ไปแจ้งความร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนสถานีตำรวจนครบาลมีนบุรีก่อน พนักงานสอบสวนสถานีตำรวจนครบาลมีนบุรีจึงเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ ฉะนั้นคดีนี้พนักงานอัยการประจำศาลจังหวัดมีนบุรีจึงมีอำนาจฟ้องคดีต่อศาลจังหวัดมีนบุรีได้¹ แต่โดยที่กรมตำรวจไม่มีอำนาจให้พนักงานอัยการรับสำนวนสอบสวนได้ กรมตำรวจจึงส่งเรื่องมาหาหรือต่อกรมอัยการว่าความเห็นดังกล่าวจะถูกต้องหรือไม่ เพื่อจะได้ใช้ถือเป็นแนวทางปฏิบัติต่อไป

¹ อัยการพิเศษ เล่ม 41 (2522):434.

กรมอัยการได้พิจารณาแล้วมีความเห็นว่า ผู้เสียหายได้ร้องทุกข์ต่อพนักงาน
 สอบส่วนสถานีตำรวจนครบาลมีนบุรีซึ่ง เป็นพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่เกี่ยวข้อง และพบการ
 กระทำความผิดก่อน จึงเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ
 อาญา มาตรา 19 (3) ข. และเมื่อมีการสอบสวนโดยชอบแล้วศาลจังหวัดมีนบุรียอมเป็นผู้มี
 อำนาจชำระคดีความได้¹ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 22 (1)
 (คำพิพากษาฎีกาที่ 1010/2508)

ตามแนวความเห็นของกรมตำรวจและกรมอัยการอันเกี่ยวกับพนักงานสอบสวนผู้รับ
 ผิดชอบและอำนาจการสอบสวนของพนักงานสอบสวนในคดีความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วย
 ความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ ซึ่งจะมีผลถึงอำนาจฟ้องคดีของพนักงานอัยการด้วยดังกล่าว
 แล้วนี้ ภายหลังจากศาลฎีกาได้มีคำพิพากษาวินิจฉัยเป็นแนวบรรทัดฐานอีกคดีคือ จำเลยออกเช็ค
 ธนาคารกรุงเทพ จำกัด รวม 3 ฉบับ มอบให้โจทก์ร่วมที่ศาลบางกระสอบ อำเภอเมือง
 นนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ซึ่งอยู่ในเขตท้องที่สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองนนทบุรี เมื่อโจทก์ร่วม
 นำเช็คไปเบิกเงินที่ธนาคารกรุงเทพสาขาอินทามระ ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน โจทก์ร่วม
 จึงไปร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองนนทบุรี เช่นนี้ศาลฎีกาโดยมติ
 ที่ประชุมใหญ่เห็นว่า พนักงานสอบสวนสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองนนทบุรีมีอำนาจสอบสวนคดี
 นี้เพราะเป็นความผิดต่อเนื่อง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 19 (3)
 (คำพิพากษาฎีกาที่ 1754-1755/2523 ประชุมใหญ่)

สรุปแล้วตามแนวความเห็นของศาลฎีกามีความเห็นที่เห็นว่า สถานที่ที่ความผิดตาม
 พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯนี้เกิดขึ้นก็คือ สถานที่ตั้งของธนาคารที่
 ปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็คนั้น ส่วนสถานที่ผู้กระทำความผิดเขียนหรือลงชื่อส่งจ่ายเงินตามเช็คอัน

¹ เชื่อกัน.

เป็นการออกเช็ค หรือสถานที่ผู้กระทำความผิดยื่นเช็คชำระหนี้ นั้น เป็นเพียงสถานที่เกิดเหตุแห่งการกระทำความผิดซึ่ง เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดสำเร็จ ถือเป็นความผิดต่อเนื่อง ทำให้พนักงานสอบสวนในท้องที่ดังกล่าวซึ่งสืบผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดได้ หรือพบการกระทำความผิดก่อนเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 19 (3)

การสืบ

สิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนทุกคนประการหนึ่งซึ่งรัฐธรรมนูญกำหนดไว้ก็คือ สิทธิเกี่ยวกับเสรีภาพในร่างกาย แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อบุคคลใดกระทำความผิดอันมีผลเสียหายต่อบุคคลอื่นหรือต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม รัฐก็จำเป็นต้องยื่นมือป้องกัน แก้อันตราย ความเสียหายที่เกิดขึ้น กระบวนการขั้นแรกก็คือการสืบผู้ต้องหาว่ากระทำความผิด การสืบเป็นการจำกัดเสรีภาพของบุคคล¹ ในการเคลื่อนที่สิ้นสุดลง

การสืบเป็นการดำเนินคดีที่เป็นผลสืบเนื่องจากการร้องทุกข์ คือเมื่อผู้เสียหายร้องทุกข์ว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิด และพนักงานสอบสวนรับคำร้องทุกข์แล้ว ผู้นั้นก็ตกเป็นผู้ต้องหาในคดีนั้น ซึ่งพนักงานสอบสวนมีอำนาจออกหมายเรียกหรือจับตัวมาดำเนินคดีต่อไป การสืบในกรณีนี้ถือเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสอบสวน

ความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ เป็นความผิดอันยอมความได้และมิใช่ความผิดประเภทที่ระบุไว้ในบัญชีท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดังนั้นในทางปฏิบัติการจับทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. 2523 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2-3) พ.ศ. 2523 และแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 4 พ.ศ. 2525

¹ ประเคือง ภิรติบุตร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา,

ในการสืบถามผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ นี้ ไม่ว่าจะมีความผิดหรือไม่ก็ตาม ผู้เสียหายจะต้องร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนตามระเบียบเสียก่อน เมื่อผู้เสียหายร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนแล้ว พนักงานสอบสวนก็มีอำนาจสอบสวน และเมื่อเริ่มต้นทำการสอบสวนคดีนั้นแล้วในที่สุดเห็นสมควรสั่งฟ้องคดีนั้นก็จะทำความเห็นเช่นนั้น แล้วจะต้องจัดส่งสำนวนพร้อมกับผู้ต้องหาไปยังพนักงานอัยการเพื่อดำเนินคดีต่อไป ฉะนั้นในระหว่างการสอบสวนจึงต้องได้ตัวผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดอยู่ในความควบคุม ซึ่งจะโดยออกหมายเรียก ออกหมายจับ หรือสืบถามมา

โดยหลักการ เรื่องสืบถามพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจะจับผู้ใดโดยไม่มีหมายจับไม่ได้ และตามหลักการนี้การออกหมายจับเจ้าพนักงานจะต้องรวบรวมพยานหลักฐานให้เป็นแน่ชัดและเพียงพอที่จะเชื่อได้ว่าผู้ถูกกล่าวหาที่กระทำความผิด แล้วเสนอขอรับความเห็นชอบจากปลัดกระทรวงมหาดไทยหรือผู้ว่าราชการจังหวัดหรือจากผู้ที่ได้รับมอบหมายจากบุคคลเช่นว่านี้แล้วแต่กรณี ส่วนเหตุแห่งการออกหมายจับซึ่งจะเป็นส่วนหนึ่งแห่ง เหตุผลซึ่งพนักงานสอบสวนนำเสนอบุคคลเช่นว่านั้น เพื่อขอความเห็นชอบในการออกหมายจับก็เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66 นั้นเอง

นอกจากการจับโดยพนักงานสอบสวนออกหมายจับดังกล่าวแล้ว เนื่องจากความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ นี้ เป็นความผิดอันยอมความกันได้ ฉะนั้นในบางกรณีผู้เสียหายอาจได้ร้องทุกข์ขึ้นเกี่ยวกับการกระทำความผิดไว้ต่อพนักงานสอบสวนแล้ว ในกรณีนี้ถ้าผู้เสียหายได้พบตัวผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดนี้ ซึ่งอาจจะโดยบังเอิญหรือโดยติดตามไปพบก็ตาม ผู้เสียหายก็อาจขอให้พนักงานตำรวจซึ่งแม้จะเป็นผู้น้อยก็ตามจับผู้ใดโดยไม่มีหมาย หรือไม่ต้องรอได้รับความเห็นชอบจากผู้ใด ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 78 (4) เนื่องจากการจับตามวิธีการตามหลักเกณฑ์นี้เป็นกรณีที่กฎหมายให้อำนาจแก่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจแม้ชั้นผู้น้อยให้อำนาจจับผู้ใดโดยไม่มีหมายจับ เพราะการต้องออกหมายจับอาจทำให้เกิดความล่าช้าและไม่ทันเหตุการณ์ เช่น

จำเลยที่ 3 รับมอบอำนาจจากพาร์มเจอร์นัลด์ จำกัด ไปร้องทุกข์ต่อจำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นพนักงานสอบสวนให้ดำเนินคดีกับโจทก์ในข้อหาว่า ได้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ จำเลยที่ 2 เป็นนายสิบตำรวจได้สับกรมโจทก์ภายในบริเวณบริษัทสหสามัคคีค้าสัตว์ จำกัด อันเป็นที่รโหฐาน ซึ่งโจทก์เป็นผู้เข้าประกอบการค้าอยู่ในเวลากลางคืน โดยไม่มีหมายค้น หมายค้น เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าจำเลยที่ 2 ได้เข้าสับกรมโจทก์ตามคำขอของจำเลยที่ 3 เนื่องจากจำเลยที่ 3 ได้ร้องทุกข์ไว้ กรณีจึงต้องด้วยข้อยกเว้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 78 (4) และมาตรา 92 (5) จำเลยที่ 2 มีอำนาจสับกรมได้โดยไม่ต้องมีหมายค้นหมายค้น (คำพิพากษาฎีกาที่ 741/2522)

วิธีการสับกรมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 78 (4) ดังกล่าวเป็นวิธีตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายมหาชน และเป็นผลร้ายทำให้บุคคลต้องถูกควบคุมตัว ฉะนั้นวิธีการปฏิบัติตามกฎหมายบัญญัตินี้จึงต้องตีความในกฎหมายโดยเคร่งครัด ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 78 (4) บัญญัติว่า

"พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจะสับผู้ใดโดยไม่มีหมายค้นไม่ได้ เว้นแต่ในกรณีต่อไปนี้

๑. ลฯ

(4) เมื่อมีผู้ขอให้สับโดยแจ้งว่าบุคคลนั้นได้กระทำความผิดและแจ้งด้วยว่าได้ร้องทุกข์ตามระเบียบแล้ว"

"ผู้ขอ" ในที่นี้หมายถึงผู้เสียหายที่ได้รับร้องทุกข์หรือผู้ได้รับมอบอำนาจตามหนังสือมอบอำนาจให้ร้องทุกข์คดีนั้นแทนเท่านั้น ซึ่งในกรณี "ผู้ขอ" แจ้งขอให้สับกรมบุคคลอื่นนี้ ผู้ขอต้องแจ้งด้วยว่าบุคคลที่ขอให้สับนั้นได้กระทำความผิดและผู้ขอซึ่งเป็นผู้เสียหายนั้นต้องแจ้งด้วยอีกว่าได้รับร้องทุกข์ไว้ตามระเบียบแล้ว เพราะหากผู้เสียหายร้องขอแจ้งให้สับโดยแจ้งว่าบุคคลนั้นได้กระทำความผิด แต่ไม่ได้แจ้งด้วยว่าตนได้รับร้องทุกข์ไว้ตามระเบียบแล้ว เจ้าพนักงานย่อมไม่มีอำนาจสับ กรณีนี้บังคับเฉพาะการร้องทุกข์เท่านั้น ไม่หมายรวมถึงการกล่าวโทษด้วย

อนึ่ง การสับบุคคลโดยเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่สับด้วยตนเอง ไม่ต้องมีหมาย แต่ต้องเป็นกรณีที่ได้จ้ออกหมายสับได้ หรือสับได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 78 วรรคท้าย และถ้าการสับบุคคลนั้นดำเนินการโดยตำรวจมีตำแหน่งตั้งแต่ผู้บังคับการขึ้นไปซึ่งได้กระทำการสับด้วยตนเอง นอกจากไม่ต้องมีหมายย่อมทำได้โดยไม่ต้องขอความเห็นชอบ แต่อย่างไรก็ตาม ไม่ว่ากรณีใดการสับบุคคลที่ได้รับ เอกสิทธิ์คุ้มครองบางประเภท คือการสับข้าราชการการเมือง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาแห่งท้องถิ่น ต้องได้รับความเห็นชอบจากปลัดกระทรวงมหาดไทยหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย หรือจากผู้ว่าราชการจังหวัด หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายแล้วแต่กรณีไป (ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการดำเนินการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. 2523 ข้อ 1)

การควบคุมผู้ต้องหา ระหว่างล่อลวง

เมื่อสับตัวผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดมาอย่างพนักงานสอบสวนแล้ว พนักงานสอบสวนก็จะควบคุมตัวผู้ต้องหาผู้ถูกสับไว้ระหว่างการล่อลวง

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (21) "ควบคุม" หมายถึง "การควบคุมหรือกักขังผู้ถูกสับโดยพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ในระหว่างสืบสวน ล่อลวง" การควบคุมตัวนี้ย่อมทำให้เสรีภาพในทางร่างกายในการเคลื่อนที่ของผู้ถูกสับให้ถูกจำกัดอยู่ตลอดไปตามระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดจนกว่าจะได้รับการปล่อยตัว หรือได้รับการปล่อยชั่วคราว หรือที่เรียกกันว่า ประกันตัว หากการล่อลวงยังไม่เสร็จ ผู้ถูกสับซึ่งเป็นผู้ต้องหาก็ต้องถูกขังตัวไว้ในระหว่างการล่อลวงตามระยะเวลาหรือหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้

เนื่องจากความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คานั้น เป็นกฎหมายที่มีโทษทางอาญาอย่างหนึ่ง ซึ่งวิธีการที่จะดำเนินการให้ได้ตัวผู้กระทำความผิดมารับ

โทษนั้น โดยทั่วไปก็ดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เหตุที่พระราชบัญญัตินี้กำหนดให้มีโทษทางอาญาก็เพื่อให้การไต่อาชญาเป็นการชำระหนี้ได้รับความเชื่อถือจากผู้ทรงเอชานั้นจะได้รับเงินชำระหนี้ตามเอชนั้นด้วยความแน่นอนและรวดเร็วตามที่กำหนดยิ่งขึ้น ซึ่งข้อนี้เป็นผลดีต่อผู้ทรงเอช แต่การกำหนดโทษทางอาญาดังกล่าวนี้หากจะพิจารณาทางฝ่ายผู้ออกเอชเพื่อชำระหนี้แล้วเห็นได้ว่า มูลความผิดตามพระราชบัญญัตินี้มีพื้นฐานมาจากการชำระหนี้ในทางแพ่งเท่านั้น ซึ่งโดยปกติผู้ผิดสัญญาในทางแพ่งก็ควรจะต้องรับผิดชอบในค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่งเท่านั้น หากจะต้องรับโทษในทางอาญาด้วยไม่ การกำหนดให้มีโทษในทางอาญาเช่นนี้ในบางกรณีทำให้ผู้ทรงเอชซึ่งเป็นเจ้าหนี้บางรายลอบโอกาสจากบทบัญญัติที่กำหนดโทษทางอาญานี้เป็นเครื่องมือบีบบังคับลูกหนี้โดยปราศจากความยุติธรรม ทำให้ผู้ออกเอชต้องประสบความเดือดร้อนยุ่งยากเป็นอันมาก เพราะต้องทำเรื่องประกันตัว ลู้คดี ฯลฯ ไม่ว่าจำนวนเงินที่ส่งจ่ายนั้นจะมีจำนวนเงินมากหรือเล็กน้อยเพียงใดก็ตาม ซึ่งการกระทำเช่นนี้เห็นถือได้ว่า เป็นการผิดเจตนารมณ์ของกฎหมายนี้ และนอกจากนี้หากการไต่อาชญาเป็นการก่อให้เกิดปัญหายุ่งยากแก่ผู้ออกเอชมากเกินไปก็อาจมีผลทำให้การไต่อาชญาเสื่อมความนิยมลง ซึ่งจะมีผลกระทบต่อวงการการเงินและธุรกิจของทั้งเอกชนและรัฐได้มาก ฉะนั้นเพื่อเป็นการประสานประโยชน์กันทั้งสองฝ่าย กล่าวคือให้พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการไต่อาชญา นี้สร้างความเชื่อถือให้แก่ผู้ทรงเอชซึ่งเป็นเจ้าหนี้ได้เช่นเดิม และยังมีผลคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ออกเอชได้ตามสมควรโดยไม่ต้องอยู่ภายใต้บังคับของเจ้าหนี้มากเกินไป จึงได้มีการแก้ไขพระราชบัญญัตินี้โดยประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 194 ลงวันที่ 8 สิงหาคม 2515 ให้ยกเลิกข้อความเดิมในมาตรา 5 ของพระราชบัญญัตินี้ และให้ใช้ข้อความต่อไปนี้แทนคือ "การควบคุมผู้ต้องหาตามพระราชบัญญัตินี้ให้ปฏิบัติดังนี้"

1. ถ้าจำนวนเงินที่ระบุใน เอชแต่ละฉบับหรือหลายฉบับรวมกันไม่ เกินห้าหมื่นบาท

ให้ควบคุมไว้ได้เท่า เวลาที่จะตามคำให้การและรู้ตัวว่าเป็นใครและที่อยู่ของ เขาอยู่ที่ไหน เท่านั้น

2. ถ้าจำนวนเงินที่ระบุในเช็คแต่ละฉบับหรือหลายฉบับรวมกันเกินกว่าห้าหมื่นบาท การควบคุมผู้ต้องหาให้เป็นไปตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่ผู้ต้องหายื่นคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว ให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการสั่งปล่อยชั่วคราว โดยมีประกันหรือหลักประกันไม่เกินจำนวนเงินในเช็ค

ในกรณีที่ผู้ต้องหาว่าการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ได้กระทำความผิดฐานอื่นด้วย ให้ปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา . . ."

จากบทบัญญัติดังกล่าวนี้ทำให้พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ นี้มีหลักเกณฑ์การควบคุมตัวผู้ต้องหาซึ่งกระทำความผิดในระหว่างสอบสวนไว้เป็นกรณีพิเศษ โดยพิจารณาจากจำนวนเงินที่ระบุในเช็คแต่ละฉบับหรือหลายฉบับรวมกันเป็นเกณฑ์ หากไม่มีบทบัญญัติตามมาตรา 5 ที่แก้ไขใหม่นี้แล้ว ผู้ต้องหาว่าการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องถูกควบคุมตัวในระหว่างสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 ในทุกกรณี ไม่ว่าจำนวนเงินที่ระบุในเช็คจะเป็นจำนวนมากน้อยเท่าใดก็ตาม อนึ่ง เนื่องจากอัตราโทษตามพระราชบัญญัตินี้ มาตรา 3 ตอนท้าย กำหนดอัตราโทษปรับไม่เกินสองเท่าของจำนวนเงินที่ระบุไว้ในเช็ค แต่ต้องไม่น้อยกว่าหนึ่งหมื่นบาท หรือจำคุกไม่เกิน 1 ปี โทษที่กำหนดไว้สำหรับการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ซึ่งไม่ใช่ความผิดสุ่มโทษ จะนำหลักเกณฑ์การสอบสวนและการควบคุมตัวผู้ต้องหาในระหว่างสอบสวนสำหรับความผิดสุ่มโทษมาใช้บังคับผู้ต้องหาซึ่งกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้หาได้ไม่

ระยะเวลาควบคุมตัวผู้ต้องหาว่าการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วย

ความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ

ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ มาตรา 5 ซึ่งได้แก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 196 ลงวันที่ 8 สิงหาคม 2515 ได้กำหนดระยะเวลา

การควบคุมผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดตามพระราชบัญญัติไว้ดังต่อไปนี้คือ

1. กรณีที่ผู้ต้องหาออกเช็คโดยมีจำนวนเงินที่ระบุในเช็คแต่ละฉบับหรือหลายฉบับรวมกันไม่เกินห้าหมื่นบาท กรณีนี้ให้ควบคุมไว้ได้เท่าเวลาที่จะถามคำให้การและที่จะรู้ตัวว่าเป็นใครและที่อยู่ของเขายู่ที่ไหนเท่านั้น

คำว่า "ถามคำให้การ" หมายถึงการถาม ชื่อ นามสกุล ชาติ บังคับ บิดามารดา และแจ้งข้อหาให้ทราบ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 ซึ่งการถามคำให้การของพนักงานสอบสวนเห็นว่านี้ พนักงานสอบสวนต้องบอกให้ผู้ต้องหาทราบก่อนว่าถ้อยคำที่ผู้ต้องหาเหล่านั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานยืนยันเขาในการพิจารณาได้ เมื่อผู้ต้องหาเต็มใจให้การอย่างใด ให้จดคำให้การไว้ ถ้าผู้ต้องหาไม่เต็มใจให้การเลย ก็ให้ลดบันทึกไว้

ฉะนั้นการออกเช็คในกรณีนี้ พนักงานสอบสวนจึงมีอำนาจควบคุมผู้ต้องหาได้ชั่วเวลาที่จะดำเนินการให้ทราบถึงชื่อ ที่อยู่ และคำให้การประการใดของผู้ต้องหาเท่านั้น ถ้าหากพนักงานสอบสวนไม่อาจดำเนินการจนได้ความรู้ว่าผู้กระทำความผิดเป็นใคร อยู่ที่ไหน เช่นผู้ต้องหาไม่ยอมบอก อำนาจควบคุมของเจ้าพนักงานคงมีต่อไปจนกว่าจะได้ความเช่นนั้นหรือจนกว่าจะสิ้นระยะเวลาควบคุมของเจ้าพนักงาน (7 วัน) ล่วงแล้วแต่ว่าเหตุการณ์ใดจะเกิดขึ้นก่อน¹

2. กรณีที่ผู้ต้องหาออกเช็คโดยมีจำนวนเงินที่ระบุในเช็คแต่ละฉบับหรือหลายฉบับรวมกันเกินกว่าห้าหมื่นบาท กรณีนี้การควบคุมตัวผู้ต้องหาให้เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 นั้น กฎหมาย

¹ คณิง ฤาไชย, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1, หน้า 214.

ห้ามควบคุมตัวผู้ถูกจับไว้เกินกว่าสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่เวลาผู้ถูกจับมาถึงที่ทำการพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ถ้ามีเหตุจำเป็นเพื่อทำการสอบสวนหรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่น จะยืดเวลาออกไปได้เท่าเหตุจำเป็น แต่ไม่เกิน 7 วัน

การควบคุมตัวผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดดังกล่าวนี้ พนักงานสอบสวนสามารถควบคุมได้โดยไม่ต้องมีหมายจับ เพราะพนักงานสอบสวนมีอำนาจดังกล่าวอยู่ในตัวแล้ว แต่จำกัดเพียง 7 วันเท่านั้น หากพ้นกำหนดนี้แล้วการสอบสวนยังไม่เสร็จ เช่นพนักงานสอบสวนยังสอบสวนพยานในคดีนั้นซึ่งมีหลายปากยังไม่เสร็จ หรือยังไม่ได้พยานบุคคลอื่นเป็นพยานปากสำคัญมาสอบปากคำ หรือยังค้นหาพยานวัตถุที่สำคัญแห่งคดีไม่พบ หรือกรณีอาจเป็นว่าพนักงานสอบสวนได้สอบสวนเสร็จแล้วก่อนครบกำหนด 7 วัน แต่เมื่อส่งสำนวนมายังพนักงานอัยการ พนักงานอัยการก็ต้องใช้ระยะเวลาในการตรวจสอบสำนวนสอบสวน หรือหากเห็นว่าควรให้สอบสวนเพิ่มเติม ก็ต้องสั่งให้พนักงานสอบสวนเพิ่มเติมอีก หากในระหว่างนี้ครบกำหนด 7 วันหมดอำนาจควบคุมของพนักงานสอบสวนแล้ว กรณีเช่นนี้จำเป็นต้องขออำนาจศาลซึ่งผู้ต้องหาต่อไป

คำว่า "ยัง" ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (22)

หมายถึง การกักขังศาลหรือผู้ต้องหาโดยศาลและตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 71 วรรค 2 บัญญัติว่า "ในระหว่างสอบสวน พนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนมีอำนาจยื่นคำร้องขอให้ศาลออกหมายยัง ตามความในมาตรา 87" ดังกล่าวนี้กฎหมายให้เจ้าพนักงานส่งประเภทเป็นผู้ยื่นคำร้องต่อศาลขอให้ซึ่งผู้ต้องหา คือพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการ ในทางปฏิบัติหากมีความจำเป็นเกิดขึ้นในระหว่างที่พนักงานสอบสวนยังมิได้ส่งสำนวนสอบสวนไปยังพนักงานอัยการ พนักงานสอบสวนเป็นผู้ร้องขอ แต่เมื่อได้ส่งสำนวนสอบสวนมายังพนักงานอัยการแล้ว เป็นหน้าที่พนักงานอัยการ¹

¹ คณิง ฤาชัย, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1, หน้า 219.

การร้องขอให้ศาลออกหมายขัง หรือที่เรียกโดยทั่วไปว่า "ฝากขัง" นี้จะยังผู้ต้องหาได้มีกำหนดเวลานานเท่าใด ต้องพิจารณาจากอัตราโทษในความผิดนั้น ๆ และปรับเข้าตามหลักเกณฑ์แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาต่อไป สำหรับความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เอชเคนั้น ตามมาตรา 3 กำหนดอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไว้ไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินห้าพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งการขังผู้ต้องหาโดยอำนาจศาลจะกระทำได้นานเท่าใดนั้น ต้องพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 วรรค 6 ซึ่งให้ศาลมีอำนาจสั่งขังหลายครั้งติด ๆ กันได้ แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกินสองวัน และรวมกันทั้งหมดต้องไม่เกินสี่สิบแปดวัน

เมื่อศาลได้รับคำร้องขอของพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการแล้วแต่กรณี ขอให้ขังผู้ต้องหาแล้ว ศาลจะใช้ดุลพินิจในการที่จะสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาต โดยจะอนุญาตให้ตามความจำเป็น คือจะอนุญาตให้ตามคำขอหรือไม่เกินคำขอ และไม่ว่ากรณีจะเป็นประการใดก็ตาม จะต้องไม่เกินกำหนดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 ดังกล่าวแล้ว กล่าวโดยเฉพาะพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เอชเคก็ไม่เกิน 48 วัน คำสั่งของศาลอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ขังนี้ ศาลสั่งประการใดก็ตามเป็นยุติ พนักงานผู้ขอจะอุทธรณ์ฎีกาไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1125/2496) แต่อย่างไรก็ตาม โดยปกติเมื่อครบกำหนดระยะเวลาตามอำนาจขังแห่งมาตรา 87 ดังกล่าว แต่การสอบสวนยังไม่เสร็จ ศาลจะไม่อนุญาตให้ขัง ต้องปล่อยตัวผู้ต้องหาไป เจ้าพนักงานไม่มีอำนาจสั่งผู้ต้องหามาควบคุมไว้อีก แต่เมื่อสอบสวนเสร็จแล้วเจ้าพนักงานจึงมีอำนาจสั่งผู้ต้องหามาฟ้องได้ เพราะพนักงานอัยการมีหน้าที่ยื่นฟ้องพร้อมตัวจำเลย ละยื่นแต่คำฟ้องและขอออกหมายศาลจับตัวจำเลยตามมาตรา 109 ไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 515/2491)

3. กรณีผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เอชเคนี้ ได้กระทำความผิดกฎหมายอื่นด้วย เช่นปลอมเอชเคโดยลงชื่อและประทับตราซึ่งไม่มีตัวจริงลงในเอชเค เอชเคถูกปฏิเสธการจ่ายเงิน ผู้ออกเอชเคมีความผิดฐานปลอมเอกสารด้วย

หรือออกเช็คโดยแสดงข้อความเท็จ โดยเอาเช็คในบัญชีส่วนบุคคลที่ล่ามมาแสดงว่า เป็นเช็คบัญชีของ แล้วแลกเงินสดจากผู้เสียหายไป เช็คถูกปฏิเสธการจ่ายเงิน ผู้ออกเช็คมีความผิดฐานฉ้อโกงด้วย กรณีเหล่านี้มีลักษณะแห่งการกระทำเป็นกรรมเดียว แต่ผิดกฎหมายหลายบท (ป.อาญา มาตรา 90) ซึ่งต้องลงโทษหนัก การควบคุมตัวผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดให้ปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กล่าวคือต้องพิจารณาว่าระหว่างความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คนี้ กับความผิดฐานอื่นนั้น ความผิดใดมีกำหนดอัตราโทษสูงกว่ากัน ถ้าความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คนี้กำหนดโทษสูงกว่าการควบคุมผู้ต้องหาคงให้เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เสมอไป ดังรายละเอียดได้กล่าวแล้วในข้อ 2 ข้างต้น โดยไม่ต้องพิจารณาให้เลย ว่าเช็คที่ถูกปฏิเสธการจ่ายเงินนั้นจะระบุจำนวนเงินมากน้อยเท่าใดก็ตาม แต่หากความผิดฐานอื่นนั้นมีการกำหนดโทษสูงกว่าก็ต้องบังคับและกำหนดบทลงโทษตามความผิดฐานนั้น การควบคุมตัวผู้ต้องหาก็ต้องพิจารณาบังคับตามอัตราโทษของความผิดฐานนั้นประกอบกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 ดังได้กล่าวแล้ว

การปล่อยชั่วคราว

"การปล่อยชั่วคราว" ก็คือ "การประกันตัว" นั้นเอง หมายถึงการที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยร้องขอให้ปล่อยตัวไประหว่างการถูกควบคุมตัวโดยพนักงานสอบสวน หรือถูกขังอยู่ตามอำนาจของศาล ซึ่งสิทธิดังกล่าวนี้ผู้ต้องหาสามารถอยู่ตลอดเวลาที่ถูกควบคุมตัวหรือถูกขังอยู่ดังกล่าว การปล่อยชั่วคราวทำได้ 2 ตอนคือ

1. ระหว่างการสอบสวน หมายถึงกรณีที่ยังมิได้นำตัวผู้ต้องหาขึ้นฟ้องร้องต่อศาล ซึ่งสามารถพิจารณาได้ดังนี้คือ

1.1 เมื่อผู้ต้องหาอยู่ระหว่างการถูกควบคุมตัว ให้ยื่นคำร้องขอประกันตัวต่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ กล่าวคือตราใบใดที่ยังไม่มีการฟ้องคดี ถ้าสำนวน

สอบส่วนยังไม่เสร็จก็ขอประกันตัวต่อพนักงานสอบสวน ถ้าสำนวนการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้วแต่ยังอยู่ระหว่างการตรวจพิจารณาของพนักงานอัยการก็ยื่นคำร้องขอประกันตัวต่อพนักงานอัยการ และถ้าผู้ต้องหาได้ยื่นคำร้องขอประกันตัวต่อพนักงานสอบสวนและพนักงานสอบสวนได้อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวไว้แล้ว หากมีการส่งสำนวนสอบสวนนั้นไปยังพนักงานอัยการ การประกันตัวในชั้นพนักงานสอบสวนนั้นก็คงยังมีผลใช้บังคับได้อยู่ไม่ต้องยื่นคำร้องขอประกันตัวต่อพนักงานอัยการใหม่อีก เป็นแต่เพียงว่า ในทางปฏิบัติจะต้องดำเนินการทางหลักฐานเอกสารบางอย่างเพิ่มเติมบ้าง เท่านั้น

1.2 เมื่อผู้ต้องหาอยู่ระหว่างการ "ขัง" ตามอำนาจศาล หมายถึงกรณีที่ผู้ต้องหานั้นถูกควบคุมตัวจนหมดระยะเวลาที่พนักงานสอบสวนมีอำนาจควบคุมตัว และได้ขออำนาจขังผู้ต้องหานั้นตามหมายศาล ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 เพราะการสอบสวนยังไม่เสร็จ ดังนั้นการขอประกันต้องขอต่อศาลที่พนักงานสอบสวนได้ร้องขอให้ควบคุมผู้ต้องหาไว้

2. ระหว่างการพิจารณาของศาล หมายถึงกรณีที่พนักงานอัยการได้ยื่นฟ้องคดีต่อศาลแล้ว ผู้ต้องหาที่ถูกฟ้องและตกเป็นจำเลยในคดีนั้นยอมยื่นขอประกันตัวต่อศาลที่ยื่นต้นที่ชำระคดีนั้น และถ้าคดีนั้นได้ดำเนินอยู่ในชั้นศาลอุทธรณ์หรือฎีกาแล้ว จำเลยยอมยื่นคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวต่อศาลชั้นต้น หรือศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกา แล้วแต่กรณี¹

ดังกล่าวแล้วนี้เห็นได้ว่าการร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวหรือขอประกันตัวนี้ สามารถทำได้หลายตอนด้วยกัน แต่มีข้อพิจารณาอยู่ในกรณีที่ เป็นสัญญาประกันให้ไต่ระหว่างสอบสวนหรือจนกว่าผู้ต้องหาถูกศาลขังระหว่างสอบสวน หรือตลอดไปจนกว่าคำสประหับรับฟ้อง เท่านั้น ตาม

¹ ประเคือง กิรติบุตร. คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา,

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 113 ตามมาตรา 113 นี้เป็นเรื่องผลบังคับ
ใช้ของสัญญาประกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าหากผู้ต้องหาอยู่ในอำนาจของพนักงานสอบสวนหรือ
พนักงานอัยการที่จะสั่งปล่อยชั่วคราว บุคคลที่ทำสัญญาประกันย่อมผูกพันตามเงื่อนไขในสัญญา
ประกันนั้นต่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ แต่ถ้าเมื่อใดผู้ต้องหาตกอยู่ภายใต้อำนาจ
ของศาลแล้ว อำนาจของพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการที่เกี่ยวกับสัญญาประกันนั้นย่อม
หมดไป สัญญาประกันจึงสิ้นผลบังคับไปด้วย¹ เช่นนี้หากศาลสั่งให้การได้รับการปล่อยตัว
ชั่วคราวต่อไป ต้องยื่นคำร้องขอต่อศาลอีกครั้งหนึ่ง

โดยทั่วไปการพิจารณาคำขอให้ปล่อยชั่วคราวนั้น ศาลก็ดี พนักงานอัยการ หรือ
พนักงานสอบสวนก็ดี จะอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวหรือไม่ต้องพิจารณาถึงพฤติการณ์แห่งคดีและ
ความเหมาะสมหลายประการ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 เช่น
ความหนักเบาแห่งข้อหา พฤติการณ์ต่าง ๆ แห่งคดีเป็นอย่างไร ผู้ต้องหาหรือจำเลยน่าจะหลบ
หนีหรือไม่ ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งศาลหรือเจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องดังกล่าวจะใช้ดุลพินิจที่จะให้
ประกันหรือไม่ หรือสั่งปล่อยโดยมีประกันหรือไม่ หรือปล่อยโดยมีประกันหรือหลักประกันเพียง
ใดก็ได้ แล้วแต่ความเหมาะสมเป็นคดี ๆ ไป

ปล่อยโดยไม่มีประกัน คือการที่พนักงานสอบสวนหรือศาลอนุญาตให้ปล่อยตัว
ผู้ต้องหาหรือจำเลยโดยไม่ต้องมีสัญญาประกันหรือหลักประกันใดยื่นให้ไว้ หรือแสดงต่อพนักงาน
สอบสวนหรือต่อศาลเลย เป็นแต่เพียงให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นสำบานตนเพื่อปฏิญาณตนว่าจะ
มาพบเจ้าพนักงานหรือมาศาลตามนัดหรือตามหมายเรียกเท่านั้น ซึ่งในทางปฏิบัติเจ้าพนักงาน
หรือศาลจะใช้วิธีนี้ในกรณีความผิดที่เกิดขึ้นนั้นเป็นความผิดเล็กน้อย มิใช่ความผิดอุกฉกรรจ์
และมีความน่า เชื่อว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไม่หลบหนี

¹ คดีง ฎาโยบ, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1, หน้า 251.

ปล่อยโดยมีประกัน คือการปล่อยผู้ต้องหาหรือจำเลยชั่วคราวโดยผู้ต้องหาหรือจำเลยเองหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น ญาติพี่น้อง นายจ้าง ทนายความ เป็นต้น ได้ทำสัญญาต่อเจ้าพนักงานหรือต่อศาลว่าตนเองจะมาหรือจะนำตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมาพบกับเจ้าพนักงาน หรือมาจ่ายค่าลง ตามวันเวลาที่กำหนด หรือตามหมายเรียก

ปล่อยโดยมีประกันหรือหลักประกัน คือการปล่อยตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยชั่วคราวโดยกำหนดให้มีสัญญาประกันดังกล่าวแล้วข้างต้น หรือโดยมีหลักประกันอย่างใดอย่างหนึ่งด้วยอันหลักประกันนั้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 114 ได้กำหนดไว้ว่าเมื่อจะปล่อยชั่วคราวโดยให้มีประกันและหลักประกันด้วย ก่อนปล่อยตัวไปให้ผู้ร้องขอประกันจัดหาหลักประกันมาส่งต่อศาล หลักประกันมี 3 ชนิดคือ

- มีเงินสดมาวาง
- มีหลักทรัพย์อื่นมาวาง
- มีบุคคลมาเป็นหลักประกันโดยแสดงหลักทรัพย์

สำหรับการร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวซึ่งผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เอ็คพณี ตามพระราชบัญญัตินี้ก็มีหลักเกณฑ์การร้องขอให้ปล่อยตัวชั่วคราว ผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้แตกต่างไปจากผู้กระทำความผิดฐานอื่นเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะการร้องขอให้ปล่อยตัวชั่วคราวซึ่งผู้ต้องหาขณะที่ถูกควบคุมตัวอยู่ในระหว่างการสอบสวนก่อนมีการฟ้องคดี ดังนี้คือ

1. ถ้าจำนวนเงินในเอ็คแต่ละฉบับหรือหลายฉบับรวมกันไม่เกินห้าหมื่นบาท ในกรณีนี้ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เอ็คพ มาตรา 5 ให้ควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ได้เท่า เวลาที่ละถามค่าให้การและที่ละรู้ตัวว่าเป็นใครและที่อยู่ของ เขาอยู่ที่ไหนเท่านั้น ฉะนั้นในกรณีที่ผู้กระทำความผิดจากเอ็คพจำนวนเงินแต่ละฉบับหรือหลายฉบับรวมกันไม่เกินห้าหมื่นบาทแล้ว กรณีในทางปฏิบัติจึงไม่มีความจำเป็นต้องมีการร้องขอให้ปล่อยตัวชั่วคราว

ผู้ต้องหา

2. ถ้าจำนวนเงินที่ระบุใน เช็คแต่ละฉบับหรือหลายฉบับรวมกันเกินกว่าห้าหมื่นบาท ในกรณีนี้ต้องมีการควบคุมผู้ต้องหา ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังได้กล่าวแล้ว ผู้ต้องหา มีสิทธิที่จะร้องขอให้ปล่อยตัวชั่วคราวในระหว่างการสอบสวนได้ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้ เช็คฯ มาตรา 5 ตอนท้าย ซึ่งบัญญัติว่า "ถ้าผู้ต้องหายื่นคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว ให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการสั่งปล่อยชั่วคราว โดยมีประกันหรือหลักประกันไม่เกินจำนวนเงินตาม เช็ค" เห็นได้ว่าการขอให้ปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้แตกต่างจากการกระทำความผิดอื่นโดยทั่วไป กล่าวคือ ถ้าผู้ต้องหา ร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว โดยมีประกันหรือหลักประกันไม่เกินจำนวนเงินตาม เช็ค แล้ว พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการต้องให้ประกันหรืออนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวตามคำร้องขอ เล่มอ พนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการจะใช้ดุลยพินิจในการสั่งปล่อยชั่วคราว เหมือนกับความผิดอาญาอื่น ๆ โดยทั่วไปหาได้ไม่

3. ในกรณีที่ผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ได้กระทำความผิดตามกฎหมายอื่นด้วย ดังตัวอย่างซึ่งได้เคยกล่าวแล้วในเรื่องการควบคุมตัวผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดอย่างตัน ซึ่งหากต้องบังคับและกำหนดบทลงโทษตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้ เช็ค นี้แล้ว กรณีต้องปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยทั่วไป กล่าวคือไม่ว่า เช็ค ในคดีนั้นจำนวนเงินที่ระบุใน เช็ค แต่ละฉบับหรือหลายฉบับรวมกันจะเป็นจำนวนเงินมากน้อยเท่าใดก็ตาม ก็จะต้องสูงกว่าหรือต่ำกว่าจำนวนเงินห้าหมื่นบาทก็ตาม กรณีจะต้องมีการควบคุมผู้ต้องหาไว้ระหว่างการสอบสวน เล่มอ และหลักเกณฑ์ที่จะอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวนั้น พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการไม่จำเป็นต้องบังคับตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้ เช็ค มาตรา 5 ตอนท้าย กล่าวคือแม้ผู้ต้องหาจะยื่นคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว โดยมีประกันหรือหลักประกันไม่เกินจำนวนเงินใน เช็ค ก็ตาม พนักงานสอบสวนหรือ

พนักงานฮัยการก็ไม่จำเป็นต้องส่งปล่อยชั่วคราว หรือให้ประกันตัวไปตามคำร้องขอในทุกรณี แต่เจ้าพนักงาน เช่นว่านี้สามารถที่จะใช้ดุลพินิจว่าจะให้ประกันหรือไม่โดยพิจารณาตามความเหมาะสมและพฤติการณ์แห่งคดีนั้น ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยทั่วไป

หลักเกณฑ์การปล่อยชั่วคราวตามข้อ 1-3 ข้างต้นนี้เป็นหลักเกณฑ์ที่ใช้สำหรับการร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวซึ่งผู้ต้องหาขณะที่ถูกควบคุมตัวอยู่ระหว่างการสอบสวนก่อนมีการฟ้องคดี ซึ่งเป็นบทบัญญัติกำหนดอำนาจของพนักงานสอบสวนหรือพนักงานฮัยการที่จะพิจารณาอนุญาต แต่ถ้าเป็นเรื่องการยื่นคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวในชั้นที่ผู้ต้องหานั้นอยู่ในระหว่างการยังตามอำนาจศาล เพราะการสอบสวนยังไม่เสร็จ (ป.วิ.อ. มาตรา 87) หรือเป็นการร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวระหว่างการพิจารณาของศาล ซึ่งในกรณีนี้เป็นอำนาจของศาลเท่านั้นที่จะมีคำสั่งเป็นประการใด เพราะพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เอีศาก็ได้มีบทบัญญัติกำหนดวิธีการไว้เป็นพิเศษเหมือนเช่นกับการร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวในชั้นควบคุมตัวระหว่างการสอบสวนก่อนการฟ้องคดี ซึ่งพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เอีศฯ มาตรา 5 ตอนท้าย ซึ่งได้กำหนดวิธีการไว้เป็นพิเศษดังได้กล่าวแล้ว เมื่อเป็นเช่นนี้ศาลย่อมมีอำนาจที่จะสั่งให้ปล่อยชั่วคราวหรือไม่ โดยให้หลักเกณฑ์วินิจฉัยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กล่าวคือแม้การยื่นคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวนั้นจะโดยมีประกันหรือหลักประกันเท่าจำนวนเงินตาม เอีศก็ตาม ศาลก็ย่อมจะใช้ดุลพินิจที่จะให้ประกันหรือไม่ก็ได้ ทั้งนี้ไม่ว่า เอีศนั้นจะระบุจำนวนเงินที่ส่งจ่ายเป็นจำนวนมากน้อยเท่าใดก็ตาม ดูเรื่อง "การควบคุมตัวจำเลยในระหว่างการพิจารณาของศาล" ในส่วนที่ 4 ต่อไปประกอบ

การสิ้นสุดอำนาจสอบสวน

ในกรณีที่ราษฎรซึ่งเป็นผู้เสียหายได้ดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ โดยร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนและส่งสำนวนไปยังพนักงานฮัยการ เพื่อดำเนินการฟ้องร้องคดีนี้ต่อไป แต่ก่อนที่พนักงานฮัยการจะยื่นฟ้องคดีนั้น

ต่อศาล กล่าวคือคดีอยู่ระหว่างการสอบสวนของพนักงานสอบสวน หรือพนักงานสอบสวน
 สอบสวนเสร็จแล้ว แต่อยู่ระหว่างที่พนักงานสอบสวนส่งสำนวนไปยังพนักงานอัยการ หรืออยู่
 ระหว่างที่พนักงานอัยการตรวจสอบสำนวนสอบสวนเพื่อดำเนินการฟ้องคดีต่อไป ในระหว่างเวลา
 ดังกล่าวนี้หากผู้เสียหายต้องการให้สิทธิในการดำเนินคดีของตนสิ้นสุดลง หรือผู้ต้องหาต้องการ
 ให้สิทธิที่จะดำเนินคดีกับตนนั้นสิ้นสุดลง ย่อมกระทำได้โดยอยู่ในหลักเกณฑ์แห่งกฎหมายดังต่อไปนี้
 นี้คือ

1. ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2497 โดย
 คดีเล็กน้อย เมื่อผู้กระทำผิดได้นำเงินตามเช็คไปชำระแก่ผู้ทรงเช็คหรือธนาคาร กรณีนี้ตาม
 พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2497 มาตรา 5 วรรคสุดท้าย
 ได้บัญญัติไว้สำหรับการกระทำความผิดฐานนี้โดยเฉพาะความว่า "ถ้าผู้กระทำความผิดตาม
 มาตรา 3 ได้นำเงินตามเช็คไปชำระแก่ผู้ทรงเช็คหรือแก่ธนาคารเพื่อจ่ายเงินตามเช็คภายใน
 15 วันนับแต่วันที่ผู้ออกเช็คได้บอกกล่าวให้ผู้ออกเช็คได้รับทราบว่าจะธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน
 ให้คดีเป็นอันเลิกกันตามความแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา" โดยปกติคดีที่
 กฎหมายบัญญัติให้ดูความเล็กน้อยได้นั้น ส่วนใหญ่จะเป็นคดีเล็ก ๆ น้อย ๆ ไม่ร้ายแรงต่อความ
 สงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนโดยทั่วไป เช่น คดีมิโทษปรับสถานเดียว คดี
 ความผิดสุหุโทษ หรือความผิดที่พนักงานสอบสวนมีอำนาจเปรียบเทียบปรับได้ตามกฎหมาย ตาม
 ที่บัญญัติไว้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 37, 38 ซึ่งคดีเหล่านั้นเมื่อผู้
 กระทำความผิดยอมเสียค่าปรับตามที่พนักงานสอบสวนเปรียบเทียบปรับ ย่อมทำให้คดีนั้นเลิกกัน
 และเมื่อคดีนั้นเลิกกัน สิทธิที่จะนำคดีอาญานั้นมาฟ้องย่อมระงับไปตามประมวลกฎหมายวิธี
 พิจารณาความอาญา มาตรา 39 (3)

สำหรับการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้
 เช็ค แม้จะมีโทษทางอาญา เช่นเดียวกับความผิดลักษณะต่าง ๆ ตามประมวลกฎหมายอาญา
 ซึ่งส่งผลให้คดีเลิกกันได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 37 ก็ตาม

แต่ความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ก็คือว่า เป็นความผิดต่อส่วนตัวชั้น เกี่ยวเนื่องจากการผิดสัญญาชำระหนี้ในทางแพ่ง และฉีกรัฐเป็นความผิดที่ร้ายแรงที่จะถือว่าผู้กระทำความผิดเป็นอาชญากรโดยแท้จริง ฉะนั้นกฎหมายจึงได้กำหนดวิธีที่จะทำให้คดี เลิกกันได้ไว้เป็นกรณีพิเศษโดยเฉพาะ กล่าวคือถ้าผู้กระทำความผิดได้นำเงินตามจำนวนที่ได้ส่งจ่ายในเช็คไปชำระแก่ผู้ทรงเช็คหรือแก่ธนาคารเพื่อจ่ายเงินตามเช็คเสียภายใน 15 วันนับแต่วันที่ผู้ทรงเช็คได้บอกกล่าวให้ผู้ออกเช็คได้รับทราบว่าจะธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน คดีก็ย่อมจะเลิกกัน

ซึ่งการจ่ายเงินให้แก่ผู้ทรงเช็คครบตามจำนวนภายใน 15 วันนับแต่วันที่ได้รับคำบอกกล่าวถึงการปฏิเสธการจ่ายเงินนั้น คดียอมเลิกกันตามกฎหมายอย่างไม่มีปัญหา แต่ถ้าเป็นการจ่ายเงินเพื่อชำระแก่ผู้ทรงเช็คบางส่วนยังไม่ครบตามจำนวนที่ระบุในเช็คนั้น ก็ยังไม่สมควรให้คดีเลิกกันตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค (ศกพิพากษาฎีกาที่ 1093/2515) อนึ่ง แม้ว่าตามกฎหมายจะเขียนว่าถ้าผู้กระทำความผิดนำเงินตามเช็คไปชำระก็ตาม แต่ถ้าข้อเท็จจริงได้ความว่าผู้กระทำความผิดได้ชำระเงินด้วยการโอนทรัพย์สินให้กับโจทก์ร่วมผู้ทรงเช็คเป็นการชำระหนี้ตามเช็คนั้นเป็นที่เรียบร้อยแล้ว เมื่อการชำระหนี้ดังกล่าวยังไม่พ้นกำหนด 15 วัน ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค มาตรา 5 คดียอมเลิกกันเช่นกัน ซึ่งในกรณีนี้ผู้ทรงเช็คผู้เสียหายนำคดีมาฟ้องศาลต้องยกฟ้อง เพราะสิทธินำคดีอาญามาฟ้องย่อมระงับไปแล้ว (ศกพิพากษาฎีกาที่ 1887-1890/2515)

ส่วนกรณีที่ผู้กระทำความผิดนำเงินตามเช็คไปชำระแก่ธนาคาร จะต้องเป็นการนำเงินไปเข้าธนาคาร เพื่อจ่ายเงินตามเช็คที่ถูกปฏิเสธการจ่ายเงินโดยตรง จึงจะมีผลให้คดีเลิกกัน ถ้าเพียงแต่ผู้กระทำความผิดนำเงินไปฝากธนาคารแม้จะมีจำนวนสูงกว่าจำนวนที่ระบุในเช็คธนาคารเพียงแต่รับฝากเงินไว้และออกใบรับเงินให้ค่าเลย การฝากเงินดังนี้ไม่เป็นการนำเงินไปชำระแก่ธนาคารเพื่อจ่ายเงินตามเช็คให้แก่โจทก์ร่วมผู้ทรงเช็ค ไม่ต้องด้วยพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค มาตรา 5 วรรคท้าย ซึ่งแก้ไขโดยประกาศคณะปฏิวัติ

ฉบับที่ 196 คดีสิ่งไม่เล็กกัน (คำพิพากษาฎีกาที่ 2295/2517)

อนึ่ง กำหนดเวลา 15 วันที่กำหนดไว้ว่าถ้าผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คนี้ ให้นำเงินตามเช็คไปชำระแก่ผู้ทรงเช็คหรือแก่ธนาคารนับแต่วันที่ถูกผู้ทรงเช็คได้บอกกล่าวให้ผู้ออกเช็คได้ทราบว่ารณาคารปฏิเสธไม่จ่ายเงินแล้วจะมีผลให้คดีเล็กกันตามความหมายแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดังกล่าวแล้วนั้น หากปรากฏว่าผู้ทรงเช็คมิได้บอกกล่าวให้ผู้กระทำความผิดได้รับทราบว่ารณาคารปฏิเสธไม่จ่ายเงินกรณีการเริ่มนับระยะเวลา 15 วันสิ่งไม่อาลเริ่มต้นนับ และไม่มีทางจะถือว่าพ้นกำหนดเวลาได้ ฉะนั้นเมื่อผู้กระทำความผิดนำเงินตามเช็คไปชำระแก่ผู้ทรงเช็คหรือแก่ธนาคารยอมถือว่ายังไม่พ้นกำหนดเวลาตั้งแต่วันในพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค มาตรา 5 คดีสิ่งเป็นอันเล็กกัน (เทียบแนวคำพิพากษาฎีกาที่ 1096/2507, 1887-1890/2515)

2. ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เหตุที่จะทำให้ศาลาลงส่วนของพนักงานสอบสวนลงชั้นสุดลงที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ เหตุที่กฎหมายบัญญัติให้สิทธิอาศัยอาญามาฟ้องระงับไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 เนื่องจากการสอบสวนเป็นกระบวนการดำเนินคดีก่อนการฟ้องร้องซึ่งต้องดำเนินการโดยต่อเนื่องและตามลำดับไป ฉะนั้นหากมีเหตุสิทธิที่จะนำคดีอาญานั้นยื่นฟ้องร้องระงับไปเสียแล้วก็ไม่มีประโยชน์ประการใดที่จะดำเนินการสอบสวนคดีนั้นต่อไป เหตุดังกล่าวได้แก่

2.1 ได้มีการถอนคำร้องทุกข์ หรือยอมความกันตามกฎหมาย

2.1.1 ถอนคำร้องทุกข์ (ป.ร.อ. มาตรา 39 (2)) การร้องทุกข์คืออย่างไร มีคำอธิบายดังกล่าวแล้วข้างต้น การร้องทุกข์เป็นขั้นตอนหนึ่งของการดำเนินคดีเพื่อให้ผู้กระทำความผิดนั้นได้รับโทษตามกฎหมายต่อไป ในความผิดต่อส่วนตัวนั้นเมื่อผู้เสียหายร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนตามกฎหมายแล้ว ต่อมาหากตนไม่ประสงค์จะให้ดำเนินคดีกับ

ผู้กระทำความผิดต่อไปจนถึงที่สุด ผู้เสียหายก็จะถอนคำร้องทุกข์เสีย เช่นนี้ก็จะทำให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (2) แต่ถ้าเป็นความผิดอาญาแผ่นดิน การถอนคำร้องทุกข์ไม่ตัดอำนาจพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการที่จะฟ้องคดีนั้นต่อไป (ป.วิ.อ. มาตรา 126 วรรค 2)

ความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ เป็นความผิดอันยอมความกันได้ ฉะนั้นหากผู้เสียหายได้ถอนคำร้องทุกข์แล้ว สิทธินำคดีอาญามาฟ้องของโจทก์ย่อมระงับไป สิทธิที่จะถอนคำร้องทุกข์ย่อมเป็นสิทธิของผู้เสียหายที่จะถอนคำร้องทุกข์ได้ เจ้าพนักงานหรือผู้ต้องหาจะปฏิเสธคัดค้านมิให้ถอนคำร้องทุกข์ยอมทำไม่ได้ และสิทธิที่จะถอนคำร้องทุกข์เช่นนี้ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะถอนคำร้องทุกข์เฉพาะในความผิดในเรื่องใด เรื่องหนึ่งหรือเฉพาะแต่ผู้กระทำความผิดคนใดคนหนึ่งก็ได้ทั้งสิ้น ขอแต่เพียงให้กระทำการถอนคำร้องทุกข์เช่นนั้นโดยชัดแจ้ง และถูกต้องตามระเบียบเท่านั้น

โดยปกติการถอนคำร้องทุกข์นั้นต้องถอนคำร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนสอบสวนหรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจซึ่งรับคำร้องทุกข์หรือดำเนินการสอบสวนคดีนั้น แต่ถ้าหากคดีนั้นอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลแล้ว การถอนคำร้องทุกข์จะยื่นต่อศาลก็ได้ และเมื่อได้มีการถอนคำร้องทุกข์ต่อศาลแล้ว คดีก็ระงับไปโดยผู้เสียหายไม่จำเป็นต้องยื่นต่อเจ้าพนักงานผู้รับคำร้องทุกข์แต่เดิมอีก (คำพิพากษาฎีกาที่ 246/2484) การยื่นคำร้องขอถอนคำร้องทุกข์ในระหว่างการพิจารณาของศาลนี้ย่อมกระทำได้จนกว่าคดีจะถึงที่สุด (คำพิพากษาฎีกาที่ 262/2515)

อนึ่ง การถอนคำร้องทุกข์ที่จะเป็นเหตุทำให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับนั้น ต้องเป็นการถอนคำร้องทุกข์ที่แสดงว่าผู้เสียหายไม่มีความประสงค์ที่จะดำเนินคดีนั้นต่อไปจนถึงที่สุด จึงได้ถอนคำร้องทุกข์เสีย ฉะนั้นการถอนคำร้องทุกข์ที่จะมีผลเช่นนี้ต้องเป็นการถอนคำร้องทุกข์โดยชัดแจ้ง เด็ดขาด และโดยไม่มีเงื่อนไขที่แสดงว่า เป็นการถอนคำร้องทุกข์เป็นการชั่วคราว

การถอนคำร้องทุกข์แม้จะกระทำไปเพราะผู้กระทำความผิดได้ให้ค้ำประกันสัญญา
 อย่างหนึ่งอย่างใดกับผู้เสียหายแล้ว ต่อมาผู้กระทำความผิดไม่ปฏิบัติตามค้ำประกันสัญญานั้น ผู้เสียหายก็
 ไม่มีสิทธิร้องทุกข์ใหม่เพื่อดำเนินคดีนั้นต่อไปอีกได้¹ เช่นในคดีความผิดตามพระราชบัญญัติว่า
 ด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คคดี ผู้กระทำความผิดได้เจรจาขอผ่อนชำระเงิเงินให้แก่ผู้
 เสียหายเท่าจำนวนที่ระบุไว้ใน เช็คที่ปฏิเสธการจ่ายเงินนั้น ขอให้เลิกคดี ผู้เสียหายตกลงและ
 ถอนคำร้องทุกข์คดีนั้น ต่อมาผู้เสียหายมิได้รับชำระเงิเงินตามสัญญาซึ่งร้องทุกข์เพื่อดำเนินคดีกับ
 ศาลยก คำลัญการวินิจฉัยว่า เมื่อผู้เสียหายถอนคำร้องทุกข์แล้วคดีย่อมระงับไปตามมาตรา
 39 (2) (เทียบแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 48/2503) แต่ถ้าการถอนคำร้องทุกข์เป็นการถอนไป
 โดยชั่วคราว เช่นผู้กระทำความผิดได้ส่งค่าชดเชยอีกฉบับหนึ่ง เป็นการชำระหนี้ตามเช็คฉบับเดิม
 ที่ถูกปฏิเสธการจ่ายเงิน และขอให้ผู้เสียหายถอนคำร้องทุกข์ฉบับเดิมเสีย เช่นนี้หากผู้เสียหาย
 ได้ถอนคำร้องทุกข์ แต่มีข้อความที่บันทึกไว้โดยเด่นชัดว่าผู้เสียหายขอถอนคำร้องทุกข์โดยมี
 เงื่อนไขว่าเป็นการชั่วคราวจนกว่าจะได้รับเงิเงินตามเช็คฉบับหลังนี้แล้วจึงจะถือว่า เป็นการถอน
 ร้องทุกข์ตลอดไป เช่นนี้หากเช็คฉบับหลังถูกปฏิเสธการจ่ายเงินอีก กรณีย่อมถือได้ว่าสิทธิภาคติ
 มาฟ้องตามเช็คฉบับเดิมนั้นยังไม่ระงับ ฉะนั้นผู้เสียหายย่อมมีอำนาจดำเนินคดีต่อไป หรืออาจ
 ถือได้ว่าผู้เสียหายมีอำนาจร้องทุกข์ใหม่ได้แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ต้องอยู่ภายในกำหนดอายุความด้วย

ส่วนการถอนคำร้องทุกข์ไปโดยเหตุที่ผู้เสียหายได้ภาคติมาฟ้องยังศาลเอง กรณีนี้ก็
 แสดงให้เห็นว่าผู้เสียหายมิได้มีความประสงค์ที่จะให้สิทธิภาคติมาฟ้องของตนระงับไป ดังนั้น
 การถอนคำร้องทุกข์ของผู้เสียหายในกรณีนี้จึงมีผลแต่เพียงการถอนคำร้องทุกข์ที่ได้รับทุกข์
 ไว้ทำให้พนักงานสอบสวนไม่มีอำนาจสอบสวนต่อไปเท่านั้น หากผลถึงกับจะทำให้สิทธิภาคติมาฟ้อง
 ระงับ และศาลต้องยกฟ้องคดีที่ผู้เสียหายมาฟ้องเองนั้นไม่ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1962/2506)

¹ คณิง ภาไชย, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1, หน้า 109.

2.1.2 การขอมความ (ป.ร.อ. มาตรา 39 (2)) การขอมความหมายถึงการที่ผู้เสียหายกับผู้กระทำความผิดตกลงที่จะระงับข้อพิพาทระหว่างกัน ซึ่งคดีอันเป็นความผิดที่ยอมความกันได้ ผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดจะขอมความกันในเวลาใดก่อนคดีถึงที่สุดก็ได้ (ป.ร.อ. มาตรา 35 วรรคสุดท้าย)

การขอมความในคดีอาญานั้นแตกต่างไปจากการประนีประนอมขอมความในทางแพ่งคือ การประนีประนอมขอมความในทางแพ่งนั้นจะต้องทำหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิด ซึ่งจะฟ้องร้องบังคับคดีกันได้ (ป.พ.พ. มาตรา 851) ในทางแพ่งถือว่าการประนีประนอมขอมความเป็นการทำนิติกรรมซึ่งต้องอาศัยการแสดงเจตนาด้วย แต่การขอมความในคดีอาญานั้นเป็นบทบัญญัติที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งเป็นกฎหมายมหาชน ฉะนั้นการขอมความในทางอาญาจึงมิใช่การประนีประนอมขอมความอันเป็นนิติกรรมในทางแพ่ง และการขอมความในทางอาญาไม่มีกฎหมายบังคับไว้ว่าให้ทำเป็นหนังสือหรือหลักฐานเป็นหนังสือ การขอมความในคดีความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ ซึ่งเป็นความผิดอันขอมความได้นี้ ย่อมทำได้จนกว่าคดีจะถึงที่สุด และเป็น การขอมความตามกฎหมายได้แม้ไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือ ซึ่งก็มีผลตามกฎหมาย ทำให้อำนาจสอบสวนของพนักงานสอบสวนระงับไป เช่นคำเลยสั่งจ่ายเช็คชำระหนี้ให้แก่โจทก์ 9 ฉบับ แต่โจทก์รับเงินตามเช็คไม่ได้จึงแจ้งความร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนสถานีตำรวจนครบาลจักรวรรดิและสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองสมุทรปราการ ต่อมาโจทก์คำเลยตกลงกับโจทก์ก่อนคดีที่แจ้งความไว้ โดยคำเลยชำระให้เป็นเงินสดและออกเช็ค จ.1 แก่โจทก์ ยึดตกลงระหว่างโจทก์คำเลยจึงเป็นการขอมความในคดีอาญาความผิดต่อส่วนตัว แม้จะไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือประนีประนอมขอมความ ก็มีผลให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับไป แม้โจทก์ยังมีได้ถอนคำร้องทุกข์ตามที่ได้ออกไว้ และเช็ค จ.1 ที่คำเลยออกให้โจทก์ในคราวหลัง ธนาคารตามเช็คปฏิเสธการจ่ายเงิน (คำพิพากษาฎีกาที่ 1977/2523) ส่วนการขอมความในชั้นพิจารณาของศาล ดูเรื่อง "สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับ" ในส่วนที่ 4 ต่อไป

2.2 ความตายของผู้กระทำความผิด (ป.ร.อ. มาตรา 39 (1))

2.3 เมื่อมีกฎหมายออกใช้ภายหลังการกระทำความผิดยกเลิกการกระทำ ความผิดนั้นตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2 บัญญัติว่า "บุคคลจักต้องรับโทษในทางอาญา ต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำนั้น บัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงต่อผู้กระทำความผิดนั้นต้อง เป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย

ถ้าตามบทบัญญัติของกฎหมายที่บัญญัติภายหลัง การกระทำเช่นนั้นไม่เป็นความผิด ต่อไป ให้ผู้กระทำนั้นพ้นจากการเป็นผู้กระทำความผิด..."

จากบทบัญญัติดังกล่าวนี้เห็นได้ว่า หากภายหลังมีกฎหมายฉบับใหม่ ยกเลิก พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เฮ็ค พ.ศ. 2497 เสียแล้ว ก็ถือได้ว่านับแต่ บัดนั้นการกระทำตามพระราชบัญญัตินี้ในสายตาของกฎหมายไม่ถือว่าเป็นภัยต่อสังคมอีกต่อไปจึง ยกเลิกเสีย เมื่อไม่มีกฎหมายบัญญัติว่าการกระทำเช่นนี้ เป็นความผิดก็ไม่มี ความผิดและโทษ จะเห็นในระหว่างการลอบล่องของพนักงานลอบล่อง หากปรากฏว่ามีกฎหมายยกเลิกการกระทำ ความผิดตามพระราชบัญญัตินี้เสียแล้ว ก็ไม่มีประโยชน์อันใดที่จะต้องดำเนินการลอบล่องคดีนั้น ต่อไป เพราะถึงจะลอบล่องไปก็ไม่อาจฟ้องร้องให้ผู้กระทำความผิดรับโทษใด ๆ ตามกฎหมายได้

2.4 เมื่อมีกฎหมายยกเว้นโทษการกระทำความผิดแล้ว ภายหลังมีกฎหมาย ยกเว้นโทษ หมายความว่า การกระทำนั้นยังเป็นความผิดตามกฎหมายอยู่ แต่กฎหมายไม่ เอาโทษ เช่นมีพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมต่อผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วย ความผิดอันเกิดจากการใช้เฮ็คฯ¹ เป็นต้น

¹ ประพันธ์ ทรัพย์แสง, คำอธิบายเฮ็ค, หน้า 111.

ส่วนที่ 4 การฟ้องคดี

เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น ราษฎรผู้เสียหายย่อมมีอำนาจฟ้องคดีด้วยตนเอง หรืออาจร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนแล้วดำเนินการให้พนักงานอัยการฟ้องคดีต่อศาลต่อไป

ผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา

ผู้มีอำนาจฟ้องคดีความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เหี้ยมเขี้ยมนั้นคือบุคคลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 28 ได้แก่ พนักงานอัยการและผู้เสียหาย

พนักงานอัยการ คือพนักงานของรัฐผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาต่อศาล แต่อำนาจฟ้องคดีของพนักงานอัยการนี้ต้องอยู่ภายในหลักเกณฑ์ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 กล่าวคือพนักงานอัยการจะมีอำนาจฟ้องคดีอาญาต่อศาลได้ต่อเมื่อพนักงานสอบสวนได้สอบสวนคดีนั้นแล้วโดยชอบ

ผู้เสียหาย คือผู้ที่ได้รับผลร้ายจากการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เหี้ยมเขี้ยมนั้น กล่าวโดยสรุปคือผู้ที่ได้รับเหี้ยมเขี้ยมเป็นการชำระหนี่แล้วภายหลังเหี้ยมเขี้ยมนั้นถูกปฏิเสธการจ่ายเงินนั้นเอง ผู้เสียหายคือใครนั้นได้อธิบายโดยละเอียดแล้วในบทที่ 3 ส่วนที่ 1 ข้างต้น ซึ่งผู้เสียหายมีสิทธิจะฟ้องคดีเอง หรือร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนและดำเนินการให้พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีต่อไปตามที่กล่าวแล้วข้างต้น หรือผู้เสียหายจะยื่นคำร้องเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการในระยะใดก่อนคดีเสร็จก็ได้ (ป.ร.อ.) มาตรา 30) ซึ่งผู้สิทธิที่จะขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการนั้นต้องเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอันเนื่องมาจากการใช้เหี้ยมเขี้ยมนั้นตามกฎหมาย หากไม่ใช่เป็นผู้เสียหายย่อมไม่มีสิทธิที่จะเข้าเป็นโจทก์ร่วม (คำพิพากษาฎีกาที่ 864/2512)

อนึ่ง ผู้เสียหายไม่ว่าเป็นนิติบุคคลหรือบุคคลธรรมดาก็ตาม ย่อมมีสิทธิมอบอำนาจให้บุคคลอื่นฟ้องคดีแทนได้ ซึ่งผู้รับมอบอำนาจดังกล่าวแล้วนี้ย่อมลงชื่อในคำฟ้องและใบแต่งทนายความแทนผู้มอบอำนาจได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 890/2503 ประชุมใหญ่) แต่การมอบอำนาจให้ฟ้องคดีอาญานั้นจะต้องทำเป็นหนังสือที่เรียกว่าใบมอบอำนาจ ต้องระบุในใบมอบอำนาจให้ชัดเจนว่ามอบอำนาจให้ฟ้องคดีอาญาใดโดยเฉพาะ หรือมอบอำนาจให้ฟ้องคดีที่เกี่ยวข้องกับคดีใดทุกเรื่องจนกว่าคดีจะถึงที่สุด และหากมอบอำนาจให้ฟ้องคดีอาญานี้ไม่รวมถึงการมอบอำนาจให้ร้องทุกข์ด้วย (คำพิพากษาฎีกาที่ 610/2515)

คดีความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค

ฟ้อง ณ ศาลโต

หลักทั่วไปของการฟ้องคดีอาญา การที่ละฟ้องคดี ณ ศาลโตต้องพิจารณาตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประกอบกัน ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรมได้กำหนดค่าแพ่งประเภทของศาลไว้ดังนี้คือ

มาตรา 2 บัญญัติว่า "ศาลยุติธรรมตามพระธรรมนูญนี้ แบ่งออกเป็น 3 ชั้นคือ

1. ศาลชั้นต้น
2. ศาลอุทธรณ์
3. ศาลฎีกา"

มาตรา 3 บัญญัติว่า "ศาลชั้นต้น

1. สำหรับกรุงเทพมหานคร ได้แก่
  - ก. ศาลแขวง
  - ข. ศาลจังหวัดมีนบุรี
  - ค. ศาลแพ่งธนบุรี และศาลอาญาธนบุรี
  - ง. ศาลแพ่งและศาลอาญา

2. สำหรับจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร ได้แก่

- ก. ศาลแขวง
- ข. ศาลจังหวัด"

การเริ่มต้นฟ้องคดีนั้น ต้องเริ่มต้นฟ้องในศาลชั้นต้นเสมอ ซึ่งศาลชั้นต้นดังกล่าวแล้วข้างต้นจะมีเขตศาลกว้างขวางเพียงใดต้องพิจารณาตามพระราชบัญญัติศาลยุติธรรม ประกอบกับพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลนั้น และศาลชั้นต้นศาลใดจะมีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีใดได้นั้นยังต้องพิจารณาประกอบกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประกอบอีกด้วย กล่าวคือศาลนั้นมีเหตุหรือกรณีอย่างหนึ่งอย่างใดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดไว้ாதพิงเกี่ยวเนื่องอยู่ในเขตศาลนั้นหรือไม่ เหตุหรือกรณีที่กฎหมายได้กำหนดไว้คือเหตุตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 22 ที่บัญญัติว่า "เมื่อความผิดเกิดขึ้นอ้างหรือเชื่อว่าได้เกิดขึ้นในเขตอำนาจของศาลใดให้ชำระที่ศาลนั้น แต่ถ้า

(1) เมื่อจำเลยมีที่อยู่หรือถูกจับในท้องที่หนึ่ง หรือเมื่อเจ้าพนักงานสอบสวนในท้องที่หนึ่งนอกเขตศาลดังกล่าวแล้ว จะชำระที่ศาลซึ่งท้องที่นั้น ๆ อยู่ในเขตอำนาจก็ได้

(2) เมื่อความผิดเกิดขึ้นนอกราชอาณาจักรไทย ให้ชำระคดีนั้นที่ศาลอาญา ถ้าการสอบสวนได้กระทำลงในท้องที่หนึ่งซึ่งอยู่ในเขตของศาลเขตใดให้ชำระที่ศาลนั้นได้ด้วย"

จากบทบัญญัติมาตรา 22 นี้ เป็นบทบัญญัติที่กำหนดเขตอำนาจของศาลที่จะรับฟ้องและชำระคดีซึ่ง เป็นความผิดธรรมดา แม้ว่าคดีหนึ่งจะมีศาลที่มีอำนาจชำระคดีได้หลายศาลก็ตาม แต่โดยปกติการฟ้องร้องคดีก็จะกระทำต่อศาลแห่งท้องที่ความผิดเกิดขึ้น อ้าง หรือเชื่อว่าจะได้เกิดขึ้นในเขตอำนาจของศาลนั้น (ป.วิ.อ. มาตรา 22 วรรคแรก) ทั้งนี้โดยเหตุผลที่ว่าศาลแห่งท้องที่ที่เกิดเหตุจะมีความสะดวกในการพิจารณาคดี เนื่องจากพยานหลักฐานส่วนใหญ่จะมีอยู่และปรากฏในท้องที่ที่เกิดเหตุอยู่แล้ว และนอกจากนี้ท้องที่ที่การกระทำความผิดเกิดขึ้นยังเป็นท้องที่ซึ่งได้รับผลกระทบกระเทือนจากการกระทำผิดมากกว่าท้องที่อื่น จึงเป็น

การล้มคว่ำให้ประชาชนในท้องถิ่นมีโอกาสติดตามผลคดีอย่างใกล้ชิด¹ นอกจากนี้การฟ้องคดี
ยังอาจดำเนินการต่อศาลต่อไปได้อีกด้วยคือ

- 1) ศาลแห่งท้องที่ที่จำเลยมีที่อยู่หรือถูกจับ (ดูความหมายที่ผิวยู่ ถูกจับ
โดยละเอียดใน เรื่องลอบลวน)
- 2) ศาลแห่งท้องที่ที่พนักงานลอบลวนคดีนั้น
(ป.ร.อ. มาตรา 22 (1))

ส่วนความผิดที่เกิดขึ้นนอกราชอาณาจักร ศาลที่มีอำนาจพิจารณาความผิดได้แก่

- 1) ศาลอาญา หรือ
- 2) ศาลแห่งท้องที่ที่พนักงานลอบลวนได้ลอบลวนคดีนั้นอยู่ในเขต
(ป.ร.อ. มาตรา 22 (2))

จากหลักเกณฑ์ข้างต้นนี้ คดีตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้
เช็คฯ ซึ่งลักษณะแห่งความผิดเป็นคดีความผิดธรรมดา มิใช่เป็นความผิดหลายเรื่องเกี่ยวพันกัน
ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 24 จะฟ้องเพื่อชำระคดี ณ ศาลใดนั้นก็
ต้องยึดถือหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นเช่นกัน กล่าวคือในชั้นแรกต้องพิจารณาว่า ความผิดเกิดที่
ไหน อ่าง หรือเชื่อว่าเกิดที่ไหน เป็นสำคัญ และคดีนั้นผู้เสียหายหรือพนักงานอัยการเป็น
โจทก์ฟ้องคดี

ความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ เกิดขึ้นที่ไหน
นั้น มีความเห็นเป็น 2 ประการดังนี้คือ

¹ คณิง ฤกษ์ชัย, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1, หน้า 74.

1. ความเห็นของศาลฎีกาถือเคร่งครัดว่า สถานที่ตั้งธนาคารที่ปฏิเสธการจ่ายเงินเป็นสถานที่ที่ความผิดเกิดขึ้น เพราะความผิดตามพระราชบัญญัตินี้จะเกิดขึ้นต่อเมื่อธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินตามเอีคนั้น และสถานที่ตั้งของธนาคารที่ปฏิเสธการจ่ายเงินนั้นก็เป็นที่ความผิดเกิดขึ้น (คำพิพากษาฎีกาที่ 396/2517, 1222/2519 ประชุมใหญ่, 9575/2521) สถานที่ที่ผู้กระทำความผิดออกเช็ค หรือยื่นเช็คเพื่อชำระหนี้ เป็นเพียงสถานที่ที่เกิดขึ้นของการกระทำอันเกี่ยวเนื่องกับการกระทำผิดสำเร็จเท่านั้น ไม่ถือว่าเป็นสถานที่ที่เกิดความผิดสำเร็จ

2. ความเห็นของนักนิติศาสตร์เห็นว่า ความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ เริ่มต้นตั้งแต่ผู้กระทำความผิดนั้นลงชื่อส่งจ่ายเอีคนั้นยื่นเอีคเพื่อชำระหนี้ การกระทำเหล่านี้มีการกระทำเป็นส่วน ๆ ต่างหากกัน และมีที่เกิดเหตุหลายแห่ง เรื่อยตลอดไปจนเอีคถูกปฏิเสธการจ่ายเงิน ในที่สุดซึ่งถือว่าเป็นจุดสุดท้ายของการกระทำทั้งหมดรวมกันเป็นความผิดสำเร็จ ฉะนั้นคำว่าความผิดเกิดขึ้นน่าจะไม่หมายถึง จุดสุดท้ายอันเป็นขณะที่การกระทำรวมกันครบองค์ประกอบเป็นความผิดเท่านั้น¹ แต่น่าจะหมายถึงการกระทำทุกอย่างทุกตอนตั้งแต่แรกเริ่มมีการลงมือเรื่อยมาจนความผิดนั้นครบองค์ประกอบเป็นความผิดสำเร็จขึ้น ซึ่งเป็นการกระทำความผิดในตัวของมันเองและให้ถือว่าสถานที่ที่เกิดกระทำผิดส่วนนั้นตอนนั้นเป็นสถานที่ที่ความผิดเกิดขึ้นด้วย ฉะนั้นหากถือตามความเห็นของนักนิติศาสตร์ สถานที่ที่ความผิดอันเกิดจากการใช้เอีคเกิดขึ้นนี้ย่อมจะมีได้นอกเหนือจากที่อันเป็นที่ตั้งของธนาคารที่ปฏิเสธการจ่ายเงินตามเอีคนั้น เช่น สถานที่ที่ผู้กระทำความผิดเขียนเอีคและลงชื่อส่งจ่ายเงิน หรือสถานที่ที่ผู้กระทำความผิดยื่นเอีคนั้นเพื่อชำระหนี้ก็ถือว่าเป็นสถานที่ความผิดตามพระราชบัญญัตินี้เกิดขึ้นด้วย

¹ ลิตติ ตังคศิริ, "ความเห็นท้ายคำพิพากษาฎีกาที่ 1222/2519", หนังสือคำพิพากษาฎีกา ปี พ.ศ. 2519, หน้า 628.

จากความเห็นทั้งสองฝ่ายนี้ เมื่อพิจารณากับผู้ที่จะเป็นโจทก์ฟ้องคดีย่อมทำให้เกิดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับศาลที่จะรับฟ้องคดีความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เฮลิคอปเตอร์นี้แตกต่างกันไปด้วยดังนี้คือ

1. ตามความเห็นของศาลฎีกา

1.1 คดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ฟ้องคดีเอง หมายถึงผู้เสียหายเป็นโจทก์ยื่นฟ้องต่อศาลเอง ซึ่งขั้นต้นก็ต้องพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 22 วรรค 1 เป็นสำคัญ กล่าวคือต้องพิจารณาว่าคดีนั้นเกิดขึ้น อ่าง หรือเชื่อว่าได้เกิดขึ้นในเขตอำนาจของศาลใดก็ให้ชำระคดีที่ศาลนั้น ซึ่งได้กล่าวแล้วว่าตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาได้วางแนววินิจฉัยโดยเคร่งครัดว่า ความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เฮลิคอปเตอร์นี้คือความผิดที่เกิดขึ้น ณ สถานที่ตั้งแห่งธนาคารที่ปฏิเสธรการจ่ายเงินตามเช็คนั้น ฉะนั้นศาลที่มีอำนาจรับฟ้องและพิจารณาพิพากษาคดีก็คือศาลที่ตั้งแห่งธนาคารที่ปฏิเสธรการจ่ายเงินตามเช็คนั้นอยู่ในเขตอำนาจนั่นเอง ส่วนสถานที่ซึ่งผู้ออกเช็ค เขียนและลงลายมือชื่อส่งจ่ายเงินเป็นการออกเช็คที่ สถานที่ซึ่งจำเลยยื่นเช็คชำระหนี้ก็ได้ หรือที่ตั้งของธนาคารที่ผู้ทรงเช็คนำเงินเข้าบัญชีเพื่อเรียกเก็บเงินก็ได้ ไม่ถือว่าเป็นสถานที่ที่ความผิดเกิดขึ้น ศาลแห่งท้องที่ซึ่งการกระทำดังกล่าวอยู่ในเขตไม่มีอำนาจชำระคดี เช่นคดีที่ราษฎรผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดีเอง จำเลยออกเช็คที่จังหวัดตาก ธนาคารที่ปฏิเสธรการจ่ายเงินอยู่ที่จังหวัดนครราชสีมา ความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เฮลิคอปเตอร์นี้เกิดเมื่อธนาคารปฏิเสธรการจ่ายเงินที่จังหวัดนครราชสีมา จำเลยอยู่ที่จังหวัดนครราชสีมา ศาลจังหวัดตากไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษา (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1927-1930/2521) โจทก์นำเช็คซึ่งจำเลยออกให้เข้าบัญชีที่ธนาคารเชียงใหม่เพื่อให้เรียกเก็บเงินตามเช็คนั้น ธนาคารที่เชียงใหม่เป็นแต่เพียงตัวแทนโจทก์ไปเรียกเก็บเงินตามเช็คเท่านั้น เมื่อธนาคารที่ปฏิเสธรการจ่ายเงินอยู่ที่กรุงเทพฯ จึงถือว่าจำเลยมิได้กระทำการใดอันเป็นความผิดคดีนี้ในเขตจังหวัดเชียงใหม่เลย และไม่มีเหตุตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 22 ที่แสดงว่าคดีนี้จะชำระที่ศาลจังหวัด

เชียงใหม่ได้ ศาลจังหวัดเชียงใหม่จึงไม่มีอำนาจที่จะรับฟ้อง โจทก์ไว้พิจารณา และที่ศาล
จังหวัดเชียงใหม่อนุญาตให้โจทก์ฟ้องคดีนี้ที่ศาลจังหวัดเชียงใหม่ก็เป็นคำสั่งที่ไม่ชอบด้วย
กฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญา เพราะประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้
บัญญัติไว้ในมาตรา 22 แล้วว่าคดีเช่นใดจะชำระได้ที่ศาลใด จึงใช้ประมวลกฎหมายวิธี
พิจารณาความอาญา มาตรา 4 ประกอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา
25 มาใช้บังคับหาได้ไม่ (คำพิพากษาฎีกาที่ 396/2517)

นอกจากที่ราษฎรผู้เสียหายจะยื่นฟ้องคดีเองต่อศาลซึ่งที่ตั้งแห่งธนาคารที่ปฏิเส
การจ่ายเงินตามเช็คตั้งอยู่ในเขตอำนาจดังกล่าวนี้แล้ว ผู้เสียหายยังอาจยื่นฟ้องคดีต่อศาล
ซึ่งจำเลยมีที่อยู่ในเขตอำนาจก็ได้ (ป.ร.อ.มาตรา 22 (1)) โดยยื่นฟ้องร้องไปพร้อมกับ
คำฟ้องของตนอ้างเหตุไม่ละดวงต่าง ๆ หากต้องเดินทางไปฟ้องคดีต่อศาลซึ่งที่ตั้งของธนาคาร
ที่ปฏิเสการจ่ายเงินตั้งอยู่ในเขต อันถือว่าความผิดเกิดขึ้นดังกล่าว พร้อมทั้งแสดงให้ศาลเห็น
ด้วยว่าการยื่นฟ้องและชำระคดีต่อศาลที่จำเลยมีที่อยู่ในเขตอำนาจนั้นจะเป็นการสะดวกและ
เป็นผลดีต่อการดำเนินกระบวนการคดี เพราะพยานหลักฐานทั้งปวงมีพร้อมมูลอยู่ในเขต
ศาลนั้น ฯลฯ ดังนี้ศาลที่รับฟ้องคดีนั้นย่อมจะใช้ดุลพินิจรับฟ้องคดีนั้นไว้พิจารณาหรือไม่ก็ได้
(คำพิพากษาฎีกาที่ 2038/2523) ดูเรื่อง ดุลพินิจในการรับฟ้องคดีของศาลต่อไป

อนึ่ง สำหรับการยื่นฟ้องคดีต่อศาลแห่งท้องที่ซึ่งจำเลยถูกจับ หรือท้องที่ซึ่งพนักงาน
สอบสวนทำการสอบสวนคดีนั้นอยู่ในเขตอำนาจ (ป.ร.อ. มาตรา 22 (1)) นั้น หรือการฟ้องคดี
ต่อศาลอาญา หรือต่อศาลที่การสอบสวนได้กระทำลงในเขตศาลนั้นในกรณีความผิดกระทำลง
นอกราชอาณาจักร (ป.ร.อ. มาตรา 22 (2)) นั้น กรณีเหล่านี้ในทางปฏิบัติเป็นกรณี
กฎหมายบัญญัติขึ้นไว้สำหรับการฟ้องคดีโดยพนักงานอัยการ ซึ่งต้องมีการร้องทุกข์ตามระเบียบ
จนมีการสอบสวนคดีและมีการสืบถามผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดสิ่งตัวพร้อมคำฟ้อง แต่กรณีนั้นก็
ตามถ้อยคำราษฎรผู้เสียหายประสงค์จะยื่นฟ้องคดีเองต่อศาลแห่งท้องที่ซึ่งจำเลยถูกจับหรือท้องที่
ซึ่งพนักงานสอบสวนได้สอบสวนคดีนั้นอยู่ในเขตอำนาจดังกล่าวแล้วนั้นก็ย่อมกระทำได้ แต่ศาลจะ

รับฟ้องคดีนั้นไว้หรือไม่ยอมอยู่ในดุลพินิจของศาลเช่นกัน¹ ซึ่งในกรณีดังกล่าวนี้ในคดีความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ ซึ่งเป็นความผิดอันยอมความได้ ต้องปรากฏด้วยว่าผู้เสียหายนั้นได้ร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนเพื่อดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิดตามระเบียบและมีการสืบถามผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดและมีการสอบสวนคดีนั้นแล้ว เพราะหากไม่ปรากฏว่าได้มีการร้องทุกข์ตามระเบียบแล้ว การสืบถามผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดก็ดี การสอบสวนคดีก็ดี จะหาเกิดขึ้นได้ไม่ ฉะนั้นในกรณีที่ราษฎรผู้เสียหายมีความประสงค์จะยื่นฟ้องคดีด้วยตนเอง แต่มิได้ร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนเช่นว่านี้ ผู้เสียหายก็คงยื่นฟ้องคดีได้เฉพาะต่อศาลซึ่งที่ตั้งของธนาคารที่ปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็คนั้นอยู่ในเขตอำนาจอันถือว่าความผิดเกิด ณ ที่นั้น กับศาลแห่งท้องที่ที่ศาลาเลขมีที่อยู่ในเขตอำนาจนั้นเท่านั้น

1.2 คดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้อง ในคดีความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯนี้ พนักงานอัยการจะฟ้องคดีต่อศาลใดได้บ้างนั้นก็พิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 22 (1), (2) ดังกล่าวแล้วนั่นเอง กล่าวคือฟ้องต่อศาลที่ความผิดได้เกิดขึ้น อาจหรือเชื่อว่าได้เกิดขึ้นในเขตอำนาจ ซึ่งก็ได้แก่ศาลซึ่งที่ตั้งของธนาคารที่ปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็คนั้นอยู่ในเขตอำนาจนั้นนั่นเอง (ป.วิ.อ. มาตรา 22 วรรคแรก) หรือหากเป็นกรณีที่ท้องที่ที่ศาลาเลขมีที่อยู่หรือถูกจับ หรือท้องที่ที่พนักงานสอบสวนได้สอบสวนคดีนั้นมิได้อยู่ในท้องที่ซึ่งความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ได้เกิดขึ้นดังกล่าวนี้ พนักงานอัยการจะฟ้องคดีต่อศาลที่ศาลาเลขมีที่อยู่หรือถูกจับ หรือท้องที่ซึ่งพนักงานสอบสวนทำการสอบสวนคดีนั้นอยู่ในเขตอำนาจก็ได้ (ป.วิ.อ. มาตรา 22 (1)) และสำหรับกรณีที่ความผิดเกิดขึ้นนอกราชอาณาจักรไทย พนักงานอัยการก็สามารถฟ้องคดีต่อศาลอาญา

¹ สัมภาษณ์ ฉัตรดิ ถึงคำพิชัย, คำสั่งตราจารย์พิเศษ คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัย

หรือถ้าการลอบลวนคดีนั้นได้กระทำลงในท้องที่หนึ่งซึ่งอยู่ในเขตของศาลใด ก็สามารถฟ้องคดีต่อศาลนั้นได้ด้วย (ป.วิ.อ. มาตรา 22 (2))

โดยหลักเกณฑ์ทั่วไปการฟ้องคดีโดยพนักงานอัยการนั้น พนักงานลอบลวนต้องทำการลอบลวนคดีนั้นโดยชอบ เสียก่อน พนักงานอัยการจึงจะมีอำนาจนำคดีนั้นฟ้องร้องต่อศาลได้ (ป.วิ.อ. มาตรา 120) และโดยเฉพาะในความผิดอันยอมความได้นั้น พนักงานลอบลวนจะลอบลวนคดีได้ต่อเมื่อมีการร้องทุกข์ตามระเบียบเสียก่อน (ป.วิ.อ. มาตรา 121) ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่า การฟ้องคดีโดยพนักงานอัยการนั้นจะต้องมีการลอบลวนคดีนั้นก่อนเสมอ ซึ่งการลอบลวนของพนักงานลอบลวนนั้นอาจกระทำลงในเขตท้องที่ซึ่งความผิดอาญาเกิดขึ้น อ้างหรือเชื่อว่าได้เกิดขึ้นภายในเขตอำนาจของพนักงานลอบลวนผู้นั้น หรือท้องที่ซึ่งผู้ต้องหาผู้นั้นอยู่หรือถูกสืบภายในเขตอำนาจของตนก็ได้ (ป.วิ.อ. มาตรา 18) หากเป็นการละดวงเหมาะสม อำนาจลอบลวนของพนักงานลอบลวนดังกล่าวนี้มีอยู่เช่นเดียวกับเรื่อง เขตอำนาจศาลในการชำระคดี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 22 วรรคแรก และในอนุมาตราที่ 1 ซึ่งกรณีนี้เป็นอำนาจลอบลวนการกระทำความผิดคดีอาญาที่เกิดขึ้นในกรณีปกติ นอกจากนี้พนักงานลอบลวนยังมีอำนาจลอบลวนคดีความผิดซึ่งผู้กระทำความผิดได้กระทำลงในลักษณะาบเกี่ยวกันท้องที่หนึ่ง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 19 ดังได้กล่าวแล้วข้างต้น เรื่องอำนาจลอบลวนได้อีกด้วย ซึ่งในกรณีถ้าสืบผู้ต้องหาได้แล้ว พนักงานลอบลวนแห่งท้องที่ซึ่งสืบผู้ต้องหาได้ที่อยู่ในเขตอำนาจ เป็นพนักงานลอบลวนผู้รับผิดชอบ หรือถ้าสืบผู้ต้องหาไม่ได้ พนักงานลอบลวนแห่งท้องที่ที่พบการกระทำความผิดก่อนอยู่ในเขตเป็นพนักงานลอบลวนผู้รับผิดชอบ ซึ่งท้องที่ซึ่งสืบตัวผู้ต้องหาได้นี้หรือท้องที่ซึ่งพนักงานลอบลวนซึ่งพบการกระทำความผิดก่อนทำการลอบลวนนี้อาจมิใช่ท้องที่ซึ่งความผิดสำเร็จนั้นเกิดขึ้น หรือท้องที่ซึ่งผู้ต้องหาผู้นั้นอยู่ก็ได้ แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการลอบลวนโดยชอบแล้ว พนักงานอัยการก็มีอำนาจฟ้องคดีนั้น ณ ศาลแห่งท้องที่ซึ่งพนักงานลอบลวนทำการลอบลวนคดีนั้นอยู่ในเขตอำนาจได้ (ป.วิ.อ. มาตรา 22 (1))

จึงเห็นว่า เขตอำนาจสอบสวนของพนักงานสอบสวนส่วนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 19 นี้แตกต่างกับเขตอำนาจศาลในการฟ้องคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 22 กล่าวโดยเฉพาะในที่นี้คืออำนาจสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 19 (3) คือเรื่องเขตอำนาจศาลไม่มีกรณีที่จะฟ้องคดีได้ในเรื่องความผิดต่อเนื่อง เหมือนอย่างเช่นเขตอำนาจสอบสวนของพนักงานสอบสวน แต่อย่างไรก็ตาม การบัญญัติกฎหมายก็มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันอยู่ระหว่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 19 (3) เรื่องเขตอำนาจสอบสวนของพนักงานสอบสวน และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 22 (1) เรื่องเขตอำนาจศาลในการชำระคดี กล่าวคือในกรณีที่เป็นการฟ้องคดีต่อเนื่องและกระทำต่อเนื่องกันในห้องที่ต่าง ๆ เกินกว่าห้องที่หนึ่งขึ้นไปดังกล่าวแล้วนั้น แม้ส่วนหนึ่งของการกระทำที่เกี่ยวข้องกับความผิดสำเร็จซึ่งยังไม่ได้ว่าผลของการกระทำความผิดสำเร็จเกิดขึ้นอยู่ในห้องที่หนึ่งซึ่งในกรณีนี้ราษฎรซึ่งเป็นผู้เสียหายจะฟ้องคดีเองต่อศาลซึ่งส่วนหนึ่งของการกระทำที่เกี่ยวข้องกับความผิดสำเร็จได้กระทำลงในเขตศาลนั้นไม่ได้ เพราะห้องที่ดังกล่าวไม่ใช่ห้องที่ความผิดสำเร็จเกิด อาจหรือเชื่อว่าได้เกิดขึ้น และหากห้องที่เชื่อว่านี้ไม่ใช่ห้องที่ผู้ต้องหาที่มีอยู่ ฯลฯ กรณีก็ไม่เข้าลักษณะ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 22 (1) ที่ราษฎรผู้เสียหายจะเป็นโจทก์ฟ้องคดีเองต่อศาลได้ แต่ในกรณีเช่นว่านี้ถ้าเป็นเรื่องของเขตอำนาจสอบสวนแล้ว แม้ส่วนของการกระทำดังกล่าวจะไม่ถือว่าเป็นความผิดสำเร็จ แต่ถือว่าเป็นการกระทำส่วนหนึ่งที่เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดสำเร็จแล้ว ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 19 (3) พนักงานสอบสวนในห้องที่หนึ่งห้องที่ใดที่เกี่ยวข้องมีอำนาจสอบสวนได้ (ป.วิ.อ. มาตรา 19 วรรค 2) และเมื่อมีการสอบสวนโดยชอบแล้ว พนักงานอัยการก็มีอำนาจฟ้องคดีนั้น ณ ศาลแห่งห้องที่ซึ่งพนักงานสอบสวนสอบสวนคดีนั้นอยู่ในเขตอำนาจได้ (ป.วิ.อ. มาตรา 22 (1))

การกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เอชพี แม้ศาลฎีกาจะวางแนววินิจฉัยโดยถือเคร่งครัดว่าความผิดเกิดขึ้น ณ ที่ตั้งของธนาคารที่ปฏิเสธ

การจ่ายเงิน แต่ท้องที่ซึ่งจำเลยเขียนและลงชื่อส่งจ่ายเงินในเช็ค หรือท้องที่ซึ่งจำเลยยื่นเช็ค นั้นเพื่อชำระหนี้ ท้องที่ดังกล่าวนี้ถือได้ว่าเป็นท้องที่ซึ่งส่วนหนึ่งของการกระทำที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดสำเร็จเกิดขึ้น การกระทำเช่นว่านี้ในท้องที่หนึ่งย่อมมีความเกี่ยวข้องเนื่องกับการที่ธนาคารได้ปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็คนั้น ณ ที่ตั้งธนาคารที่อยู่ในอีกท้องที่หนึ่งแล้ว ฉะนั้นการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คในลักษณะนี้จึงถือว่าเป็นความผิดต่อเนื่อง และได้กระทำต่อเนื่องกันในท้องที่ต่าง ๆ เกินกว่าท้องที่หนึ่งขึ้นไป ซึ่งทำให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ซึ่งผู้ต้องหาเขียนหรือลงชื่อส่งจ่ายเงินในเช็ค หรือท้องที่ซึ่งผู้ต้องหายื่นเช็คเพื่อชำระหนี้ นั้น มีอำนาจสอบสวนคดีนั้นได้ หากพนักงานสอบสวนนั้นจับผู้ต้องหาได้ หรือถ้าหากยังจับผู้ต้องหาไม่ได้แต่เป็นพนักงานสอบสวนที่พบการกระทำความผิดก่อน และกรณีนี้พนักงานสอบสวนผู้นั้นเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบคดีนั้น (ป.ร.อ. มาตรา 19 (3) เมื่อมีการสอบสวนโดยชอบแล้วพนักงานอัยการก็มีอำนาจฟ้องคดีนั้น ณ ศาลซึ่งพนักงานสอบสวนทำการสอบสวนคดีนั้นอยู่ในเขตอำนาจได้

เช่น แม้ความผิดมิได้เกิดขึ้นในท้องที่อำเภอพระประแดง เพราะธนาคารที่ปฏิเสธการจ่ายเงินมิได้ตั้งอยู่ในเขตอำนาจนั้นก็ตาม แต่จำเลยได้ออกเช็ค ณ ท้องที่นั้น ถือได้ว่าเป็นความผิดต่อเนื่องกับการกระทำความผิดในท้องที่ที่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน พนักงานสอบสวนสถานีตำรวจภูธรอำเภอพระประแดงย่อมมีอำนาจสอบสวน การสอบสวนนั้นชอบด้วยกฎหมาย พนักงานอัยการจังหวัดสมุทรปราการมีอำนาจฟ้อง และเมื่อท้องที่ซึ่งพนักงานสอบสวนทำการสอบสวนนั้นอยู่ในเขตอำนาจศาลจังหวัดสมุทรปราการ ศาลดังกล่าวย่อมมีอำนาจชำระคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 22 (ศาลแพ่งภาคฎีกาที่ 1702/2523 จำเลยออกเช็คให้โจทก์ร่วมรวม 5 ฉบับ เป็นเช็คธนาคารศรีอยุธยา จำกัด สาขาดินแดง ซึ่งตั้งอยู่ในท้องที่แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร เมื่อเช็คถึงกำหนดโจทก์นำเข้าบัญชีที่ธนาคารกรุงเทพ จำกัด สาขาบางนา เพื่อเรียกเก็บเงินตามเช็ค ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด สาขาดินแดง ปฏิเสธไม่ยอมจ่ายเงินตามเช็คนั้น โจทก์ร่วมได้ร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนสถานีตำรวจภูธรอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ให้ดำเนินคดีกับ

คำเลย ทั้งนี้โจทก์ร่วมอ้างว่าคำเลยออกเช็คทั้ง 5 ฉบับให้โจทก์ร่วมที่ศาลเจ้าโรงใต้ อำเภอ
 พระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ พนักงานสอบสวนดังกล่าวสอบสวนแล้ว พนักงานอัยการ
 จังหวัดสมุทรปราการได้เป็นโจทก์ฟ้องคำเลยต่อศาลจังหวัดสมุทรปราการ ศาลฎีกา โดยมติ
 ที่ประชุมใหญ่วินิจฉัยว่า แม้ความผิดมิได้เกิดขึ้นในท้องที่อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทร
 ปราการ เพราะธนาคารที่ปฏิเสธการจ่ายเงินมิได้ตั้งอยู่ในเขตอำเภอนั้นก็ตาม แต่โจทก์และ
 โจทก์ร่วมอ้างว่าคำเลยกระทำผิดในเขตอำเภอพระประแดงโดยออกเช็คในท้องที่นั้น ข้อ
 เท็จจริงดังกล่าวศาลอุทธรณ์ยังมิได้วินิจฉัย ซึ่งถ้าฟังเป็นความจริงก็ถือได้ว่าการกระทำความ
 ผิดอาญาได้กระทำลงในอำเภอพระประแดงต่อ เนื่องกับการกระทำความผิดในท้องที่ที่ธนาคาร
 ปฏิเสธการจ่ายเงิน พนักงานสอบสวนสถานีตำรวจภูธรอำเภอพระประแดงย่อมมีอำนาจ
 สอบสวนได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 19 (3) การสอบสวนนั้น
 ขอบด้วยกฎหมาย พนักงานอัยการจังหวัดสมุทรปราการมีอำนาจฟ้องและท้องที่ซึ่งเจ้าพนักงาน
 ทำการสอบสวนนั้นอยู่ในเขตอำนาจศาลจังหวัดสมุทรปราการ ศาลดังกล่าวย่อมมีอำนาจชำระ
 ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 22 (คำพิพากษาฎีกาที่ 1702-3/2523
 ประชุมใหญ่) คำเลยออกเช็คพิพากษามอบให้โจทก์ร่วมที่ร้านของโจทก์ร่วมซึ่งตั้งอยู่ในเขตท้องที่
 ของสถานีตำรวจนครบาลจักรวรรดิ และโจทก์ร่วมได้ร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนสถานี
 นครบาลจักรวรรดิเพื่อให้ดำเนินคดีกับคำเลย ทั้งนี้แม้ธนาคารจะปฏิเสธการจ่ายเงินที่จังหวัด
 ประจวบคีรีขันธ์ ก็ถือได้ว่าการกระทำผิดอาญาได้กระทำลงในท้องที่ตำรวจนครบาลจักรวรรดิ
 ต่อเนื่องกับการกระทำผิดในท้องที่ซึ่งธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน พนักงานสอบสวนสถานี
 ตำรวจนครบาลจักรวรรดิย่อมมีอำนาจสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
 มาตรา 19 (3) การสอบสวนคดีนี้จึงขอบด้วยกฎหมาย พนักงานอัยการโจทก์จึงมีอำนาจฟ้อง
 คำเลย (คำพิพากษาฎีกาที่ 499/2524)

แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการชำระหนี้ด้วยเช็คนั้นอาจจะมีการโอนและสั่งมอบ
 เช็คกันต่อ ๆ มาจนถึงผู้ทรงเช็คคนสุดท้ายซึ่งเป็นผู้เสียหายเมื่อเช็คนั้นถูกปฏิเสธการจ่ายเงิน
 ดังนั้นสถานที่ที่ผู้ทรงเช็คคนต่อมาโอนเช็คให้แก่ผู้ทรงซึ่งเป็นผู้เสียหายนั้นไม่ถือว่าเป็นสถานที่

เกิดเหตุ หรือเป็นสถานที่ที่เกิดการกระทำความผิดที่ต่อเนื่องกับการกระทำความผิดสำเร็จตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 19 (3) ทั้งนี้เพราะผู้ออกเช็คไม่ได้มีส่วน ร่วมรู้เห็นในการออกเช็คนั้นด้วย ฉะนั้นพนักงานสอบสวนในท้องที่ที่มีการโอนเช็คดังกล่าวอยู่ใน เขตอำนาจสอบสวนไม่มีอำนาจสอบสวน หรือผู้เสียหายจะฟ้องคดีเอง ณ ศาลแห่งท้องที่ที่มีการ โอนเช็คนั้นอยู่ในเขตก็ไม่ได้อีกเช่นกัน เช่นคำสั่งเลขที่อยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ ออกเช็คที่จังหวัด เชียงใหม่และธนาคารที่ปฏิเสธรายจ่ายเงินตามเช็คก็อยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ เพียงแต่ผู้ทรง เช็คที่ศาลายาส่งจ่ายเอาเช็คมาส่งหลังและแลกเงินไปจากโจทก์ในกรุงเทพมหานคร โดย ศาลายาได้ร่วมรู้เห็นด้วย ฉะนั้นจึงเป็นความผิดเกี่ยวพันโดยกรุงเทพมหานคร เป็นสถานที่ที่เกิด เหตุอีกแห่งหนึ่งไม่ได้ ฉะนั้นจึงฟ้องศาลายาตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการ ใช้เช็คอย่างศาลาอาญาในเขตกรุงเทพมหานครหาได้ไม่ (ศาลแพ่งฎีกาที่ 1663/2516)

2. ความเห็นของนักนิติศาสตร์ นักนิติศาสตร์มีความเห็นว่าในขณะที่ทำความผิดนั้น การกระทำทุกตอนตั้งแต่เริ่มลงมือกระทำความผิดเรื่อยมาจนความผิดนั้นครบองค์ประกอบแห่ง ความผิดนั้น การกระทำแต่ละส่วนแต่ละตอนเป็นการกระทำความผิดในตัวของมันเองและให้ถือ ว่าสถานที่ที่เกิดการกระทำผิดในส่วนนั้นตอนนั้นเป็นสถานที่ที่ความผิดเกิดขึ้นด้วย¹ ฉะนั้นหากถือ ตามความเห็นของนักนิติศาสตร์เช่นว่านี้แล้ว ในความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอัน เกิดจากการใช้เช็คนี้ สถานที่ความผิดเกิดขึ้นย่อมมีได้นอกเหนือจากสถานที่ตั้งของธนาคารที่ ปฏิเสธรายจ่ายเงินตามเช็คนั้น กล่าวคือสถานที่อื่น ๆ ที่เป็นการกระทำอันเป็นส่วนหนึ่งของการ กระทำผิดสำเร็จ เช่นสถานที่ที่ผู้กระทำความผิดเขียนและลงชื่อส่งจ่ายเงินในเช็ค หรือสถานที่ที่ผู้กระทำความผิดยื่นเช็คนั้นเพื่อชำระหนี้ ฯลฯ ก็ถือว่าเป็นสถานที่ที่ความผิดตามพระราช บัญญัตินี้ได้เกิดขึ้นด้วย และเมื่อถือตามนี้แล้วหากราษฎรผู้เสียหายจะเป็นโจทก์ฟ้องคดีเองก็มี

¹ สัตติ ดิงศรีภักดิ์, "ความเห็นท้ายคำพิพากษาฎีกาที่ 1222/2519", หนังสือ ศาลแพ่งฎีกา ปี พ.ศ. 2519, หน้า 628.

อำนาจฟ้องต่อศาลแห่งท้องที่ซึ่งจำเลยลงชื่อส่งจ่ายเงินนั้น หรือยื่นเช็คนั้นเพื่อชำระหนี้อยู่ในเขตอำนาจได้ แม้ท้องที่ดังกล่าวจะมีชื่อท้องที่ที่เป็นที่ตั้งของธนาคารที่ปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็คนั้นก็ตาม สิทธิของผู้เสียหายดังกล่าวนี้เป็นสิทธิตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 22 วรรค 1 ส่วนอำนาจการฟ้องคดีของพนักงานอัยการในกรณีนี้ไม่ถือว่าเป็นการฟ้องคดีในฐานะที่เป็นความผิดต่อเนื่องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 19 (3) ประกอบกับมาตรา 22 (1) อีกต่อไป

ดังที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดข้างต้นจะเห็นได้ว่า อำนาจในการฟ้องคดีของราษฎรผู้เสียหายซึ่งเป็นโจทก์ฟ้องคดีเอง กับของพนักงานอัยการนั้น มีอยู่ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย มาตราเดียวกันคือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 22 แต่กระนั้นก็ตาม ในทางปฏิบัติมักจะมีคำถามที่เป็นข้อสงสัยบ่อยๆ เล่มกว่า ในคดีความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คคดีเดียวกันนั้น ทำไมสิทธิที่จะนำคดีขึ้นฟ้องต่อศาลใดศาลหนึ่งของผู้เสียหายกับพนักงานอัยการจึงแตกต่างกัน เหตุผลที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่าความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คคดี เป็นความผิดอันยอมความกันได้ ฉะนั้นหากผู้เสียหายฟ้องคดีเองต่อศาลโดยไม่ได้ร้องทุกข์ตามระเบียบแล้ว สิทธิในชั้นจะฟ้องคดีต่อศาลแห่งท้องที่ซึ่งจำเลยถูกจับหรือท้องที่ซึ่งพนักงานสอบสวนทำการสอบสวนคดีนั้นอยู่ในเขตอำนาจ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 22 (1) ย่อมมิเกิดขึ้นไม่ได้ ดังกล่าวนี้เป็นเหตุผลประการหนึ่ง ส่วนเหตุผลประการอื่นก็เนื่องจากการตีความและใช้กฎหมายของศาลนั้นเอง เช่นวินิจฉัยว่าสถานที่ซึ่งความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ เกิดขึ้นคือ ณ ที่ตั้งแห่งธนาคารที่ปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็คที่เท่านั้น (คำพิพากษาฎีกาที่ 396/2517, 1222/2519, 1841/2522) การกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้เป็นการกระทำความผิดต่อเนื่อง (คำพิพากษาฎีกาที่ 1702/2523, 1702-3/2523 ประชุมใหญ่, 499/2524) และวินิจฉัยเกี่ยวกับการใช้ดุลพินิจของศาลในกรณีที่ราษฎรผู้เสียหายฟ้องคดีเองต่อศาลชั้นที่มิใช่ศาลที่ความผิดได้เกิดขึ้นในเขตอำนาจ (คำพิพากษาฎีกาที่ 2038/2523) ดังรายละเอียดดังกล่าวแล้ว จากเหตุผลเหล่านี้เองทำให้สิทธิในการฟ้องคดีต่อศาลในความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค

นี้ของราษฎรผู้เสียหายกับของพนักงานอัยการแตกต่างกัน

ปัญหาที่จะต้องพิจารณาคือ การที่โจทก์ฟ้องคดีตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นนี้ หากท้องที่ที่จะยื่นฟ้องคดีนั้นอยู่ใน เขตศาลของทั้งศาลแขวงและศาลชั้นต้นอื่น กรณีนี้จะยื่นฟ้องคดีนั้น ณ ศาลใด เช่นความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เหี้ยมร้ายแรงหนึ่ง เกิดขึ้นในท้องที่อำเภอเมืองนครสวรรค์ จะฟ้องผู้ส่งจำเลยเหี้ยมให้รับโทษตามความผิดแห่งพระราชบัญญัตินี้ ณ ศาลแขวงนครสวรรค์ หรือศาลจังหวัดนครสวรรค์

การที่จะฟ้องคดี ณ ศาลใดในปัญหานี้ต้องพิจารณาตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม และพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เหี้ยมประกอบกัน กล่าวคือ

พระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 15 บัญญัติว่า "ศาลแขวงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีและมีอำนาจทำการไต่สวน หรือมีคำสั่งใด ๆ ซึ่งผู้พิพากษานายเดี่ยวพึงกระทำได้ใน มาตรา 21 และมาตรา 22 (1) ถึง (4)

ในกรณีพิจารณาคดีอาญามาตรา 22 (4) ถ้าศาลแขวงเห็นว่าควรลงโทษจำคุกจำเลยเกิน 6 เดือน หรือปรับเกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งโทษจำคุกหรือปรับนั้นอย่างหนึ่งอย่างใดหรือทั้งสองอย่างเกินอัตราที่กล่าวแล้ว ก็ให้มีอำนาจพิพากษาได้ แต่จะต้องให้ผู้พิพากษาอีกอย่างน้อยนายหนึ่งตรวจสำนวนและลงลายมือชื่อในคำพิพากษา เป็นองค์คณะด้วย"

มาตรา 22 (4) บัญญัติว่า "พิจารณาพิพากษาคดีอาญา ซึ่งอัตราโทษอย่างสูงตามกฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 6 หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่ทั้งนี้จะลงโทษจำคุก เกินกว่าหกเดือนหรือปรับ เกินกว่าหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับอย่างหนึ่งอย่างใด หรือทั้งสองอย่างเกินอัตราที่กล่าวแล้วไม่ได้"

พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เหี้ยม มาตรา 3 กำหนดโทษสำหรับความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ดังนี้คือ "...ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสอง เท่าของ

จำนวนเงินที่ระบุในเช็ค แต่ต้องไม่น้อยกว่าหนึ่งหมื่นบาท หรือค่าคูณไม่เกินหนึ่งปี หรือทั้งปรับ ทั้งลา" เห็นได้ว่ามีโทษ 2 ชนิดคือ โทษปรับและโทษจำคุก โทษจำคุกนั้นมีการหนดอัตราโทษ อย่างสูงไม่เกิน 1 ปี ส่วนโทษปรับนั้นกฎหมายกำหนดอัตราโทษปรับไว้ไม่แน่นอน คือปรับอย่าง สูงไม่เกินสองเท่าของจำนวนที่ระบุในเช็ค แต่ต้องไม่น้อยกว่าหนึ่งหมื่นบาท ฉะนั้นการออกเช็ค ระบุจำนวนเงินที่ส่งจ่ายเกินกว่า 5 พันบาท อัตราโทษปรับจึงไม่แน่นอน จะปรับเป็นจำนวน เงินเท่าใดก็ขึ้นอยู่กับจำนวนเงินที่ระบุในเช็ค ฉะนั้นตามพระราชบัญญัตินี้ถ้าจะพิจารณาแต่ โทษจำคุกอย่างเดียวแล้ว อยู่ในเกณฑ์ที่จะฟ้อง ณ ศาลแขวงได้ หรือถ้าท้องถิ่นนั้นไม่มีศาลแขวง จัดตั้งขึ้น ซึ่งต้องฟ้องที่ศาลจังหวัด ผู้พิพากษานายเดี่ยวของศาลจังหวัดนั้นก็มีความพิจารณา พิพากษาได้ แต่เนื่องจากตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 15, 22 (4) อย่างต้นนี้ การ จะฟ้องคดี ณ ศาลใดได้นั้นต้องพิจารณาทั้งโทษจำคุกและโทษปรับว่าอยู่ในเกณฑ์หรือไม่ พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ นี้มีการกำหนดโทษปรับด้วย และดังได้กล่าว แล้วว่าไม่แน่นอน กล่าวคือถ้าจำนวนเงินที่ระบุส่งจ่ายตามเช็คที่ยื่นฟ้องนั้นส่งจ่ายเงิน 30,000 บาท เงินจำนวนนี้ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ มาตรา 3 ที่ กำหนดให้ปรับไม่เกินสองเท่าของจำนวนที่ระบุในเช็ค โทษปรับไม่เกินสองเท่าของเงินจำนวน 30,000 บาทคือปรับได้ไม่เกิน 60,000 บาท ซึ่งโทษปรับตามจำนวนเงินดังกล่าวอยู่ใน อำนาจศาลแขวงจะพิจารณาคดีนี้ได้ แต่ผู้พิพากษานายเดี่ยวของศาลแขวงจะลงโทษ ปรับไม่เกิน 1 หมื่นบาท ก็ต้องให้ผู้พิพากษาของศาลแขวงอีกอย่างน้อยนายหนึ่งตรวจสอบจำนวน และลงลายมือชื่อในคำพิพากษา เป็นองค์คณะด้วย แต่หากเช็คระบุจำนวนเงินส่งจ่ายเกิน 30,000 บาท ปรับไม่เกินสองเท่าของจำนวนเงินที่ระบุในเช็ค ก็จะปรับได้เกิน 60,000 บาท ศาลแขวงไม่มีอำนาจพิจารณาคดีได้ ต้องฟ้อง ณ ศาลชั้นต้นขึ้นคือ ศาลจังหวัดหรือศาล อายุแล้วแต่กรณี

ดุลพินิจในการรับฟ้องคดีของศาล

ในคดีความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ ซึ่งจำนวนเงินที่ระบุใน เช็คไม่เกิน 30,000 บาท อยู่ในเขตอำนาจของศาลแขวงนั้น ถ้าจะพิจารณาแล้วก็จะเห็นได้ว่าคดีนั้นอยู่ในเขตอำนาจของศาลจังหวัดในเขตนั้นด้วย และแม้คดีนั้นจะเกิดขึ้นในต่างจังหวัด ศาลอาญาที่กรุงเทพมหานครก็มีอำนาจที่จะรับฟ้องคดีและพิจารณาคดีพิพากษาได้ ในกรณีนี้หากผู้เสียหายไม่ฟ้องคดีนั้นต่อศาลแขวงที่มีอำนาจพิจารณาคดีนั้นตามปกติ แต่ยื่นฟ้องคดีนั้นต่อศาลจังหวัดในเขตอำนาจนั้น หรือยื่นฟ้องต่อศาลอาญาที่กรุงเทพมหานคร ศาลจังหวัดนั้นหรือศาลอาญาจะรับฟ้องคดีนั้นไว้พิจารณาพิพากษาได้หรือไม่ และอยู่ในขอบเขตหลัก กฏข้ออย่างไรบ้างนั้น ต้องพิจารณาตามพระราชบัญญัติศาลยุติธรรม มาตรา 14 (2), (4) ดังนี้คือ

"ศาลจังหวัดมีเขตตามที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลจังหวัดได้กำหนดไว้ แต่บรรดาคดีซึ่งเกิดขึ้นในเขตอำนาจศาลแขวงและอยู่ในอำนาจของศาลแขวงนั้น ถ้ายื่นฟ้องต่อศาลจังหวัดไว้ให้อยู่ในดุลพินิจของศาลจังหวัดนั้น ๆ ที่จะไม่ยอมรับพิจารณาพิพากษาคดีใดคดีหนึ่งที่ยื่นฟ้อง เช่นนี้ได้" (มาตรา 14 (2)) และ

"ศาลแพ่งและศาลอาญา มีเขตตลอดท้องที่กรุงเทพมหานคร นอกจากท้องที่ที่อยู่ในเขตของศาลแพ่งธนบุรี ศาลอาญาธนบุรี และศาลจังหวัดธนบุรี แต่บรรดาคดีที่เกิดขึ้นนอกเขตศาลแพ่งและศาลอาญานั้น จะยื่นต่อศาลแพ่งหรือศาลอาญาก็ได้ ทั้งนี้ให้อยู่ในดุลพินิจของศาลนั้น ๆ ที่จะไม่ยอมรับพิจารณาพิพากษาคดีใดคดีหนึ่งที่ยื่นฟ้องนั้นได้..." (มาตรา 14 (4))

จากบทบัญญัติดังกล่าวนี้อาจแยกเป็นหลักพิจารณาเกี่ยวกับศาลที่จะฟ้องคดี และดุลพินิจในการรับฟ้องคดีของศาลได้ดังนี้

1. เขตศาลจังหวัดครอบคลุมถึงเขตอำนาจศาลแขวง (พระราชบัญญัติศาลยุติธรรม มาตรา 14 (2)) หมายถึงกรณีที่อยู่ในจังหวัดหนึ่งนั้นนอกจากมีศาลจังหวัดซึ่งมีอำนาจ

พิจารณาคดีแพ่ง คดีอาญาทั้งปวงแล้ว ยังได้มีประกาศพระราชัยกิจจานุเบกษาจัดตั้งศาลแขวงใน
เขตจังหวัดนั้นด้วย ซึ่งโดยปกติศาลแขวงมีเขตครอบคลุมพื้นที่ในเขตอำเภอเมืองและอำเภอ
ใกล้เคียงของจังหวัดนั้น เช่นในจังหวัดนครสวรรค์ก็มีการจัดตั้งศาลแขวงนครสวรรค์ด้วย ศาล
แขวงนครสวรรค์ก็มีเขตศาลครอบคลุมพื้นที่อำเภอเมืองและอำเภออื่น ๆ ที่ใกล้เคียง เช่น
อำเภอชุมแสง อำเภอเก้าเลี้ยว อำเภอตากสิน เป็นต้น สันนิษฐานว่าคดีตามความผิดตามพระราช
บัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้ไอศครีม เครื่องหนึ่ง เหตุเกิดที่อำเภอเมืองนครสวรรค์
โดยศาลแขวงชื่อส่งจำเงินในเขตที่ฟ้องคดีนั้นเป็นจำนวน 25,000 บาท คดีข่มขู่ในเขต
อำนาจของศาลแขวงนครสวรรค์ที่จะรับฟ้องคดีนั้นไว้พิจารณาพิพากษา และในขณะที่เดียวกันคดี
นั้นก็อยู่ในเขตอำนาจของศาลจังหวัดนครสวรรค์ด้วย

แต่เพื่อความเป็นระเบียบในการแบ่งแยกอำนาจศาลในกรณีเช่นนี้ พระธรรมนูญ
ศาลยุติธรรม มาตรา 14 (2) จึงกำหนดให้บรรดาคดีที่เกิดขึ้นในเขตอำนาจของศาลแขวง
ถ้ายื่นฟ้องต่อศาลจังหวัดก็ให้อยู่ในดุลพินิจของศาลจังหวัดนั้น ๆ ที่จะไม่ยอมรับพิจารณาพิพากษา
คดีใดคดีหนึ่งที่ยื่นฟ้อง เช่นนั้นได้ ฉะนั้นในกรณีตามตัวอย่างข้างต้น หากโจทก์จะฟ้องคดีที่ศาล
จังหวัดนครสวรรค์ก็ได้ ซึ่งศาลจังหวัดนครสวรรค์จะใช้ดุลพินิจที่จะรับฟ้องหรือไม่รับฟ้อง
ก็ได้ ซึ่งโดยปกติศาลจังหวัดจะไม่ยอมรับคดีที่อยู่ในเขตศาลแขวงและในอำนาจศาลแขวงไว้
พิจารณา¹ และในการสั่งคำฟ้องคดีนั้น ศาลควรจะมีคำสั่งโดยชัดแจ้งในการตรวจคำฟ้องนั้น
ว่าจะรับฟ้องหรือไม่ เพื่อจะได้ไม่เกิดปัญหาว่าศาลจังหวัดได้ใช้ดุลพินิจรับฟ้องคดีนั้นไว้หรือไม่
และการสั่งคำฟ้องนั้นศาลจังหวัดจะต้องสั่งเมื่อมีการยื่นคำฟ้องต่อศาลจังหวัดนั้น ๆ หากศาล
จังหวัดไม่มีคำสั่งโดยชัดแจ้งและได้ดำเนินการพิจารณาจนเสร็จสิ้นแล้ว ย่อมแสดงว่าได้ใช้
ดุลพินิจยอมรับคดีไว้อยู่ในตัวแล้ว (คำพิพากษาฎีกาที่ 595/2509)

¹ ฉรัญ อิศระ, คำอธิบายพระธรรมนูญศาลยุติธรรมและระบบตุลาการ (กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2519), หน้า 76.

2. เขตศาลอาญาและตุลาการรับฟ้องคดี (พระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 14 (4)) โดยหลักแล้วศาลอาญามีเขตศาลตลอดท้องที่กรุงเทพมหานคร เว้นแต่ท้องที่ในเขตกรุงเทพมหานครซึ่งกำหนดให้อยู่ในเขตศาลอาญารธนบุรีและเขตศาลจังหวัดธนบุรี แต่บรรดาคดีที่เกิดขึ้นนอกเขตศาลอาญาดังกล่าวแล้วกฎหมายให้สิทธิแก่คู่ความจะยื่นฟ้องคดีนั้นต่อศาลอาญาก็ได้ซึ่งแสดงให้เห็นว่าศาลอาญา ณ กรุงเทพมหานครมีเขตอำนาจครอบคลุมตลอดทั่วราชอาณาจักร ถึงแม้กระนั้นก็ตามกฎหมายก็กำหนดให้อยู่ในตุลาการของศาลอาญาที่จะไม่ยอมรับพิจารณาพิพากษาคดีใดคดีหนึ่งที่เกิดขึ้นนอกเขตศาลอาญาที่ยื่นฟ้อง เช่นว่านั้นได้ ซึ่งตามพระราชบัญญัตินี้ เมื่อพิเคราะห์ถึงลักษณะข้อความตามที่บัญญัติไว้ก็เป็นไปในทางที่ว่าควรจะไปตุลาการที่จะไม่ยอมรับพิจารณามากกว่า¹ เช่นเดียวกับเรื่องตุลาการของศาลจังหวัดในมาตรา 14 (2) ข้างต้น ซึ่งได้ใช้ข้อความเช่นเดียวกัน

ข้อที่น่าพิจารณาคืออีกประการหนึ่งก็คือ ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 14 (4) นี้ ซึ่งมีหลักเกณฑ์เช่นเดียวกับมาตรา 14 (2) นั้น เพียงใดจะถือว่าศาลอาญาได้ใช้ตุลาการรับหรือไม่รับฟ้องคดีนั้นแล้ว และการส่งรับและไม่รับนั้นจะพิจารณาเมื่อใด ซึ่งไม่มีบทบัญญัติไว้โดยเด็ดขาดชัดเจนในกฎหมายนี้ ดังนั้นในการตรวจสอบฟ้อง คดีที่ฟ้องต่อศาลอาญาในลักษณะเช่นนี้ศาลอาญาควรได้สั่งไว้โดยตรงและโดยชัดเจนว่าจะยอมรับหรือไม่ยอมรับคดีนั้นไว้พิจารณา² มิฉะนั้นย่อมจะเกิดปัญหาในทางปฏิบัติว่า เพียงใดศาลอาญาได้ใช้ตุลาการรับฟ้องคดีนั้นไว้แล้ว เช่นศาลอาญาไม่สั่งในขณะที่รับฟ้องแต่ได้ไต่สวนเสร็จแล้วมีคำสั่งว่าความผิดเกิดขึ้นในท้องที่จังหวัดนครราชสีมา ศาลฎีกามีสำเนาอยู่ในจังหวัดนั้น ให้คืนฟ้องแก่โจทก์ ศาลอุทธรณ์ยกคำสั่งศาลอาญา ให้มีคำสั่งในมูลคดีต่อไป ศาลอาญาสั่งว่าคดีมีมูลและพิจารณาเสร็จสำนวน

¹วารสารตุลาการ, เล่ม 1 (2524), หน้า 155.

²เรื่องเดียวกัน.

แล้วพิพากษาบทฟ้องตามความเห็นเดิม ดังนี้เป็นคดีที่ศาลอาญาพิจารณาลើริศสำนวนแล้วถือว่า ศาลอาญารับคดีนั้นไว้ ตามพระราชบัญญัติศาลยุติธรรม มาตรา 14 (4) แล้ว จะอ้างภายหลัง ว่าไม่อยู่ในอำนาจไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1293/2518) แต่หากคำสั่งในคำฟ้องว่า "นัด ใต้ส่วนมูลฟ้อง นัดสั่งหมายนัด..." ยังถือไม่ได้ว่าศาลอาญาใช้ดุลพินิจรับคดีของ โจทก์ไว้ พิจารณาแล้ว ที่ศาลอาญาสั่งงดใต้ส่วนมูลฟ้องในนัดใต้ส่วนมูลฟ้องนั้น และมีคำสั่งไม่ประทับ ฟ้องของโจทก์ไว้พิจารณา หึ่งเป็นการที่ศาลใช้ดุลพินิจสั่งตามอำนาจที่มีอยู่ (คำพิพากษาฎีกา ที่ 263/2503 ประชุมใหญ่)

อนึ่ง ศาลอาญานั้นถือว่ามีเขตอำนาจครอบคลุมเขตอำนาจศาลแขวงพระนครเหนือ ศาลแขวงพระนครใต้ด้วย ฉะนั้นคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจของศาลแขวงดังกล่าวย่อมอยู่ในเขต อำนาจของศาลอาญา และฟ้องคดี ณ ศาลอาญาได้ด้วย โดยศาลอาญาจะรับฟ้องคดีนั้นไว้ พิจารณาหรือไม่ย่อมอยู่ในดุลพินิจของศาลอาญา โดยมีเหตุผลและหลักเกณฑ์เช่นเดียวกับกรณี เรื่องเขตอำนาจของศาลจังหวัดครอบคลุมเขตอำนาจศาลแขวง¹ ดังได้กล่าวแล้วข้างต้น เช่น โจทก์ยื่นฟ้องคดีซึ่งอยู่ในเขตอำนาจศาลแขวงพระนครเหนือต่อศาลอาญา ศาลอาญาได้ไต่สวน มูลฟ้องแล้วส่งคดีมีมูลให้ประทับรับฟ้อง และนัดสืบพยานโจทก์ไว้แล้วย่อมถือได้ว่าศาลอาญาได้ ใช้ดุลพินิจยอมรับพิจารณาพิพากษาคดีนี้ตามพระราชบัญญัติศาลยุติธรรม มาตรา 14 (2) ศาล อาญาจะมีคำสั่งเพิกถอนคำสั่งเดิมโดยเห็นว่าสั่งไปเพราะผิดพลาดเกี่ยวกับเขตอำนาจอีกหาได้ ไม่

แบบคำฟ้อง

เนื่องจากความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เชื้อฯนี้เป็น ความผิดที่มีโทษทางอาญา การฟ้องคดีผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ต้องดำเนินการตาม

¹ ธรรมนูญ อิศระ, คำอธิบายพระราชบัญญัติศาลยุติธรรมและระบบตุลาการ, หน้า 78.

แบบของการฟ้องคดีอาญาโดยทั่วไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งมีหลักเกณฑ์เบื้องต้นว่า การฟ้องต้องทำเป็นหนังสือและแนบการฟ้องคดีในศาลแขวงซึ่งตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาในศาลแขวง พ.ศ. 2499 ผู้เสียหายหรือโจทก์จะฟ้องคดีด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือก็ได้ (พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาในศาลแขวงฯ มาตรา 19) ก็ตาม ในทางปฏิบัติการฟ้องคดีตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้ไฟฟ้านี้ แม้จะฟ้องที่ศาลแขวง ศาลฟ้องก็ต้องทำเป็นหนังสือเสมอ ซึ่งเป็นไปตามแบบที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 ต้องมีรายการดังต่อไปนี้คือ

1. ชื่อศาล และวันเดือนปี
2. คดีระหว่างผู้ใดโจทก์ ผู้ใดจำเลย
3. ตำแหน่งพนักงานอัยการผู้เป็นโจทก์ ถ้าราษฎรเป็นโจทก์ให้ใส่ชื่อตัว

นามสกุล อายุ ที่อยู่ ข่าติ บังคับ

4. ชื่อตัว นามสกุล ที่อยู่ ข่าติ บังคับของจำเลย
5. การกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าจำเลยได้กระทำความผิด ข้อเท็จจริง และรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับเวลาและสถานที่ซึ่งเกิดการกระทำนั้น ๆ อีกทั้งบุคคล หรือสิ่งของที่เกี่ยวข้องด้วยพอสมควร เท่าที่ละให้จำเลยเข้าใจย่อหาได้ดี

ในคดีหมิ่นประมาท ถ้อยคำพูด หนังสือ ภาพเขียน หรือสิ่งอื่นอันเกี่ยวข้องกับข้อหมิ่นประมาท ให้กล่าวไว้โดยบริบูรณ์ หรือติดมาท้ายฟ้อง

6. อ้างมาตราในกฎหมายซึ่งบัญญัติว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นความผิด
7. ลายมือชื่อโจทก์ ผู้เรียงผู้เขียนหรือพิมพ์ฟ้อง

ซึ่งรายการในศาลฟ้องทั้งหมดดังกล่าวข้างต้นนี้ โจทก์ต้องทำให้สมบูรณ์ถูกต้องครบถ้วนทุกรายการ หากขาดตกบกพร่องไปย่อมทำให้ฟ้องนั้นไม่สมบูรณ์ตามกฎหมาย ซึ่งศาลอาจมีคำสั่งให้แก้ฟ้องหรือยกฟ้อง หรือไม่ประทับรับฟ้องเสียได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 161 โดยไม่จำเป็นต้องรอพิงพยานหลักฐานจากการไต่สวนมูลฟ้อง หรือการ

พิจารณาคดีแต่อย่างไร รายการในคำฟ้องทั้งหมดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 ข้างต้นนี้สามารถแยกพิจารณาเป็นส่วนใหญ่ ๆ ได้เป็น 3 ส่วนดังนี้คือ¹

- ก) ส่วนเริ่มต้น ได้แก่ที่ระบุไว้ตั้งแต่อนุมาตรา (1) ถึง (4)
- ข) ส่วนคำบรรยาย ได้แก่ที่ระบุไว้ในอนุมาตรา (5)
- ค) ส่วนท้ายฟ้อง ได้แก่ที่ระบุไว้ในอนุมาตรา (6) และ (7)

ก. ส่วนเริ่มต้น ในส่วนนี้ไม่ปรากฏว่ามีปัญหาในทางปฏิบัติมากนัก เพราะเป็น เรื่องการเติมรายละเอียดต่าง ๆ ลงในแบบพิมพ์คำฟ้องของศาล หรือของพนักงานอัยการใน กระทั่งพนักงานอัยการเป็นโจทก์ ดังนี้

1. ชื่อศาลและวันเดือนปี

ชื่อศาล หมายถึงศาลที่ยื่นฟ้องคดีนั้น ซึ่งคดีใดจะฟ้อง ณ ศาลใดจะต้อง พิจารณาถึง เรื่อง เขตอำนาจของศาลด้วย ดังรายละเอียดได้กล่าวแล้ว

วันเดือนปี หมายถึง วันเดือนปีที่ยื่นฟ้องคดีนั้น ซึ่ง เมื่อนับถึง วันที่ระบุและ ยื่นฟ้องคดีนั้นแล้ว คดียังไม่ขาดอายุความ

2. คดีระหว่างผู้ใด โจทก์ ผู้ใดจำเลย และฐานความผิด

โจทก์ จำเลย หมายถึงการฟ้องคดีนั้นต้องใส่ชื่อโจทก์ จำเลย ให้ครบ ถ้วนชัดเจน โดยเฉพาะโจทก์นั้นเป็น เรื่องที่จะต้องพิจารณา เกี่ยวพันถึงความสามารถของบุคคล ที่เป็นโจทก์ฟ้องคดีนั้นด้วยสำหรับกรณีที่ราษฎรผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดีเอง ตามกฎหมาย บุคคลที่จะเป็นผู้ความต้อง เป็นผู้มีความสามารถสมบูรณ์ตามกฎหมาย หรือได้แก้ไขข้อบกพร่องใน ความสามารถของตนแล้ว ในกรณีที่ราษฎรซึ่ง เป็นผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดีเอง หากบุคคลนั้น

¹ คณิง ภาไชย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 2, หน้า 5.

เป็นบุคคลที่มีความสามารถสมบูรณ์ตามกฎหมาย โจทก์ต้องแสดงชื่อ นามสกุล พร้อมทั้งเพศและ
 ฐานะของตนด้วย เช่น "นายขาว รักรธรรม" "นางแดง รักรธรรม" หรือ "นางสาวเขียว
 รักรธรรม" แต่ถ้าบุคคลผู้เป็นโจทก์ในคดีนั้นเป็นผู้บกพร่องในความสามารถ เช่นเป็นผู้เยาว์หรือ
 คนไร้ความสามารถ หรือเป็นกรณีฟ้องคดีโดยผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหาย ตามประมวล
 กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 4, 5, 6 ในกรณีอื่น คำฟ้องควรละเจาะจงชื่อผู้
 เสียหายที่แท้จริงเป็นโจทก์ และกล่าวชื่อผู้มีอำนาจจัดการแทนไว้ด้วย เช่น "เด็กชายดำ
 รักรธรรม โดยนายขาว รักรธรรม บิดาผู้แทนโดยชอบธรรม" ส่วนในกรณีที่นิติบุคคลเป็นผู้
 เสียหายและเป็นโจทก์ฟ้องคดีเอง ก็ควรกล่าวชื่อนิติบุคคลนั้นเป็นโจทก์และระบุด้วยว่านิติบุคคล
 นั้นโดยผู้ใดเป็นผู้มีอำนาจทำการแทนนิติบุคคลนั้นด้วย เช่น "บริษัทวัฒนา จำกัด โดยนายทอง
 คำคล้อง กรรมการ" สำหรับในกรณีที่โจทก์ในคดีนั้นมอบอำนาจให้ผู้อื่นฟ้องคดีแทนตน ไม่ว่า
 โจทก์นั้นจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ตาม คำฟ้องก็ควรต้องเจาะจงชื่อบุคคลซึ่งเป็นผู้
 เสียหายนั้นเป็นโจทก์ และมีข้อความระบุว่าโดยผู้ใดเป็นผู้รับมอบอำนาจ เช่น "บริษัทวัฒนา
 จำกัด โดยนายขาว รักรธรรม ผู้รับมอบอำนาจ" เท่านั้นถือว่าใช้ได้ ซึ่งในกรณีนี้ผู้รับมอบ
 อำนาจมีอำนาจลงชื่อเป็นโจทก์ในท้ายฟ้องอาญา และใบแต่งตั้งหมายได้ และในทางปฏิบัติโจทก์
 ควรแนบหนังสือมอบอำนาจไปท้ายฟ้องด้วย

แต่ถ้าฟ้องคดีนั้นพนักงานอัยการเป็นโจทก์ คำฟ้องนั้นต้องระบุแสดงถึง
 พนักงานอัยการประจำศาลชั้นต้นแห่งนั้น

ส่วนคำเลขก็ต้องระบุให้ชัดเจนเช่นกัน โดยระบุถึงชื่อสกุล เพศ และ
 ฐานะมาด้วย แม้คำเลขจะบกพร่องในความสามารถโจทก์ก็ฟ้องคำเลขได้อยู่แล้ว แต่สำหรับ
 กรณีที่คำเลขเป็นนิติบุคคล โจทก์ควรกล่าวถึงบุคคลธรรมดาซึ่งเป็นผู้มีอำนาจจัดการแทน
 นิติบุคคลนั้น ๆ ด้วย เพราะบุคคลดังกล่าวจะเป็นผู้ที่ศาลออกหมายเรียกมาตามนัยประมวล

วิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 7¹

ในกรณีที่โจทก์หรือจำเลยหลายคนระบุแต่เพียงว่า "นาย ก. รักเรียน กับพวก" ก็นับว่าใช้ได้

ฐานความผิด คือความผิดที่จำเลยถูกฟ้องร้องกล่าวหาในคดีนั้น เหตุที่ต้องระบุฐานความผิดมาในส่วนเริ่มต้นด้วย เพราะส่วนนี้จะเป็นส่วนที่ชี้ให้เห็นถึงเจตนาของโจทก์ได้ว่า โจทก์มีความประสงค์จะฟ้องจำเลยในเรื่องใด และกฎหมายได้กำหนดโทษสำหรับความผิดชั้นหนักเบาสถานใด และข้อเท็จจริงตามการบรรยายฟ้องของโจทก์ตรงกับฐานความผิดที่ตั้งไว้ในส่วนนี้หรือไม่ และส่วนนี้ยังต้องสอดคล้องสัมพันธ์กับตัวบทกฎหมายที่โจทก์ระบุไว้ในส่วนท้ายฟ้องด้วย ส่วนคำฟ้องส่วนนี้ศาลจะหยิบยกขึ้นประกอบวินิจฉัยในการลงโทษและประกอบการใช้ดุลพินิจของศาลในการดำเนินกระบวนการพิจารณาให้ถูกต้องตามกฎหมายด้วย เช่น การกำหนดองค์คณะในการนั่งพิจารณา การแต่งตั้งทนายให้จำเลย ในกรณีที่จำเลยไม่มีทนายและต้องการ หรือในกรณีที่จำเลยรับสารภาพว่าต้องสืบพยานหรือไม่ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 17B 176

สำหรับการฟ้องคดีอาญาความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เชื้อเพลิง เป็นความผิดอาญาที่กฎหมายไม่ได้ระบุชื่อฐานความผิดไว้ ฉะนั้นในทางปฏิบัติจึงเป็นหน้าที่ของโจทก์ที่จะต้องระบุฐานความผิดโดยสรุปสาระสำคัญของบทมาตราที่เป็นความผิดลงไป²

¹ คดีึง ฎาไฮย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 2, หน้า 6.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 7.

ซึ่งในทางปฏิบัติหากโจทก์ระบุว่า "พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2497" เท่านี้ก็นับว่าสมบูรณ์แล้ว

3. ตำแหน่งพนักงานอัยการผู้เป็นโจทก์ ถ้าราษฎร เป็นโจทก์ก็ให้ใส่ชื่อตัว นามสกุล อายุ ที่อยู่ ชาติ บังคับ (ป.วิ.อ. มาตรา 15) ในกรณีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ข้อความที่ระบุในส่วนนี้คงเป็นเช่นเดียวกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 (2) ส่วนในกรณีที่ราษฎรเป็นโจทก์นั้นนอกจากต้องระบุชื่อโจทก์หรือผู้เป็นโจทก์ฟ้องแทนผู้อื่นโดยครบถ้วนและชัดเจน ดังได้กล่าวในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 (2) ข้างต้นนี้แล้ว ยังจะต้องแสดงอายุ ที่อยู่ ชาติ และบังคับของบุคคลที่เป็นโจทก์นั้นด้วย ในกรณีที่โจทก์มีหลายคนไม่เพียงพอหรือไม่สะดวกที่จะฟ้องในแบบคำฟ้องได้ทั้งหมด กรณีนี้ควรพิมพ์รายชื่อ สัญชาติ บังคับ อายุ และที่อยู่ของ โจทก์แต่ละคนเป็นบัญชีต่างหากต่อในส่วนท้ายฟ้อง ส่วนตัวหน้าคำฟ้องก็ลงสั้น ๆ เพียงว่า "นาย ก. รักเรียน กับพวก ตามบัญชีรายชื่อท้ายฟ้อง"¹ ก็นับว่าใช้ได้

4. ชื่อตัว นามสกุล ที่อยู่ ชาติ และบังคับของจำเลย ชื่อของจำเลยนี้ควรระบุให้เห็นโดยครบถ้วนชัดเจนและสามารถเจาะจงทราบได้ว่า เป็นผู้ใด ส่วนหลักเกณฑ์โดยทั่วไปในการลงรายละเอียดดังกล่าวก็คงเป็นไปเช่นเดียวกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 (3) ข้างต้น

ข. ส่วนคำบรรยาย ส่วนการบรรยายฟ้องนี้สามารถกล่าวได้ว่า เป็นส่วนที่สำคัญที่สุดของคำฟ้อง เพราะจำเลยจะได้อ่านข้อเท็จจริงและรายละเอียดที่ตนถูกกล่าวหาในการฟ้องคดีนั้น และสามารถคัดเตรียมพยานหลักฐานทั้งปวง เพื่อต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ ฉะนั้นคำฟ้อง

¹ ประเคือง กิริติบุตร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา,

ใดจะสมบูรณ์หรือไม่ถึงอยู่ก็ส่วนบรรยายฟ้องนี้เป็นสำคัญ ในทางปฏิบัติมีเป็นจำนวนมากมายที่ ศาลฟ้องของ โจทก์ขาดความสมบูรณ์ในส่วนนี้ ทำให้ศาลต้องพิจารณายกฟ้อง โจทก์ไป การบรรยายฟ้องที่สมบูรณ์นั้นหลักเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 (5) ข้างต้น ซึ่งสามารถแยกได้เป็นสองส่วนคือ ส่วนที่ว่าด้วยการบรรยายฟ้องคดีอาญาโดยทั่วไป ดังปรากฏตามวรรคที่ 1 และส่วนที่สองคือส่วนที่ว่าด้วยหลักเกณฑ์ของการฟ้องคดีหรือมี ประมวลโดยเฉพาะ ตามวรรคที่ 2 ในที่นี้จะกล่าวแต่เฉพาะหลักเกณฑ์การบรรยายฟ้องคดี อาญาโดยทั่วไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 (5) วรรคที่ 1 เท่านั้น ซึ่งสามารถแยกพิจารณา เป็นหลักเกณฑ์ที่สำคัญได้ดังนี้คือ

1. การกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าจำเลยกระทำความผิด
2. ข้อเท็จจริงและรายละเอียดเกี่ยวกับ เวลา และสถานที่ซึ่ง เกิดการกระทำ นั้น ๆ อีกทั้งบุคคลและสิ่งของที่เกี่ยวข้อง
3. พอล้มคว่ำ ทำที่ จะให้จำเลยเข้าใจข้อหาได้ดี

1. การกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าจำเลยกระทำความผิด ดังได้กล่าวแล้วว่า การบรรยายฟ้องในส่วนนี้ต้องให้สอดคล้องและสัมพันธ์กับส่วน เรื่อง ฐานความผิดที่โจทก์กล่าวอ้างว่า จำเลยกระทำความผิด และได้ฟ้องจำเลยตามข้อระบุไว้ในส่วนเริ่มต้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 (2) ฉะนั้นการฟ้องคดีในความผิดฐานใดโจทก์ก็ต้อง พิจารณาว่าความผิดตามที่ฟ้องนั้นมีองค์ประกอบแห่งความผิดอย่างไรบ้าง และจำเลยได้กระทำการอย่างไรบ้าง ซึ่งมีลักษณะแห่งการกระทำครบถ้วนตามองค์ประกอบแห่งความผิดนั้น โจทก์ จะต้องบรรยายถึงรายละเอียดซึ่งจำเลยกระทำนั้นให้คลุมเคล้ากลมกลืนกับสาระสำคัญของ องค์ประกอบแห่งความผิดนั้น ถ้าโจทก์บรรยายขาดองค์ประกอบฟ้องของโจทก์ก็ไม่สมบูรณ์

สำหรับการบรรยายฟ้องคดีความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เฮโรอีน องค์ประกอบแห่งความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ บัญญัติไว้ตามมาตรา 3 แบ่ง องค์ประกอบแห่งความผิดเป็น 5 อนุมาตราด้วยกัน ซึ่งแต่ละอนุมาตราที่มีลักษณะแห่งความผิด

อยู่ในตัวเองแตกต่างกันออกไป ซึ่งได้กล่าวโดยละเอียดแล้วในบทที่ 2 ส่วนที่ 2 ข้างต้น แต่อย่างไรก็ตาม การบรรยายฟ้องไม่ว่าจะเข้าลักษณะเป็นความผิดตามอนุมาตราใดก็ตาม ในเบื้องต้นการบรรยายฟ้องนั้นต้องมีข้อความระบุข้อเท็จจริงว่าจำเลยโดยเจตนากระทำความผิดต่อกฎหมาย โดยออกเช็ค... ชำระหนี้อะไรต่อโลกก็ และภายหลังเช็คนั้นถูกปฏิเสธการจ่ายเงินเพราะเหตุผลใดทำให้โลกก็เสียหาย ฯลฯ เสมอ เพราะความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาถือว่าต้องเป็นการออกเช็คเพื่อชำระหนี้ที่เกี่ยวกับกฎหมาย และข้อเท็จจริงเหล่านี้เป็นข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบเบื้องต้นของความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ไม่ว่าจะเป็นความผิดตามอนุมาตราใดก็ตาม ส่วนการกระทำของจำเลยจะเป็นความผิดเข้าองค์ประกอบในอนุมาตราใดนั้นเป็นเรื่องที่จะพิจารณาจากข้อเท็จจริงและพฤติการณ์แห่งความผิดในแต่ละคดีที่เกิดขึ้นอันอันอาจตรวจสอบจากหลักฐานของธนาคารที่ปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็คนั้น ซึ่งโลกก็ต้องบรรยายฟ้องให้เข้าองค์ประกอบความผิดตามอนุมาตรานั้น ๆ ด้วย

แต่ในทางปฏิบัติ ผู้เสียหายที่จะฟ้องคดีเองไม่จำเป็นจะต้องไปตรวจสอบข้อเท็จจริงอันเป็นรายละเอียดแห่งการกระทำความผิดจากธนาคารเสมอไป เพียงแต่ผู้เสียหายพิจารณาจากเหตุผลที่เช็คนั้นถูกปฏิเสธการจ่ายเงินตามที่ปรากฏในใบคืนเช็คนั้น ก็เพียงพอที่จะทราบได้แล้วว่าการกระทำความผิดของผู้ออกเช็คนั้นเข้าลักษณะเป็นความผิดตามอนุมาตราใด เช่นเช็คถูกปฏิเสธการจ่ายเงินโดยธนาคารให้เหตุผลว่า "ลายมือชื่อผู้สั่งจ่ายไม่เหมือนตัวอย่างที่ไว้" "บัญชีปิดแล้ว" หรือ "ฉีไช้แบบพิมพ์เช็คที่ตกลงไว้กับธนาคาร" ข้อนี้ก็พอจะทราบได้ว่าผู้ออกเช็คออกเช็คโดยเจตนาที่จะไม่ให้มีการใช้เงินตามเช็ค ตามมาตรา 3 (1) หรือหากธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินโดยให้เหตุผลว่า "เงินในบัญชีไม่พอจ่าย" หรือ "โปรดติดต่อผู้สั่งจ่าย" ข้อนี้แสดงว่าจำเลยออกเช็คโดยเจตนาที่จะไม่ให้มีการใช้เงินตามเช็ค ตามมาตรา 3 (1) หรือจำเลยออกเช็คโดยในขณะที่ออกไม่มีเงินอยู่ในบัญชีอันจะพึงใช้เงินได้ตามมาตรา 3 (2) หรือจำเลยออกเช็คให้ใช้เงินมีจำนวนสูงกว่าจำนวนเงินที่มีอยู่ในบัญชีอันจะพึงใช้เงินได้ในขณะที่ออกเช็คนั้น ตามมาตรา 3 (3) หรือจำเลยถอนเงินทั้งหมดหรือแต่บางส่วนออกจากบัญชีอันจะพึงใช้เงินตามเช็คจนจำนวนเงินเหลือไม่เพียงพอที่จะใช้เงินตาม

เช็คนั้นได้ ตามมาตรา 3 (4) ประการใดประการหนึ่ง และถ้าหากว่าเช็คนั้นถูกปฏิเสธการ
จ่ายเงินโดยให้เหตุผลว่า "มีคำสั่งให้ระงับการจ่าย" ข้อนี้หากเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติ
นี้ก็เพราะจำนวนออกเช็คโดยมีเจตนาจะไม่ให้มีการใช้เงินตามเช็ค ตามมาตรา 3 (1) หรือ
โดยจำนวนห้ามธนาคารมิให้ใช้เงินตามเช็คนั้นโดยทุจริต ตามมาตรา 3 (5) ก็ได้

อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าเช็คนั้นจะถูกธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินด้วยเหตุผลใด เข้า
องค์ประกอบแห่งความผิดตามอนุมาตราใด และถึงแม้ว่าความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ในแต่ละ
อนุมาตราจะมิองค์ประกอบเป็นความผิดอยู่ในตัวเองแตกต่างกันไปก็ตาม ในทางปฏิบัติ การ
บรรยายฟ้องโจทก์ก็มักจะบรรยายโดยกล่าวรวม ๆ ไปว่าการกระทำความผิดของจำนวนซึ่ง
ออกเช็คและเช็คนั้นถูกปฏิเสธการจ่ายเงินด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ เพราะจำนวนออกเช็คเข้า
ลักษณะเป็นความผิดตามมาตรา 3 อนุมาตรา (1) - (5) โดยมีความผิดตามอนุมาตราใด
อนุมาตราหนึ่ง ไม่เจาะจงว่าจะต้องเป็นความผิดตามอนุมาตราใดเฉพาะแต่เพียงอนุมาตรา
เดียว ทั้งนี้โดยการบรรยายฟ้องนั้นใช้คำว่า "หรือ" เป็นคำเชื่อมข้อความอันเป็นบทบัญญัติแห่ง
ความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ในแต่ละอนุมาตราเข้าด้วยกัน ดังตัวอย่างแบบคำฟ้องในภาค
ผนวก ข .

การบรรยายฟ้องที่มีข้อเท็จจริงอันเป็นรายละเอียดเกี่ยวกับการกระทำต่าง ๆ
ของจำนวนและข้อเท็จจริงอันเป็นรายละเอียดเกี่ยวกับพฤติการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในความผิด
นั้นไม่ครบถ้วนเข้าองค์ประกอบแห่งความผิดที่ใดฟ้อง เป็นคำฟ้องที่ไม่สมบูรณ์ เช่น โจทก์ฟ้องว่า
จำนวนออกเช็คไม่มีเงินในธนาคาร ขอให้ลงโทษตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจาก
การใช้เช็ค แต่ตามฟ้องของโจทก์ไม่ได้กล่าวข้อความว่า "ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินตาม
เช็ค" อันเป็นองค์ประกอบแห่งความผิดประการหนึ่ง ถือว่าฟ้องของโจทก์เป็นฟ้องไม่ถูกต้อง
(ศาลแพ่งฎีกาที่ 1002/2504) โจทก์บรรยายฟ้องมีสาระสำคัญเพียงว่า จำนวนออกเช็ค
เพื่อชำระหนี้แก่โจทก์ เมื่อเช็คถึงกำหนดโจทก์นำเช็คเข้าบัญชีแต่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน
โดยให้เหตุผลว่า มีคำสั่งให้ระงับการจ่าย ทำให้โจทก์ได้รับความเสียหาย ไม่มีคำบรรยาย

ฟ้องต่อนิตเลยที่มีข้อความพอจะฟังได้ว่าจำเลยมีคำสั่งให้ระงับการจ่ายนั้น จำเลยออกเช็คโดยเจตนาที่จะไม่ให้มีการใช้เงินตามเช็ค หรือจำเลยห้ามธนาคารมิให้ใช้เงินตามเช็คโดยทุจริต ดังที่บัญญัติไว้ในอนุมาตรา (1), (5) แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ มาตรา 3 ถือได้ว่าโจทก์มิได้บรรยายถึงการกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าจำเลยได้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 (5) เป็นฟ้องที่ไม่สมบูรณ์ (คำพิพากษาฎีกาที่ 901/2522) หรือโจทก์ฟ้องมีสาระสำคัญแต่เพียงว่า จำเลยออกเช็คเพื่อชำระหนี้แก่ผู้เสียหาย ผู้เสียหายได้นำเช็คไปเรียกเก็บเงินจากธนาคารและธนาคารตามเช็คปฏิเสธการจ่ายเงิน เท่านั้นได้กล่าวถึงการกระทำอันเป็นองค์ประกอบความผิดตามมาตรา 3 (1)-(5) แต่ประการใด ถือว่า โจทก์มิได้บรรยายถึงการกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าจำเลยกระทำความผิด ฟ้องโจทก์จึงไม่สมบูรณ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 (5) (คำพิพากษาฎีกาที่ 2390/2524)

2. ข้อเท็จจริงและรายละเอียดเกี่ยวกับเวลาและสถานที่ซึ่ง เกิดการกระทำความผิดนั้น การบรรยายฟ้องนอกจากจะต้องบรรยายให้จำเลยได้ทราบว่าเป็นฟ้องของโจทก์นั้น ฟ้องว่าจำเลยได้กระทำการอย่างใด และการกระทำเช่นนั้นเมื่อถึงขณะเป็นการกระทำที่ครบองค์ประกอบแห่งความผิดฐานใด ดังได้กล่าวแล้วนั้น เพื่อให้จำเลยได้เข้าใจถึงข้อหาซึ่งตนถูกฟ้องคดีนั้นได้อย่างชัดเจน และต่อสู้คดีเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนได้อย่างเต็มที่ กฎหมายกำหนดให้คำบรรยายฟ้องของ โจทก์นั้นต้องมีข้อเท็จจริงและรายละเอียดที่เกี่ยวกับเวลาและสถานที่อันเกี่ยวกับการกระทำความผิดตามฟ้องนั้นด้วย คือต้องแสดงให้เห็นว่าตามความผิดที่ฟ้องจำเลยนั้นกล่าวหาว่าจำเลยกระทำความผิดเมื่อใดและที่ไหน

2.1 เวลา หมายถึง วัน เดือน ปี และหมายถึงเวลากลางวันกลางคืนด้วย ขาดอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นฟ้องที่ไม่สมบูรณ์ (คำพิพากษาฎีกาที่ 521/2493) ฟ้องไม่ระบุปีที่กระทำความผิด (คำพิพากษาฎีกาที่ 273/2490) ฟ้องไม่ระบุเวลากลางวันกลางคืน (คำพิพากษาฎีกาที่ 503/2490) เหล่านี้ถือว่ารายละเอียดเกี่ยวกับเวลาไม่พอ เป็นฟ้องที่ไม่สมบูรณ์ ต้อง

บทฟ้อง

ข้อเท็จจริงและรายละเอียดในเรื่อง วันเวลาดังกล่าวแล้วนี้ จะต้องเป็นวันเวลาที่เกิดการกระทำความผิดนั้น ฉะนั้นหากโจทก์บรรยายฟ้องถึง วันเวลาก่อนหรือหลังการกระทำ ความผิด แต่วันเวลาที่จำเลยได้กระทำความผิดลงไปไม่ได้ระบุไว้ ย่อมทำให้ฟ้องไม่สมบูรณ์ เช่น โจทก์ฟ้องว่า เมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2490 เวลากลางวัน จำเลยได้รับมอบทรัพย์สินของผู้เสียหาย เมื่อจำเลยได้รับมอบไปแล้วจำเลยได้บังอาจทุจริตเปิดบัญชียกออกเอาทรัพย์สินนั้นไว้ เป็นประโยชน์ส่วนตัวเสียดังนี้ เป็นฟ้องที่ไม่สมบูรณ์ เพราะไม่ได้ระบุวันเวลาที่จำเลยยกออก (ข้อสั่ง เกิดความผิดฐานยกออกทรัพย์สินได้เกิดขึ้นในขณะที่รับมอบทรัพย์สิน แต่เกิดในวันที่ยังไม่ ทุจริตเปิดบัญชียกออก)¹ (คำพิพากษาฎีกาที่ 117/2492)

ในความผิดหลายฐานเป็นความผิดที่ไม่ปรากฏออกมา โดยเห็นได้เด่นชัดว่าความผิด เกิดขึ้นเมื่อใด เพราะความผิดนั้นเกิดขึ้นในลักษณะที่เป็นความลับ ซึ่งผู้กระทำความผิดเท่านั้นที่ ทราบ เช่นความผิดฐานปลอมเอกสาร ความผิดฐานยกออกทรัพย์สินดังกล่าวแล้ว เป็นต้น ฉะนั้น การบรรยายฟ้องนั้นโจทก์จึงไม่ทราบว่า วันเวลาที่เกิดเหตุเป็นเมื่อไรแน่ ถ้าโจทก์ไม่ระบุเสีย เลยก็จะทำให้ฟ้องนั้นไม่สมบูรณ์ตามที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น ฉะนั้นวิธีที่โจทก์ควรปฏิบัติคือ ควร ระบุถึงความไม่แน่ชัดของ วันเวลาที่เกิดการกระทำความผิดนั้นลงไป เช่น "เมื่อวันที่ 1 มกราคม 2515 วันเวลาใดไม่ปรากฏชัด" (คำพิพากษาฎีกาที่ 181/2986) หรือถ้าเป็นกรณี ที่วันเวลาไม่ปรากฏชัดแจ้ง โจทก์ก็ควรบรรยายว่า "เมื่อระหว่างวันที่ 1 มกราคม 2525 จนถึงวันที่ 15 มกราคม 2525 วันเวลาใดไม่ปรากฏชัด" (เทียบแนวคำพิพากษาฎีกาที่ 739/ 2509) ดังนี้บ้างก็ได้

¹ คดีึง ฎาโยย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 2, หน้า 14.

สำหรับการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้
 เช็คนำ การบรรยายฟ้องในส่วนที่ว่าด้วยวัน เวลาของการกระทำความผิดต้องพิจารณาว่า การ
 กระทำความผิดนี้เกิดขึ้นเมื่อใด ตามปัญหานี้ดังกล่าวแล้วว่า เหตุเกิดเมื่อธนาคารซึ่งมีชื่อเป็นผู้
 ใช้จ่ายเงินตามเช็คนั้นได้ปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็คนั้น (คำพิพากษาฎีกาที่ 228/2509) ฉะนั้น
 ข้อเท็จจริงและรายละเอียดเกี่ยวกับเวลาที่จำเลยกระทำความผิดคือ วันเวลาที่เช็คนั้นถูก
 ปฏิเสธการจ่ายเงิน ดังปรากฏตามใบคืนเช็คนั้นนั่นเอง ซึ่งในทางปฏิบัติโจทก์ควรบรรยายฟ้อง
 ในส่วนที่ว่า "...ปรากฏว่า โจทก์รับเงินตามเช็คไม่ได้เพราะธนาคารกรุงไทย จำกัด สาขา
 ยันนาท ปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็คนี้โดยให้เหตุผลว่า "บัญชีปิดแล้ว" เมื่อวันที่ 3 มีนาคม
 2525 เวลากลางวัน..." เท่านั้นนับว่า โจทก์ได้บรรยายฟ้องถึงรายละเอียดเกี่ยวกับวัน เวลา
 ที่เกิดการกระทำความผิดโดยสมบูรณ์แล้ว

สำหรับวันเวลาก่อนการกระทำความผิด เช่นวันเวลาที่จำเลยลงชื่อส่งจ่ายเงินใน
 เช็คนั้น หรือวันเวลาที่จำเลยยื่นเช็คฉบับนั้นชำระหนี้ต่อโจทก์ เหล่านี้ไม่ใช่วันเวลาแห่งการ
 กระทำความผิด ฉะนั้นถ้าโจทก์ไม่บรรยายกล่าวถึงก็ไม่ทำให้ฟ้องนั้นไม่สมบูรณ์ เช่นจำเลยออก
 เช็คล่วงหน้าเพื่อชำระหนี้ ถือไม่ได้ว่าวันเวลาที่จำเลยเขียนเช็คนั้นเป็นวันเวลาที่เกิดเหตุการณ์
 กระทำความผิด ฉะนั้นการที่โจทก์ไม่ระบุวันที่จำเลยเขียนเช็คมาในฟ้องจึงหาขาดสาระสำคัญ
 ไม้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 228/2509) อย่างไรก็ตาม ถ้าโจทก์บรรยายทั่วความมาในตอนต้น
 ก็ย่อมทำได้ และจะช่วยให้จำเลยเข้าใจฟ้องของโจทก์ได้ดีขึ้น แต่หากโจทก์บรรยายแต่วัน
 เวลาก่อนการกระทำความผิดมาในฟ้อง ส่วนวันเวลาที่เกิดการกระทำความผิดคือวันเวลาที่
 ธนาคารตามเช็คนั้นปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็ค โจทก์มิได้กล่าวถึง เช่นนี้ถือว่าฟ้องของโจทก์
 ไม่มีรายละเอียดเกี่ยวกับวัน เวลา เป็นฟ้องที่ไม่สมบูรณ์ เช่นโจทก์ฟ้องคดีตามพระราชบัญญัติว่า
 ด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ บรรยายฟ้องระบุวันออกเช็คแต่ไม่ได้ระบุวันที่โจทก์เอา
 เช็คนั้นยื่นและธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน และโจทก์ก็ไม่ได้แนบเช็คและใบคืนเช็คมา กับฟ้อง
 จึงไม่ปรากฏวันกระทำความผิด ไม่เป็นฟ้องที่สมบูรณ์ (คำพิพากษาฎีกาที่ 874/2522)

2.2 สถานที่ ในคำฟ้องของโจทก์ โจทก์มีหน้าที่ต้องระบุสถานที่ซึ่งโจทก์
 หาว่าจำเลยได้กระทำความผิดมาในคำฟ้องด้วย เพื่อจำเลยจะได้เข้าใจข้อหาได้ว่าตนถูกกล่าว
 หาว่ากระทำความผิด ณ ที่ใด และนอกจากนี้สถานที่ที่จำเลยกระทำความผิดนั้นยัง เป็นข้อ
 ประกอบการพิจารณาถึงเขตอำนาจศาลที่จะรับฟ้องคดีนั้นด้วย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา
 ความอาญา มาตรา 158 (5) กฎหมายมีได้บังคับว่าคำฟ้องต้องระบุสถานที่เกิดกระทำความ
 ผิดโดยรายละเอียดเพียงใด ในทางปฏิบัติโจทก์จะกล่าวถึงท้องที่ตามทางการปกครองคือตำบล
 อำเภอ และจังหวัด ศาลเป็นหน่วยย่อยที่สุดเกี่ยวกับรายละเอียดของสถานที่เกิดการกระทำ
 ความผิดที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 (5) ต้องการ แต่โจทก์อาจ
 บรรยายฟ้องในรายละเอียดเกี่ยวกับสถานที่มากกว่านี้ย่อมทำได้ และย่อมจะทำให้ฟ้องของ
 โจทก์ชัดเจนยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม คำว่าสถานที่ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา
 158 (5) นั้นหมายถึงสถานที่ที่จำเลยกระทำความผิดหรือสถานที่เกิดเหตุกระทำความผิดตาม
 ฟ้องนั่นเอง ตามกฎหมายหาได้กำหนดไว้โดยเจาะจงว่าจะต้องระบุหน่วยพื้นที่ทางการ
 ปกครองของทางราชการเป็นตำบล อำเภอ จังหวัดเสมอไปไม่ ฉะนั้นเพียงแต่โจทก์กล่าวใน
 ฟ้องไว้พอสมควรที่จะให้จำเลยเข้าใจข้อหาได้ดีและสามารถทราบได้ว่า โจทก์ฟ้องกล่าวหาว่า
 จำเลยกระทำความผิด ณ ที่ใดก็เพียงพอแล้ว ฉะนั้นคำฟ้องของโจทก์ซึ่งบรรยายรายละเอียดเกี่ยวกับ
 สถานที่ที่เกิดการกระทำความผิดพอที่จะให้จำเลยเข้าใจได้ดีว่า โจทก์ได้กล่าวหาว่าจำเลย
 กระทำความผิดตามฟ้อง ณ ที่ใด แม้จะไม่ระบุตำบล อำเภอ จังหวัดของสถานที่เกิดเหตุนั้นมา
 ด้วย ก็ไม่ทำให้คำฟ้องนั้นเสียไป (คำพิพากษาฎีกาที่ 951/2509 ประชุมใหญ่, 1138/2514)

อนึ่ง การบรรยายฟ้องในรายละเอียดเกี่ยวกับสถานที่เกิดการกระทำความผิดนี้
 แม้จะไม่ได้ระบุไว้โดยเด่นชัดต่างหากจากส่วนอื่น ๆ ก็ตาม แต่เมื่ออ่านฟ้องของโจทก์ทั้งหมด
 หรืออ่านบททวนโดยพิจารณาตามสมควรแล้วก็สามารถทราบได้ว่าจำเลยกระทำความผิดขึ้น ณ
 ที่ใด ก็ถือว่าฟ้องนั้นสมบูรณ์ได้เช่นกัน เช่น ในคำฟ้องระบุว่าโจทก์จำเลยต่างอยู่บ้านใกล้เคียง

บ้านหนองแก ตำบลยางหล่อ อำเภอหนองบัวลำภู จังหวัดอุดรธานี เมื่อโจทก์บรรยายฟ้องว่า คำเลขโต้แย้งอาจเข้าไปในบ้านโจทก์ แม้จะไม่ลงว่าบ้านโจทก์ตั้งอยู่ที่ตำบลอำเภอและจังหวัดใด ก็ดี คำเลขก็ย่อมเข้าใจข้อหาได้ดี ว่าการกระทำผิดเกิด ณ สถานที่ใดเพราะโจทก์จำเลยเป็น คนอยู่ในละแวกหมู่บ้านเดียวกัน ถือได้ว่าโจทก์ได้บรรยายรายละเอียดเกี่ยวกับสถานที่พอส่มควร เท่าที่จะให้คำเลขเข้าใจข้อหาได้ดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 (5) แล้ว (คำพิพากษาฎีกาที่ 951/2509 ประชุมใหญ่)

การกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค การบรรยายฟ้อง เกี่ยวกับสถานที่ของการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ นั้น ดังได้กล่าว แล้วว่าตามแนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกานั้นเห็นว่า ตามพระราชบัญญัตินี้ มาตรา 3 ความผิดเกิดขึ้นเมื่อธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็ค ฉะนั้นสถานที่เกิดการกระทำผิดขึ้นนั้นคือที่ตั้งของธนาคารที่ปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็คที่ฟ้องคดีนั้น (คำพิพากษาฎีกาที่ 396/2517) ส่วนสถานที่ซึ่งจำเลยยื่นและลงชื่อส่งจ่ายเงินในเช็คก็ดี หรือสถานที่ซึ่งจำเลยยื่นเช็คนั้นเพื่อชำระหนี้ก็ดี มิใช่สถานที่กระทำความผิดเกิดขึ้น ฉะนั้นหากโจทก์บรรยายฟ้องโดยมิได้ระบุสถานที่ตั้งของธนาคารที่ปฏิเสธการจ่ายเงินย่อมถือว่าฟ้องนั้นไม่มีรายละเอียดเกี่ยวกับสถานที่ที่เกิดเหตุที่จำเลยกระทำความผิด ต้องยกฟ้อง

ในปัญหานี้แต่เดิมมีคำพิพากษาฎีกาที่วินิจฉัยโดยที่ประชุมใหญ่ วินิจฉัยว่า "คำฟ้อง แม้มิได้ระบุสถานที่ตั้งธนาคารก็ตาม แต่โจทก์ก็ระบุภูมิลำเนาของผู้ส่งจ่ายคือคำเลขไว้ ฟ้องพอ ถือได้ว่าฟ้องของ โจทก์ได้ระบุสถานที่ซึ่ง เกิดการกระทำความผิดพอสมควร เท่าที่จะให้คำเลข เข้าใจข้อหาได้ดีแล้ว" (คำพิพากษาฎีกาที่ 202/2504 ประชุมใหญ่) มีข้อนำส่งเกิดว่า คำพิพากษาฎีกาดังกล่าวมีพิพาท เมื่อปี พ.ศ. 2504 ในขณะที่แนวความเห็นของศาลฎีกาในขณะนั้นยังไม่ถือเคร่งครัดว่าสถานที่ที่ความผิดตามพระราชบัญญัตินี้เกิดขึ้นคือที่ตั้งแห่งธนาคารที่ปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็คเช่นในปัจจุบัน ดังนั้นหากเป็นแนวความคิดในปัจจุบัน การบรรยายฟ้องที่มิได้ระบุที่ตั้งแห่งธนาคารที่ปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็คเช่นในกรณีนี้ย่อมถือว่าคำฟ้อง

ของ โจทก์ไม่มีรายละเอียดเกี่ยวกับสถานที่ซึ่งเกิดการกระทำความผิดพอสมควรเท่าที่จะให้
ศาลฯ เข้าใจข้อหาได้ดี เป็นฟ้องที่ไม่สมบูรณ์ต้องยกฟ้อง

ด้วยเหตุนี้ในทางปฏิบัติ โจทก์ควรบรรยายถึงสถานที่ซึ่งเกิดการกระทำความผิดนี้
โดยชัดแจ้งตามสมควร โดยบรรยายแยกต่างหากเป็นอีกย่อหน้าหนึ่งถัดจากส่วนที่บรรยายถึง
รายละเอียดเกี่ยวกับการกระทำผิดของศาลฯ เช่น "เหตุเกิดที่ธนาคารกรุงเทพ จำกัด
สาขาขอนแก่น ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น" เท่านั้นก็นับว่าสมบูรณ์

หากคำฟ้องของ โจทก์มิได้บรรยายระบุถึงสถานที่เกิดการกระทำความผิดไว้โดย
ชัดเจนดังกล่าวแล้ว แต่บรรยายว่า ศาลฯ ออกเช็คธนาคารกรุงเทพ จำกัด สาขาขอนแก่น
เพื่อชำระหนี้ต่อโจทก์ หรือโจทก์บรรยายว่าศาลฯ ออกเช็คเพื่อชำระหนี้ต่อโจทก์ โดยไม่ได้
ระบุว่า เป็นเช็คของธนาคารใด สาขาใด แต่ถ้าท้ายฟ้องของ โจทก์ได้แนบเช็คและใบคืนเช็คที่
ซึ่งปรากฏชื่อธนาคารและสาขาธนาคารตามเช็คที่ฟ้องร้องคดีนั้นมาด้วย กรณีเช่นนี้หากในคำ
บรรยายฟ้องของ โจทก์นั้นได้บรรยายโดยมีข้อความอีกตอนหนึ่งในทำนองว่า ภายหลังเช็คฉบับ
ดังกล่าวนี้ถูกปฏิเสธการจ่ายเงิน หรือภายหลังธนาคารตามเช็คฉบับนี้ปฏิเสธการจ่ายเงินเพียง
เท่านี้ แม้คำฟ้องของ โจทก์จะไม่ระบุชัดแจ้งถึงสถานที่ซึ่งเกิดการกระทำผิดก็ตาม แต่เมื่อ
แนวความเห็นปัจจุบันถือเอาว่าสถานที่ตั้งธนาคารที่ปฏิเสธการจ่ายเงินเป็นสถานที่เกิดความผิด
ดังนั้นในกรณีนี้เมื่อศาลฯ อ่านทบทวนดูก็จะทราบได้ว่า เช็คนั้นถูกธนาคารใด ตั้งอยู่ที่ใด ปฏิเสธ
การจ่ายเงิน ซึ่งเมื่อศาลฯ ทราบเช่นนี้ก็เท่ากับว่าศาลฯ ทราบถึงสถานที่ที่ความผิดเกิดขึ้นแล้ว
ฟ้องของ โจทก์ในกรณีนี้จึงนับว่าสมบูรณ์

2.3 บุคคลหรือสิ่งของที่เกี่ยวข้อง เมื่อเกิดการกระทำผิดขึ้นจะต้อง
มีบุคคลหรือสิ่งของที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดนั้นด้วยเสมอ และถ้าบุคคลหรือสิ่งของที่เกี่ยวข้อง
เป็นสาระสำคัญขององค์ประกอบแห่งความผิดตามที่ฟ้องร้องนั้น การบรรยายฟ้องนั้น
ก็ต้องบรรยายฟ้องถึงบุคคลหรือสิ่งของที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดนั้นด้วยเสมอ จะละ
เว้นมิได้ และการบรรยายฟ้องนั้นก็ต้องมีรายละเอียดตามสมควรเท่าที่จะให้ศาลฯ เข้าใจ

ข้อหาได้ดัง

บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด เช่น บุคคลที่ถึงแก่ความตายในความผิดฐานฆ่าผู้อื่น เจ้าพนักงานในความผิดฐานแจ้งความเท็จ บุคคลที่ล้ามในความผิดฐานลักทรัพย์ เป็นต้น ส่วนสิ่งของที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด เช่น ทรัพย์ที่ถูกลักไปในความผิดฐานลักทรัพย์ เอกสารในความผิดฐานปลอมเอกสาร อาวุธปืนในความผิดฐานปล้นทรัพย์โดยใช้ปืนยิงอาวุธในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย เป็นต้น

ในความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ บุคคลที่เกี่ยวข้องคือผู้ออกเช็ค ซึ่งอาจเป็นในลักษณะที่บุคคลหลายคนร่วมกันออกเช็ค หรือผู้ให้ ผู้สนับสนุน ผู้ลี้ภัยหลังเช็คนั้นก่อนผู้เสียหาย และรวมทั้งผู้เสียหาย เป็นต้น ซึ่งบุคคลที่เกี่ยวข้องดังกล่าวมีโทษก็ต้องบรรยายฟ้อง โดยชัดแจ้งพอที่จะทำให้จำเลยเข้าใจข้อหาได้ดี ส่วนสิ่งของที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดฐานนี้ก็อย่างเช่น เช็คที่จำเลยออกเพื่อชำระหนี้ที่ธนาคารปฏิเสธรการจ่ายเงินตามเช็คนั้น ในทางปฏิบัติ โทษก็ควรบรรยายฟ้องให้ชัดเจนว่า เช็คนั้นเป็นเช็คธนาคารใด สาขาใด เลขที่เช็ค วันที่ที่ลงในเช็ค และจำนวนเงินที่ระบุในเช็ค ส่วนธนาคารที่ปฏิเสธรการจ่ายเงินนั้น โทษก็ควรบรรยายให้ชัดเจนว่าเป็นธนาคารใด สาขาใด ในทางปฏิบัติโทษก็มักบรรยายว่า "...ธนาคารตามเช็คนั้นปฏิเสธรการจ่ายเงิน" เพียงเท่านี้ก็ถือว่าเพียงพอ แต่หากโทษก็จะบรรยายโดยชัดเจนไปเลยว่า เป็นธนาคารใด สาขาใด ก็นับว่าสมบูรณ์ดียิ่งขึ้น

นอกจากนี้เนื่องจากการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้จะเป็นความผิดเมื่อผู้ออกเช็คเพื่อชำระหนี้โดยชอบด้วยกฎหมาย ฉะนั้นมูลหนี้ที่เกิดการออกเช็คตามฟ้องคดีนั้นจึงถือว่าเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ซึ่งโทษก็ควรบรรยายฟ้องทั่วความถึงด้วยว่าเป็นมูลหนี้อะไร เช่น เป็นหนี้เงินยืม หนี้ตามสัญญาซื้อขาย เป็นต้น

ปัญหาว่า การบรรยายฟ้องถึงสิ่งที่เกี่ยวข้องกับกรกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้เพียงใดจึงจะถือว่า มีรายละเอียดเกี่ยวกับบุคคลและสิ่งที่เกี่ยวข้องพอที่จะให้จำเลยเข้าใจข้อหาได้ดีนั้น เคยมีคำพิพากษาคำลฎีกา ฎีกาฉบับว่า " โจทก์บรรยายฟ้องว่า จำเลยออกเช็คจำนวน 3 ฉบับ สั่งจ่ายเงินแก่โจทก์จากธนาคารนครหลวงไทย จำกัด สาขาเบตง โดยเช็คลงวันที่ 10 ตุลาคม 2504 จำนวนเงิน 43,545 บาท เช็คลงวันที่ 20 ตุลาคม 2504 จำนวนเงิน 37,919.50 บาท เช็คลงวันที่ 10 พฤศจิกายน 2504 จำนวนเงิน 34,985 บาท ครั้นวันที่ 16 ตุลาคม 2504 วันที่ 30 ตุลาคม 2504 วันที่ 4 ธันวาคม 2504 ตามลำดับ โจทก์นำเช็คไปเข้าบัญชีของโจทก์ที่ธนาคาร ธนาคารได้ปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็คดังกล่าว เป็นการเพียงพอ ถือได้ว่า โจทก์ได้บรรยายละเอียดเกี่ยวกับเวลาเกิดเหตุซึ่งการกระทำความผิดได้ครบถ้วนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 (5) แล้ว

ส่วนที่จำเลยอ้างว่าฟ้องของโจทก์เคลือบคลุม เพราะโจทก์ไม่ได้ระบุเลขที่เช็ค ไม่มีสำเนาเช็ค สำเนาใบคืนเช็คที่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน และไม่ได้บรรยายฟ้องว่าธนาคารที่ปฏิเสธการจ่ายเงินนั้นเป็นธนาคารอะไร นั้น เห็นว่าฟ้องของโจทก์ก็เคลือบคลุมไม่ เพราะโจทก์ได้บรรยายฟ้องถึงกรกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าจำเลยกระทำความผิด ข้อเท็จจริงและรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับเวลาและสถานที่ซึ่งเกิดการกระทำนั้น ๆ อีกทั้งบุคคลที่เกี่ยวข้องด้วย มาครบถ้วนพอสมควรที่จะทำให้จำเลยเข้าใจข้อหาได้ดีแล้ว

ที่โจทก์ไม่ระบุเลขที่ของเช็ค ไม่มีสำเนาเช็ค สำเนาใบคืนเช็คที่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินมาทักฟ้อง หาทำให้ฟ้องของโจทก์ขาดสาระสำคัญไม่ อนึ่ง โจทก์ได้บรรยายฟ้องมาโดยชัดแจ้งว่า จำเลยออกเช็คธนาคารนครหลวงไทย จำกัด สาขาเบตง ซึ่งเป็นที่เข้าใจว่าธนาคารที่ปฏิเสธการจ่ายเงินนั้นคือธนาคารนครหลวงไทย จำกัด สาขาเบตง นั้นเอง" (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 228/2509)

จากแนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกา ดังกล่าวนี้กำหนดเป็นบรรทัดฐานได้ว่า การ
 บรรยายฟ้องถึงบุคคลและสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความ
 ผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ การบรรยายเกี่ยวกับเช็คที่ถูกปฏิเสธการจ่ายเงินนั้นแม้ไม่ระบุ
 เลขที่เช็คฯ เลขที่อะไร ทั้งโลกก็มีได้แทบสาเนา เช็คหรือสาเนาใบคืนเช็คมาด้วย คงระบุแต่
 จำนวนเงินและวันที่ที่ลงในเช็คนั้นก็นับว่าสมบูรณ์ ส่วนการบรรยายถึงธนาคารที่ปฏิเสธการจ่าย
 เงินซึ่ง เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด และเป็นสาระสำคัญในองค์ประกอบความผิด
 ฐานนี้ นั้น เมื่อโลกก็ได้บรรยายฟ้องแล้วว่า เช็คตามฟ้องคดีนั้นเป็นเช็คธนาคารใด สาขาใด
 และภายหลัง เช็คนั้นถูกปฏิเสธการจ่ายเงิน เท่านี้ก็เป็นที่เข้าใจได้แล้วว่าธนาคารที่ปฏิเสธการ
 จ่ายเงินตามเช็คนั้นคือธนาคารตามเช็คที่สา เลขสั่งจ่ายเงินตามฟ้องนั้นนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าจะมีแนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกา เป็นบรรทัดฐานไว้ดังกล่าว
 นี้แล้ว ในทางปฏิบัติการบรรยายฟ้องของ โลกก็นับต้องพยายามหลีกเลี่ยงปัญหาและข้อโต้แย้ง
 ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นเท่าที่จะทำได้ มิฉะนั้นอาจจะทำให้เกิดความล่าช้า สับสน และเป็นผลเสีย
 แก่คดีของตนได้ ฉะนั้นการบรรยายฟ้องของ โลกก็ในคำวินิจฉัยนี้ โลกก็ควรบรรยายรายละเอียด
 เกี่ยวกับเช็ค ธนาคารที่ปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็ค ทั้งบุคคลและสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการกระทำ
 ความผิดมา โดยละเอียดชัดเจน

การบรรยายถึงการกระทำของจำเลยโดยมีรายละเอียดดังกล่าวข้างต้นก็เพื่อ
 พิสูจน์ให้เห็นโดยปราศจากข้อสงสัยว่าจำเลยได้กระทำความผิดตามฟ้องของ โลกก็จริง แต่หาก
 ฟ้องของ โลกก็นับแม้จะมีรายละเอียดต่าง ๆ ครบถ้วน แต่ตามคำฟ้องของ โลกก็นับไม่แสดงว่า
 จำเลยกระทำความผิด ก็ย่อมไม่เป็นความผิดลงโทษจำเลยไม่ได้ เช่น โลกก็บรรยายฟ้องว่า
 จำเลยออกเช็คใน เดือนพฤศจิกายน 2500 ให้จ่ายเงินแก่ผู้เสียหายในเดือนสิงหาคม 2500
 (ย้อนหลังไป) และในเดือนสิงหาคม 2500 นั้นผู้เสียหายนำเช็คดังกล่าวไปขอรับเงินจาก
 ธนาคาร ธนาคารไม่ยอมจ่ายเงินตามเช็คนั้น ฯลฯ ดังนี้ถือว่าฟ้องดังกล่าวก็บรรยายมาไม่
 เป็นความผิด แม้จำเลยรับสำเนาตามฟ้องก็ไม่เป็นความผิด (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 75/2503)

3. พอลสมควรที่จะให้จำเลยเข้าใจข้อหาได้ดี การบรรยายฟ้องตามข้อ 1, 2 ข้างต้น อันเกี่ยวกับการกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าจำเลยได้กระทำความผิด ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเวลา และสถานที่ซึ่งเกิดการกระทำ อีกทั้งบุคคลหรือสิ่งของที่เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดของ จำเลยตามฟ้องนั้น โจทก์ต้องบรรยายให้ได้รายละเอียดเพียงพอเท่าที่จะให้จำเลยเข้าใจ ข้อหาได้ดี อันเป็นองค์ประกอบในข้อ 3 นี้ จะเห็นการบรรยายฟ้องไม่ควรสิ้นเกินไป และใน ขณะเดียวกันก็ไม่จำเป็นจะต้องละเอียดทุกแง่ทุกมุม การบรรยายฟ้องที่ดีก็คือการนำข้อเท็จจริงที่ ปราบกฎหมายปรับเข้ากับข้อกำหนดหมายให้ผิดตามกฎหมายนั้น¹

การบรรยายฟ้องซึ่งไม่ชัดเจนหรือมีรายละเอียดต่าง ๆ เพียงพอที่จะทำให้จำเลย เข้าใจว่าตนถูกหาว่ากระทำการอย่างไรบ้างที่เป็นการกระทำความผิดตามกฎหมาย หรือไม่ทราบว่า ตนถูกหาว่ากระทำความผิดเมื่อไร ที่ไหน และกระทำความผิดต่อทรัพย์สินหรือบุคคลใด เกี่ยวเนื่องกับสิ่ง อื่น ๆ อย่างไรก็ตามบ้างนั้น มักนิยมเรียกคำฟ้องในลักษณะนี้ว่า ฟ้องเคลือบคลุม คือฟ้องที่ไม่สมบูรณ์ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 (5) ทำให้จำเลยไม่สามารถ เข้าใจฟ้องของโจทก์จนไม่สามารถที่จะต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ ศาลต้องยกฟ้อง

ค. ส่วนท้ายฟ้อง ส่วนนี้มีแบบพิมพ์ของศาลและของพนักงานอัยการอยู่แล้วคือ แบบ "คำขอท้ายคำฟ้องอาญา" ซึ่งมิย่องวางในแบบพิมพ์ดังกล่าวให้โจทก์กรอกข้อความตาม กฎหมาย ส่วนท้ายฟ้องนี้มีบัญญัติเป็นหลักเกณฑ์ไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 (6), (7) คือ

1. อ้างมาตราในกฎหมายซึ่งบัญญัติการกระทำเช่นนั้นเป็นความผิด (ป.วิ.อ. มาตรา 158 (6)) การที่บุคคลใดกระทำความผิดและจะต้องรับโทษตามกฎหมาย

¹ ประเคือง ธีรติบุตร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา,

นั้น ต้องปรากฏว่าบุคคลนั้นได้กระทำการที่กฎหมายทั่วไปในขณะนั้นบัญญัติว่า เป็นความผิด และกำหนดโทษไว้ ฉะนั้นในการบรรยายฟ้องซึ่งเป็นขั้นตอนหนึ่ง เพื่อดำเนินการให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษตามกฎหมาย คำฟ้องนั้นต้องมีสาระสำคัญเป็นสองประการคือ ส่วนที่กล่าวหาว่าจำเลยกระทำความผิด และการร้องขอให้ศาลลงโทษในความผิดที่ฟ้องร้องนั้น สำหรับส่วนการร้องขอให้ศาลลงโทษจำเลยนั้นก็มีส่วน "คำขอทัณฑ์พ้องอาญา" ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 (6) นี้ด้วย ซึ่งส่วนนี้จะต้องสอดคล้องสัมพันธ์กับส่วนฐานความผิดในส่วนเริ่มต้น และส่วนการบรรยายฟ้องด้วย และในการดำเนินการสอบสวนการพิจารณาของศาลนั้น หากแม้ศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าจำเลยกระทำความผิดตามฟ้องของโจทก์จริง จะลงโทษจำเลยในความผิดฐานใดเพียงใด จะต้องพิจารณาจากคำขอทัณฑ์พ้องอาญานี้ ซึ่งมีหลักสำคัญว่า ห้ามมิให้ศาลพิพากษาหรือสั่งเกินคำขอหรือที่มิได้กล่าวไว้ในฟ้อง (ป.วิ.อ. มาตรา 192)

ตามประมวลกฎหมายอาญาและกฎหมายอื่นที่มีโทษทางอาญา มาตราแต่ละมาตราที่เป็นบทบัญญัติในกฎหมายนั้น มิใช่เป็นบทกฎหมายที่บัญญัติว่าการกระทำเช่นใดเป็นความผิดเสมอไป บทมาตราที่ระบุว่า การกระทำใดเป็นความผิดมักจะกำหนดโทษไปในตัว¹ เช่นความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 ซึ่งบัญญัติว่า "ผู้ใดทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจของผู้อื่นนั้น ผู้นั้นกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ" เป็นต้น ฉะนั้นในส่วนคำขอทัณฑ์พ้องอาญา ถ้า โจทก์ฟ้องและประสงค์จะให้ศาลลงโทษฐานทำร้ายร่างกาย ก็ระบุแต่เพียงว่า "...ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295" ก็นับว่าใช้ได้ ส่วนบทบัญญัติมาตราอื่น ๆ ซึ่งมิได้เป็นบทบัญญัติว่าการกระทำใดเป็นความผิด หรือแม้จะได้บัญญัติหรือกำหนดถึงการกระทำความผิด แต่ไม่มีบทลงโทษไว้ มาตราเหล่านี้ไม่ถือว่าเป็นมาตราในกฎหมายซึ่ง

¹ คฝิง ฤาไชย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตอน 2, หน้า 32.

บัญญัติว่าการกระทำเช่นนี้ เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 (6) ซึ่งไม่จำเป็นต้องระบุกฎหมายและมาตรานั้นไว้ในส่วนคำขอท้ายคำฟ้องอาญา เช่น บทบัญญัติในเรื่องของการพยายามกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 80, 81, 82 หรือการกระทำของจำเลยในลักษณะที่เป็นตัวการร่วมกันตามมาตรา 83 ผู้ใช้ มาตรา 84 ผู้สนับสนุน มาตรา 86 เป็นต้น ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดกระทำเข้าลักษณะดังกล่าวนี้ ถ้าในส่วนการบรรยายฟ้องได้กล่าวถึงลักษณะของการกระทำความผิดของจำเลย เช่นนี้ไว้แล้ว แม้โจทก์จะมิได้ระบุอ้างบทมาตราแห่งกฎหมายนี้ในส่วนคำขอท้ายคำฟ้องอาญาอีก ก็ไม่ถึงกับทำให้คำฟ้องของ โจทก์ไม่สมบูรณ์ แต่ในทางปฏิบัติ โจทก์มักจะระบุบทมาตราแห่งกฎหมายเช่นว่านี้ลงในส่วนคำขอท้ายคำฟ้องอาญาด้วยเสมอ

ด้วยเหตุดังกล่าว คำฟ้องที่จะสมบูรณ์ตามกฎหมายนั้นจึงต้องมีการอ้างบทมาตราในกฎหมายซึ่งบัญญัติว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นความผิด ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 (6) มาในส่วนคำขอท้ายคำฟ้องอาญาด้วย จึงจะเป็นคำฟ้องที่สมบูรณ์ แต่ถ้าคำฟ้องใดมิได้ระบุบทมาตราในกฎหมายซึ่งบัญญัติว่าการกระทำตามที่ฟ้องนั้นบัญญัติเป็นความผิดดังกล่าวแล้วก็ดี หรืออ้างบทมาตราแห่งกฎหมาย แต่เป็นการอ้างบทมาตราแห่งกฎหมายที่ยกเลิกไปแล้วก็ดี เช่นการอ้างกฎกระทรวงซึ่งขณะฟ้องถูกยกเลิกหรือไม่มีแล้วก็มีผลเท่ากับไม่ได้อ้าง จึงเป็นฟ้องที่ไม่สมบูรณ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 (6) (คำพิพากษาฎีกาที่ 804/2495) คำลต้องยกฟ้อง

สำหรับการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้
 เฮ็คคานี้ มีทั้งหมด 5 มาตรา บทมาตราที่บัญญัติถึงลักษณะการกระทำที่เป็นความผิดและกำหนดโทษไว้คือมาตรา 3 ฉะนั้นในคำฟ้องคดีนี้การอ้างบทมาตราแห่งกฎหมายที่พระราชบัญญัตินี้บัญญัติเป็นความผิดในคำขอท้ายคำฟ้องอาญา ก็ต้องอ้างมาตรา 3 นี้ลงในส่วนคำขอท้ายคำฟ้องอาญา ดังนี้ " การกระทำของจำเลยตามข้อความที่กล่าวมาในคำฟ้องนั้น ข้าพเจ้าถือว่าเป็นความผิดต่อกฎหมายและบทมาตรา ดังนี้คือ พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้ เฮ็ค พ.ศ.

2497 มาตรา 3" เช่นนี้ก็มีสมบูรณ์ตามกฎหมายแล้ว แต่คำฟ้องของโจทก์ไม่ได้รับข้อ
พระราชบัญญัตินี้ คงแต่ระบุเลขมาตราแห่งความผิดลงในคำขอท้ายคำฟ้องอาญา ฟ้องจะสมบูรณ์
หรือไม่นั้น กรณีนี้เห็นว่าถ้าหากหน้าฟ้องของโจทก์ลงข้อความว่าผิดพระราชบัญญัติว่าด้วยความ
ผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2497 และในส่วนบรรยายฟ้องก็ขีดแจ้งว่าศาลยกกระทำ
ความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ แต่ในช่องคำขอท้ายคำฟ้องอาญาโจทก์ระบุไว้แต่เพียง "มาตรา
3 (1), (3)" ดังนี้ เมื่อพฤติการณ์แล้วกล่าวมาน่าจะเนื่องมาจากความพลั้งเผลอ โจทก์จึงมิได้พิมพ์
หรือเขียนชื่อพระราชบัญญัติลงในหน้าเลขมาตราดังกล่าว และหากโจทก์จะทำเสียให้ครบ
บริบูรณ์ก็จะไม่ทำให้ศาลเสียหายแล้ว กรณีนี้ศาลยอมสั่งให้โจทก์แก้ไขคำขอท้ายคำฟ้องอาญา
นี้ให้สมบูรณ์ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1913-2506 ประชุมใหญ่)

ถ้าการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ เป็นการกระทำความผิดอันมีลักษณะเป็น
ตัวการร่วมกันกระทำความผิดระหว่างบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ตามประมวลกฎหมายอาญา
มาตรา 83 หรือผู้กระทำความผิดที่ถูกฟ้องร้องนั้นกระทำความผิดฐานเป็นผู้ใช้ให้กระทำความ
ผิด ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 84 หรือผู้สนับสนุนตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา
86 ซึ่งโจทก์ได้บรรยายฟ้องไว้แล้ว แต่มิได้รับข้อประมวลกฎหมายอาญาและเลขมาตรา
เหล่านี้ลงในส่วนคำขอท้ายคำฟ้องอาญาก็ตาม ก็หาทำให้ฟ้องของโจทก์บกพร่องจนศาลไม่อาจลง
โทษศาลได้ไม่ เพราะประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83, 84 และ 86 นั้น หาใช่บทมาตรา
ที่กำหนดว่าการกระทำอย่างใดเป็นความผิดทางอาญาไม่ หากแต่เป็นบทมาตราที่ใช้แก่ความผิด
โดยทั่ว ๆ ไปเท่านั้น ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 (6) ไม่
กำหนดให้ต้องระบุลงไว้ในส่วนคำขอท้ายคำฟ้องอาญา (คำพิพากษาฎีกาที่ 595/2519)

2. คำฟ้องต้องลงลายมือชื่อโจทก์ ผู้เรียง ผู้เขียน หรือพิมพ์คำฟ้อง (ป.ร.อ.
มาตรา 158 (7)) การทำคำฟ้องในคดีแพ่งนั้นแตกต่างจากการทำคำฟ้องในคดีอาญา เช่น
ในคดีแพ่งนั้น "คู่ความ" หมายถึงบุคคลที่อยู่ในฐานะทนายความด้วย (ป.ร.พ. มาตรา 1
(11)) ฉะนั้นในคดีแพ่งเมื่อตัวความลงชื่อแต่งตั้งทนายความแล้ว ทนายความย่อมลงชื่อเป็น
โจทก์ฟ้องคดีได้ ส่วนในคดีอาญา เช่นการฟ้องคดีความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอัน

เกิดจากการใช้เช็คคานี้ ในส่วนท้ายคำฟ้องนั้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 (7) กำหนดให้ "โจทก์" เท่านั้นเป็นผู้ลงชื่อฟ้องคดี

"โจทก์" ตามวิเคราะห้คดีพิพ้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (14) หมายความว่าถึง พนักงานอัยการ หรือผู้เสียหาย ซึ่งฟ้องคดีอาญาต่อศาล หรือทั้งคู่ ในเมื่อพนักงานอัยการและผู้เสียหายเป็นโจทก์ร่วมกัน ฉะนั้นโจทก์ผู้มีอำนาจลงชื่อในท้ายฟ้องคดีอาญา ได้แก่

1. ผู้เสียหาย คือผู้ใดได้กล่าวโดยละเอียดแล้วในเรื่องผู้เสียหาย
2. พนักงานอัยการ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (5) หมายความว่าถึง พนักงานผู้ทำหน้าที่ฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล ทั้งนี้จะเป็นข้าราชการในกรมอัยการ หรือเจ้าพนักงานอื่นผู้มีอำนาจ เช่นนั้นก็ไต้ ในทางปฏิบัติคือพนักงานอัยการประจำศาลชั้นต้นแห่งนั้นคนหนึ่งคนใดบ่ลงชื่อเป็นโจทก์ไต้
3. ผู้รับมอบอำนาจให้ฟ้องคดีแทน ในกรณีี่ราษฎรผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดี ซึ่งไม่ว่าบุคคลนั้นจะเป็นนิติบุคคลหรือบุคคลธรรมดา ผู้เสียหายนั้นบ่ยอมมีอำนาจที่จะมอบอำนาจให้บุคคลอื่นฟ้องคดีแทนตนไต้ และเมื่อผู้เสียหายไต้มอบให้ผู้อื่นฟ้องคดีแทนแล้ว ผู้ที่รับมอบอำนาจนั้นบ่ยอมมีอำนาจลงชื่อในคำฟ้องแทนผู้มอบอำนาจไต้ ไต้ยึดต่อประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 (7) (คำพิพากษาฎีกาที่ 890/2503 ประชุมใหญ่)

เนื่องจากตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 (7) การลงชื่อในคำฟ้องอาญานั้น กฎหมายกำหนดไว้ชัดว่าต้องไต้แก่โจทก์ คือบุคคลที่ไต้กล่าวแล้วข้างต้นนี้เท่านั้น ฉะนั้นคำฟ้องไต้ที่มีไต้ลงชื่อโจทก์หรือลงชื่อบุคคลอื่นที่มีไต้เป็นโจทก์ หรือผู้รับมอบอำนาจของโจทก์ดังกล่าวแล้ว คำฟ้องนั้นบ่ยอมเป็นคำฟ้องที่ไม่ชอบ หากการดำเนินคดีผ่านพ้นมาจนศาลชั้นต้นลงโทษจำเลยแล้ว บ่ยอมไม่สามารถแก้ไขข้อผิดพลาดดังกล่าวแล้วนี้ไต้ ศาลสูงบ่ยอมมีทางทำไต้เพียงทางเต็บวคือยกฟ้อง (คำพิพากษาฎีกาที่ 228/2511)

ในกรณีที่ราษฎรผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดีเอง โดยแต่งตั้งทนายความไว้ ทนายความของโจทก์จะลงชื่อในฐานะโจทก์ไม่ได้ คำฟ้องของโจทก์ในลักษณะเช่นนี้จึงเป็นคำฟ้องที่ไม่สมบูรณ์ที่ศาลจะพึงรับไว้พิจารณา (คำพิพากษาฎีกาที่ 663-4/2512) และแม้ในใบแต่งตั้งทนายโจทก์จะระบุในใบแต่งตั้งทนายว่าให้ทนายความผู้นั้นมีอำนาจลงชื่อในคำฟ้องแทนโจทก์ด้วยก็ตาม ก็ถือว่ากรณีดังกล่าวโจทก์มิได้ลงลายมือชื่อในฟ้องด้วยตนเอง ฟ้องของโจทก์เป็นฟ้องที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย (คำพิพากษาฎีกาที่ 607/2514)

ในส่วนท้ายฟ้องยื่นออกจากโจทก์ต้องลงชื่อในท้ายฟ้องนี้แล้ว ฟ้องนั้นต้องลงชื่อผู้เรียง ผู้เขียน หรือพิมพ์ฟ้องนั้นด้วย

ผู้เรียง คือผู้เรียงคำฟ้องหรือแต่งคำฟ้องคดีนั้นนั่นเอง ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 (7) ท้ายคำฟ้องของโจทก์ต้องลงลายมือชื่อผู้เรียงด้วย หากฟ้องไม่ลงชื่อผู้เรียงย่อมเป็นฟ้องไม่สมบูรณ์ศาลต้องยกฟ้อง

ผู้มีอำนาจเรียงคำฟ้องได้นั้น ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ผู้เรียงคำฟ้องอาจเป็นพนักงานอัยการคนใดคนหนึ่งประจำศาลชั้นต้นแห่งนั้น ส่วนคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ฟ้องคดี ผู้เรียงคำฟ้องคือผู้เสียหายที่เป็นโจทก์ฟ้องคดีนั้นหรือผู้รับมอบอำนาจให้ฟ้องคดีแทน หรือทนายความของโจทก์ในคดีนั้นเท่านั้น บุคคลอื่นนอกจากนี้แล้วนี้ไม่มีอำนาจแต่งคำฟ้องและลงชื่อในฐานะผู้เรียง

ผู้เขียนหรือพิมพ์ ในส่วนท้ายคำฟ้องนี้ที่สุดต้องลงลายมือชื่อผู้เขียนหรือพิมพ์ฟ้องนั้นด้วย แต่เนื่องจากคุณสมบัติของผู้เขียนหรือพิมพ์ฟ้องนี้ไม่เป็นที่สำคัญแห่งคำฟ้อง ฉะนั้นแม้คำฟ้องจะขาดลายมือชื่อผู้เขียนหรือพิมพ์ฟ้องนั้น ซึ่งบกพร่องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 (7) ก็ตาม ก็ไม่ถึงกับทำให้ฟ้องของโจทก์เสียไปทั้งฉบับ

ข้อสังเกตเกี่ยวกับฟ้องขอให้เพิ่มโทษจำเลยและท้ายฟ้องขอให้ลงโทษจำเลย

ทุกกรรม

ในปัจจุบันนี้เมื่อลูกหนี้ประสบภาวะผิดเคืองในทางการเงินก็มักจะออกเช็คเป็นการชำระหนี้ เพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้าไปคราวหนึ่งก่อน เพราะมีความคิดว่าถึงแม้ภายหลังเช็คนั้นจะถูกปฏิเสธการจ่ายเงินก็สามารถไปติดต่อตกลงกับเจ้าหนี้ตามเช็คนั้น เพื่อยืดเวลาการชำระหนี้ออกไปอีกได้ ดังนั้นลูกหนี้รายหนึ่งอาจออกเช็คอันมีลักษณะเป็นมูลความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ นี้ หลายครั้งในเวลาที่ห่างกันหรือใกล้เคียงกันแล้วแต่กรณี และตั้งกล่าวอ้างว่าการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้เป็นความผิดเมื่อธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็คนั้น ดังนั้นเมื่อเช็คแต่ละฉบับที่ลูกหนี้ส่งจ่ายเงินเพื่อชำระหนี้นั้นถูกปฏิเสธการจ่ายเงินก็ถือเป็นความผิดแยกต่างหากแต่ละกรรมไป

ฉะนั้นการฟ้องคดีความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ นี้จึงมีปัญหาที่จะต้องพิจารณาในเรื่องการฟ้องขอให้เพิ่มโทษจำเลยในกรณีที่จำเลยเคยกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติฯ นี้ หรือในความผิดฐานอื่นมาก่อน และในเรื่องการฟ้องขอให้ศาลลงโทษจำเลยทุกกรรม ในกรณีที่จำเลยออกเช็คหลายฉบับชำระหนี้ต่อเจ้าหนี้รายเดียวกัน และภายหลังเช็คจำนวนหลายฉบับเหล่านั้นถูกปฏิเสธการจ่ายเงินและเจ้าหนี้ได้นำมาฟ้องตามพระราชบัญญัติฯ นี้ในคดีเดียวกัน

การฟ้องขอให้เพิ่มโทษ

ตามประมวลกฎหมายอาญา การที่บุคคลหนึ่งกระทำความผิดหลายกรรมโดยที่การกระทำครั้งถัดมานั้น เป็นการกระทำภายหลังที่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษบุคคลนั้นไปแล้ว หากศาลจะพิพากษาลงโทษต่อบุคคลนั้นในการกระทำความผิดครั้งหลังถึงจำคุกก็ให้เพิ่มโทษที่จะลงแก่ผู้นั้น ประมวลกฎหมายอาญามีบทบัญญัติที่กำหนดถึงการเพิ่มโทษไว้คือ มาตรา 92, 93,

มาตรา 92 เป็นหลักเกณฑ์การเพิ่มโทษสำหรับการกระทำความผิดอีกในความผิดทั่วไป
 มาตรา 93 เป็นการเพิ่มโทษสำหรับการกระทำความผิดเฉพาะอย่างตามประมวลกฎหมาย
 อาญาเท่านั้น และมาตรา 94 เป็นบทบัญญัติที่กำหนดการกระทำความผิดที่ไม่ถือเป็นเหตุเพิ่ม
 โทษ สำหรับการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เฮโรอีน
 อยู่ในเหตุที่จำต้องเพิ่มโทษตามมาตรา 93 นี้ได้ ซึ่งขอละเว้นไม่กล่าวถึง คงจะกล่าวเฉพาะ
 หลักเกณฑ์การเพิ่มโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 92 และ 94 ดังนี้คือ

มาตรา 92 บัญญัติว่า "ผู้ใดต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุก ถ้ำและได้
 กระทำความผิดใด ๆ อีกในระหว่างที่ยังจะต้องรับโทษอยู่กิติ ภายใตเวลา 5 ปีนับแต่วันพ้น
 โทษกิติ หากศาลจะพิพากษาลงโทษครั้งหลังถึงจำคุกก็ให้เพิ่มโทษที่จะลงแก่ผู้นั้นหนึ่งในสามของ
 โทษที่ศาลกำหนดสำหรับความผิดครั้งหลัง"

มาตรา 94 บัญญัติว่า "ความผิดอันได้กระทำโดยประมาท ความผิดลหุโทษ และ
 ความผิดซึ่งผู้กระทำได้กระทำในขณะที่มีอายุยังไม่เกิน 17 ปีนั้น ไม่ว่าจะได้กระทำในครั้งก่อน
 หรือครั้งหลังไม่ถือว่าเป็นความผิดเพื่อเพิ่มความเพิ่มโทษตามความในหมวดนี้"

หลักเกณฑ์การเพิ่มโทษเนื่องจากการกระทำความผิดอีกตามประมวลกฎหมายอาญา
 มาตรา 92 และ 94 นี้ เป็นบทบัญญัติในภาค 1 ของประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งตามประมวล
 กฎหมายอาญา มาตรา 17 ให้นำไปใช้ในความผิดอาญาตามกฎหมายอื่นด้วย เว้นแต่กฎหมาย
 อื่นนั้น ๆ จะได้บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น ความผิดอาญาตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิด
 จากการใช้เฮโรอีนไม่มีบทบัญญัติว่าด้วยการขอให้เพิ่มโทษไว้เป็นอย่างอื่น ฉะนั้นจึงต้องนำหลัก
 เกณฑ์การเพิ่มโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 92, 94 ไปใช้สำหรับการกระทำความ
 ผิดตามพระราชบัญญัตินี้ด้วย

การกระทำความผิดที่อยู่ในเกณฑ์ที่จะต้องเพิ่มโทษหนึ่งในสาม ตามประมวล
 กฎหมายอาญา มาตรา 92 นี้ จะต้องไม่ใช่การกระทำความผิดซึ่งมีลักษณะ เป็นความผิดตาม

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 94 คือไม่ใช่ความผิดอันได้กระทำโดยประมาท ไม่ใช่ความผิด
 ลหุโทษ และไม่ใช่ความผิดซึ่งผู้กระทำในขณะที่อายุยังไม่เกิน 17 ปี สำหรับความผิดตาม
 พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ นี้ เป็นความผิดที่ต้องระวางโทษปรับไม่
 เกินจำนวนสอง เท่าของจำนวนเงินที่ระบุในเช็ค แต่ต้องไม่น้อยกว่าหนึ่งหมื่นบาท หรือจำคุกไม่
 เกิน 1 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งไม่ใช่ความผิดลหุโทษ เพราะความผิดลหุโทษคือความผิดซึ่ง
 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือปรับไม่เกิน 1 พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับเช่นว่ามา
 นี้ด้วย (ป. อาญา มาตรา 102) ดังนั้นถ้าผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้เคยกระทำ
 ความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ หรือความผิดอาญารัฐานอื่นมาก่อนและในคดีนั้นต้องคำพิพากษาถึง
 ที่สุดให้จำคุก ต่อมาภายหลังผู้กระทำผิดนั้นได้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ หรือความผิด
 อาญารัฐานอื่นอีกในระหว่างที่ยังจะต้องรับโทษในการกระทำความผิดครั้งก่อนอยู่ก็ตี หรือภายใน
 เวลา 5 ปีนับแต่วันพ้นโทษก็ตี ไม่ว่าการกระทำผิดทั้งสองครั้งนั้นจะเป็นความผิดตามพระราช
 บัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ เช่นเดียวกันหรือไม่ก็ตาม หากการกระทำครั้ง
 หนึ่งครั้งใดไม่ใช่ความผิดอันได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดซึ่งผู้กระทำได้กระทำในขณะที่
 อายุยังไม่เกิน 17 ปีแล้ว ถ้าแม้ว่าศาลจะลงโทษครั้งหลังถึงจำคุกก็ให้เพิ่มโทษแก่ผู้กระทำผิด
 นี้อีกหนึ่งในสามของโทษที่ศาลจะกำหนดสำหรับความผิดครั้งหลังนี้ตามประมวลกฎหมายอาญา
 มาตรา 92 เช่น ตำรวจเอกโดยเจตนาที่จะไม่ให้มีการใช้เงินตามเช็คนั้น อันเป็นความผิด
 ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ นี้ มาตรา 1 (3) นายตำรวจ
 พิพากษาจำคุกแล้ว 3 เดือน ภายหลังนายตำรวจทำความผิดเช่นเดียวกันนี้อีกภายในกำหนด 5
 ปีนับแต่วันพ้นโทษในคดีก่อนนั้น หรือว่าศาลพิพากษาลงโทษจำคุกจำเลย 2
 ปี หลังจากนั้นก็ทำความผิดฐานออกเช็คฉ้อ เป็นความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิด
 อันเกิดจากการใช้เช็คฯ นี้ อีก ภายในกำหนด 5 ปีนับแต่วันพ้นโทษในคดีก่อน เหล่านี้อยู่ใน
 ประเภทที่จะต้องเพิ่มโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 92, 94 นี้ได้ทั้งสิ้น

การฟ้องขอให้เพิ่มโทษจำเลยตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 92, 94 ดัง
 กล่าวแล้วต้องดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 159 ที่บัญญัติว่า

"ถ้าศาลเคยต้องคำพิพากษาให้ลงโทษเพราะได้กระทำความผิดมาแล้ว เมื่อโจทก์ต้องการให้เพิ่มโทษศาลเลยฐานไม่เฮ็ดหลาย ให้กล่าวมาในฟ้อง ถ้ามิได้กล่าวมาในฟ้องก่อนมีคำพิพากษาค่าล้นต้น โจทก์จะยื่นคำร้องขอเพิ่ม เดิมฟ้อง เมื่อศาลเห็นสมควรจะอนุญาตก็ได้"

จากบทบัญญัติดังกล่าวนี้การฟ้องขอให้เพิ่มโทษ โจทก์ต้องบรรยายมาในคำฟ้องหรือคำร้องขอเพิ่ม เดิมฟ้อง มิฉะนั้นศาลอาจจะไม่เห็นสมควรที่จะอนุญาตก็ได้ การฟ้องขอให้เพิ่มโทษศาลเลยตามบทบัญญัติดังกล่าวซึ่งเป็นบทมาตราที่เป็นโทษแก่ศาลเลย ฉะนั้นโจทก์ต้องบรรยายฟ้องและมีคำขอมาในคำขอท้ายคำฟ้องคดีอาญาโดยละเอียดชัดเจนครบถ้วน โดยปกติการบรรยายฟ้องขอให้เพิ่มโทษนี้จะอยู่ถัดจากส่วนที่บรรยายถึงลักษณะการกระทำความผิดของศาลเลย ในทางปฏิบัติโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ โจทก์จะต้องแนบพยานหลักฐานเกี่ยวกับประวัติและมีใบแดงแจ้งโทษครั้งก่อนของศาลเลยมาในท้ายฟ้องด้วย หากโจทก์บรรยายไม่ละเอียดชัดเจน เช่นมิได้บรรยายในฟ้องว่าโทษครั้งก่อนที่ศาลเลยพ้นโทษไปนั้นเป็นความผิดฐานใด ศาลย่อมใช้ดุลพินิจไม่เพิ่มโทษให้ตามคำขอของโจทก์

การขอให้เพิ่มโทษนั้นนอกจากโจทก์ต้องบรรยายฟ้องและมีคำขอเช่นนี้โดยชัดเจนในคำขอท้ายคำฟ้องคดีอาญาแล้ว ในทางปฏิบัติควรระบุมประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 92 มาในส่วนคำขอท้ายคำฟ้องคดีอาญา ตามมาตรา 158 (6) ด้วย แต่อย่างไรก็ตาม การเพิ่มโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 92 นี้ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 92 มิใช่บทกฎหมายที่บัญญัติถึงการกระทำอย่างใดเป็นความผิดที่ต้องระบุมในคำขอท้ายคำฟ้องอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 (6) แต่หากเป็นบทมาตราที่ขอให้ศาลลงโทษศาลเลยมากขึ้นจากความผิดที่ได้ฟ้อง ดังนั้นถ้าโจทก์ได้บรรยายฟ้องและขอให้เพิ่มโทษศาลเลยมาโดยละเอียดชัดเจนแล้ว แม้มิได้ระบุมประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 92 มาในคำขอท้ายคำฟ้องอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 (6) ก็ตาม ศาลก็เพิ่มโทษศาลเลยได้แล้วแต่กรณี

เนื่องจากการบรรยายฟ้องขอให้เพิ่มโทษดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของคำฟ้องซึ่ง
จำเลยจะต้องให้การถึง ดังนั้นถ้าจำเลยมิได้ให้การรับโดยชัดแจ้งปราศจากข้อสงสัยแล้ว ไม่
ว่าจำเลยจะให้การปฏิเสธหรือใช้สิทธิไม่ให้การเสียเลย โฉทกก็ต้องนำสืบ แต่หากฟ้องของ
โฉทกกล่าวถึงข้อที่จำเลยเคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกมาแล้ว อันจะเป็นเหตุให้ถูกเพิ่มโทษและ
ได้อ่างบทมาตรา เรื่อง เพิ่มโทษมาในคำขอท้ายฟ้องด้วย เมื่อจำเลยให้การรับสำรภาพตามฟ้อง
ก็ถือว่ารับในข้อเท็จจริงที่โฉทกอ้างมาขอให้เพิ่มโทษด้วยแล้ว (คำพิพากษาฎีกาที่ 1017/
2507)

บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 159 ดังกล่าวแล้ว
เป็นบทมาตราที่เกี่ยวกับวิธีการขอให้เพิ่มโทษจำเลยตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 92,
93 และ 94 แล้วแต่กรณี แต่ตามประมวลกฎหมายอาญายังมีกรณีอื่นที่มีผลให้จำเลยต้องรับโทษ
เพิ่มอันหรือรับภาวะอันหนักมากยิ่งขึ้นอีก เช่น ในกรณีที่จำเลยอยู่ในระหว่างที่กำลังรับโทษใน
คดีเรื่องหนึ่งอยู่ หรือกำลังอยู่ระหว่างการพิจารณาในคดีความผิดเรื่องหนึ่งอยู่ โฉทกก็ยื่นฟ้อง
จำเลยคนเดียวกันนั้นในคดีความผิดอีกเรื่องหนึ่ง ซึ่งโฉทกเห็นว่าศาลควรนับโทษจำเลยในทั้ง
สองคดีนั้นต่อกัน หรือกรณีที่จำเลยเคยต้องคำพิพากษาว่ากระทำความผิดแต่รอการกำหนดโทษ
ไว้ หรือกำหนดโทษแต่รอการลงโทษไว้ โฉทกก็ขอให้ศาลกำหนดโทษที่รอการกำหนดไว้หรือขอ
ให้บวกโทษที่ศาลรอไว้ในคดีก่อนเข้ากับโทษในคดีหลัง ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 58

กรณีเหล่านี้เป็นเรื่องที่เป็นผลร้ายต่อจำเลยเช่นกัน ซึ่งกฎหมายมิได้กำหนดวิธีการ
กล่าวในคำฟ้องและมีคำขอไว้เหมือนอย่างเช่นการขอให้เพิ่มโทษจำเลยตามประมวลกฎหมาย
อาญา มาตรา 159 แต่อย่างไรก็ตาม หากโฉทกบรรยายมาในคำฟ้องและมีคำขอมาโดยชัด
แจ้งในคำขอท้ายฟ้องอาญาแล้ว ศาลก็วินิจฉัยสืบคดีและมีคำพิพากษาให้เป็นไปตามคำขอของ
โฉทกก็ได้ เช่นในคดีความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ เรื่อง
หนึ่ง โฉทกก็ขอให้ศาลบวกโทษที่ศาลรอไว้ในคดีก่อนเข้ากับโทษในคดีหลังนี้ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า
การที่ศาลจะบวกโทษที่รอการลงโทษไว้ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 58 นั้น ประมวล

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติไว้โดยตรงว่า ให้กล่าวในคำฟ้องและมีคำขอเป็นใด
 หนึ่งต่างกับการขอให้เพิ่มโทษ แต่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 192 ก็ห้าม
 มิให้พิพากษาหรือสั่งเกินคำขอ หรือถ้ามิได้กล่าวในฟ้อง ฉะนั้นโจทก์จะต้องกล่าวมาในฟ้องและ
 มีคำขอมาด้วย แต่ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 58 นี้มีไปมาตราที่บัญญัติว่าเป็นการ
 กระทำความผิดอันสำคัญอ้างมาตราในฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
 มาตรา 158 (6) ดังนั้นเมื่อโจทก์ได้กล่าวในฟ้องและมีคำขอแล้ว โจทก์จะอ้างมาตรา 58
 หรือไม่ ศาลก็บอกโทษที่ระบอการลงโทษไว้กับโทษในคดีหลังได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 764/2508)

การฟ้องขอให้ปรับโทษจำเลยทุกกรรม

การกระทำความผิดหลายกรรม คือการกระทำผิดหลายกรรมต่างกัน และการ
 กระทำแต่ละกรรมนั้นเป็นอิสระแยกจากกัน ในกรณีที่เป็นกรกระทำความผิดหลายกรรมนี้ ตาม
 ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 91 บัญญัติว่า "เมื่อปรากฏว่าผู้ใดกระทำความผิดหลายกรรม
 ต่างกัน ให้ศาลลงโทษผู้นั้นทุกกรรมเป็นกระทงความผิดไป ถ้าความผิดกระทงใดมีอัตราโทษ
 จำคุกตลอดชีวิต ให้เปลี่ยนโทษจำคุกตลอดชีวิตเป็นโทษจำคุก 50 ปี"

การกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คคดี
 เป็นการกระทำความผิดนับแต่ผู้กระทำความผิดลงชื่อสั่งจ่ายเงินในเช็คแล้วยื่นเช็คนั้นเป็นการ
 ชำระหนี้ การออกเช็คนั้นจะมีมูลความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้
 เช็คฯ เป็นความผิดสำเร็จเมื่อเช็คนั้นถูกปฏิเสธการจ่ายเงิน การออกเช็คแต่ละฉบับแสดงว่า
 ผู้ออกเช็คมุ่งจะให้ตนเองมีความผูกพันที่จะต้องชำระหนี้ตามเช็คนั้นในทันทีและวงเงินที่ระบุใน
 เช็คแต่ละฉบับนั้นแยกต่างหากกันออกไป จึงเป็นความผิดแยกกันไปเป็นแต่ละกรรม แม้จะเป็น
 การออกเช็คหลายฉบับนั้นในคราวเดียวกัน โดยมีเจตนาอันเดียวกัน และธนาคารปฏิเสธการ

จ่ายเงินพร้อมกันด้วยเหตุผลอย่างเดียวกันก็ตาม ก็ยังเป็นความผิดต่างกรรมกันอยู่¹ เช่น จำเลยส่งจ่ายเงินตามเช็ค 3 ฉบับ ลงวันที่วันเดียวกัน เพื่อชำระหนี้ค่าพลอยรายเดียวกัน การออกเช็คดังกล่าวเป็นการส่งให้ธนาคารจ่ายเงินตามจำนวนเงินและวันที่ปรากฏในเช็ค ซึ่งผู้ออกเช็คอาจมีเงินจ่ายตามเช็ค หรือมีเจตนาให้ใช้เงินตามเช็คแต่ละฉบับ หรือไม่แตกต่างกันได้ ดังนั้นการที่จำเลยออกเช็คหลายฉบับแม้จะลงวันที่ส่งจ่ายวันเดียวกัน และธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินวันเดียวกัน ก็เป็นการกระทำความผิดหลายกรรมต่างกัน ศาลต้องลงโทษจำเลยทุกกรรมเป็นการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 91 (คำพิพากษารัฐคดีที่ 31/2518)

การฟ้องให้ลงโทษจำเลยทุกกรรมหรือทุกกระทงความผิดนี้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 160 บัญญัติว่า "ความผิดหลายกระทงจะรวมในฟ้องเดียวกันก็ได้ แต่ให้แยกกระทงเรียงเป็นลำดับกันไป" ฉะนั้นจากบทบัญญัติแห่งมาตรา 160 ดังกล่าว การฟ้องคดีที่ได้กระทำความผิดหลายกรรมต่างกัน หรือที่เรียกว่าหลายกระทงนี้ โจทก์อาจเลือกปฏิบัติได้เป็นสองทางคือ แยกฟ้องจำเลยแต่ละกรรมเป็นรายคดีทางหนึ่ง หรือรวมฟ้องจำเลยทุกกรรมแต่แยกเป็นรายกระทงอีกทางหนึ่ง ซึ่งในวิธีแรกอาจทำให้เกิดความลำเอียงโดยใช่เหตุ ฉะนั้นถ้าหากเป็นกรณีของความผิดแต่ละกระทงที่ฟ้องนั้นมีความเกี่ยวพันกันในมูลความผิดคดีและตัวบุคคลและสิ่งที่เกี่ยวข้องอย่างอื่น การฟ้องคดีควรดำเนินการโดยรวมฟ้องจำเลยทุกกรรมแต่แยกเป็นรายกระทงความผิดไปตามวิธีที่สอง

การฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยทุกกรรมนี้ในทางปฏิบัติโจทก์ต้องบรรยายฟ้องมาโดยละเอียดชัดเจนเรียงตามลำดับเหตุการณ์กระทำความผิดก่อนหลัง และมีคำขอท้ายฟ้องคดีอาญา

¹ปรีดี สุจริตกุล, วารสารบทบัญญัติ, เล่ม 32 ตอน 3 (2518), หน้า 530-532.

ขอให้ลงโทษจำเลยทุกกรรม ทั้งควรระบุประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 91 มาในคำขอท้าย คำฟ้องอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 (6) ด้วย

อย่างไรก็ตาม หากการบรรยายฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยทุกกรรมโดยโจทก์ฟ้อง จำเลยทุกกรรมแต่แยกเป็นรายกระทงนั้น โจทก์มิได้บรรยายฟ้องว่าจำเลยกระทำความผิดหลาย กรรมโดยตรง และแม้จะได้อ้างประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 91 ก็ตาม แต่เนื่องจากกรณี ดังกล่าวเป็นเรื่องการปรับบทลงโทษจำเลยในกรณีที่จำเลยกระทำความผิดหลายกรรม และ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 91 ก็มิใช่มาตราในกฎหมายซึ่งบัญญัติว่าการกระทำเช่นนั้นเป็น ความผิด ย่อมจะต้องระบุในฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 (6) ดังนั้นแม้โจทก์จะฟ้องรวมกระทงกันมา ศาลก็หยิบยกมาตรามาปรับ เรียงกระทงลงโทษจำเลย ได้ (เทียบคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1919/2514)¹

คำฟ้องที่สมบูรณ์ตามกฎหมายต้องมีรายละเอียดดังกล่าวแล้วในประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญา มาตรา 158 ข้างต้น ถ้าฟ้องไม่ถูกต้องตามกฎหมายคำล้อย่อมมีอำนาจสั่ง ให้แก้ฟ้องให้ถูกต้องหรือยกฟ้อง หรือไม่ประทับฟ้อง (ป.วิ.อ. มาตรา 161) ซึ่งศาลจะสั่ง อย่างเป็นทางการก็เป็นดุลพินิจของศาล

สำหรับในกรณีแรกซึ่ง เป็นกรณีที่ศาลสั่งให้แก้ฟ้องนั้น เป็นกรณีที่ศาลให้โอกาสแก่ โจทก์มากที่สุด กล่าวคือถ้า โจทก์ยอมแก้ตามที่ศาลสั่งฟ้องของ โจทก์ก็ยอมเป็นฟ้องที่ศาลจะรับไว้ พิจารณาต่อไป ซึ่งในทางปฏิบัติศาลจะใช้ดุลพินิจสั่งในข้อนี้ เมื่อความผิดพลาดนั้นเป็นความผิด พลาดเล็กน้อย เช่นผิดพลาดในส่วนเริ่มต้น หรือที่ผิดพลาดในส่วนบรรยายฟ้อง หรือก็ได้ ลงชื่อให้ครบถ้วนในส่วนท้ายฟ้อง เป็นต้น เช่นในส่วนท้ายฟ้องในข้อกฎหมายและบทมาตราที่ โจทก์ว่าจำเลยกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 (6)

¹ เรื่องเดียวกัน.

โจทก์ลงไว้แต่เพียง "มาตรา 3(1), (3), (5)" มิได้พิมพ์ชื่อพระราชบัญญัติว่าด้วยความ
ผิดอันเกิดจากการใช้เชื้อเพลิงไปด้วย พุทธิการณ์เช่นนี้ น่าเชื่อว่า เกิดจากความพลั้งเผลอ ศาล
ย่อมสั่งให้โจทก์แก้ไขคำขอท้ายฟ้องให้ครบถ้วนสมบูรณ์ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1913/2506)

อย่างไรก็ตามการใช้ยานพาหนะทั้งสามประการของศาลดังกล่าวนี้ ศาลไม่จำเป็นต้องใช้
อำนาจเรียงตามลำดับเสมอไป ฉะนั้นตามกรณีดังกล่าวข้างต้นศาลอาจจะสั่งยกฟ้องหรือสั่งไม่
ประทับฟ้องเสียทีเดียวโดยไม่สั่งให้แก้ฟ้องก่อนก็ได้ เพราะประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ
อาญา มาตรา 160 เป็นบทบัญญัติที่ให้ศาลเลือกใช้ตามดุลยพินิจได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 528/
2484) ส่วนกรณีที่ศาลจะสั่งยกฟ้องหรือสั่งไม่ประทับฟ้องนั้นก็ เป็นเรื่องดุลยพินิจของศาลที่
จะสั่งได้เช่นกัน เช่นศาลจะสั่งยกฟ้องได้ในกรณีที่ศาลจะสั่งให้แก้ฟ้องดังกล่าวแล้วข้างต้น
หรือจะสั่งได้ในกรณีที่โจทก์บรรยายฟ้องถึงการกระทำของจำเลยโดยไม่ครบองค์ประกอบแห่ง
ความผิด หรือบรรยายฟ้องเคลือบคลุม ไม่ระบุวัน เวลาหรือสถานที่เกิดเหตุ เป็นต้น ส่วนใน
กรณีที่ศาลสั่งไม่ประทับฟ้องนั้นมีแนวทางที่ศาลจะสั่งเมื่อไม่อาจสั่งให้แก้ฟ้องหรือยกฟ้องได้ เช่น
เมื่อโจทก์ฟ้องคดีต่อศาลที่ไม่มีอำนาจชำระคดี (คำพิพากษาฎีกาที่ 701/2490) เป็นต้น

เมื่อศาลสั่งอย่างหนึ่งอย่างใดก็ตาม โจทก์ก็มีอำนาจอุทธรณ์คำสั่ง เช่นนั้นได้
(ป.วิ.อ. มาตรา 161 วรรค 2)

ปัญหาที่ควรพิจารณาต่อไปก็คือ ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งยกฟ้องหรือไม่ประทับฟ้องนั้น
โจทก์จะนำคดีมาฟ้องใหม่ได้หรือไม่ หลักวินิจฉัยโดยทั่วไปนั้น การยกฟ้องตามประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 161 นี้เป็นการยกฟ้องเนื่องจากคำฟ้องไม่ถูกต้องตามแบบ
หรือวิธีพิจารณาตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ไม่ใช่เป็นการยกฟ้องเพราะศาลได้พิจารณาใน
ความผิดที่ได้ฟ้อง โดยเห็นว่าจำเลยมิได้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความ
ผิด หรือคดีขาดอายุความ หรือมีเหตุตามกฎหมายที่จำเลยไม่ต้องรับโทษ และมีคำพิพากษา
เสร็จเด็ดขาดในความผิดที่ได้ฟ้องนั้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 185
ซึ่งกรณีนี้สิทธิขาดคืออาญามาฟ้องย่อมระงับ มาฟ้องใหม่ไม่ได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา

ความอาญา มาตรา 39 (4)

ฉะนั้นโดยทั่วไปการที่ศาลสั่งยกฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 161 นี้ถือว่าศาลยังไม่มีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดที่ได้ฟ้อง โจทก์จึงนำคดีมาฟ้องใหม่ได้ เช่นศาลยกฟ้องเพราะโจทก์มิได้ลงชื่อในฟ้อง (คำพิพากษาฎีกาที่ 130/2503) ยกฟ้องเพราะคดีไม่อยู่ในอำนาจศาล (คำพิพากษาฎีกาที่ 178/2507) ศาลยกฟ้องในชั้นใด ส่วนมูลฟ้อง เพราะบรรยายฟ้องขัดกันเป็นฟ้อง เคสือบคลุม (คำพิพากษาฎีกาที่ 233/2514) หรือบรรยายฟ้องไม่ชัดเจน เรื่องอำนาจฟ้อง ศาลยกฟ้อง (คำพิพากษาฎีกาที่ 2294/2517) กรณีเหล่านี้โจทก์นำคดีมาฟ้องจำเลยใหม่ได้

แต่ถ้า เป็นกรณีที่ศาลพิพากษายกฟ้อง เพราะฟ้องของ โจทก์ไม่ระบุถึง เวลาและสถานที่ ที่จำเลยกระทำความผิด กรณีดังกล่าวแม้จะเป็นการยกฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 161 เพราะฟ้องไม่ถูกต้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 (5) ก็ตาม แต่เนื่องจาก เวลาและสถานที่ที่กระทำความผิดนั้น เป็นข้อเท็จจริงที่จะพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าจำเลยกระทำความผิดตามที่โจทก์ฟ้องนั้น เมื่อไม่มีปรากฏจึงไม่สามารถพิสูจน์โดยชัดเจนว่าจำเลยกระทำความผิดตามฟ้องของโจทก์ ศาลจึงพิพากษายกฟ้อง กรณีนี้จึงได้ชื่อว่า ศาลได้ยกฟ้องโดยพิจารณาในความผิดและมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดที่ได้ฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 185 แล้ว โจทก์จึงนำคดีมาฟ้องใหม่ไม่ได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (4) (คำพิพากษาฎีกาที่ 776/2490, 1576/2495, 867/2502, 1525/2522) หรือในกรณีที่ฟ้องของ โจทก์ไม่สมบูรณ์ตามกฎหมายหรือมีข้อบกพร่องบางประการ ศาลมีคำสั่งให้แก้ฟ้องแต่โจทก์ยืนยันไม่แก้ฟ้องให้ถูกต้อง ศาลจึงยกฟ้องนั้น นำมาฟ้องใหม่ไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 687/2502)

ส่วนคำสั่งของศาลที่ไม่ประทับฟ้องนั้นย่อมนำมาฟ้องใหม่อีกได้เมื่อใดก็ได้เมื่อแก้ไขเพิ่มเติมเปลี่ยนแปลงข้อเท็จจริงที่ขาดตกบกพร่อง หรือได้กระทำใหม่โดยถูกต้องแล้ว

ถ้าฟ้องถูกต้องตามกฎหมายแล้ว ศาลต้องพิจารณาเหตุต่อไปว่า คดีนั้นพนักงานอัยการเป็นโจทก์หรือราษฎรผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดีเอง กล่าวคือพนักงานอัยการเป็นโจทก์แล้ว โดยปกติศาลย่อมสั่งประทับฟ้องหรือรับฟ้องของโจทก์ไว้พิจารณาต่อไป แต่ถ้าราษฎรเป็นโจทก์ฟ้อง ศาลจะสั่งประทับฟ้องโดยกันก็ยังไม่ได้ ต้องไต่สวนมูลฟ้องก่อนว่าคดีนั้นโจทก์มีเหตุผลทั้งตามข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายที่ว่ากล่าวว่ามีมูลหรือไม่ แต่อย่างไรก็ตาม แม้คดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ศาลก็มีอำนาจที่จะสั่งให้ทำการไต่สวนมูลฟ้องได้ กล่าวคือแล้วแต่ศาลจะเห็นสมควรว่าจะไต่สวนมูลฟ้องหรือไม่ (ป.ร.อ. มาตรา 162)

คดีแพ่ง เกี่ยวเนื่องคดีอาญา

คดีแพ่ง เกี่ยวเนื่องอาญา หมายถึงคดีแพ่งที่มีมูลความรับผิดชอบมาจากการกระทำความผิดในทางอาญา ซึ่งการกระทำความผิดในลักษณะดังกล่าวก่อให้เกิดความรับผิดชอบทางแพ่งและทางอาญา โดยอาศัยกฎเกณฑ์ความรับผิดชอบในสาระสำคัญเป็นทำนองเดียวกัน¹ จะนับการฟ้องคดีแพ่ง เกี่ยวเนื่องคดีอาญาถึงต้องอาศัยมูลความผิดในคดีอาญาด้วยจึงจะฟ้อง เรียกร้องให้ผู้กระทำความผิดรับผิดชอบในทางแพ่งได้ ถ้าคดีใดการฟ้องร้องในทางแพ่งได้เองโดยไม่ต้องอาศัยมูลในทางคดีอาญา หรือถ้าการกระทำใดก่อให้เกิดความรับผิดชอบทางแพ่งและทางอาญาได้โดยอาศัยกฎเกณฑ์ความรับผิดชอบแตกต่างกันในสาระสำคัญ ไม่ถือว่าคดีนั้นเป็นคดีแพ่ง เกี่ยวเนื่องคดีอาญา² เช่นการฟ้องร้อง เรียกค่าสินไหมทดแทน เนื่องจากถูกรถชนแล้วหนีขาดแผล การฟ้องร้อง เรียกค่า

¹ คณิง ฤาโยบ, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1, หน้า 126.

² บัญญัติ ลูฮิวะ, "ความเห็นท้ายคำพิพากษาฎีกาที่ 409/2511 (ประชุมใหญ่)", หนังสือคำพิพากษาฎีกา ปี พ.ศ. 2511 (กรุงเทพฯ: สืบพิมพ์โดยเนติบัณฑิตยสภา), หน้า 528-531.

สินไหมทดแทนนี้ต้องอาศัยมูลคดีอาญารัฐานทำให้ผู้อื่นได้รับบาดเจ็บโดยประมาท การฟ้องข้อเท็จจริงในคดีแพ่ง เช่นนี้จึงต้องฟ้องข้อเท็จจริงในคำพิพากษาคดีส่วนอาญา ว่าจำเลยจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ ตามตัวอย่างนี้คดีที่เกิดขึ้นเป็นคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องคดีอาญา หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า คดีสินไหม คดีประเภทนี้นอกจากผู้เสียหายจะฟ้องให้ผู้กระทำผิดรับโทษทางอาญาแล้ว ยังมีอำนาจฟ้องให้ผู้กระทำผิดซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายนั้นชดเชยค่าสินไหมทดแทนทางแพ่งในมูลละเมิดนั้นได้ด้วย

หลักเกณฑ์การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญานั้น กำหนดไว้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 40-51 ซึ่งมีหลักเกณฑ์ที่สำคัญหลายประการ เช่น การฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาจะฟ้องต่อศาลที่มีอำนาจชำระคดีแพ่งก็ได้ อย่างเช่นตามตัวอย่างข้างต้น ผู้เสียหายจะฟ้องเรียกค่าเสียหายต่อศาลอาญาที่พิจารณาคดีอาญารัฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นโดยประมาทนั้นก็ได้ หรือจะแยกไปฟ้องคดีต่อศาลแพ่งหรือเป็นคดีแพ่งต่างหากก็ได้ (ป.วิ.อ. มาตรา 40) ในการพิจารณาคดีส่วนแพ่งศาลเจ้าต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญา (ป.วิ.อ. มาตรา 46) อายุความในการฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญานี้ย่อมระงับเหตุฟ้องเพราะเหตุที่ได้ฟ้องคดีอาญาไว้ (ป.วิ.อ. มาตรา 51) เป็นต้น

การที่บุคคลหนึ่งออกเช็คเพื่อชำระหนี้และเช็คนั้นถูกปฏิเสธการจ่ายเงิน จะดำเนินคดีต่อผู้ลงลายมือชื่อในเช็คนั้นอย่างคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาได้หรือไม่ กล่าวคือโจทก์จะฟ้องเรียกเงินตามเช็คตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เรื่องตัวเงิน รวมไปถึงการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คคดีได้หรือไม่ และในกรณีนี้หรือในกรณีที่โจทก์แยกฟ้องคดีส่วนแพ่ง เป็นอีกคดีหนึ่งต่างหากนั้น ในการพิพากษาคดีส่วนแพ่งศาลเจ้าต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญาหรือไม่

ในปัญหาดังกล่าวนี้ เห็นว่าการฟ้องคดีอาญา ผู้ลงชื่อสั่งจ่ายเงินในเช็คในความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คคดีได้เมื่อผู้ลงชื่อสั่งจ่ายเงินในเช็คนั้น

ได้ออกเช็คโดยมีเจตนาที่จะกระทำความผิดครบองค์ประกอบตามมาตรา 3 แห่งบทบัญญัติตามพระราชบัญญัตินี้ ส่วนความรับผิดของผู้ส่งจ่ายเงินในเช็คในทางแพ่งอยู่ที่สัญญา คือเช็คที่ออกให้แก่เจ้าหนี้มีนัยว่า เช็คถึงกำหนดวันที่ผู้ส่งจ่ายเงิน แต่ธนาคารไม่ยอมจ่ายเงินให้ผู้ทรง (เจ้าหนี้) ก็มีสิทธิไล่เบี้ยเอากับผู้ส่งส่งคนอื่น ๆ รวมตลอดถึงผู้ส่งจ่ายเงินนั้นให้ใช้เงินตามเช็คนั้น ดังนั้นเกณฑ์เริ่มต้นแห่งความรับผิดในทางแพ่งการเป็นความผิดในทางอาญาจึงแตกต่างกันในสาระสำคัญ¹ คดีที่เรียกร้องให้ชำระเงินตามเช็คในทางแพ่งนั้น ความรับผิดในการชำระเงินหาขึ้นอยู่กับฐานออกเช็คโดยเจตนาที่จะมิให้มีการใช้เงินตามเช็คตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯไม่ ผู้ออกเช็คจะมีความผิดอาญาตามพระราชบัญญัติหรือไม่ก็ตาม ความรับผิดในการชำระเงินตามเช็คตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ยังคงมีอยู่ตลอดไป หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือตามกฎหมายสามารถวินิจฉัยความรับผิดในการชำระเงินตามเช็คไปได้เลยก็แต่ข้อยกเว้นโดยไม่สามารถอ้างถึงมูลความผิดทางอาญาของการออกเช็คนั้น เพราะความผิดทางอาญามีใช่เป็นมูลเหตุที่ก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องในทางแพ่ง² กล่าวโดยสรุปก็คือเช็คไม่ถือเป็นคดีแพ่ง เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา

เมื่อคดีเช็คไม่ถือว่าเป็นคดีแพ่ง เกี่ยวเนื่องคดีอาญา บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 41-51 ในเรื่องการฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาจึงไม่นำมาใช้หรือมีผลกระทบต่อการใช้ฟ้องคดีให้รับผิดชอบตามเช็คในส่วนแพ่ง เช่นการยื่นขอรับชำระหนี้ตามเช็คในคดีล้มละลายไม่ใช่คดีแพ่ง เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาฐานออกเช็คนั้นโดยเจตนาที่จะไม่ให้มีการจ่ายเงินตามเช็ค เพราะความรับผิดทางแพ่งในกรณีนี้ไม่ได้อาศัยมูลของคดีอาญา การ

¹ ประพันธ์ ทรัพย์แสง, คำอธิบายเช็ค, หน้า 99.

² บัญญัติ ลู่ฮะ, "ความเห็นท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 409/2511 (ประชุมใหญ่)".

หนังสือคำพิพากษาศาลฎีกา ปี พ.ศ. 2511, หน้า 528-531.

ฟ้องคดีอาญาดังกล่าวจึงไม่ทำให้อายุความคดีแพ่งนั้นลุดตหยุดลง เมื่อเช็คที่นำมาขอรับชำระหนี้นั้นมียุอายุความเกิน 1 ปีนับแต่วันที่ส่งจ่าย เจ้าหนี้จึงไม่มีสิทธิขอรับชำระหนี้ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 409/2511 ประชุมใหญ่) โจทก์ฟ้องจำเลยเป็นคดีอาญาหาว่าจำเลยออกเช็คโดยเจตนาที่จะไม่ให้มีการใช้เงินตามเช็ค ขอให้ลงโทษตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ และต่อมาได้ฟ้องจำเลยเป็นคดีแพ่งให้รับผิดชอบใช้เงินตามเช็คนั้น คดีแพ่งที่โจทก์ฟ้องมีผู้ใช้เป็นคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา จะนำข้อเท็จจริงในคดีอาญาซึ่งถึงที่สุดแล้วมาชี้ขาดตัดสินโดยอาศัยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 46 ไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 2866/2516, 99/2519, 1036/2520) โจทก์ลักเช็คที่จำเลยส่งจ่ายเงินไปจากจำเลย ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน จำเลยไม่ต้องรับผิดชอบ ข้อเท็จจริงที่ศาลพิพากษาว่าโจทก์ลักเช็คของจำเลยไปผูกพันโจทก์ในคดีที่โจทก์ฟ้องให้จำเลยรับผิดชอบตามเช็คตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 46 และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 904 (คำพิพากษาฎีกาที่ 2651/2520) ศาลพิพากษาลงโทษจำเลยตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ แต่ไม่ผิดฐานล่อโจง บ่อมมีความหมายว่าจำเลยได้รับโอนกรรมสิทธิ์ในข้าวสารทั้งหมดโดยการซื้อขายตามปกติ เพียงแต่เช็คที่จำเลยออกให้เป็นการชำระหนี้ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินเท่านั้น หนี้ค่าข้าวสารจึงยังไม่ระงับไปตามนัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 321 วรรค 3 ผู้เสียหายชอบที่จะฟ้องเรียกให้จำเลยกับพวกชำระหนี้เป็นอีกคดีหนึ่งต่างหาก ศาลจะสั่งให้คืนข้าวสารของกลางแก่ผู้เสียหายและให้จำเลยคืนหรือไต่ราคาข้าวสารซึ่งไม่ได้ถูกยึดมา เป็นของกลางในคดีนี้หาได้ไม่ (คำพิพากษาฎีกาที่ 2375/2521)

การนำสืบ

เมื่อศาลประทับฟ้องแล้วจะโดยได้ส่วนมูลฟ้องแล้ว เห็นว่าคดีมูลกึ่งคดี หรือประทับรับฟ้องของอัยการ โจทก์โดยไม่มีภาระได้ส่วนมูลกึ่งคดี การพิจารณาที่เริ่มขึ้น การนำสืบเป็นกระบวนการพิจารณาของศาลในชั้นพิจารณา เป็นส่วนที่โจทก์จะต้องนำพยานหลักฐานแสดงต่อศาลเพื่อพิสูจน์

ให้ศาลเห็นว่าจำเลยได้กระทำความผิดตามฟ้องของโจทก์จริง และจำเลยก็ต้องนำสืบแสดง พยานหลักฐานทั้งปวงเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตน เว้นแต่ในกรณีที่จำเลยนั้นให้การรับ สาราภาพ

แต่ก่อนที่คู่ความจะนำพยานหลักฐานเข้าสืบแสดงต่อศาลนั้น ตามประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 บัญญัติว่า "เมื่อโจทก์หรือทนายโจทก์มาอยู่ต่อหน้าศาล แล้วและศาลเชื่อว่า เป็นสำเลยจริงให้อ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟัง และให้ถามว่าได้ กระทำผิดจริงหรือไม่ จะให้การต่อสู้อย่างรับบ้าง ถ้าให้การของจำเลยให้ผลไว้ ถ้าจำเลยไม่ ยอมให้การก็ให้ศาลลงตรายงานไว้และศาลพิจารณาคดีต่อไป"

สำหรับการพิจารณา โดยเปิดเนบต่อหน้าจำเลย (ป.วิ.อ. มาตรา 112 วรรค 1) เริ่มต้นด้วยบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 นี้ หากจำเลย ให้การปฏิเสธศาลก็กำหนดสืบพยานเพื่อพิจารณาคดีต่อไป แต่ถ้าหากจำเลยรับสารภาพ กรณีที่ต้องดำเนินคดีต่อไปตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 176 วรรคแรก ความว่า "ในชั้นพิจารณา ถ้าจำเลยให้การรับสารภาพตามฟ้อง โจทก์จำเลยไม่ จำเป็นต้องสืบพยานต่อไปก็ได้ เว้นแต่คดีที่มีอัตราในความผิดซึ่งจำเลยรับสารภาพนั้นกฎหมาย กำหนดอัตราโทษอย่างต่ำไว้ให้จำคุกตั้งแต่ห้าปีขึ้นไป หรือโทษสถานหนักกว่านั้น ศาลต้องฟ้อง พยานโจทก์จนกว่าจะพอใจว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริง"

จากบทบัญญัติดังกล่าวนี้ คดีที่มีอัตราโทษอย่างต่ำให้จำคุกตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป ถ้า จำเลยให้การรับสารภาพตามฟ้อง โจทก์จำเลยไม่ต้องสืบพยานและศาลอาจพิจารณาลงโทษ จำเลยในความผิดตามฟ้องนั้น ซึ่งมิใช่เท่ากับว่าข้อเท็จจริงที่กล่าวหาในคำฟ้องนั้นเป็นยุติ เพราะการรับสารภาพ การสืบพยานหลักฐานจึงไม่จำเป็น¹ ซึ่งหลักเกณฑ์ไม่ต้องสืบพยานต่อไป

¹ คณิง กาไชย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตอน 2, หน้า 89.

ดังกล่าว พิจารณาจากโทษจำคุกชั้นต่ำดังกล่าวแล้ว ความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิด
อันเกิดจากการใช้เช็คฯ ในมาตรา 3 ไม่ได้กำหนดโทษจำคุกไว้ แต่กำหนดโทษอย่างสูงไว้ว่า
ไม่เกิน 1 ปี ฉะนั้นในการพิจารณาในคดีความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ หากจำเลยให้การรับ
สารภาพ ศาลอาจพิจารณาลงโทษจำเลยได้โดยไม่ต้องสืบพยานโจทก์จำเลยต่อไป

แต่สำหรับในกรณีที่จำเลยให้การปฏิเสธ จำต้องดำเนินการสอบสวนพิจารณา
พยานต่อไป ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 174 บัญญัติว่า "ก่อนนำพยาน
เข้าสืบ โจทก์มีอำนาจเปิดคดีเพื่อให้ศาลทราบคดีโจทก์ คือแถลงถึงลักษณะของข้ออ้าง อีกทั้ง
พยานหลักฐานที่จะนำสืบ เพื่อพิสูจน์ถึงความผิดของจำเลย เสร็จแล้วให้โจทก์นำพยานเข้าสืบ

เมื่อสืบพยานโจทก์เสร็จแล้ว จำเลยมีอำนาจเปิดคดีเพื่อให้ศาลทราบคดีจำเลย
โดยแถลงข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายซึ่งตั้งใจอ้างถึง ทั้งแสดงหลักฐานที่จะนำสืบ เสร็จแล้วให้
จำเลยนำพยานเข้าสืบ"

จากบทบัญญัติดังกล่าวนี้ จะมีการแถลงเปิดคดีเพื่อเริ่มสืบพยานนั้น ในทางปฏิบัติมีที่
ใช้น้อยมาก จุดสำคัญของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 174 อย่างต้นนี้เป็น
หลักเกณฑ์การนำพยานเข้าสืบ ซึ่งกำหนดให้โจทก์เป็นฝ่ายสืบก่อน จำเลยเป็นฝ่ายสืบทีหลัง
โดยไม่ได้กล่าวถึงภาระการพิสูจน์หรือที่เรียกว่าหน้าที่นำสืบ เนื่องจากในการพิจารณาคดีอาญา
มีหลักว่า หน้าที่นำสืบจะเป็นประการใดก็ตาม แต่หน้าที่ในการนำพยานหลักฐานเข้าสืบย่อมตก
แก่โจทก์เสมอ¹ และโจทก์มีหน้าที่นำสืบว่าจำเลยกระทำความผิดตามฟ้องของโจทก์ ส่วน
จำเลยจะมีหน้าที่นำสืบต่อเมื่อจำเลยขอรับข้อเท็จจริงตามที่ถูกกล่าวหา แต่อ้างเหตุขอรับการ

¹ สุธรรม สัทธาภรณ์, พยานหลักฐาน (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย
รามคำแหง), ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์, หน้า 20.

ยกเว้นโทษกรณีจำเลยยกขึ้นอ้างเช่นนี้จำเลยต้องนำสืบ¹ เหตุตั้งกล่าวคือเหตุตามประมวลกฎหมายอาญา เช่น เหตุริกลจริต ตามมาตรา 65 เหตุกระทำโดยจำเป็น ตามมาตรา 67 เป็นต้น

การกำหนดหน้าที่นำสืบในคดีความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ ก็อยู่ในหลักเกณฑ์ดังกล่าวแล้วข้างต้นนี้เช่นเดียวกัน การสืบพยานโจทก์ก็ต้องนำสืบพยานหลักฐานทั้งปวงให้ล้นกับคำฟ้องของโจทก์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 192 ในที่นี้จะกล่าวโดยเฉพาะตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 192 วรรค 1 และ 2 ที่บัญญัติว่า "ห้ามมิให้ทนายหรือสิ่งเกินคำขอหรือมิได้กล่าวในฟ้อง

ถ้าศาลเห็นว่าข้อเท็จจริงที่ปรากฏในการพิจารณาแตกต่างกับข้อเท็จจริงตั้งที่กล่าวในฟ้อง ให้ศาลยกฟ้อง เว้นแต่ข้อแตกต่างนั้นมิใช่ข้อสาระสำคัญและทั้งจำเลยก็ได้หลงขัดต่อผู้ศาลจะลงโทษจำเลยตามข้อเท็จจริงที่ได้ความนั้นก็ได้"

การสืบพยานของโจทก์ประการแรกนั้น โจทก์จะต้องนำสืบให้ล้นกับคำฟ้อง กล่าวคือโจทก์ได้บรรยายในคำฟ้องว่าจำเลยกระทำการอันเป็นความผิดฐานใด โจทก์ก็ต้องนำพยานหลักฐานเข้าสืบเพื่อพิสูจน์ว่าจำเลยกระทำความผิดตามที่โจทก์บรรยายฟ้องนั้นจริง หากโจทก์นำพยานหลักฐานเข้าสืบแสดงได้ความไม่ล้นตามคำฟ้องของโจทก์ที่กล่าวหาว่าจำเลยกระทำความผิดนั้น ศาลจะพิพากษาหรือสั่งว่าจำเลยกระทำความผิดไม่ได้ ต้องยกฟ้อง (ป.ร.อ. มาตรา 192 วรรค 1)

ความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ มาตรา 3 มีลักษณะของการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติที่ 5 ประการด้วยกัน ตามมาตรา 3 (1) -

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 18.

(5) แต่ลักษณะของการกระทำความผิดต่างมีองค์ประกอบแห่งความผิดแตกต่างกันไป ฉะนั้น การที่โจทก์บรรยายฟ้องชี้เฉพาะว่าการกระทำความผิดของจำเลยเข้าองค์ประกอบเป็นความผิดตามอนุมาตราใดอนุมาตราหนึ่งเท่านั้น กระทั่งหากโจทก์นำสืบพยานหลักฐานได้ความไม่ลุ่มตามบรรยายฟ้องของโจทก์ หรือข้อเท็จจริงก็ได้ความจากพยานหลักฐานเหล่านั้นไม่ปรากฏว่าการกระทำของจำเลยเป็นความผิดต่อกฎหมายอย่างไร กระทั่งคำลงโทษจำคุกจำเลยไม่ได้ต้องยกฟ้อง เป็นโจทก์บรรยายฟ้องจำเลยว่าจำเลยออกเช็คให้ใช้เงินจำนวนสูงกว่าจำนวนเงินที่มีอยู่ในบัญชีจนถึงให้ใช้เงินได้ในขณะที่ออกเช็คนี้ (มาตรา 3 (3)) โจทก์จึงมีภาระที่จะต้องพิสูจน์ว่าในขณะที่ออกเช็คจำเลยมีเงินอยู่ในบัญชีไม่พอจะใช้เงินได้ตามเช็ค แต่โจทก์สืบไม่ได้คงสืบแต่เพียงว่า ในวันที่ผู้ทรงเอาเช็คไปขึ้นเงินคือหลังวันจ่าย 3 วัน จำเลยมีเงินในบัญชีไม่พอจะใช้เงินได้จึงลงโทษจำเลยตามฟ้องไม่ได้ เพราะไม่ปรากฏว่าในขณะที่ออกเช็ค (ตามวันที่ลงในเช็ค) จำเลยมีเงินอยู่ในบัญชีไม่พอจะใช้เงินได้ตามเช็คหรือไม่ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1567/2505) โจทก์ฟ้องว่าจำเลยกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค มาตรา 3 (1) และ (3) ซึ่งจะเป็นความผิดต่อเมื่อในวันที่จำเลยออกเช็คนั้นเงินในบัญชีของจำเลยมีไม่พอล่าง แต่ทางพยานได้ความว่าวันที่จำเลยออกเช็คคือวันที่ส่งจ่ายหรือวันถึงกำหนดชำระเงินตามเช็คนั้น เงินในบัญชีของจำเลยมีพอล่างเกินกว่าจำนวนเงินตามเช็ค และไม่ปรากฏข้อเท็จจริงอย่างอื่นว่าจำเลยออกเช็คโดยมีเจตนาจะไม่ให้ใช้เงินตามเช็ค จำเลยจึงไม่มีความผิดตามฟ้อง (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 259/2513) โจทก์ฟ้องว่าจำเลยออกเช็คโดยเจตนาที่จะไม่ให้มีการใช้เงินตามเช็ค ซึ่งเจตนาดังกล่าวเป็นองค์ประกอบแห่งความผิด ข้อเท็จจริงฟังได้ว่าในวันที่จำเลยจ่ายเช็คหรือวันออกเช็ค จำเลยเป็นเจ้าของธนาคารอยู่เป็นจำนวนสูงกว่าจำนวนเงินตามเช็คที่จำเลยส่งจ่าย ซึ่งถือไม่ได้ว่าจำเลยออกเช็คโดยมีเจตนาที่จะไม่ให้มีการใช้เงินตามเช็คนั้น เช่นนี้การกระทำของจำเลยจึงไม่เป็นความผิด (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 579/2518)

ประการที่สอง การสืบพยานของโจทก์ในการพิจารณาคดีนั้น ถ้าปรากฏข้อเท็จจริงว่าจำเลยได้กระทำความผิดต่อกฎหมาย แต่ความผิดที่ปรากฏตามข้อเท็จจริงที่ได้จากการ

พิจารณานั้นแตกต่างจากความผิดจากข้อเท็จจริงตามฟ้อง กรณีนี้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 192 วรรค 2 ข้างต้น ถือว่าเป็นเรื่องข้อเท็จจริงที่พิจารณาได้ ความต่างกับฟ้องให้ศาลยกฟ้องคดีนั้น เว้นแต่ข้อแตกต่างนั้นมีไปข้อสาระสำคัญและจำเลยมิได้หลงข้อต่อสู้ ศาลจะลงโทษจำเลยตามความผิดที่พิจารณาได้ความนั้นก็ได้อีก

ในความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ มาตรา 3 นั้น ข้อเท็จจริงในบรรยายฟ้องของโจทก์ข้อใดบ้างที่ถือว่าเป็นสาระสำคัญ ซึ่งหากทางพิจารณาได้ความแตกต่างไปจะถือว่าเป็นเรื่องข้อเท็จจริงที่พิจารณาได้ความแตกต่างกับฟ้อง ซึ่งศาลต้องพิพากษายกฟ้อง ข้อพิจารณาในเรื่องนี้ต้องดูว่าข้อเท็จจริงนั้นเป็นข้อเท็จจริงในองค์ประกอบแห่งความผิด หรือเป็นเพียงข้อเท็จจริงที่เป็นรายละเอียดขององค์ประกอบแห่งความผิดที่เป็นผลความ เช่นวันที่จำเลยลงชื่อส่งจ่ายเงินแก่ผู้ทรงเช็ค วันที่ผู้ทรงเช็คนำเช็คเข้าบัญชีเพื่อเรียกเก็บเงิน หรือธนาคารที่ปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็ค เป็นต้น การแตกต่างในข้อเท็จจริงอันเป็นรายละเอียดขององค์ประกอบแห่งความผิดเหล่านี้ถือเป็นเพียงผลความ ไม่ถือว่าเป็นข้อเท็จจริงที่พิจารณาได้ความแตกต่างกับฟ้องในข้อสาระสำคัญ ซึ่งจะทำให้ศาลต้องยกฟ้อง

เช่น โจทก์ฟ้องว่า เมื่อวันที่ 29 สิงหาคม 2499 จำเลยออกเช็คไม่จ่ายเงินขอให้ลงโทษ ขึ้นพิจารณาโจทก์เบิกความว่า วันที่ 20 สิงหาคม 2499 จำเลยเขียนเช็คและมาแลกเงินสดจากโจทก์ไป ในเชิคนั้นลงวันที่ส่งจ่ายเป็นวันที่ 29 สิงหาคม 2499 เช่นนี้จะถือว่าทางพิจารณาได้ความว่าหากเมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2499 ต่างกับฟ้องซึ่งระบุว่าจำเลยออกเช็ควันที่ 29 สิงหาคม 2499 และยกฟ้องเสียหายได้ไม่ เพราะในกรณีนี้ถือว่าวันที่ 29 สิงหาคม 2499 เป็นวันที่จำเลยออกเช็ค ส่วนวันที่ 20 สิงหาคม 2499 นั้นเป็นเพียงวันที่จำเลยเขียนเช็ค และจำเลยมิได้หลงข้อต่อสู้ หากแต่จำเลยรับว่าออกเช็คจริงแต่เป็นวันอื่น (ศาลพิพากษาฎีกาที่ 415/2502) ศาลฟังว่าโจทก์ร่วมเป็นผู้ทรงเช็คและผู้เสียหายแล้ว ใครเป็นผู้รับเช็คจากจำเลยก็มิใช่สาระสำคัญของคดี แม้อฟ้องของโจทก์จะบรรยายว่าเช็ครายพิพาทจำเลยออกให้

โลกก็ร่วม แต่ความจริงสำคัญออกให้คนอื่น ก็ยังถือไม่ได้ว่าข้อเท็จจริงในทางพิจารณาแตกต่างกับฟ้อง (ศาลแพ่งฎีกาที่ 1033/2507) หรือพยานโลกก็เบิกความว่าจำเลยออกเช็คให้โลกก็ในวันหนึ่ง ต่อมาโลกก็ขอแก้ฟ้อง เป็นวันอื่น โดยโลกก็ได้ขอแก้ความคำเบิกความของพยานโลกก็ให้เป็นไปตามฟ้องที่ขอแก้ ยังถือไม่ได้ว่าข้อเท็จจริงที่ปรากฏในทางพิจารณาแตกต่างกับฟ้อง ควรจะต้องยกฟ้อง เพราะข้อแตกต่างนี้ไม่ใช่ข้อสาระสำคัญ ทั้งจำเลยมิได้หลงข้อต่อสู้ (ศาลแพ่งฎีกาที่ 441/2514)

แต่หากข้อเท็จจริงที่ได้ความจากการพิจารณานั้นแตกต่างจากคำบรรยายฟ้องของโลกก็ในสาระสำคัญ คือแตกต่างในข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบแห่งความผิด เช่นโลกก็บรรยายฟ้องว่าจำเลยกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ นี้ตามความในอนุมาตราหนึ่ง แต่ข้อเท็จจริงที่ได้จากการพิจารณาได้ความว่าจำเลยกระทำความผิดในอีกอนุมาตราหนึ่ง ดังตัวอย่างเช่น โลกก็บรรยายฟ้องการกระทำความผิดของจำเลยเป็นการออกเช็คโดยมีเจตนาที่จะไม่ให้มีการใช้เงินตามเช็ค ตามมาตรา 3 (1) แต่ทางพิจารณาได้ความว่าจำเลยห้ามธนาคารจ่ายเงินตามเช็คนั้น โดยทุจริตตามมาตรา 3 (5)¹ หรือในกรณีที่โลกก็ฟ้องว่าจำเลยออกเช็คโดยในขณะที่ออกเช็คไม่มีเงินในบัญชีอันจะพึงให้ใช้เงินได้ ตามมาตรา 3 (2) แต่ทางพิจารณาได้ความว่าจำเลยถอนเงินทั้งหมดหรือแต่บางส่วนออกจากบัญชีอันจะพึงให้เงินตามเช็คนั้น จนจำนวนเงินเหลือไม่เพียงพอที่จะให้ใช้เงินตามเช็คนั้นได้ ตามมาตรา 3 (4) กรณีเหล่านี้เมื่อเห็นว่ากระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ในแต่ละอนุมาตรามีลักษณะเป็นความผิดโดยองค์ประกอบที่แตกต่างกัน สิ่งถือว่าเป็นเรื่องข้อเท็จจริงที่พิจารณาได้ความแตกต่างกับฟ้องในข้อสาระสำคัญ ศาลต้องยกฟ้อง

¹ ปนทงษ์ สุจริตกุล, "ความเห็นท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1694/2516", หนังสือคำพิพากษาศาลฎีกา ปี พ.ศ. 2516 (กรุงเทพฯ: จัดพิมพ์โดยเนติบัณฑิตยสภา), หน้า 1315-1318.

นอกจากนี้กรณีที่เป็นข้อแตกต่างในข้อเท็จจริง เกี่ยวกับเวลาที่กระทำความผิดหรือ เวลาความผิดเกิดขึ้นนั้น ก็ย่อมถือว่าเป็นข้อแตกต่างในข้อสาระสำคัญของฟ้อง ซึ่งหากปรากฏว่าค่าเสียหายข้อต่อสู้ ศาลก็ต้องยกฟ้องเช่นกัน ดังตัวอย่างเช่น ฟ้องบรรยายว่าค่าเสียหายออกเช็คสั่งจ่ายเงินวันที่ 25 มีนาคม ฉบับหนึ่ง วันที่ 27 มีนาคม อีกฉบับหนึ่ง ได้นำเช็คไปยื่นเงินในวันที่ถึงกำหนดธนาคารไม่จ่ายเงิน ข้อเท็จจริงได้ความว่า โจทก์นำเช็คไปยื่นเงินวันที่ 18 เมษายน ธนาคารไม่จ่ายเงิน เป็นข้อแตกต่างในสาระสำคัญ ค่าเสียหายข้อต่อสู้ได้ ต้องยกฟ้อง (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2412/2521)

ในทางปฏิบัติปัญหาเหล่านี้ไม่มีกรณีที่จะเกิดขึ้นมากนัก เพราะเมื่อเช็ถูกปฏิเสธการจ่ายเงิน โจทก์สามารถตรวจสอบได้จากเช็ค ใบคืนเช็ค หรือหลักฐานต่าง ๆ จากธนาคาร สามารถที่จะบรรยายฟ้องได้โดยถูกต้องอยู่แล้ว และโดยเฉพาะข้อแตกต่างในข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบแห่งความผิดนั้น โดยทั่วไปการบรรยายฟ้องของโจทก์ โจทก์ก็มักจะบรรยายถึงลักษณะของการกระทำความผิดของค่าเสียหายแล้ว กับบทบัญญัติอันเป็นองค์ประกอบแห่งความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คในอนุมาตราต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและน่าจะเกี่ยวข้องทั้งหมดเข้าด้วยกัน โดยไม่บรรยายเจาะจงว่าการกระทำของค่าเสียหายเป็นความผิดแต่เพียงในอนุมาตราใดอนุมาตราหนึ่งโดยเฉพาะ (ดูตัวอย่างตามคำฟ้องในภาคผนวกที่ ข. ต่อไป) ฉะนั้นในกรณีนี้ไม่ว่าโจทก์จะนำสืบได้ข้อเท็จจริงแห่งความผิดเป็นประการใดก็ตาม ก็ต้องถือว่ากรณีนี้เป็นความผิดในอนุมาตราใดอนุมาตราหนึ่งที่โจทก์ได้บรรยายฟ้องไว้แล้ว เสมอ ปัญหาในเรื่องข้อเท็จจริงที่พิจารณาได้ความแตกต่างกับฟ้อง จะไม่เกิดขึ้นเลย

แต่อย่างไรก็ตาม การกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค มาตรา 3 การกระทำความผิดทั้ง 5 อนุมาตรา มี บางอนุมาตรา มีลักษณะแห่งความผิดเกี่ยวเนื่องใกล้ชิดกับอนุมาตราหนึ่ง ในที่นี้คือกาออกเช็คโดยขณะที่ยังไม่มีเงินอยู่ในบัญชีอันจะพึงให้ใช้เงินได้ ตามมาตรา 3 (2) กับกาออกเช็คให้ใช้เงินมีจำนวนสูงกว่า

จำนวนเงินที่อยู่ในบัญชีนั้นจะพึงให้ใช้เงินได้ในขณะที่ออกเช็คนั้น ตามมาตรา 3 (3) ทั้งสอง
อนุมาตรานี้แม้โลกจะได้อบรมฟ้องว่าศาลยกกระทำผิดเข้าองค์ประกอบตามอนุมาตราหนึ่ง
แต่ข้อเท็จจริงที่ได้จากการพิจารณาปรากฏเป็นความผิดอีกอนุมาตราหนึ่งก็ตาม ก็ไม่ถือว่าข้อ
เท็จจริงที่พิจารณาได้ความต่างกับฟ้องในข้อสาระสำคัญจนถึง เป็นเหตุให้ศาลยกฟ้อง เช่นโลก
บรรยายฟ้องว่าศาลยกออกเช็ค 10,000 บาทให้โลก โลกนำเช็คไปขอรับเงิน ธนาคาร
ปฏิเสธการจ่ายเงินเพราะไม่มีเงินในบัญชีธนาคาร แต่ข้อเท็จจริงปรากฏว่าขณะที่ออกเช็คนั้น
ศาลมีเงินในธนาคารแต่มีเพียง 232.32 บาท ธนาคารจึงปฏิเสธการจ่ายเงินโดยให้
เหตุผลว่าติดต่อกับผู้สั่งจ่าย (คำพิพากษาฎีกาที่ 1018/2507) หรือโลกฟ้องว่าศาลยกออกเช็ค
จำนวนสูงกว่าจำนวนเงินที่มีในบัญชี แต่ข้อเท็จจริงที่ได้จากการพิจารณาปรากฏว่าศาลไม่มี
เงินอยู่ในบัญชีเลย (คำพิพากษาฎีกาที่ 2667/2516) ข้อแตกต่างเหล่านี้ไม่ใช่ข้อสาระสำคัญ
ถ้าศาลไม่ได้หลงข้อต่อสู้ ศาลต้องมีความผิดตามฟ้องของโลก

การควบคุมตัวศาลในระหว่างการพิจารณาของศาล

ดังกล่าวแล้วว่าแต่เดิมเมื่อประกาศใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจาก
การใช้เช็คานั้น พระราชบัญญัตินี้ไม่มีข้อกำหนดเกี่ยวกับการควบคุมตัวผู้กระทำผิดไว้ ฉะนั้นไม่
ว่าเช็คที่ถูกปฏิเสธการจ่ายเงินนั้นจะระบุจำนวนเงินมากน้อยเท่าใดก็ตาม การควบคุมตัวผู้ต้องหาว่า
กระทำผิดนั้นย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาทั้งสิ้น
ดังนี้จึงเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่บางจำพวกอาศัยกฎหมายดังกล่าว เป็นเครื่องบังคับกับลูกหนี้จนเกิน
ขอบเขตอันเป็นเจตนารมณ์อันแท้จริงของพระราชบัญญัตินี้ ทำให้ผู้ออกเช็คเกิดความเสียหาย
และเดือดร้อนอย่างมาก

ฉะนั้นภายหลังจึงได้ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 196 ลงวันที่ 8 สิงหาคม
2515 ปรับปรุงวิธีการควบคุมตัวผู้กระทำผิดตามพระราชบัญญัตินี้เป็นกรณีพิเศษแตกต่าง
จากการควบคุมตัวผู้กระทำผิดฐานอื่น ดังได้กล่าวแล้วในเรื่องการควบคุมตัวผู้ต้องหาใน

ชั้นสอบสวน บทที่ 3 ส่วนที่ 3

สำหรับการควบคุมตัวจำเลยในชั้นพิจารณานั้น หน้าที่หลักเกณฑ์ตามพระราชบัญญัตินี้ มาตรา 5 ที่ได้แก้ไขใหม่โดยประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 196 ดังกล่าวแล้วนี้มาใช้บังคับได้หรือไม่ เมื่อพิจารณาแล้วเห็นได้ว่าตามมาตรา 5 ที่ได้แก้ไขใหม่นี้มุ่งจะแก้ไขแต่อำนาจการควบคุมผู้ต้องหาที่กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คนั้นในชั้นสอบสวนเท่านั้น มิได้กล่าวถึงอำนาจคุมขังจำเลยในชั้นพิจารณายของศาลแต่อย่างใด¹ การควบคุมตัวจำเลยในชั้นพิจารณาของศาลมิได้มีการแก้ไขอย่างใดทั้งสิ้น

ดังนั้นการคุมขังจำเลยในชั้นพิจารณาสังคง เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กล่าวคือศาลมีอำนาจคุมขังจำเลยในระหว่างการพิจารณาได้เสมอไม่ว่าเช็คนั้นจะส่งจ่ายเงินค้ำประกันทางท้องที่นั้นจะส่งจ่ายเงินแต่ละฉบับหรือหลายฉบับรวมกันเกินหรือไม่เกินห้าหมื่นบาทก็ตาม

อย่างไรก็ดี ตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 196 นี้ในข้อ 2 มีข้อความว่า "ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยถูกควบคุมหรือต้องขังในชั้นสอบสวนหรือในชั้นพิจารณายของศาลชั้นต้น อยู่ในวันที่ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ใช้บังคับ ถ้าจำนวนเงินที่ระบุในเช็คนั้นแต่ละฉบับหรือหลายฉบับรวมกันไม่เกินห้าหมื่นบาท ให้พนักงานสอบสวนหรือศาลปล่อยตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยตามความในมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คน พ.ศ. 2497 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศคณะปฏิวัติฉบับนี้โดยไม่มีข้อห้าม" ซึ่งจากประกาศของคณะปฏิวัติในข้อ 2 นี้ ทำให้เกิดสงสัยได้ว่าหลักการควบคุมตัวผู้กระทำความผิดตามมาตรา 5 ที่ได้แก้ไขใหม่โดยประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 196 ข้อ 1 นี้ น่าจะใช้กับการควบคุมตัวจำเลยในระหว่างการพิจารณาของศาลด้วย แต่ที่จริงแล้วหาเป็นเช่นนั้นไม่ ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่

¹ วารสารกฎหมาย, ปีที่ 20 ฉบับที่ 1 (2522), หน้า 54-56.

196 ข้อ 2 เป็นบทเฉพาะกาลที่ให้ปล่อยตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกควบคุมหรือขังตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2497 ลงับเดิมเท่านั้น หากอาจตีความเป็น การผิดทอนอำนาจของศาลในการคุมขังจำเลยไว้ในระหว่างพิจารณาได้ไม่¹

อายุความฟ้องคดี

ความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2497 เป็นความผิดอันยอมความได้ ฉะนั้นอายุความฟ้องคดีความผิดตามพระราชบัญญัตินี้จึงต้อง พิจารณาเป็นสองชั้น ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 96 และมาตรา 95 กล่าวคือถ้าผู้เสียหายมิได้ร้องทุกข์ภายใน 3 เดือนนับแต่วันที่รู้เรื่องการกระทำความผิด และรู้ตัวผู้กระทำความผิด เป็นอันขาดอายุความ (ป. อาญา มาตรา 96) กำหนดอายุความ 3 เดือนดังกล่าว เป็นอายุความเล็ก ซึ่งกำหนดให้ผู้เสียหายในคดีความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค ซึ่งเป็นความผิดอันยอมความกันได้ต้องร้องทุกข์ภายใน 3 เดือน ฉะนั้นคดีขาดอายุความดังกล่าวได้กล่าวโดยละเอียดแล้วในเรื่องอายุความร้องทุกข์ในบทที่ 3 ส่วนที่ 2 ตามสมควรแล้ว

สำหรับอายุความฟ้องคดีตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ นี้ต้องพิจารณาว่าคดีนั้นได้มีการร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนหรือไม่ หากไม่มีการร้องทุกข์ต่อ พนักงานสอบสวน กล่าวคือเป็นกรณีที่ราษฎรผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดีเอง การยื่นฟ้องคดีนั้นก็ ต้องกระทำภายในกำหนด 3 เดือนนับแต่วันที่มีเสียหายรู้เรื่องการกระทำความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด ซึ่งในทางปฏิบัติก็ควรจะนับแต่วันที่เข็มนั้นถูกปฏิเสธการจ่ายเงินนั้น อายุความ ต้องฟ้องคดีภายในกำหนด 3 เดือนดังกล่าวนี้ เป็นอายุความเดียวกับอายุความ 3 เดือนที่

¹ เรื่องเดียวกัน.

ผู้เสียหายต้องร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 96 นั้นเอง

ถ้ากรณีปรากฏว่าราษฎรผู้เสียหายร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนภายใน 3 เดือน ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 96 แล้ว คดีบ่มไม่ขาดอายุความ แต่ทั้งนี้กรณีที่ต้อง ดำเนินการฟ้องคดีเสียภายในกำหนดอายุความตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95 ซึ่งเป็น อายุความใหญ่ ซึ่งคดีความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คนี้ กำหนดโทษจำคุกอย่างสูงไว้ไม่เกิน 1 ปี เข้าเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95 (4) ที่กำหนดว่า ความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งเดือนถึงหนึ่งปี ต้องฟ้องคดีภายใน 5 ปีนับแต่วันกระทำความผิด ดังนั้นแม้จะมีการร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนไว้ตามประมวลกฎหมาย อาญา มาตรา 96 คดีไม่ขาดอายุความก็ตาม แต่ถ้าไม่ได้ฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมา ยัง ศาลภายในกำหนดเวลา 5 ปีนับแต่วันกระทำความผิด คดีเป็นอันขาดอายุความ และถึงแม้จะ ได้มีการฟ้องหรือได้ตัวผู้กระทำความผิดมาบ้างแล้ว ถ้าผู้กระทำความผิดหลบหนีหรือวิกลจริต และศาลสั่งงดการพิจารณาวินิจฉัยเกินกำหนด 5 ปีแล้วนับแต่วันที่หลบหนีหรือวันที่ศาลสั่งงดการ พิจารณา ก็ถือว่าคดีเป็นอันขาดอายุความเช่นเดียวกัน (ป. อาญา มาตรา 95)

ดังเช่นโจทก์ฟ้องจำเลยขอให้องค์ศาลฎีกาพิจารณาคดีตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอัน เกิดจากการใช้เช็ค เมื่อได้ร้องทุกข์ไว้ภายในกำหนดอายุความตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 96 แล้วบ่มไม่ขาดอายุความ 5 ปี ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95 (4) โจทก์ได้ ยื่นฟ้องคดีนี้ต่อศาลภายในกำหนดอายุความดังกล่าวนี้แล้ว แต่ไม่ได้ตัวจำเลยมาศาลภายใน กำหนดอายุความ คือพ้นกำหนดอายุความ 5 ปีนับตั้งแต่วันที่ศาลฎีกากระทำความผิด (วันที่ธนาคาร ปฏิเสธการจ่ายเงิน) คดีโจทก์เป็นอันขาดอายุความ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 986/2514)

สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับ

ความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค เป็นกฎหมายที่ มีโทษทางอาญา ฉะนั้นการดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ก็เป็นไปตาม

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งเหตุที่จะทำให้เกิดสิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับไปก็ บังคับตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 ซึ่งมี 7 ประการ ด้วยกันคือ

1. โดยความตายของผู้กระทำความผิด

2. ในความผิดต่อส่วนตัว เมื่อได้ถอนคำร้องทุกข์ ถอนฟ้อง หรือยอมความกัน โดยถูกต้องตามกฎหมาย

2.1 ถอนคำร้องทุกข์ ดูเรื่องการสิ้นสุดอำนาจการสอบสวนในบทที่ 3 ส่วนที่ 3

2.2 ถอนฟ้อง การถอนฟ้องจะมีขึ้นได้ต่อเมื่อโจทก์ได้ฟ้องคดีแล้วเท่านั้น การถอนฟ้องเป็นเรื่องที่โจทก์ไม่ประสงค์ที่จะดำเนินคดีนั้นต่อไปแล้ว ฉะนั้นการถอนฟ้องจึงต้องเป็นการถอนไปโดยเด็ดขาด หากโจทก์ถอนฟ้องของตนเพื่อจะเข้าเป็นโจทก์ร่วมในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องในเรื่องเดียวกัน การถอนฟ้องเช่นนี้ยังไม่เป็นเหตุทำให้สิทธิในคดีอาญามาฟ้องระงับไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (2) พนักงานอัยการมีอำนาจดำเนินคดีนั้นต่อไป (คำพิพากษาฎีกาที่ 1245/2515) การถอนฟ้องโดยเด็ดขาดโดยไม่มี ความประสงค์ที่จะดำเนินคดีต่อไป ย่อมทำให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับไป เช่นพนักงานอัยการเป็นโจทก์ร่วมฟ้องคดีอาญา ความผิดต่อส่วนตัว คดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลฎีกา เมื่อโจทก์ร่วมซึ่งเป็นผู้เสียหายขอถอนฟ้องและขอถอนคำร้องทุกข์โดยศาลยังไม่คัดค้านแล้ว สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับ (คำพิพากษาฎีกาที่ 768/2504) ศาลชั้นต้นพิพากษาลงโทษจำคุกจำเลย 6 เดือน 20 วัน ฐานออกเช็คโดยเจตนาที่จะไม่ให้มีการใช้เงินตามเช็ค ศาลอุทธรณ์พิพากษายืน จำเลยฎีกา ในระหว่างการพิจารณาของศาลฎีกา โจทก์ยื่นคำร้องขอถอนฟ้องจำเลยไม่คัดค้าน โดยเหตุที่คดีนี้เป็นคดีความผิดต่อส่วนตัวซึ่งยังไม่ถึงที่สุด ฉะนั้นสิทธินำคดีอาญามาฟ้องจึงเป็นอันระงับไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ

อาญา มาตรา 39 (2) คำลัญจกาถึงมีคำสั่งจำหน่ายคดี (คำพิพากษาฎีกาที่ 2062/2519)

การถอนฟ้องคดีความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ ซึ่ง เป็นความผิดต่อส่วนตัวนี้ จะกระทำได้นั้นถึงในเวลาขณะใด ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 35 วรรค 2 บัญญัติว่า "ความผิดต่อส่วนตัวนั้นจะถอนฟ้องหรือยอมความในเวลาใดก่อนคดีถึงที่สุดก็ได้ แต่ถ้าจำเลยคัดค้านให้คำยกฟ้องขอถอนฟ้องนั้นเสีย" จากบทบัญญัติดังกล่าวนี้กำหนดว่าการถอนฟ้องจะทำได้ก่อนคดีถึงที่สุด ในคดีอาญา คดีถึงที่สุดเมื่อใด ในคดีที่ได้อ่านคำพิพากษาคำลขึ้นต้น หรือคำลอุทธรณ์ในระหว่างอายุอุทธรณ์หรือฎีกา โจทก์จะถอนฟ้องหรือยอมความกับจำเลยโดยที่ไม่มีการยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาแล้วแต่กรณีได้หรือไม่

ปัญหาเหล่านี้เคยมีแนวคำพิพากษาของศาลฎีกาวินิจฉัยว่า โจทก์ยอมถอนฟ้องได้ในอายุฎีกาคำพิพากษาลอุทธรณ์ที่คู่ความมีสิทธิฎีกา ให้ถือว่าคดียังไม่ถึงที่สุด (คำพิพากษาฎีกาที่ 529/2490) แต่ภายหลังได้มีคำพิพากษาฎีกาอีกเรื่องหนึ่งวินิจฉัยว่า คำพิพากษาคดีอาญานั้น ถ้าไม่มีการอุทธรณ์ก็ย่อมถึงที่สุดในวันอ่านคำพิพากษา ฉะนั้นเมื่อคำพิพากษาแล้วไม่ม่อุทธรณ์ แม้จะอยู่ในระหว่างอายุอุทธรณ์ ผู้เสียหายก็หมดอำนาจที่จะเลิกคดีได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 202/2488)

เห็นได้ว่าแนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกาทั้งสองคดีนี้ขัดกันอยู่ กล่าวคือในคำพิพากษาฎีกาที่ 529/2480 เห็นว่าคดีอาญาถึงที่สุดเมื่อหมดอายุความอุทธรณ์หรือฎีกาแล้วแต่กรณี แต่คำพิพากษาฎีกาที่ 202/2488 วินิจฉัยว่าคดีอาญาใดเมื่อมีคำพิพากษาคำลขึ้นต้นหรือคำลอุทธรณ์แล้ว หากคู่ความยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาแล้วแต่กรณี คดีย่อมยังไม่ถึงที่สุด แต่ถ้าคดีนั้นไม่มีอุทธรณ์หรือฎีกา คดีนั้นย่อมถึงที่สุดในวันอ่านคำพิพากษาคำลขึ้นต้นหรือคำลอุทธรณ์แล้วแต่กรณี จากแนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกาที่ยังขัดกันอยู่นี้ ภายหลังได้มีคดียื่นคำฎีกาอีกคดีหนึ่งซึ่งศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ในคดีความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คคดีหนึ่ง ศาลอุทธรณ์พิพากษาไปตามคำลขึ้นต้นว่าจำเลยกระทำผิดตามฟ้อง ให้จำคุกจำเลย 6 เดือน จำเลยฎีกา คำลขึ้นต้นจึงไม่รับฎีกา จำเลยยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่ง โจทก์ยื่นคำร้องขอถอนฟ้อง

ในวันเดียวกัน ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าคดีนี้เป็นคดีความผิดต่อส่วนตัว โจทก์ยื่นคำร้องขอถอนฟ้องระหว่างอายุฎีกาซึ่งคดียังไม่ถึงที่สุด ทั้งจำเลยไม่คัดค้าน อนุญาตให้โจทก์ถอนอุทธรณ์ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 781/2520) คดีนี้มีฎีกาของฝ่ายจำเลย ซึ่งถึงแม้ว่าศาลชั้นต้นจะไม่รับฎีกา แต่ก็ยังมีคำร้องอุทธรณ์คำสั่งต่อศาลฎีกาอยู่ คดีจึงยังไม่ถึงที่สุด แต่สมมติว่าข้อเท็จจริงในคดีนี้เป็นกรณีที่ไม่ฎีกา แต่ยังอยู่ในระหว่างอายุฎีกา 1 เดือน โจทก์จะยื่นคำร้องขอถอนฟ้องได้หรือไม่ คดีถึงที่สุดหรือยัง และหากยื่นจะยื่นต่อศาลใด และศาลใดเป็นผู้สั่ง คำร้องนั้น ปัญหาเหล่านี้จากแนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกาคดีที่ 781/2520 ถึงแม้จะเป็นคดีที่วินิจฉัยหลังสุด แต่ก็ยังมิได้วินิจฉัยในปัญหาเหล่านี้และไม่สามารถจะอาศัยหลักการตามจากแนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกาคดีนี้ยืนยันได้ว่าแนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกาในคดีที่ 529/2480 กับคดีที่ 202/2488 ย่างต้นคดีใดชอบด้วยกฎหมาย

ในปัญหาที่ว่า การดำเนินการคดีอาญา คดีถึงที่สุดเมื่อใดนี้ หากพิจารณาจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายโดยวิเคราะห์ในทางทฤษฎีแล้ว ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 บัญญัติไว้ความว่า "วิธีพิจารณาข้อใดซึ่งประมวลกฎหมายนี้ไม่ได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะ ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับ เท่าที่พอจะใช้บังคับได้" ฉะนั้นในปัญหาข้อนี้จึงต้องพิจารณาว่าตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้มีการให้ความหมายของคำว่า "คดีถึงที่สุด" ไว้อย่างไร ปรากฏว่าไม่มี ฉะนั้นโดยอาศัยอำนาจแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 ย่างต้นจึงต้องนำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับ ซึ่งตามมาตรา 147 วรรค 2 ได้ให้ความหมายของคำว่าคดีถึงที่สุดไว้โดยชัดแจ้งดังนี้คือ "คำพิพากษาหรือคำสั่งใดก็ตาม ซึ่งอาจอุทธรณ์หรือฎีกา หรือมีคำขอให้พิจารณาคดีใหม่ได้นั้น ถ้ามิได้มีอุทธรณ์ฎีกา หรือร้องขอให้พิจารณาคดีใหม่ภายในเวลาที่กำหนดไว้ ให้ถือว่าเป็นที่สุดตั้งแต่วันที่กระทำความผิดนั้นได้สิ้นสุด" ฉะนั้นในการดำเนินการกระบวนพิจารณาคดีแพ่ง เมื่อยังอยู่ในระหว่างอายุอุทธรณ์ฎีกา ไม่ถือว่าคดีถึงที่สุด โจทก์ก็มีสิทธิถอนฟ้องหรือยอมความกับจำเลยในระหว่างนี้ได้ แม้จะไม่มีการยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาแล้วแต่กรณีก็ตาม ซึ่งการพิจารณาคดีอาญา คดีถึงที่สุดเมื่อใดก็ต้องถือตามหลัก

ดังกล่าวนี้ด้วย¹ กล่าวคือในระหว่างอายุอุทธรณ์หรือฎีกา ซึ่งคู่ความยังมีสิทธิอุทธรณ์หรือฎีกา คดียังไม่ถึงที่สุด ถ้าคำเลยไม่คัดค้าน โจทก์ย่อมถอนฟ้องคดีได้ภายในอายุความอุทธรณ์หรือฎีกา แล้วแต่กรณี กรณีจะถือว่าเมื่อประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ไม่มีบทบัญญัติให้ความหมายของคำว่าคดีถึงที่สุดไว้ แล้วจะให้คดีถึงที่สุดนับแต่วันอ่านคำพิพากษาของศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์แล้วแต่กรณีดังกล่าวข้างต้น จึงเป็นการตีความที่ไม่ชอบ

การยื่นขอถอนฟ้องในระหว่างอายุอุทธรณ์หรือฎีกาดังกล่าวนี้ โจทก์ยื่นได้ต่อศาลชั้นต้นที่พิจารณาคดีนั้นนั่นเอง และศาลชั้นต้นก็มีอำนาจสั่งให้ถอนฟ้อง โจทก์และคำหมายคดีได้ เพราะการมีคำสั่งดังกล่าวนี้ไม่เป็นการพิพากษาคดีหรือดำเนินคดีต่อไปซึ่งจะมีผลเป็นการแก้คำพิพากษาของศาลชั้นต้นเอง แต่กลับมีผลเป็นการทำให้สิทธิหน้าที่อาญามาฟ้องระงับไป

2.3 การยอมความ การยอมความหมายถึงการกระทำอย่างใดใดก็ตาม แล้วในหัวข้อ เรื่องการสิ้นสุดอำนาจการสอบสวน ข้อ 2.1 ข.

สำหรับการยอมความในชั้นพิจารณานั้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 35 วรรคท้าย ความว่า ในคดีความผิดต่อส่วนตัวอย่างเช่นคดีความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เอชไอวี ย่อมทำในเวลาใด ๆ ก่อนคดีถึงที่สุดก็ได้ และโดยหลักเกณฑ์เช่นเดียวกับการยอมความในชั้นสอบสวน กล่าวคือทำได้โดยไม่จำเป็นต้องทำเป็นหนังสือหรือหลักฐานเป็นหนังสือเสมอไป เช่นอาจทำได้ด้วยวาจาต่อหน้าศาลก็ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 476/2508) การยอมความที่ได้ทำเป็นหนังสือหรือหลักฐานเป็นหนังสือเช่นนี้ กรณีจะพึงได้ว่ามีการยอมความกันตามกฎหมายแล้วหรือไม่ก็โดยอนุมานจากพฤติการณ์ต่าง ๆ ในคดีนั้น ซึ่งพฤติการณ์เหล่านั้นจะต้องได้ความชัดเจนเพียงพอและปราศจากสงสัยที่จะถือว่า

¹ ยบสิทธิ์ ตราปฐม, คำพิพากษาฎีกาหมื่นเกี่ยวกับพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เอชไอวี, หน้า 67.

การขอมความโดยชอบแล้ว ซึ่งพฤติการณ์ต่าง ๆ นั้นอาจเป็นการกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด ในคดีนี้เอง หรือในคดีอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับคดีอาญานั้นก็ได้

ดังเช่น จำเลยออกเช็คครั้งแรกส่งจ่ายเมื่อครบ 10 เดือน ครั้นถึงกำหนด ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินเพราะจำเลยไม่มีเงินในบัญชี ผู้เสียหายจึงร้องทุกข์เพื่อดำเนินคดีกับจำเลยฐานออกเช็คไม่มีเงิน แต่มีคนใกล้เคียง ผู้เสียหายจึงให้จำเลยผลัดไปอีก 6 เดือน โดยจำเลยออกเช็คฉบับใหม่ให้ผู้เสียหาย ครั้นถึงกำหนดขึ้นเงินตามเช็คฉบับใหม่ธนาคารก็ปฏิเสธการจ่ายเงินอีก เพราะจำเลยไม่มีเงินในธนาคาร ผู้เสียหายจึงฟ้องจำเลยเป็นคดีแพ่ง เรียกเงินตามเช็คเป็นคดีแพ่ง คู่ความทำยอมความกันโดยจำเลยยอมให้เงินให้โจทก์ภายใน 15 วัน ในวันเดียวกันนั้นเอง ผู้เสียหายร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนให้ดำเนินคดีแก่จำเลย เช่นนี้ อัยการโจทก์จะมาฟ้องจำเลยในกรณีเดียวกันนี้เป็นคดีอาญาฐานออกเช็คไม่มีเงิน ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ อีกหาได้ไม่ เพราะคดีอันเกี่ยวกับความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ โจทก์มุ่งประสงค์จะให้ลงโทษจำเลยในทางอาญา แต่ที่ปรากฏว่า ผู้เสียหายเคยร้องทุกข์ให้ดำเนินคดีแก่จำเลยมาครั้งหนึ่งแล้ว แต่ผู้เสียหายตกลงให้จำเลยออกเช็คให้ใหม่ ครั้นไม่ได้รับชำระอีกผู้เสียหายก็ฟ้องเป็นคดีแพ่ง ไม่ได้ดำเนินคดีอาญา ต่อมาได้ตกลงประนีประนอมยอมความกันให้จำเลยชำระเงินภายใน 15 วันนับจากวันทำยอมในคดีแพ่ง แม้ในสัญญายอมความที่ผู้เสียหายและจำเลยกระทำกันในคดีแพ่งนี้จะไม่ได้พูดถึงทางอาญาเลย แต่ตามพฤติการณ์ต่าง ๆ ที่ผู้เสียหายและจำเลยปฏิบัติต่อกันมาดังกล่าวย่อมมุ่งหมายจะทำให้ระงับคดีในทางอาญาด้วย ฉะนั้นแม้ผู้เสียหายจะไปร้องทุกข์ให้เจ้าพนักงานดำเนินคดีอาญาเกี่ยวกับเช็ครายนี้แก่จำเลยอีกก็ตาม แต่เมื่อกรณีออกเช็คไม่มีเงินนี้เป็นความผิดต่อส่วนตัว การที่ผู้เสียหายกับจำเลยได้ประนีประนอมยอมความกันในคดีนี้จึงมีผลทำให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับไป (คำพิพากษาฎีกาที่ 361/2503 ประชุมใหญ่) ผู้เสียหายทำสัญญาจะถอนฟ้องไม่ดำเนินคดีจำเลยก็ถือเป็นการขอมความ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1433/2506) จำเลยจ่ายเช็คชำระหนี้ค่าเปิดให้โจทก์เป็นเงิน 14,107 บาท แต่เบิกเงินไม่ได้ โจทก์จึงฟ้องให้ลงโทษจำเลย

ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ ต่อมาจำเลยได้ชำระเงินจำนวน 13,000 บาทมาชำระหนี้ค่าเปิดให้โจทก์ แต่หนี้ที่ค้างอยู่อีก 1,107 บาทนั้นจำเลยยังไม่ได้ชำระและโจทก์ไม่คืน เช็คฉบับแรกให้จำเลย แสดงว่าโจทก์ไม่ประสงค์จะให้คดีอาญาระงับ ยังถือไม่ได้ว่าได้มีการยอมความกัน อันจะทำให้สิทธิที่จะดำเนินคดีอาญาของโจทก์ระงับไป (คำพิพากษาฎีกาที่ 2794/2517) โจทก์ฟ้องคดีอาญาขอให้ลงโทษจำเลยตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ แล้วไปฟ้องคดีแพ่งให้จำเลยยอมชำระเงินตามเช็คฉบับพิพาทให้แก่โจทก์ ศาลได้พิพากษาตามยอมแล้ว เมื่อในสัญญาประนีประนอมยอมความได้ระบุไว้ชัดว่าโจทก์ยอมตามจำเลยยอมเลิกเฉพาะคดีส่วนแพ่ง แสดงชัดว่าโจทก์จำเลยมิได้ประสงค์ที่จะยอมเลิกคดีอาญาต่อกัน จึงไม่มีผลให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องของโจทก์ระงับไป (คำพิพากษาฎีกาที่ 2651/2515) หรือแม้จะไม่ได้ระบุไว้ชัดในการยอมความในคดีแพ่งก็ตาม การประนีประนอมยอมความกันในคดีแพ่ง ในขณะที่คดีอาญากำลังอยู่ระหว่างการพิจารณา การประนีประนอมยอมความในทางแพ่งหากไม่ปรากฏว่าโจทก์ได้แสดงความประสงค์ที่จะสละสิทธิในการดำเนินคดีอาญาต่อจำเลยด้วย สิทธิในการนำคดีอาญามาฟ้องของโจทก์จึงยังหาระงับไปไม่ การยอมความในคดีแพ่งที่จะมีผลให้คดีอาญาระงับไปนั้นจะต้องเป็นกรณีที่โจทก์ตกลงสละสิทธิในการดำเนินคดีอาญาต่อจำเลยด้วย (คำพิพากษาฎีกาที่ 480/2518)

3. เมื่อคดีอาญาเลิกกัน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 37 ความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ นี้ มีข้อกำหนดให้คดีเลิกกันได้เป็นกรณีพิเศษตามมาตรา 5 แตกต่างจากการกระทำความผิดอาญาฐานอื่น ดังได้กล่าวแล้วในเรื่องการสิ้นสุดอำนาจสอบสวน ข้อ 1 แต่ในชั้นพิจารณามีข้อกำหนดเรื่องคดีเลิกกันดังกล่าวก็นำมาใช้ด้วย แต่มีปัญหาว่าในกรณีที่จำเลยนำเงินมาวางศาลเมื่อพ้นกำหนด 15 วันนับแต่วันที่ผู้ทรงเช็คได้บอกกล่าวให้ผู้ออกเช็คได้รับทราบว่าจะนำค่าประกันการจ่ายเงิน คดีจะเลิกกันหรือไม่ กรณีดังกล่าวนี้เห็นได้ว่าคดีไม่เลิกกันเมื่อไม่เลิกกัน โจทก์ย่อมมีสิทธิไม่ขอรับเงินดังกล่าว และดำเนินคดีต่อไปได้ ในทางปฏิบัติกรณีนี้ถือว่าเป็นเหตุที่จะให้ศาลใช้ดุลพินิจประกอบการลงโทษเท่านั้น

4. เมื่อมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดที่ได้ฟ้อง ตามหลักกฎหมายทั่วไปที่ ว่า "จำเลยในคดีอาญาไม่ควรถูกพิจารณาเพื่อลงโทษถึง 2 ครั้งในความผิดเดียวกัน" ดังนั้น เมื่อได้ฟ้องจำเลยต่อศาลในความผิดฐานหนึ่ง และศาลได้มีคำพิพากษาในความผิดฐานนั้นแล้ว ไม่ว่าจะลงโทษหรือยกฟ้องก็ตาม จะมีการพิจารณาพิพากษาคดีนั้นซ้ำอีกไม่ได้¹

5. เมื่อมีกฎหมายออกใช้ภายหลังการกระทำความผิดยกเลิกความผิดเช่นนั้น ดูเรื่องสิ้นสุดอำนาจการสอบสวน ข้อ 2.3

6. เมื่อคดีขาดอายุความ ดูเรื่องอายุความร้องทุกข์และเรื่องอายุความฟ้องคดี บทที่ 3 ส่วนที่ 3 และส่วนที่ 4

7. เมื่อมีกฎหมายยกเว้นโทษ ดูเรื่องการสิ้นสุดอำนาจสอบสวน ข้อ 2.4

การดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับเขื่อนี้ ในประเทศฝรั่งเศส แคล่แตกต่างจากของไทยอยู่มาก กล่าวคือตามกฎหมายของประเทศฝรั่งเศส แคล่ราษฎรจะเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาเองไม่ได้ อัยการเท่านั้นมีอำนาจฟ้องคดีอาญา และสำหรับความผิดเกี่ยวกับเขื่อนี้ ตามกฎหมายของประเทศฝรั่งเศส แคล่ถือว่าเป็นความผิดอาญาแผ่นดิน ฉะนั้นอัยการฟ้องได้โดยไม่ต้องมีคำร้องทุกข์ของผู้เสียหาย และโดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับการดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับเขื่อนี้ กฎหมายของประเทศฝรั่งเศส แคล่ให้อำนาจอัยการเป็นพิเศษ โดยให้บาทบริษัทยุติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในเรื่องความผิดซึ่งหน้ามาไว้กับความผิดอาญาเกี่ยวกับเขื่อนี้ด้วย ซึ่งมีผลให้นายตำรวจฝ่ายคดีหรืออัยการมีอำนาจสืบถามและสอบสวนโดยรวดเร็วแล้วนำตัวผู้ต้องหาไปฟ้องศาลภายใน 24 ชั่วโมงนับแต่ขณะถูกจับและศาลจะพิจารณาคดี²

¹ ประพันธ์ ทรัพย์แสง, คำอธิบายเขื่อน, หน้า 110.

² โทแมน กัทธิรมย์, "การสอบสวนคดีอาญาในประเทศฝรั่งเศส แคล่", วารสารอัยการนิเทศ เล่ม 31 ตอนที่ 3 (2512): 338-345.

การที่ตำรวจฝ่ายคดีหรืออัยการจะทราบเหตุแห่งการกระทำผิดเกี่ยวกับเฮ็ค และเริ่มต้นดำเนินคดีจับกุมได้นั้น โดยปกติก็โดยผู้เสียหายที่ต้องเสียหายจากการกระทำผิด ผิดเกี่ยวกับเฮ็คนั้นนั่นเอง เป็นผู้แจ้งให้เจ้าพนักงานทราบ แต่เนื่องจากกฎหมายของประเทศ ฝรั่งเศส เคสเอาโทษสำหรับผู้รับเฮ็คไม่มีเงินด้วย ผู้ทรงเฮ็คบางคนจึงเกรงว่าตนเองอาจมีความ ผิดฐานนี้ด้วยจึงงดเว้นไม่ไปแจ้งเหตุแห่งความผิดให้เจ้าพนักงานทราบ และนอกจากนี้ก็มีผู้ทรง เฮ็คบางคนต้องการอาศัยมูลความผิดอันเกี่ยวกับเฮ็คนี้เป็นเครื่องมือบีบบังคับให้บุคคลผู้ออก เฮ็คซึ่งกระทำผิดนั้นชำระหนี้ตามเฮ็คแก่ตนด้วยตนเอง ฉะนั้นการที่ละดำเนินคดีและปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับเฮ็คนี้โดยอาศัยแต่ที่ละให้ผู้เสียหายมาแจ้งเหตุแห่งความผิด แก่เจ้าพนักงานแต่เพียงทางเดียวนั้นจึงไม่ประสบผลสำเร็จมากนัก ด้วยเหตุนี้ตามกฎหมายของ ประเทศฝรั่งเศส เคสจึงกำหนดให้คณะกรรมการควบคุมการเงินของประเทศฝรั่งเศส เคสมีคำสั่งให้ ธนาคารแจ้งให้อัยการทราบทุกครั้งที่มีการกระทำผิดเกี่ยวกับเฮ็คเกิดขึ้น และยิ่งกว่านั้น Loi du 2 aout 1949 ได้กำหนดให้มีการโฆษณาคำสั่งศาลในเรื่องตัวเงิน โดยกำหนดให้ พนักงานทำนิติกรรมส่งสำเนาที่รับรองว่าถูกต้องของคำสั่งศาลที่ทำขึ้นทุกฉบับไปยังศาลแห่ง ท้องที่ที่ถูกให้มีมูลค่า และคำสั่งศาลจะต้องส่งสำเนาคำสั่งศาลดังกล่าวนี้ไปยังพนักงานอัยการ เป็นประจำเพื่อให้อัยการพิจารณาว่าสมควรจะดำเนินการฟ้องร้องความผิดเกี่ยวกับการใช้เฮ็ค ขึ้นเองหรือไม่ ด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังกล่าวนี้เองจึงกล่าวได้ว่าความผิดอาญาเกี่ยวกับการใช้ เฮ็คในประเทศฝรั่งเศส เคสที่ไม่ถูกดำเนินคดีนั้นน้อยมาก¹

อย่างไรก็ตาม ในประเทศฝรั่งเศส เคสถึงแม้ว่าราษฎรซึ่งได้รับความเสียหายจะไม่มี สิทธิฟ้องคดีอาญาในความผิดอันเกิดจากการใช้เฮ็คได้ด้วยตนเองก็ตาม แต่ราษฎรผู้เสียหายก็มี

¹ โทแมส กัทธอร์มย์, "ความผิดฐานรับเฮ็คไม่มีเงิน", วารสารบทบัญญัติ

สิทธิร้องขอเข้าร่วมเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการ เพื่อดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิดนี้ได้¹

ส่วนในคดีแพ่งนั้น ตามกฎหมายของประเทศฝรั่งเศส ได้กำหนดให้ผู้ทรงเช็คฟ้องผู้ออกเช็คเพื่อให้ชำระหนี้ในทางแพ่งได้ ณ ศาลที่พิจารณาคดีอาญานั้นเอง หรือฟ้องต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งตามปกติก็ได้² หนี้ในทางแพ่งที่ผู้ทรงจะเรียกร้องได้ในคดีนี้คือ เรียกเงินตามเช็ค และค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายทั้งปวง เช่นความเสียหายในการดำเนินการของตนอันเนื่องจากเช็คถูกปฏิเสธการจ่ายเงิน ค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี เป็นต้น³

อนึ่ง เนื่องจากความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ เป็นความผิดที่ไม่มีโทษทางอาญา ฉะนั้นในการดำเนินกระบวนพิจารณาคดีของศาลในคดีความผิดตามพระราชบัญญัตินี้จึงตกอยู่ภายใต้บทบังคับของกฎหมายอื่น ๆ ด้วย เช่นประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฯลฯ ซึ่งต้องพิจารณาประกอบกัน ฉะนั้นการกำหนดโทษของศาลจึงอาจนำเอาบทบัญญัติอื่นว่าด้วยเรื่องการรอกการกำหนดโทษ การรอกการลงโทษ และเรื่องเหตุบรรเทาโทษ ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญามาใช้ประกอบดุลยพินิจในการลงโทษของศาลได้ แต่ในประเทศฝรั่งเศส แก่นั้น เพื่อให้การใช้กฎหมายอื่นว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับเช็คเป็นเครื่องมือในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดดังกล่าวนี้

¹ Encyclopédie Dalloz, Droit Penal Tome I, A-C, Cheque,
p. 10.

² โทกแมน สัทธิธรรมย์, "ความผิดฐานรับเช็คไม่มีเงิน", วารสารบทบัญญัติ
(2514):950.

³ Encyclopédie Dalloz, Droit Penal Tome I, A-C, Cheque,
pp. 9-10.

ให้ได้ผลอย่างแท้จริง กฎหมายของประเทศฝรั่งเศส เค่งคดีนี้ได้วิวัฒนาการการกำหนดการลงโทษ
 สำหรับการกระทำความผิดนี้เป็นพิเศษแตกต่างจากหลักเกณฑ์โดยทั่วไป โดยบัญญัติกฎหมาย
 เรื่องการออกเช็คไม่มีเงิน ฉบับลงวันที่ 22 ตุลาคม ค.ศ. 1940 และกฎหมายเรื่องการ
 ปรากฏการละเมิดกฎหมายเกี่ยวกับการใช้เช็ค ฉบับลงวันที่ 22 ตุลาคม ค.ศ. 1940
 ออกมาใช้บังคับ บทบัญญัติดังกล่าวไม่อนุญาตให้ศาลนำกฎหมายเรื่องการลงโทษและเหตุ
 บรรเทาโทษตามกฎหมายอาญามาใช้กับการลงโทษผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับเช็ค¹ แต่ครั้ง
 เวลาต่อมาในระยะหนึ่งศาลของประเทศฝรั่งเศส เห็นว่าวิธีการดังกล่าวนี้เข้มงวดและบีบบังคับ
 จำเลยจนเกินไป จึงได้หาวิธีผ่อนคลายในการใช้ดุลพินิจในการลงโทษผู้กระทำความผิดลง
 บ้าง โดยคำนึงเจตนาทุจริตของผู้กระทำความผิดนั้นมาประกอบดุลพินิจในการลงโทษของศาล
 ด้วย การผ่อนปรนดังกล่าวนี้ภายหลังได้บัญญัติเป็นกฎหมายขึ้นคือ กฎหมายฉบับลงวันที่ 1
 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1943 โดยยังคงหลักการไม่ให้ศาลนำกฎหมายเรื่องการลงโทษและ
 เรื่องเหตุบรรเทาโทษมาใช้เช่นเดิม แต่อนุญาตให้ศาลยกเว้นโทษจำเลยได้ถ้าจำเลยสามารถ
 นำเงินมาเข้าบัญชีเพื่อชำระหนี้ตามเช็คนั้นได้ภายในกำหนด 20 วันนับแต่วันที่โจทก์แจ้งต่อ
 เจ้าพนักงานถึงการกระทำผิด ซึ่งกรณีดังกล่าวถือเป็นกรณียกประโยชน์ให้การสำนึกผิด
 ของจำเลย²

¹ เรื่องเดียวกัน.

² เรื่องเดียวกัน.